

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Krzczonów

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Krzczonów została opracowana przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z dnia 8 lipca 2021 r.

Zespół ekspercki:

Ryszard Boguszewski

Monika Pietruczuk

Ewelina Borowiec

Beata Filipowicz

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY KRZCZONÓW	5
2.1. LOKALIZACJA GMINY ORAZ JEJ DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE	5
<i>Położenie administracyjne i geograficzne</i>	5
<i>Rys historyczny</i>	6
<i>Walory przyrodnicze</i>	8
<i>Walory kulturowe</i>	14
2.2. INFRASTRUKTURA I PRZESTRZEŃ	21
<i>Transport i komunikacja</i>	21
<i>Infrastruktura teleinformatyczna</i>	25
<i>Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa</i>	27
<i>Gospodarka wodno-ściekowa</i>	31
<i>Gospodarka odpadami</i>	35
<i>Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w Gminie</i>	39
<i>Stan zagospodarowania obszaru Gminy Krzczonów</i>	43
<i>Obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa</i>	47
2.3. SPOŁECZEŃSTWO I JAKOŚĆ ŻYCIA	52
<i>Demografia</i>	52
<i>Mieszkalnictwo</i>	52
<i>Infrastruktura edukacyjna i sportowa</i>	68
<i>Instytucje kultury</i>	74
<i>Aktywność społeczna</i>	77
<i>Ochrona zdrowia i pomoc społeczna</i>	80
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	88
2.4. GOSPODARKA I RYNEK PRACY	91
<i>Atrakcyjność inwestycyjna Gminy Krzczonów</i>	91
<i>Lokalna przedsiębiorczość</i>	93
<i>Rynek pracy</i>	100
<i>Turystyka</i>	107
<i>Rolnictwo</i>	113
2.5. JAKOŚĆ RZĄDZENIA	117
<i>Zdolność inwestycyjna Gminy</i>	123
3. BARIERY ORAZ POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY KRZCZONÓW	128
4. ANALIZA SWOT	136
SPIS RYCIN, WYKRESÓW, TABEL I FOTOGRAFII	143

1. WPROWADZENIE

Diagnoza Gminy Krzczonów zawiera analizę najważniejszych potencjałów i mocnych stron Gminy, które powinny stanowić podstawę do dalszego rozwoju. Diagnoza ma również za zadanie identyfikację szeregu słabości, problemów i deficytów, które należy we właściwy sposób rozpoznać i dążyć do ich ograniczenia lub rozwiązania. W analizie skupiono się na sześciu głównych aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych:

- * uwarunkowania wynikające z administracyjnego położenia Gminy,
- * środowisko przyrodnicze i walory kulturowe,
- * potencjał społeczny i jakość życia mieszkańców (obecne trendy demograficzne oraz dostępność infrastruktury społecznej),
- * uwarunkowania gospodarcze (rolnictwo, przedsiębiorczość i potencjał do rozwoju turystyki),
- * infrastruktura komunikacyjna i techniczna (wodno-kanalizacyjna, gazowa, elektroenergetyczna),
- * jakość rządzenia w Gminie.

Podstawowe źródła informacji stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Urzędu Gminy oraz informacje dostępne na stronie internetowej Gminy Krzczonów. Wykorzystano również inne dokumenty planistyczne. Analizę przedstawiono w ujęciu statycznym, polegającym na pokazaniu wartości danego wskaźnika w roku 2019 oraz dynamicznym, polegającym na ukazaniu zmiany w stosunku do roku bazowego (2014). W celu zapewnienia spójności analizy przyjęto, że podstawowym okresem odniesienia będzie rok 2019 (lub 2018 w przypadku braku danych za rok 2019).

Prezentując dane, posłużono się perspektywą porównawczą – sytuacja w Gminie Krzczonów została przedstawiona na tle województwa lubelskiego oraz powiatu lubelskiego. Dodatkowo w dokumencie dokonano porównania z trzema innymi gminami wiejskimi z terenu województwa lubelskiego. Wybrano Gminę Wysokie, Gminę Grabowiec oraz Gminę Trzeszczany. Gminy zostały wybrane na podstawie klasyfikacji funkcjonalnej przygotowanej przez Prof. P. Śleszyńskiego i Prof. T. Komornickiego¹. Charakteryzują się one zbliżoną liczbą mieszkańców, powierzchnią oraz przynależnością do grupy funkcjonalnej H4_GW: Gminy wiejskie o intensywnej funkcji rolniczej.

Tabela 1. Jednostki samorządu terytorialnego stanowiące grupę porównawczą

Gmina	Grupa funkcjonalna	Powiat	Powierzchnia ha (km ²)	Liczba ludności (osoba)
Krzczonów	H4_GW	lubelski	12795 ha (128 km ²)	4369
Wysokie	H4_GW	lubelski	11390 ha (114 km ²)	4392
Grabowiec	H4_GW	zamojski	12847 (128 km ²)	3949
Trzeszczany	H4_GW	hrubieszowski	9029 ha (90 km ²)	4091

Źródło: BDL GUS

¹<https://www.systemanaliz.pl/grupy-porownawcze-mrl>

2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY KRZCZONÓW

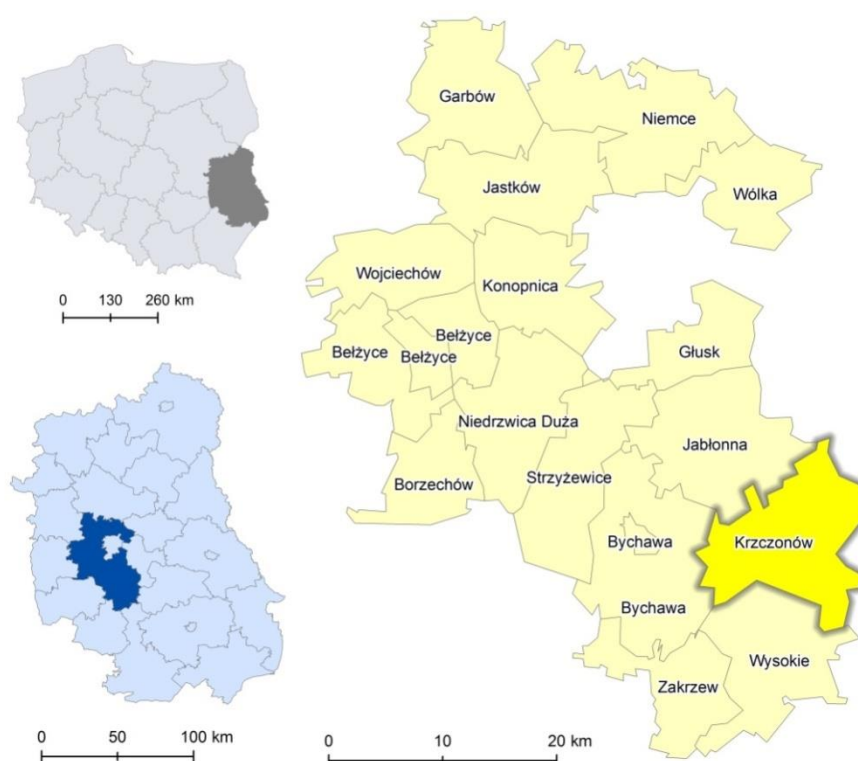
2.1. Lokalizacja Gminy oraz jej dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe

Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Krzczonów jest jedną ze 165 gmin wiejskich z terenu województwa lubelskiego, jej powierzchnia wynosi 128 km², stanowiąc 7,6% powierzchni powiatu lubelskiego i zaledwie 0,5% powierzchni województwa. Zgodnie z systemem kodowania statystycznych jednostek terytorialnych w Unii Europejskiej NUTS, Gmina Krzczonów leży w obrębie makroregionu wschodniego (NUTS 1), w regionie lubelskim (NUTS 2), w podregionie lubelskim (NUTS 3).

Pod względem geograficznym, Gmina Krzczonów, położona jest w centralnej części województwa lubelskiego oraz w południowo-wschodniej części powiatu lubelskiego. Gmina Krzczonów oddalona jest o 28 km od Lublina i 179 km od Warszawy. Rozciągłość południkowa gminy wynosi 17 km, a równoleżnikowa 15,5 km. Gmina Krzczonów od północy graniczy z gminą wiejską Jabłonna oraz gminą miejsko-wiejską Piaski, od południa z gminami wiejskimi Wysokie i Żółkiewka, od zachodu z gminą miejsko-wiejską Bychawa, a od wschodu z gminą wiejską Rybczewice.

Ryc. 1. Położenie Gminy Krzczonów

Źródło: opracowanie własne

Obszar Gminy Krzczonów, administracyjnie dzieli się na 27 sołectw (w obrębie, których znajduje się łącznie 28 miejscowości): Antoniówka, Boży Dar, Gierniak, Kosarzew

Dolny, Kosarzew Górny, Kosarzew Stróża, Nowiny Żukowskie (z przysiółkiem Majdan Policki), Krzczonów Folwark, Krzczonów Skalka, Krzczonów Sołtysy, Krzczonów Wójtostwo, Krzczonów Pierwszy, Krzczonów Drugi, Krzczonów Trzeci, Lewandowszczyzna, Olszanka, Piotrkówek, Policzyzna, Pustelnik, Sobieska Wola Pierwsza, Sobieska Wola Druga, Teklin, Walentynów, Zielona, Żuków Pierwszy, Żuków Drugi, Żuków Kolonia.

Ryc. 2. Podział administracyjny Gminy Krzczonów na jednostki pomocnicze (sołectwa)

Źródło: opracowanie własne

Siedzibą Gminy jest miejscowość Krzczonów, która pełni funkcje administracyjne, usługowe i kulturalne dla pozostałych miejscowości.

Rys historyczny

Krczonów jest jedną z najstarszych osad na terenie ziemi lubelskiej. Nazwa Krzczonów wywodzi się od staroczeskiego "krscon" oznaczającego źródło, krynicy. Na temat etymologii nawy miejscowości powstało kilka hipotez. Dzieje Krzczonowa najprawdopodobniej sięgają jeszcze okresu sprzed XIV wieku, co mogą potwierdzać dostępne dane źródłowe oraz znaleziska archeologiczne na tym terenie, w tym m.in. kamienne siekiery, noże, skrobaczki oraz skorupy naczyń datowane na ponad 2000 lat².

² Przewodnik turystyczny Szlak rowerowy Doliną Kosarzewki, wydany przez Gminę Bychawa, 2013 r.

Okres przedpiastowski dla Krzczonowa to czasy związane z jego funkcją ośrodka pogańskiego, czego potwierdzeniem są pozostałości trzech kurhanów (datowane na X w.n.e.) zlokalizowane na wysokim wzniesieniu na północ od Krzczonowa.

Czasy piastowskie, to okres władania wsią Krzczonów przez rycerski ród Pszonków, herbu Janina (którym później pieczętował się król Jan III Sobieski). Pierwsze źródła pisane wymieniają Krzczonów w 1136 roku w bulli papieża Innocentego II oraz w 1291 roku - przywilej Władysława II Czeskiego, w którym oddaje m.in. Krzczonów we władanie panów sandomierskich.

W 1354 r. Krzczonów został odebrany Piotrowi Pszonce z Babina i od tego czasu należał do zamku lubelskiego, jako wieś królewska (tzw. królewszczyzna). Według Jana Długosza konfiskata Krzczonowa nastąpiła w 1382 r. po czym został on wydzierżawiony Tomaszowi z Mydłowa na okres 18 lat³. W 1400 r. Piotr Pszonka z Kurowa (ok. 43 km od Babina) próbował odzyskać Krzczonów, ale bezskutecznie⁴. Niektóre przekazy ustne podają, że to król Władysław Jagiełło odebrał Krzczonów rodowi Pszonów dopiero w 1420 r. Wtedy to właśnie przenieśli się oni do Babina (obecna Gmina Bełżyce, powiat lubelski), gdzie brat Piotra – Stanisław Pszonka wraz z Piotrem Kaszowskim założyli słynną Rzeczpospolitą Babińską.

W 1357 roku, po lokowaniu przez króla Kazimierza Wielkiego Krzczonowa na prawie magdeburskim, wieś otrzymała herb na wzór miejski, samorząd z wójtem i ławnikami. Herb przedstawia dwa skrzyżowane klucze piórami skierowane ku dołowi i kazimierzowską koronę nad tarczą. W 1413 roku, lokacja została potwierdzona przez króla Władysława Jagiełłę.

Krzczoneń, ze względu na swoje położenie wśród rozległej puszczy stał się ośrodkiem łowieckim, a jego mieszkańcy osacznikami, strażnikami łowieckimi itd. Ponadto zwolnieni z wielu powinności pańszczyźnianych odbywali służbę wojskową w formacjach strzelców konnych i piechocie łanowej. Mieszkańcy służyli w piechocie wybranieckiej, utworzonej przez króla Stefana Batorego, a dowód uznania króla stanowił ufundowany w 1582 roku dzwon dla parafii w Krzczonowie.

Czasy najazdu Szwedów, z połowy XVII wieku, to okres spustoszenia ziem i okolicznych wiosek. Kolejne najazdy i wojny, w drugiej połowie XVI i XVII wieku pograżyły okolice Krzczonowa, które mocno ucierpiały w wyniku natarć najeźdźców. W 1673r. chłopscy dragoni z Krzczonowa brali udział w bitwie pod Chocimiem, w której to walczyli przeciwko Turkom. Wieś nadal była królewska, ale królowie puszczała ją w dzierżawę różnym możnym panom, którzy „łupili skórę z chłopów bez miłosierdzia”. Narastający opór chłopski przeciwko samowoli dzierżawców w latach 1702 – 1705 przerodził się w bunt, podczas którego „na polach zapłonęły pańskie stogi”.

Krzczoneń i jego okolice pozostawały królewszczyzną aż do końca I Rzeczypospolitej. W Królestwie Kongresowym stanowiły tzw. dobra rządowe, a po upadku

Ryc. 3. Herb Janina

Źródło:
<https://krzczonow.pl/historia/>

³ Jan Długosz, Historia Polski, t. 3, str. 500

⁴ Jan Długosz, Historia Polski, t. 9, str. 263

Powstania Listopadowego zostały nadane rosyjskiemu generałowi. Po uwłaszczeniu przedsiębiorczy Krzczonowiacy radzili sobie stosunkowo dobrze, hodując sporo bydła i koni. Odzwierciedleniem dobrobytu były okazałe domostwa i zagrody, barwne świąteczne stroje i narzędzia produkowane przez przemysł. Ponadto ważnym elementem codziennego życia była edukacja oraz napływ w okolice Krzczonowa wykształconych ludzi, co w znacznym stopniu wpłynęło na lokalne poczucie wartości tradycyjnej kultury, wzbogaconą o własną twórczością artystyczną.

Mieszkańcy Krzczonowa brali również udział w najważniejszych wydarzeniach historycznych XIX i XX wieku. Dwie duże bitwy związane z Powstaniem Styczniowym rozegrały się w bliskim sąsiedztwie: pod Częstoborowicami i Fajslawicami.

W czasie I Wojny Światowej, front wojenny, przetaczał się 3-krotnie przez okolice Krzczonowa. W 1914 roku miała miejsce na tym terenie duża operacja, znana, jako bitwa nad Gielczwią. Działania wojenne powodowały liczne zniszczenia i pozostawiły rozrzucone po polach cmentarze, na których pochowano również Polaków wcielonych do armii zaborczych. Wycofujące się w 1915 r. wojska rosyjskie wywiozły trzy piękne dzwony – wśród nich dzwon fundacji królewskiej.

Okres II Wojny Światowej, to rozwój działalności konspiracyjnej w okolicach Krzczonowa, a lokalne lasy stały się bazą dla oddziałów partyzanckich Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich oraz partyzantki komunistycznej i radzieckiej.

Po zakończeniu wojny władze komunistyczne prześladowały żołnierzy podziemia i działaczy ludowych związanych z Polskim Stronnictwem Ludowym. W latach 1944 – 1946 oddziały Urzędu Bezpieczeństwa oraz Milicji Obywatelskiej dokonały mordu na kilkunastu opozycjonistach. Ostatni partyzant II Rzeczypospolitej, major Józef Franczak ps. „Lalek”, ukrywał się w przysiółku między Piaskami a Krzczonowem, zginął w 1963 roku w walce z oddziałem ZOMO.

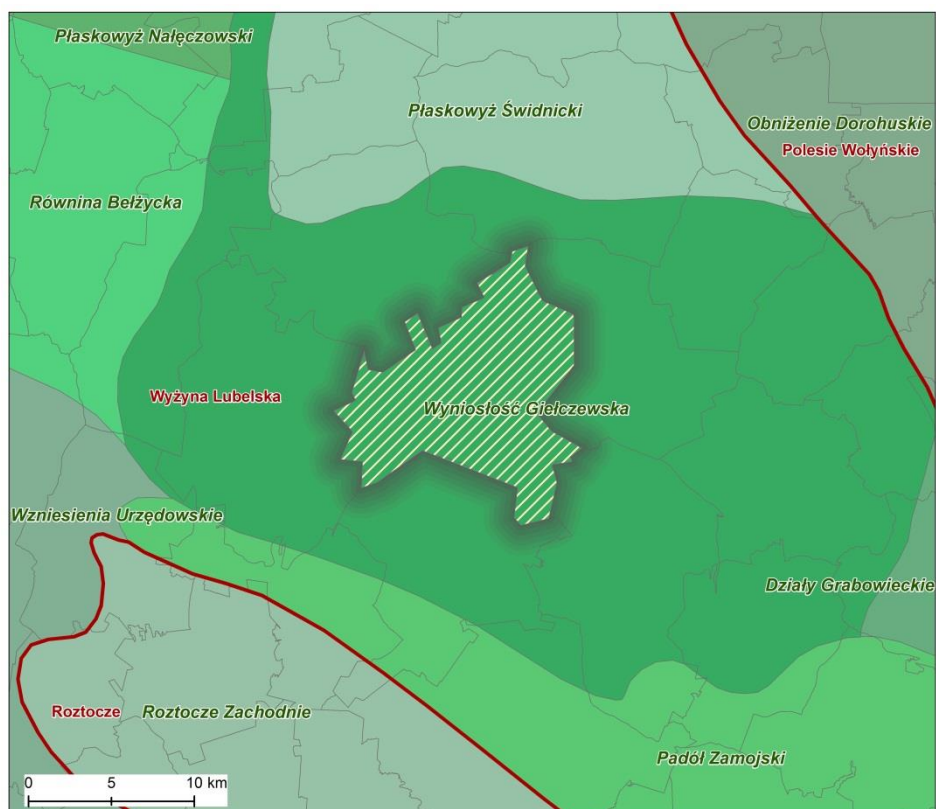
Druga połowa XX wieku to awans cywilizacyjny dla obszaru Krzczonowa – elektryfikacja, budowa dróg i rozwój szkolnictwa – obecność szkoły zawodowej oraz liceum ogólnokształcącego. Krzczonów w latach '70 – '90 przeżywał rozkwit. Uległ znacznej rozbudowie i modernizacji. Powstała Spółdzielnia Mieszkaniowa – blok dla 24 rodzin. W 1986 r. powołano Komitet Budowy nowego budynku przedszkola, które mieściło się dotąd w 100-letnim budynku podworskim.

Walory przyrodnicze

Gmina Krzczonów leży w całości na terenie mezoregionu Wyniosłość Gielczewska, stanowiącym środkową część makroregionu Wyżyna Lubelska.

Region jest wzniesieniem osiągającym wysokość do 306 m n.p.m. (w formie ostańców), zbudowanym z przewarstwionych marglami opok. W południowo-zachodniej części regionu występują dodatkowo płyty lessów. Doliny Wyniosłości Gielczewskiej są asymetryczne, sieć wodna ma natomiast układ promienisty. Gleby regionu to przede wszystkim rędziny i gleby brunatnoziemne. Mezoregion ma charakter rolniczy. Na obszarze Wyniosłości Gielczewskiej znajduje się Krzczonowski Park Krajobrazowy (utworzony w 1990).

Ryc. 4. Położenie Gminy Krzczonów na tle podziału fizjograficznego

Źródło: opracowanie własne

Gmina Krzczonów leży w obrębie lubelsko-chełmskiej dzielnicy klimatycznej. Klimat wykazuje dużą zmienność, pozostając w zasięgu ścierania się cech klimatu morskiego i kontynentalnego. Zmienność ta jest związana z masami powietrza o różnych właściwościach. Najczęściej występują tu masy powietrza polarno-morskiego - w miesiącach letnich przynosząc ochłodzenia, a odwilże i śnieg zimą, oraz polarno-kontynentalnego – w miesiącach zimowych przynosząc mroźną pogodę bez opadów, a w lecie - słoneczną i suchą. Wiatry przeważają z kierunków SW, W, NW, a najrzadszymi są te z południa. Średnia prędkość wiatru to ok. 3 m/s, a stopień zachmurzenia należy do najniższych w kraju – średnioroczne zachmurzenie wynosi ok. 61% (liczba dni pogodnych to 52, a pochmurnych – 138). Kontynentalne masy powietrza wpływają na rozkład opadów w cyklu rocznym, przeważają opady letnie nad zimowymi. Pokrywa śnieżna zalega ok. 65 dni w roku. W obszarze Gminy Krzczonów występują jedne z najwyższych wartości usłonecznienia – powyżej 1 660 godzin w roku. Gmina położona jest na obszarze drugorzędowego szlaku gradowego z udziałem procentowym gradzin wielkości orzecha włoskiego i większych na poziomie 20-25%.

Analiza i obserwacja zróżnicowanego przebiegu pór roku w następujących po sobie latach na terenie całego kraju (duża zmienność temperatury powietrza z roku na rok), zauważalny rosnący systematycznie od połowy XIX wieku trend temperatury (ze znaczącym wzrostem od roku 1989), wzrost liczby występowania zjawisk ekstremalnych (fale upałów, nawalne deszcze i burze, susze, wiatry huraganowe i trąby powietrzne oraz grad), a także tendencje spadkowe liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych, świadczą o ocieplaniu się klimatu. Zmiany klimatu mają i będą miały duży (bezpośredni i pośredni) wpływ na wiele

sektorów gospodarki oraz społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczna.

Gmina Krzczonów pod względem geologicznym położona jest w obrębie jednostki strukturalnej zwanej rowem lubelskim, należącym do platformy wschodnioeuropejskiej. Skale macierzystą tworzą lessy oraz utwory lessowate pochodzenia wodnego i eolitycznego z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. Pod lessami w płatach izolowanych występuje piasek. Podłoże stanowi szarobiała opoka kredowa z piaskami sarmackimi, zlepami muszlowymi i piaskowcami krzemionkowymi, zwłaszcza w północno-zachodniej części Gminy. Na południu zwiększa się udział margli kredowych oraz zmniejsza ilość przewarstwień piaszczystych. Obszar charakteryzuje ubóstwo surowców naturalnych, co uniemożliwia rozwój przemysłu wydobywczego na terenie Gminy. Wynika to również z faktu położenia znacznej części Gminy w obszarze podlegającym ochronie prawnej (w granicach Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego). Na obszarze Gminy Krzczonów nie ma udokumentowanych złóż kopalin. Notowane są punkty eksploatacyjne z wydobyciem kruszywa naturalnego oraz surowców ilastych i opok. Surowce są wykorzystywane głównie do celów budowlanych oraz jako nasyp pod drogi.

Na terenie Gminy Krzczonów największą powierzchnię, bo aż 87,26% ogólnej powierzchni gruntów stanowią gleby I, II oraz III klasy bonitacyjnej, z przewagą klas IIIa i IIIb. Występują one w obszarze gruntów ornych oraz sadów. Kolejną grupę stanowią gleby IV klasy zajmujące 11,96%, natomiast klasy V – 0,75%. Najmniejszy obszar zajmują gleby VI klasy stanowiące niespełna 0,03%. Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku, ochroną objęto użytki rolne klas I-III oraz klas V-VI, które wytworzyły się na glebach pochodzenia organicznego, a także torfowiska, oczka wodne oraz grunty leśne (ściślej ochronie podkleja aż 69,8% powierzchni Gminy). Na obszarze Gminy Krzczonów przeważa odczyn gleb kwaśny (pH = ok. 5,0, na poziomie 41-60% wszystkich gleb), a zawartość przyswajalnych form składników pokarmowych oceniana jest jako średnia. Gmina ma charakter rolniczy, a w dobra jakość gleb w połączeniu z korzystnymi warunkami wodnymi i klimatycznymi stanowi podstawę do prowadzenia gospodarki rolnej na wysokim poziomie, w tym rolnictwa ekologicznego.

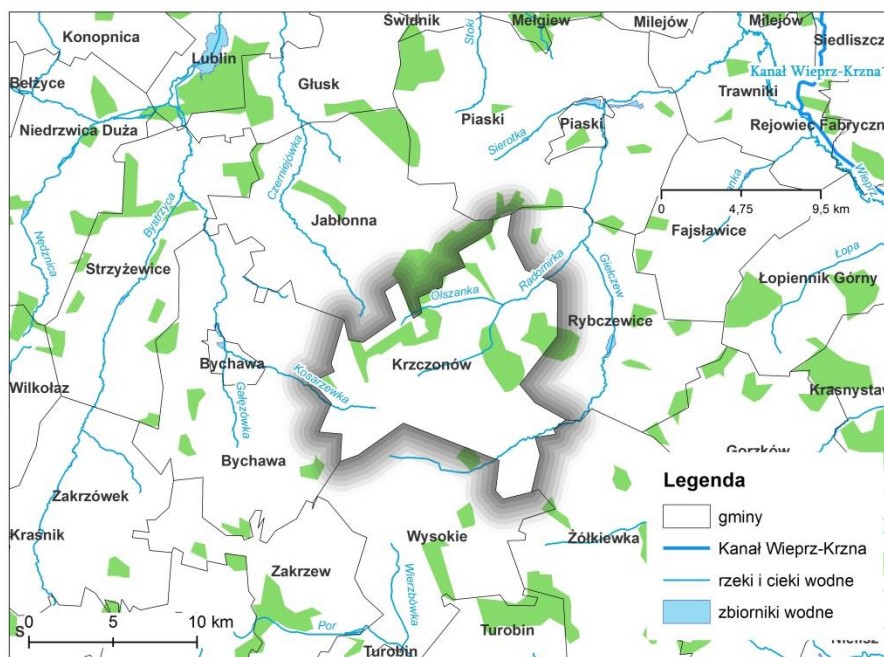
Obszar Gminy Krzczonów znajduje się w obrębie zbiornika wód podziemnych Niecka Lubelska (zbiornik kredowy nr 406 lubelski). Podlega on ochronie, ze względu na znaczenie w zaopatrzeniu w wodę aglomeracji lubelskiej oraz ze względu na brak osadów izolujących poziomy wodonośne.

Zgodnie z założeniami Ramowej Dyrektywy Wodnej w celu umożliwienia oceny osiągnięcia celów środowiskowych, przez które dla wód podziemnych rozumie się osiągnięcie dobrego stanu jakościowego i ilościowego, wydziela się jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Są to jednostki możliwie jednorodne pod względem stanu i warunków obciążenia presją. Gmina Krzczonów leży na obszarze dwóch obszarów jednolitych części wód podziemnych. Przeważającą część obszaru Gminy obejmuje JCWPd nr 90, a jego niewielki fragment w części zachodniej znajduje się zasięgu JCWPd nr 89. W sensie hydrogeologicznym mają charakter obiektów zamkniętych, a działy wód podziemnych wydzielonych poziomów wodonośnych pokrywają się z działami wód powierzchniowych.

Obszar Gminy Krzczonów należy do zlewni rzeki Wieprz. Przez zachodnią część Gminy południkowo przebiega dział wodny III rzędu pomiędzy dorzeczem Bystrzycy

i dorzeczem Giełczwi z kulminacją Bożego Daru o wysokości 306 m n.p.m. Znaczna część terenu Gminy, ponad 80% jej powierzchni należy do dorzecza rzeki Giełczwi. Jest ona odwadniana przez rzekę Radomirkę, będącą główną rzeką Gminy Krzczonów (dopływ Giełczwi) i bezpośrednio przez Giełczew (południowo-wschodni fragment Gminy). Natomiast część zachodnia należy do dorzecza Bystrzycy - wody odpływają do rzeki Kosarzewki, dopływu rzeki Gałęzówki. Kosarzewka w granicach Gminy płynie na długości 3 km.

Ryc. 5. Sieć wodna na terenie Gminy Krzczonów

Źródło: opracowanie własne

Na terenie Gminy Krzczonów ogólna powierzchnia gruntów leśnych wynosi 1655,27 ha, przy czym 98,9% stanowią lasy. Zgodnie z danymi GUS lesistość na tym obszarze wynosi 12,8% i jest to wartość wyższa niż dla powiatu lubelskiego (10,3%), lecz jednocześnie niższa niż w województwie (23,3%). W strukturze własności przeważają grunty leśne publiczne, które stanowią 59,2% wszystkich gruntów leśnych w obszarze Gminy, tj. 979,17 ha, z czego 98,1% stanowią lasy publiczne ogółem. Pozostała część to grunty leśne prywatne – 40,8% i w całości stanowią lasy prywatne. Najbardziej rozpowszechnione są lasy grądowe (głównie dąb szypułkowy i bezszypułkowy oraz sosna zwyczajna i lipa drobnolistna). Lasy Skarbu Państwa, znajdujące się na terenie Gminy Krzczonów, są zarządzane przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Lublinie, Nadleśnictwo Świdnik. Zwarte kompleksy leśne najliczniej występują w sołectwach: Krzczonów Sołtysy, Piotrkówek, Boży Dar, Żuków Pierwszy, Żuków Drugi i Żuków Kolonia.

Duże znaczenie w budowie systemu ekologicznego Gminy pełnią zadrzewienia śródpolne, wązowowe, przydrożne i nadwodne. Istotne są również szpalery drzew oraz aleje wzdłuż dróg. Spełniają one funkcje fitocenotyczne oraz krajobrazowe, zapewniają ochronienie i miejsce rozrodu oraz żerowania wielu drobnych zwierząt i ptaków.

Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Krzczonów, w 2019 r. wg danych GUS, zajmowały 7172,62 ha, stanowiąc 56% powierzchni Gminy. Wśród poszczególnych form ochrony przyrody występujących w obszarze Gminy, największą powierzchnię stanowiły parki krajobrazowe (87,6%) oraz obszary chronionego krajobrazu (11,4%). Ponadto, zgodnie

z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody⁵, na terenie Gminy znajdowało się 9 pomników przyrody: 4 źródła⁶, 2 głązy narzutowe⁷, drzewa oraz płat cieszyńnianki wiosennej o powierzchni 0,1ha⁸.

Tabela 2. Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Krzczonów w 2019 r.

Forma ochrony przyrody	Powierzchnia (ha)
Parki krajobrazowe razem	6 280
Rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	48,6
Obszary chronionego krajobrazu razem	820

Źródło: BDL GUS

Wschodnia, centralna i północna część Gminy (obejmująca 13 miejscowości) znajduje się w Krzczonowskim Parku Krajobrazowym, południowa i zachodnia część Gminy (obejmująca 12 miejscowości) położona jest w otulinie Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Park powstał w 1990 r., całkowita jego powierzchnia wynosi 124,21 km², a otulina liczy 138,54 km². Został utworzony w celu ochrony charakterystycznego krajobrazu centralnej części Wyżyny Lubelskiej, ze szczególnym uwzględnieniem bogatej rzeźby lessowej Wyniosłości Giełczewskiej. W jego obszarze znajduje się silnie urzeźbiony teren z licznymi wąwozami, wysokości bezwzględne sięgają do 300 metrów n.p.m. 24,8% powierzchni parku zajmują lasy. Przeważającym krajobrazem na terenie parku jest krajobraz kulturowy składający się głównie z terenów rolniczych w tym z pól rolnych, sadów i obszarów zabudowy. W harmonijny sposób łączy on elementy pochodzenia naturalnego z terenami zajętyymi przez działalność człowieka. Występują tu lasy dębowo-grabowe z domieszką buka, lasy mieszane, dąbrowy świetliste i lasy łęgowe. Największe kompleksy leśne położone na terenie parku to Las Chmielowski i Las Królewski. Park leży w dorzeczu Giełczwi, która przepływa przez park wraz z dopływem - Radomirką. Ponadto przepływa przez niego struga Olszanka ze swoimi mniejszymi dopływami. Teren parku jest ważnym rejonem źródłiskowym. Znajduje się tu 45 źródeł. W parku występują liczne gatunki ptaków chronionych, m.in. kruki, myszolowy, grubodzioby, wilgi, dzięcioły czarne, pełzacze leśne, perkozki, perkozy rdzawoszyje; a także płazów: rzekotki drzewne, ropuchy szare oraz kumaki nizinne.

W obszarze parku zlokalizowane są 3 rezerваты przyrody:

- * Las Królewski – rezerwat leśny na terenie Gminy Krzczonów, przedmiot ochrony (według aktu powołującego): zachowanie wielu rzadkich gatunków roślin oraz interesujących zbiorowisk leśnych i kserotermicznych, a także interesującej rzeźby terenu; powierzchnia (według aktu powołującego): 48,64 ha; rok utworzenia: 1997;
- * Chmiel – rezerwat leśny na terenie Gminy Jabłonna, przedmiot ochrony (według aktu powołującego) – zachowanie fragmentów starego, naturalnego grądu, z licznymi

⁵ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

⁶ źródło w Krzczonowie- Sołtysach, źródło w Krzczonowie III- Borzęcin, źródło w Walentyńowie, źródło w Piotrkówku

⁷ w Krzczonowie-Sołtysach i w Nowinach Żukowskich

⁸ w Lesie Królewskim

pomnikowymi okazami dębu szypułkowego; powierzchnia (według aktu powołującego) – 25,70 ha; rok utworzenia – 1983;

- * Olszanka – rezerwat leśny na terenie Gminy Jabłonna, cel ochrony (według aktu powołującego): zachowanie starodrzewu dębowego z domieszką grabu i sosny oraz wieloma chronionymi gatunkami roślin w runie; powierzchnia (według aktu powołującego): 8,75 ha; rok utworzenia: 1983.

W obszarze parku utworzono dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- * Szabałowa Góra - znajduje się w miejscowości Majdan Policki (Gmina Krzczonów), na północy Parku; położony jest na gruntach prywatnych a jego powierzchnia zajmuje 64,2 ha. Obejmuje on ostaniec denudacyjny - wzgórze o wysokości 282,8 m n.p.m. zbudowane z twardych geoz paleoceńskich, przykrytych piaskowcami.
- * Kamienny Wąwóz – znajduje się w miejscowości Żuków Kolonia (Gmina Krzczonów), obejmuje fragment południowego zbocza głęboko wciętej doliny denudacyjno-erozyjnej o powierzchni 8,41 ha, w jego obrębie znajduje się nieczynne wyrobisko opoki nazwane „bielejącym zboczem”.

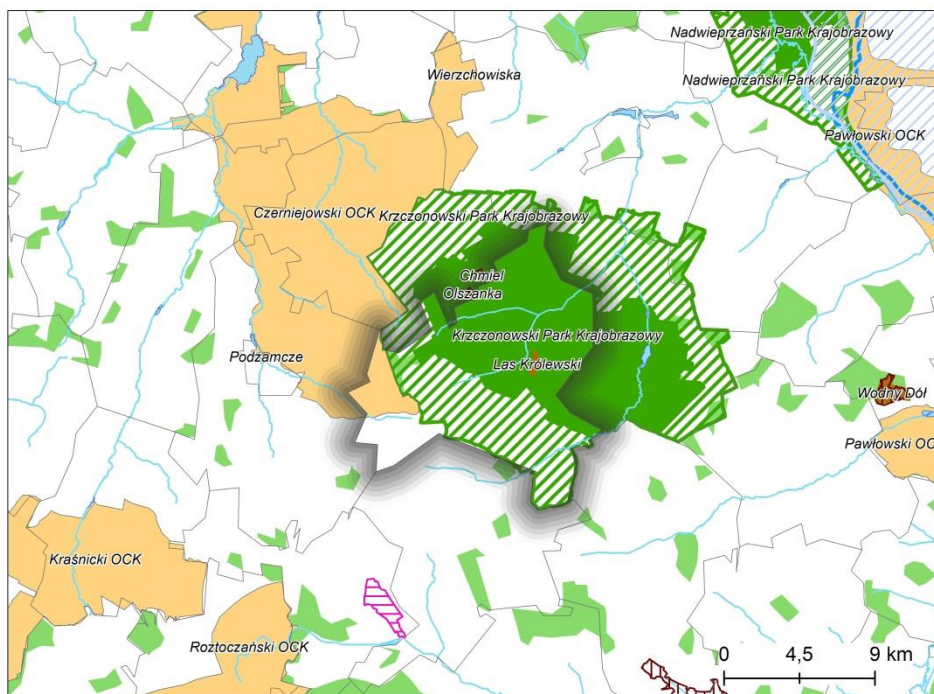
Zachodni obszar Gminy Krzczonów (2 miejscowości) położony jest w Czerniejowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu, który bezpośrednio styka się z Krzczonowskim Parkiem Krajobrazowym. Został utworzony w 1990 roku i jego całkowita powierzchnia wynosi 19510,00 ha. Charakteryzuje go krajobraz rolniczy, ale z dość dużymi kompleksami leśnymi i urozmaiconym krajobrazem (liczne źródła i doliny rzeczne).

Na terenie Gminy Krzczonów nie ma obszarów NATURA 2000 - program sieci obszarów objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej, którego celem jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważane są za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Najbliższymi położonymi obszarami Natura 2000 są:

- * Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Olszanka PLH060012, przylegający do granicy Gminy Krzczonów - położony na terenie Gminy Jabłonna, w południowej części Wyniosłości Giełczewskiej. Jego powierzchnia wynosi 10,97 ha. Przedmiotem ochrony obszaru jest siedlisko przyrodnicze [9170] grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum);
- * Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Chmiel PLH060001, oddalony od granic Gminy Krzczonów o ok. 0,4 km – położony na terenie Gminy Jabłonna, na terenie Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Jego powierzchnia wynosi 25,77 ha. Przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Chmiel jest siedlisko przyrodnicze grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum);
- * Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Guzówka PLH060071, oddalony od granic Gminy Krzczonów o ok. 5,5 km – położony jest na terenie dwóch powiatów: biłgorajskiego, w Gminie Turobin i lubelskiego, w Gminie Wysokie. Obejmuje obszar 741,46 ha, składa się z czterech powiązanych funkcjonalnie enklaw. Przedmiotem ochrony są siedliska przyrodnicze obejmujące murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenionseptentrionalis* *Festucionpallentis*) oraz grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum);
- * Obszar specjalnej ochrony ptaków Staw Boćków PLB060016, oddalony od granic Gminy Krzczonów o ok. 6,3 km - położony w województwie lubelskim na terenie Gminy Zakrzew. Jego powierzchnia wynosi 326,2 ha. W większości jest niemal całkowicie zarośnięty zakrzewieniami wierzbowymi, szuwarami trzcinowymi,

mannowymi oraz turzycowiskami. Jego brzegi porastają zarośla wierzbowe i olsy. W ostoi występuje 161 gatunków ptaków (104 lęgowe), z czego 41 wymienionych jest w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej (12 lęgowych). Ponadto, stwierdzono tu obecność 16 gatunków ujętych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt (6 lęgowych).

Ryc. 6. Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Krzczonów

Legenda

- gminy
- lasy i zadrzewienia
- zbiorniki wodne
- rzeki i ciekiny wodne
- Kanał Wieprz-Krzna
- obszar oddziaływania KWK

Forma ochrony:

- Obszar Chronionego Krajobrazu
- Otulina Parku Krajobrazowego
- Otulina Parku Narodowego
- Park Krajobrazowy
- Park Narodowy
- Rezerwat

Obszary Natura 2000:

- obszary specjalnej ochrony ptaków
- obszary specjalnej ochrony siedlisk

Źródło: opracowanie własne

Walory kulturowe

Walory kulturowe to wszystkie elementy wytworzone bądź organizowane i kontrolowane przez ludzi. Należą do nich m.in. muzea i rezerваты (o charakterze innym niż przyrodnicze), obiekty o charakterze historycznym i militarnym, zabytki budownictwa i architektury, miejsca upamiętniające wydarzenia jak np. pomniki. Pozostałe walory to: teatry, kina, instytucje o charakterze edukacyjnym i rozrywkowym, centra handlowe, organizowane wydarzenia masowe np. festiwale, pielgrzymki. Ponadto niezmiernie istotne w procesie kształtowania tożsamości każdej społeczności lokalnej jest niematerialne dziedzictwo kulturowe, które pozwala na zachowanie tradycji odziedziczonych po przodkach

i przekazanie ich kolejnym pokoleniom. Zaspakajają one zarówno potrzeby naturalne⁹ człowieka, jak i te wyższego rzędu¹⁰.

Zgodnie z Obwieszczeniem nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego¹¹, a dokładnie Załącznika Nr 1 i Nr 2 do ww. obwieszczenia na terenie Gminy Krzczonów znajdują się 2 zabytki nieruchome wpisane do rejestru „A” oraz 1 zabytek archeologiczny wpisany do rejestru „C”.

Do zabytków nieruchomych został zaliczony kościół parafialny w miejscowości Krzczonów oraz zespół dworsko-parkowy w Sobieskiej Woli Pierwszej. Natomiast do zabytków archeologicznych zostało zaliczone cmentarzysko kurhanowe w miejscowości Krzczonów – Sołtysy. Są to tzw. „Szwedzkie mogiły”, w których pochowani są żołnierze szwedzcy po bitwie, która się odbyła na tych terenach.

Tabela 3. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., które są zlokalizowane na terenie Gminy Krzczonów

I.p.	Miejscowość	Zakres wpisu	Nr rejestru
1	Krzczonów	kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP z wyposażeniem w zabytki ruchome, cmentarz kościelny z drzewostanem oraz dzwonnica z kaplicą w przyziemi, budynek bramny, kryte schody z kapliczką procesyjną, ogrodzenie z dwoma kapliczkami procesyjnymi. <i>Źródło: http://www.parafiakrzczoneu.eu/</i>	A/191

⁹Związane z biologicznym funkcjonowaniem i fizjologicznymi czynnościami organizmu człowieka (należą do nich np.: konieczność odżywiania się, zamieszkania czy odpoczynku).

¹⁰ Wynikające z psychiki ludzi oraz ich stosunku do środowiska i społeczeństwa (np. potrzeba bezpieczeństwa, pracy, kultury)

¹¹ http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/U81/2021/15/324.pdf#zoom=90

2	Sobieska Wola Pierwsza	zespół dworsko-parkowy: dwór, park. Źródło: http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1861/Sobieska_Wola_/	A/882
---	------------------------	---	-------

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznik Nr 1 do obwieszczenia Nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r.

Tabela 4. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „C” zabytków archeologicznych województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., które są zlokalizowane na terenie Gminy Krzczonów

l.p.	Miejscowość	Zakres wpisu	Nr rejestru
1	Krzczonów -Sołtysy	Cmentarzysko kurhanowe, tzw. Szwedzkie mogiły. Źródło: https://opencaching.pl/viewcache.php?wp=OP876U	C/15

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznik Nr 2 do obwieszczenia Nr 1/2020 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r.

Gmina Krzczonów prowadzi własną gminną ewidencję zabytków¹², w których wskazywane są obiekty cenne kulturowo. Należą do nich m.in. kapliczki przydrożne, cmentarze, dwory czy parki w zespołach dworsko-parkowych, a także domy czy zabudowania gospodarcze. Łącznie na liście znajdują się 44 obiekty. Analizując stan techniczny poszczególnych zabytków widać, iż wiele z nich znajduje się w złym stanie materialnym i wymaga pilnych prac konserwatorsko-remontowych. Wiąże się to jednak ze sporymi nakładami pieniężnymi, na których właściciele nieruchomości – jednostek samorządu terytorialnego, czy też osób prywatnych, najzwyczajniej nie stać, a dana nieruchomość sukcesywnie ulega niszczeniu, a często nawet dewastacji.

¹²<https://krzczonow.pl/wp-content/uploads/2017/01/gminna-ewidencja-zabytk%C3%B3w-gminy-Krzczon%C3%B3w.pdf>

Na terenie Gminy spotkać można wiele kapliczek przydrożnych w miejscowościach: Krzczonów, Krzczonów Trzeci, Piotrkówek, Policzyzna, Teklin, Borzęcin, Gierniak, Krzczonów Górny, Kosarzew Górny, Kosarzew Dolny, Krzczonów Pierwszy.

Na uwagę zasługują, pomniki, tablice pamiątkowe oraz miejsca pamięci narodowej: pomnik poświęcony poległym i walczącym żołnierzom w II Wojnie Światowej w Krzczonowie (czas powstania: II ćwierćwiecze XX wieku; fot. 1A); nagrobek rodzinny Wadolzkowskich z 1846 roku (fot. 1B); pomnik poświęcony pamięci ofiar pacyfikacji dokonanej przez Niemców w Olszance (fot. 1C). Napis znajdujący się na tablicy: „Dnia 22 stycznia 1944 roku z rąk okupanta zginął 19-letni partyzant BCH Tadeusz Rorat. Żołnierze niemieccy za współpracę mieszkańców z partyzantami spalili gospodarstwa Nogi Piotra, Pawlaka Józefa, Kochańca Wojciecha, Kośki Jakuba, Leśko Józefa, Kochańca Jana, Leśko Stanisława, Podgórskiego Franciszka, Dziadosza Piotra, Nebskiego Grzegorza. Społeczeństwo” (czas powstania: I połowa XX wieku); pomnik żołnierzy Batalionów Chłopskich, poległych w walce z Niemcami w 1944 r. na Zastawiu (Las Żukowski; fot. 1D); pomnik na cmentarzu parafialnym w Krzczonowie, przy ul. Partyzantów (fot. 1E-H: E – mogiła zbiorowa żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 roku, F – mogiła nieznanymi więźniarek Majdanka z 1945 roku, G-H – zbiorowa mogiła partyzantów z 1944 roku); tablica upamiętniająca ofiary mordy dokonanej na żołnierzach Batalionów Chłopskich i Armii Krajowej na terenie Krzczonowa przez specjalną grupę operacyjną UB w latach 1944-1946; tablica w Zespole Szkolno-Przedszkolnym i Gimnazjum im. M. Siemiona w Krzczonowie, upamiętniająca nauczycieli pomordowanych w Lublinie, Kumowej Dolinie k/Chelma i Oświęcimiu w latach 1941-1942; modrzewiowy krzyż z 1813 roku z napisem „Teraz o Panie, w Tobie cała nasza nadzieja” – upamiętniający zajęcie Księstwa Warszawskiego przez wojska cesarskie; cmentarz żołnierzy armii austro-węgierskiej i rosyjskiej z okresu I Wojny Światowej na polach za Krzczonowem; mogiła wojenna z okresu I Wojny Światowej w Walentyńowie.

Fot. 1. Pomniki w Gminie Krzczonów

Źródło: <https://krzczonow.pl/pomniki/>, autor foto: Bogusław Okupny, dane z UG

Na terenie Gminy zachowało się wiele przykładów historycznego budownictwa drewnianego i form jego kontynuacji nawet do połowy XX wieku. Są to zarówno budynki mieszkalne jak i gospodarcze. Stanowią one ważny element w budowaniu tożsamości krajobrazu kulturowego obszaru. Niestety w ostatnich czasach wyraźnie widoczny jest trend odchodzenia od budownictwa tradycyjnego na rzecz unifikacji budownictwa (współczesne rozwiązania architektoniczne), zacierania się różnic kulturowych i zanikania tożsamości.

Gmina Krzczonów to obszar o niezwykle bogatym dziedzictwie niematerialnym. Tereny Gminy Krzczonów od zawsze należały do bardzo żywych i twórczych ośrodków folkloru i sztuki ludowej. Zgodnie z Konwencją UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny (w tym język, jako narzędzie przekazu), wiedza, umiejętności i praktyki (w tym tradycyjne rzemiosło) oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody.

Gmina Krzczonów słynie ze stroju krzczonowskiego, który jest najbardziej znanym strojem Lubelszczyzny. Występował on na obszarze parafii Krzczonowskiej tzw. regionie krzczonowskim. Na początku XIX w. wykonywany był w całości z samodziałowego płótna w naturalnym kolorze. Zdobiono go białym haftem ma kołnierzach, mankietach i przyramkach rękawów. Od połowy XIX w. do okresu międzywojennego strój ten ulegał ciągłym przeobrażeniom. Zaczęto częściej używać tkanin i zdobień pochodzenia fabrycznego: barwnych wełenek, aksamitów, sukna, tasiemek, koralików, cekinów, koronek i wstążek. Jednocześnie zmienił się haft. Obok białego i czerwonego pojawiły się i inne kolory: niebieski i żółty, a tradycyjne ściegi (stębnówka, ścieg dziergany, łańcuszkowy oraz tzw. cyra) były wypierane przez ściegi krzyżkowe o nowych bogatszych motywach ornamentu. Dziś na terenie Lubelszczyzny pełni funkcję reprezentacyjną. Na odrębność i bogactwo stroju krzczonowskiego prawdopodobnie miał wpływ teren, który należał do dóbr królewskich, a to łączyło się z lepszą sytuacją materialną zamieszkującej tam ludności. Drugim czynnikiem była wspólna lub bardzo bliska przynależność parafialna - strój ten noszono zaledwie w 30 wsiach należących prawdopodobnie do jednej parafii. Odrębność i barwność tego ubioru spowodowała, że na przełomie wieku XIX i XX strój krzczonowski stał się reprezentacyjnym ubiorem ludowym Lubelszczyzny¹³, pomimo iż na Lubelszczyźnie występuje jeszcze około 12 rodzajów strojów charakterystycznych dla pozostałych regionów.

¹³Strategia Rozwoju Gminy Krzczonów na lata 2015-2020

Fot. 2. Strój krzczonowski

Źródło: <https://folklor.pl/kostiumy/stroj-krzczonowski/>

Region krzczonowski wyróżnia zachowany do dnia dzisiejszego haft krzczonowski. Charakteryzuje się biegiem w obu kierunkach, złożony jest z kilku motywów, łączonych ze sobą i grupowanych rytmicznie. Powstało kilkadziesiąt motywów, które zdobiły najczęściej materiał lniany.

Fot. 3. Mankiet wykończony haftem krzczonowskim

Źródło: <https://kulturaludowa.pl/aktualnosci/haft-krzczonowski-warsztaty-online-z-bogumila-wojcik/>

Na terenie Gminy Krzczonów podtrzymywane są również tradycje sztuki ludowej związanej z pisankarstwem (fot. 4A) oraz własnoręcznym wykonywaniem palm (fot. 4B). Folklor tej ziemi i sztuka ludowa są podtrzymywane do dnia dzisiejszego, w tym można spotkać się z wieloma formami działalności takimi jak, m.in. imprezy cykliczne (np. Jarmark Wielkanocny, Festyn Regionalny, Dożynki Gminne), zajęcia muzyczno-wokalne, zajęcia taneczno-folklorystyczne, różnego rodzaju koła (np. Koło Twórczości Ludowej, Koło Młodych

Modelarzy, Koła Gospodyń Wiejskich¹⁴). Są one realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak i liczne stowarzyszenia działające na terenie Gminy.

Fot. 4. Pisanki i palmy krzczonowskie

Źródło: krzczonow.pl/krzczonowskie-pisanki/; krzczonow.pl/krzczonowskie-palmy/

W Gminie Krzczonów rozwinął się ruch kulturalny. Jego początki datowane są na okolice roku 1907, gdy trójka ludzi założyła teatralne kółko amatorskie dla młodzieży. Salę teatralną stanowiła dworska stodoła, a na przedstawienia przychodziła ludność wiejska. Pieniądze z dochodu z przedstawień przeznaczano na zakup książek i instrumentów muzycznych. W okresie międzywojennym ogromną rolę odegrali nauczyciele, którzy kształtowali świadomość społeczną mieszkańców. Byli to: w Krzczonowie Józefa Suchtówna i Józef Bara, w Kosarzewie – Zygmunt Sadkowski. Rozwijały się zespoły teatralne, chóralskie, taneczne, Koła Gospodyń Wiejskich. Kwitło hafciarstwo, pisankarstwo, zdobnictwo wnętrz (wycinanki, pająki) i przedmiotów obrzędowych jak różgi weselne, wieńce dożynkowe. W okresie tym powstała również Ochotnicza Straż Pożarna. W 2000 roku w Regionalnym Ośrodku Kultury i Sportu założono „Szkołę haftu ludowego” i „Szkołę wyrobów ludowych”, która funkcjonowała około 10 lat.

Ponadto z Krzczonowem związanych jest kilka osób zasłużonych dla kultury tego obszaru. **Wojciech Siemion** (1928-2010), autor i poeta, był animatorem wieczorów poetyckich, aktorem i reżyserem wielu spektakli, miłośnikiem folkloru, odkrył dla teatru poezję ludową w słynnym programie „Wieża Malowana”. Został uhonorowany wieloma nagrodami i odznaczeniami. **Antonina Kochaniec** (1888-1975), nazywana „Babcią Kochańcową”, mieszkała i tworzyła w Krzczonowie, nestorka pisankarstwa krzczonowskiego, znana w całym regionie. Pisanki ozdabiała najbardziej charakterystycznymi dla regionu wzorami: grabki, wiatraczki, jodełki, ślimaki, a jej pisanki zdobyły wyróżnienie na wystawie w Szwajcarii. Uczyła pisankarstwa kolejne pokolenia. Jej wzory posłużyły Instytutowi Wzornictwa do produkcji oryginalnych tkanin. **Zofia Sałek** (1906-1997), członek Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie. Tworzyła tradycyjne stroje ludowe, pisała pisanki, wykonywała kostiumy do Herodów, tworzyła wycinanki, rekwizyty do wesela: palmy weselne, czepce, bukiety, podwijki i pasy. **Józef Małek** (1934-1987), należał do Klubu Młodych Pisarzy Ludowych ZW ZMW, był członkiem, prezesem i założycielem STW

¹⁴Zrzeszające kobiety w następujących miejscowościach: Krzczonów - Wójtostwo, Krzczonów Drugi i Krzczonów Trzeci, Żuków Drugi, Zielona, Olszanka, Kosarzew Stróża, Kosarzew Dolny, Sobieska Wola Pierwsza, Nowiny Żukowskie, Walentynów, Piotrkówek.

w Lublinie. Do jego twórczości należą: wieszki osobiste, okolicznościowe, patriotyczne, wojenne. Pisał również fraszki, aforyzmy, przysłowia, satyry. Zbierał dokumentację do dziejów regionu krzczonowskiego, ludowe przekazy, powiedzonka, pieśni dziadowskie, oracje weselne. Zajmował się również wycinanką ludową. **Tomasz Małek** (1905-1978) malarz ludowy, tematyką jego prac były: wiejskie krajobrazy, otaczająca przyroda, postacie świętych, bukiety kwiatowe, sceny batalistyczne i historyczne. **Wawrzyniec Głąb** (1906-1994) rzeźbiarz ludowy, tworzył w drewnie lipowym. Był członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, jego prace zdobywały wyróżnienia i nagrody w całej Polsce. **Czesław Franciszek Kwieciński** (1933-2010) artysta muzyk, autor hymnu Krzczonowa na trąbkę i róg, do słów Kazimierza Dadeja. Współzałożyciel Towarzystwa Przyjaciół Regionu Krzczonowskiego i jego wieloletni prezes. Zainicjował I i II Zjazd Sympatyków Regionu Krzczonowskiego oraz rodu Siczków.

Z obszarem Gminy Krzczonów i okolicy wiąże się wiele wyjątkowych walorów kulinarnych. Jako produkty regionalne i tradycyjne wymienione między innymi są: cebulak, kiełbasa wieprzowa z Krzczonowa, szynka wieprzowa z Krzczonowa.

2.2. Infrastruktura i przestrzeń

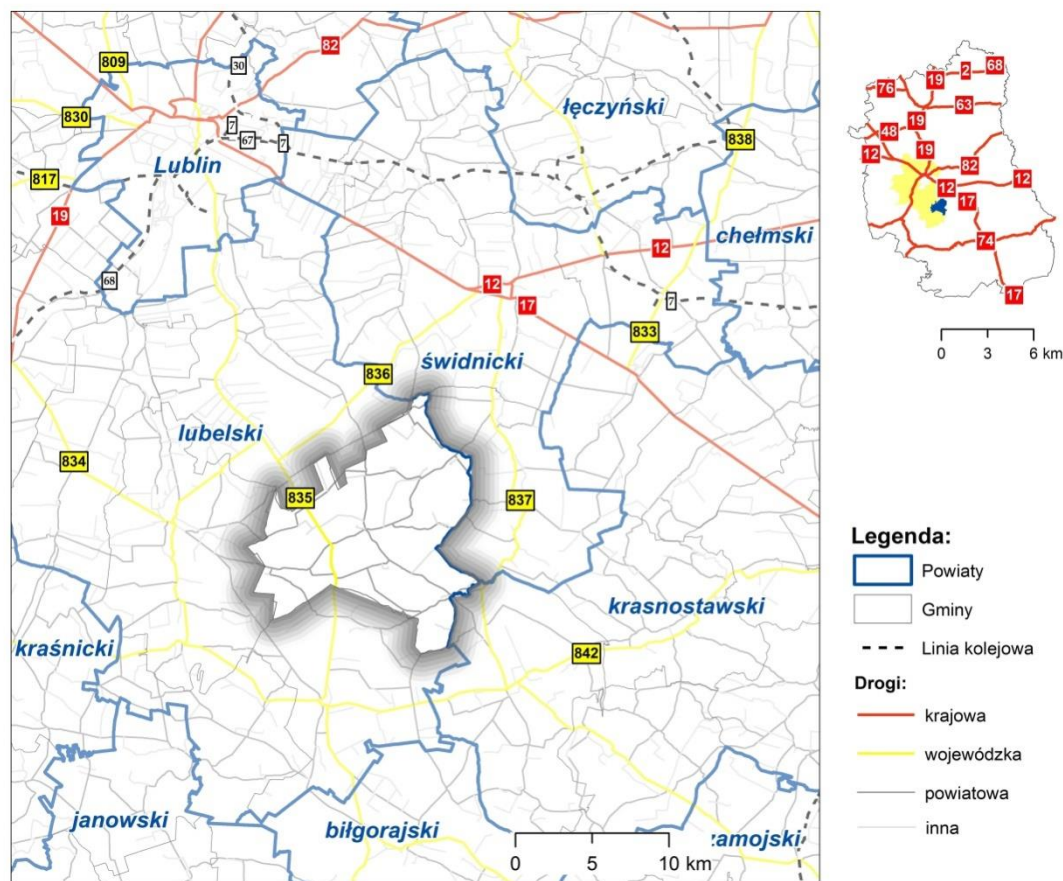
Transport i komunikacja

Gmina Krzczonów oddalona jest o 28 km od Lublina i 179 km od Warszawy. Najbliższym lotniskiem jest oddalony o ok. 35 km Port Lotniczy Lublin-Świdnik. Z lotniska możliwe są bezpośrednie połączenia z Warszawą, Oslo, Dublinem, Londynem, Eindhoven, Antwerpią, Kijowem, Tel Awiwem. Odległość od największego lotniska w Polsce im. Chopina w Warszawie wynosi ok. 222 km¹⁵.

Gmina znajduje się w systemie powiązań komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym. Na terenie Gminy Krzczonów na infrastrukturę transportowo-komunikacyjną składa się tylko infrastruktura drogowa, przez obszar Gminy nie przebiega żadna linia kolejowa. Główny szkielet komunikacyjny tworzy droga wojewódzka nr 835 Lublin – Wysokie – Biłgoraj – Sieniawa – Przeworsk – Kańczuga – Dynów – Grabownica Starzeńska, przebiegająca przez zachodnią część Gminy. Jest to najdłuższa droga wojewódzka w Polsce, licząca 225 km, a przez teren Gminy Krzczonów przebiega zaledwie 6,00 km. Droga ta charakteryzuje się wzmożonym ruchem drogowym. W przyszłości oczekiwany jest wzrost znaczenia drogi i planowana jest zmiana jej kategorii na drogę krajową – docelowo w klasie GP (droga główna ruchu przyspieszonego).

¹⁵ Podawane odległości są mierzone pomiędzy miejscowością Krzczonów, a punktami docelowymi. Odległości pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, a także ze względu na możliwość wyboru różnych tras przejazdu - odległości będą się nieznacznie różnić.

Ryc. 7. Położenie komunikacyjne Gminy Krzczonów

Źródło: opracowanie własne

Układ komunikacyjny tworzy dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych i gminnych, które zapewniają dostępność do wszystkich miejscowości na obszarze Gminy oraz miejscowości gmin ościennych. Krzczonów będący ośrodkiem administracyjnym Gminy usytuowany jest w centralnej części Gminy i stanowi doskonały węzeł komunikacyjny zapewniając dogodnie połączenie z poszczególnymi miejscowościami i sąsiednimi ośrodkami gminnymi. Przy czym drogi gminne są to drogi o zróżnicowanej powierzchni, w większości jednak wymagają remontów i konserwacji. Znaczna część siedlisk w rozproszonej zabudowie nie posiada dostępu do utwardzonej drogi publicznej, dlatego też istnieje potrzeba modernizacji i budowy nowych odcinków dróg.

Tabela 5. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez teren Gminy Krzczonów

Nr drogi powiatowej	Nazwa ciągu drogowego	Długość ogółem (km)
2298L	Kol. Zaraszów – Kosarzew Dolny	1,300
2287L	Bychawa – Kosarzew – Zielona – Krzczonów	7,750
2285L	Olszowiec – Romanów – Piotrków Kolonia	4,000
2300L	Teklin – Gierniak	1,900
2272L	Lublin – Głusk – Skrzynice – Chmiel- Krzczonów Sołtysy – Sobieska Wola – dr. woj. 837	12,312
2114L	Piotrków – Kolonia – Nowiny Żukowskie – Wygnanowice	1,830
2123L	Stryjno – Żuków – Krzczonów	7,900

2299L	Koszarzew Dolny – Gielczew	3,400
2125L	Krzczonów – Chodyłówka – Rybczewice	6,625
2301L	Gierniak – Krzczonów I – Krzczonów	3,747
2302L	Kzczonów I – Krzczonów II – Sobieska Wola	4,940
2129L	Dąbie – Sobieska Wola – Gielczew	5,332
2124L	Policzyzna – Pustelnik	2,032
2286L	Piotrków Kolonia – Olszanka – Żuków	7,805

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Krzczonów

Tabela 6. Wykaz dróg gminnych przebiegających przez teren Gminy Krzczonów

Nr drogi gminnej	Nazwa ciągu drogowego	Długość ogółem (km)
105806 L	Bazar-Kol. Pilaszkowice-Kzczonów Kol. III dr. pow. 2272 L	2,25
107185 L	dr. pow. 2114 L-Piotrkówek - Krzczonów Folwark	2,00
107186 L	gr. gminy - Piotrkówek - dr. gm. 107267 L	0,25
107187 L	Kol. Piotrków - Piotrkówek - dr. pow. 2285 L	0,40
107267 L	gr. gm. Jabłonna - Piotrkówek - Krzczonów Rynek	5,80
107268 L	Kzczonów Skalka dr. woj. 835 – Krzczonów Folwark dr. pow. 2272 L	3,20
107269 L	Kzczonów Folwark dr. woj. 835 - dr. gm. 107267 L	1,76
107270 L	Kzczonów Folwark dr. pow. 2287 L - Krzczonów I dr. pow. 2301 L	2,30
107271 L	Borzęcinek dr. pow. 2301 L – Krzczonów Kol. III dr. pow. 2272 L	3,00
107272 L	Sobieska Wola dr. pow. 2129 L – Habajdziak – dr. pow. 2310 L	2,60
107273 L	Majdanek Żuków dr. pow. 2286 L – Lipniak – Krzczonów Sołtysy – dr pow. 2123 L	3,60
107274 L	Nowiny Żukowskie dr. pow. 2114 L – dr. pow. 2111 L	4,42
107275 L	Żuków dr. pow. 2286 L – Policzyzna dr. pow. 2111 L	3,90
107276 L	Kol. Żuków dr. pow. 2123 L – dr. gm. 107275 L	0,50
107277 L	Policzyzna dr. pow. 2123 L – dr. pow. 2124 L	0,73
107278 L	Żuków dr. pow. 2123 L – Walentynów dr. pow. 2125 L	3,80
107279 L	Koszarzew Dolny dr. pow. 2299 L – gr. Gminy Bychawa	0,50
107280 L	Lewandowszczyzna dr. pow. 2285 L – Koszarzew Górny dr. pow. 2287 L	2,50
107281 L	Kostrzew Górny dr. pow. 2287 L – Koszarzew Stróża dr. pow. 2299 L	1,20
107282 L	Kzczonów I dr. pow. 2301 L gr. Gminy Wysokie	0,90
107283 L	Kzczonów Folwark – dr. woj. 835 – dr. gm. 107185 L	1,25
107284 L	Borzęcinek – dr. pow. 2301 L – dr. pow. 2301 L	1,50
107285 L	Olszanka – dr. pow. 2272 L – dr. gm. 107273 L	1,95
107286 L	Kzczonów Sołtysy – dr. pow. 2272 L – dr. gm. 107273 L	1,30
107287 L	Kzczonów Kol. III dr. pow. 2272 L – dr. gm.105806L	3,20
107288 L	Borzęcina – dr. pow. 2272 L – dr. gm. 107287 L	0,75

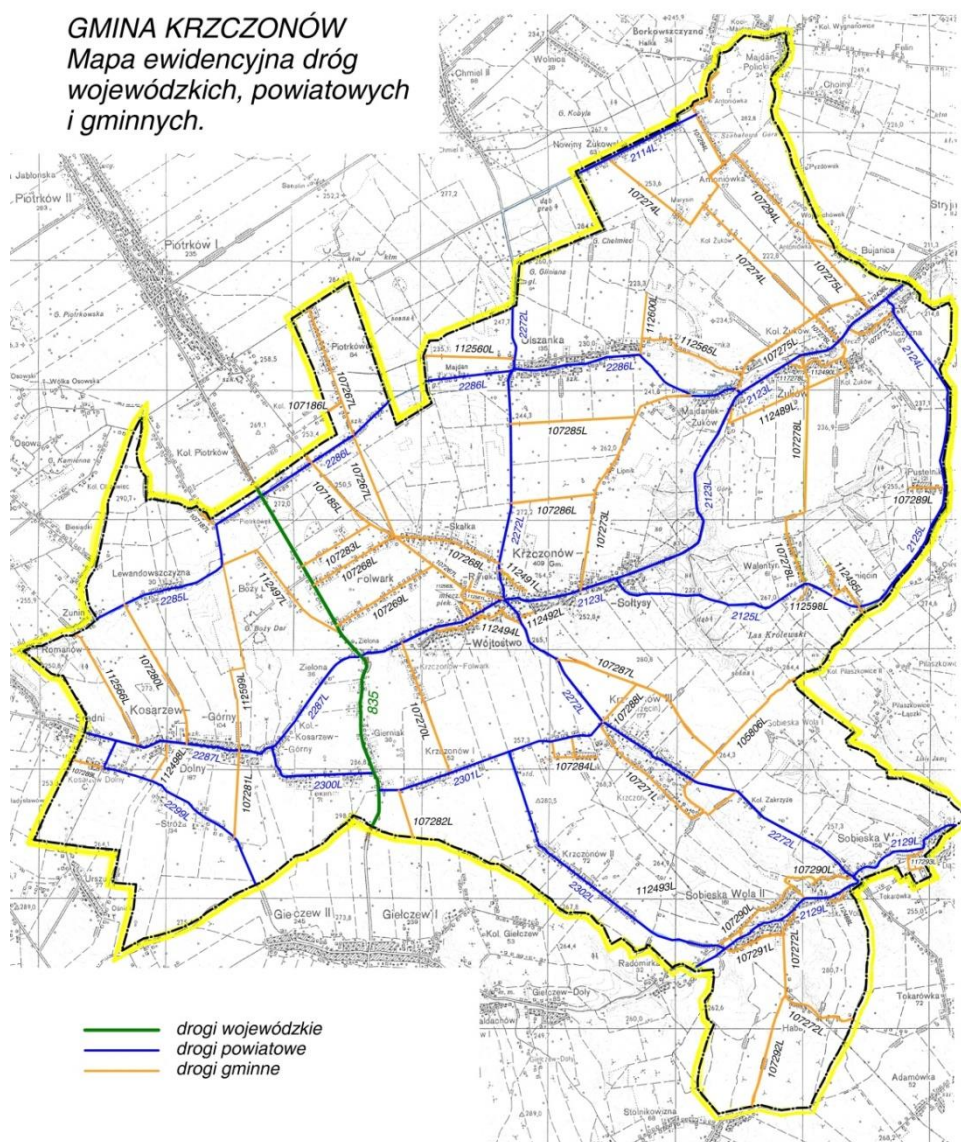
107289 L	Pustelnik dr. pow. 2125 L – granica zabudowy wsi	0,55
107290 L	Sobieska Wola II dr. pow. 2129 L– dr. pow.2302L	2,30
107291 L	Sobieska Wola II – po południowej stronie dr. pow. 2129 L	0,96
107292 L	Sobieska Wola – Habajdziak – gr. Gminy Wysokie	1,70
107293 L	Sobieska Wola I (dojazd do cmentarza) dr. pow. 2129 L	1,00
107294L	granicaGminy – Antoniówka – granica Gminy	4,88
112436L	Droga Powiatowa 2223L- droga gminna 107275L Policzyzna	0,30
112488 L	Droga powiatowa 2129L – droga powiatowa 2129L (za szkołą) Sobieska Wola Pierwsza	0,26
112489 L	Droga powiatowa 2123 L- droga powiatowa2123L (zapłocia) Od cegielnido dr. Koło Sochy) Żuków Drugi, Żuków Pierwszy, Żuków Kolonia	3,00
112490 L	Droga Powiatowa 2123L- droga gminna 112489L Żuków Pierwszy-Żuków Kolonia	1,00
112491 L	Od drogi powiatowej Nr 2272L do granicy zabudowy Krzczonów ul. Słowiańska	0,35
112492 L	Od drogi powiatowej 2272L w kierunku wschodnim Krzczonów ul. Lipowa	0,25
112493 L	Droga gminna 112494L droga powiatowa Nr 2287 L Krzczonów ul. Wójtostwo	0,90
112494 L	Droga powiatowa Nr 2272L- droga powiatowa 2287L Krzczonów ul. Strażacka i ul. Rynkowa	0,95
112495 L	Granica Gminy z łącznikami do drogi powiatowej 2125L do końca zabudowy Walentynów	1,25
112497 L	Od drogi woj. 535 do drogi pow. 2285 L Boży Dar	2,50
112498 L	Od drogi powiatowej 2287 L do dr. Pow. 2299L (do Stróży k. cmentarza) Kosarzew	0,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Krzczonów

Łączna długość układu komunikacyjnego na terenie Gminy osiąga wartość około 150 km, z czego 53% to drogi gminne, natomiast 47% drogi powiatowe. Układ komunikacyjny uzupełniają drogi lokalne i wewnętrzne o funkcji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz obsługujące tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowo-produkcyjnej.

Ryc. 8. Mapa ewidencyjna dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

GINA KRZCZONÓW
Mapa ewidencyjna dróg
wojewódzkich, powiatowych
i gminnych.

Źródło: Oficjalna strona Gminy Krzczonów <https://krzczonow.pl/2021/01/>

Zgodnie z danymi Raportu o stanie Gminy za 2019 r. w obszarze infrastruktury drogowej Gmina w poprzednich latach, na inwestycje drogowe przeznacziała rocznie średnią kwotę wynoszącą 2 104 701,00 zł. Niemniej jednak lokalne drogi wymagają modernizacji, dotyczy to zarówno dróg nieutwardzonych jak i utwardzonych. Szacowany koszt niezbędnych prac w obrębie infrastruktury drogowej to ok. 7 mln zł.

Na terenie Gminy Krzczonów transportem zbiorowym osób zajmują się prywatne przedsiębiorstwa. Transport oparty jest na komunikacji mikrobusowej realizowanej przez prywatnych przewoźników i umożliwia mieszkańcom połączenia wewnątrz powiatu lubelskiego, jak również połączenia zewnętrzne z Lublinem i ośrodkami powiatowymi. W ośrodku gminnym istnieje dworzec autobusowy.

Infrastruktura teleinformatyczna

Powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu ma szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru i dla jakości życia mieszkańców. Na terenie Gminy Krzczonów

zlokalizowany jest 1 węzeł dystrybucyjny¹⁶. Szerokopasmowy dostęp do Internetu zapewniają również prywatni operatorzy. Poziom penetracji budynków zasięgami Internetu stacjonarnego ogółem¹⁷ dla Gminy Krzczonów jest na poziomie 40,1%-60,0%¹⁸ i jest jednym z najniższych w powiecie lubelskim.

Gmina Krzczonów bierze udział w projekcie „Powszechny dostęp do szybkiego Internetu” I Osi Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Cel realizowany był poprzez działanie 1.1 „Wylimitowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach”. Budowano sieci NGA zapewniające gwarantowaną przepustowość co najmniej 30 Mb/s do użytkownika końcowego, zarówno gospodarstw domowych jak i placówek oświatowych. Obecnie projekt jest w końcowej fazie realizacji i zgodnie z danymi z Gminy Krzczonów 90% gospodarstw uzyskało dostęp do Internetu.

Ryc. 9. Obszary w Gminie Krzczonów, na które przyznano dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://cppc.gov.pl/images/uploads/Obszar_3_3_06_11a.pdf

Obecny stan rozwoju infrastruktury szerokopasmowej w Polsce oraz poziom jej wykorzystania jest niski w porównaniu z większością krajów Unii Europejskiej, a POPC ma pomóc w wykorzystaniu możliwości technologii cyfrowych. Sieć, która powstanie w efekcie

¹⁶Urządzenia telekomunikacyjne zapewniające fizyczne połączenie sieci telekomunikacyjnych, łączące węzły szkieletowej sieci telekomunikacyjnej z agregującymi ruch od użytkowników końcowych węzłami dostępowej sieci telekomunikacyjnej.

¹⁷Stosunek liczby budynków znajdujących się w zasięgu sieci o określonych parametrach do liczby wszystkich budynków na analizowanym obszarze.

¹⁸Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2019 roku.

programu będzie otwarta, co oznacza, że będzie dostępna dla wszystkich operatorów, również lokalnych, którzy będą mogli oferować swoje usługi. Pozwoli to mieszkańcom na dokonanie indywidualnego wyboru dostawcy usług.

Penetracja budynkowa Internetem stacjonarnym o przepustowości co najmniej 30 Mb/s wg stanu na dzień 31.12.2019 dla Gminy Krzczonów wynosi 0,084, co daje Gminie 2384 miejsce w rankingu wszystkich gmin w kraju oraz 1449 miejsce w rankingu gmin wiejskich w kraju. Prognozowana penetracja budynkowa Internetem stacjonarnym o przepustowości co najmniej 30 Mb/s po realizacji 4 konkursów POPC wynosi 0,774¹⁹.

Podmioty świadczące usługi stacjonarnego dostępu do Internetu na obszarze Gminy to: Nowa Telefonia, T-mobile, Plus, Orange, Otwarta, Multimedia, Play, Netia.

Gmina Krzczonów należy do strefy numeracyjnej Lublina. Łączność telefoniczna jest zautomatyzowana i wszystkie miejscowości w Gminie posiadają łączność telefoniczną przewodową. Sieć telefoniczna jest w wykonaniu napowietrznym oraz kablowym-doziemnym w oparciu o kablowe i światłowodowe połączenia międzymiastowe. Gęstość infrastruktury telekomunikacyjnej liniowej w Gminie jest bardzo niska i mieści się w przedziale 0,26-0,50 km/km²⁰. Punkt pocztowo-telekomunikacyjny znajduje się w Krzczonowie Wójtostwo – w budynku Urzędu Gminy. Na obszarze Gminy zlokalizowane są urządzenia nadawczo-odbiorcze. Stacje wieżowe telefonii komórkowej znajdują się w miejscowościach: Sobieska Wola I, Boży Dar i w Krzczonowie Wójtostwo²¹. Ponadto, mieszkańcy gminy korzystają z telefonii bezprzewodowej różnych operatorów sieciowych.

Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa

Dystrybucją energii elektrycznej na terenie Gminy Krzczonów zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin. Przez obszar Gminy przebiega linia 220 kV Abramowice – Mokre, należąca do Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A (o długości w granicy Gminy ok.1,5km).

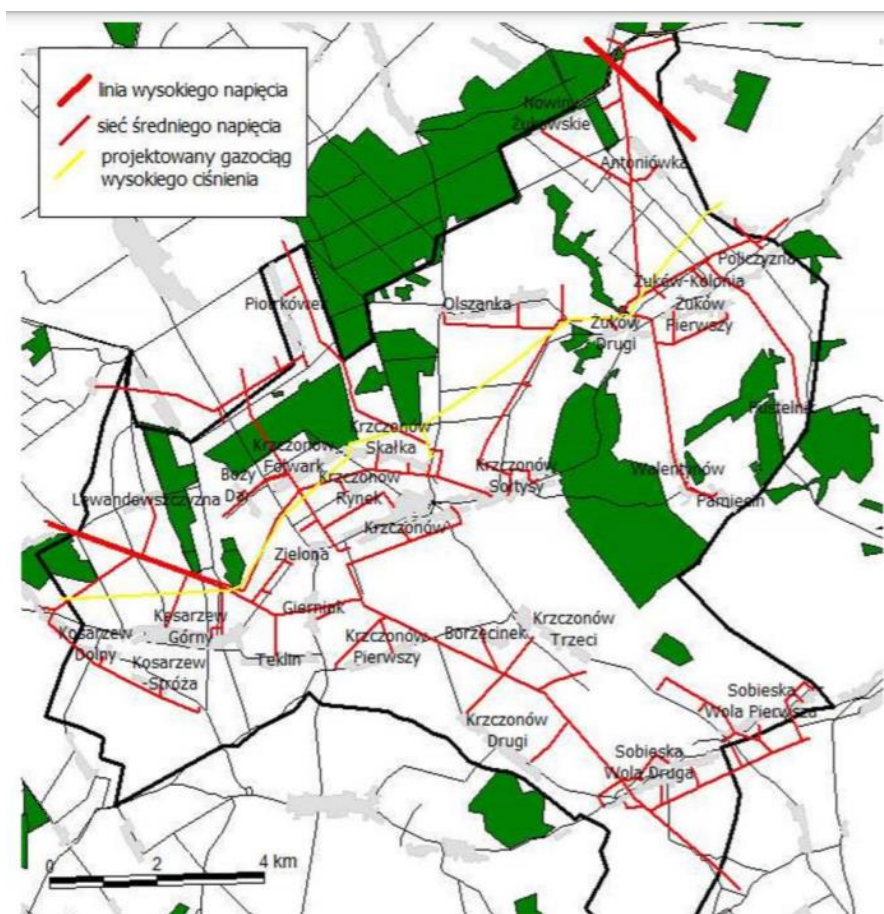
Obszar Gminy Krzczonów jest zasilany przez Główny Punkt Zasilający 110/15kV Bychawa, za pośrednictwem linii kablowych i napowietrznych SN-15kV oraz stacji transformatorowych 15/04 kV. Energia elektryczna dostarczana jest przez układ sieci średniego napięcia SN-15 kV powiązany z powyższymi źródłami zasilania. Jest to sieć napowietrzna zasilająca stacje transformatorowe 15/04 kV - słupowe stacje transformatorowe, wieżowe lub wewnętrzne. Jej długość na obszarze Gminy to 112,09 km. Moc poszczególnych stacji kształtuje się od 30 kVA do 250 kVA w zależności od zapotrzebowania na energię elektryczną w poszczególnych rejonach. Odbiorców indywidualnych oraz oświetlenie uliczne zasila układ linii elektroenergetycznych niskiego napięcia, którą w większości stanowi sieć napowietrzna (sieć kablowa – doziemna stanowi zaledwie 9%). Długość sieci napowietrznej to 161,95 km i rozpięta jest na ok. 420 słupach przesyłowych. Cała infrastruktura przesyłowa i dystrybucja zasilająca Gminę w energię elektryczną umożliwiają dotrzymanie norm dotyczących niezawodności zasilania, jakości dostarczonej energii oraz ciągłości zasilania.

¹⁹<https://mapbook.uke.gov.pl/>

²⁰ibid

²¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów.

Ryc. 10. Sieć energetyczna w Gminie Krzczonów

Źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Krzczonów na lata 2015 - 2020

Zgodnie z Załoženiami do planu zaopatrzenia Gminy Krzczonów w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe wszystkie instytucje, zakłady, gospodarstwa w gminie Krzczonów są w 100% zelektryfikowane, a stan zasilania Gminy w energię elektryczną należy uznać za zadowalający. Nie ma zagrożenia obniżenia jakości i ciągłości dostawy energii elektrycznej dla użytkowników.

Gmina Krzczonów posiada system oświetlenia ulicznego składający się głównie z punktów oświetleniowych niebędących jej własnością, lecz dzierżawionych od dystrybutora energii (około 80% punktów oświetleniowych na wszystkich typach dróg z obszaru Gminy). Stan techniczny oświetlenia ulicznego jest systematycznie poddawany modernizacji, a system ulega rozbudowie wraz z rozwojem budownictwa na terenie Gminy. W wyniku tych działań następuje: poprawa niezawodności funkcjonowania, poprawa efektywności oświetlenia i optymalizacji, zmniejszenie kosztów utrzymania i konserwacji, wydłużenie bezawaryjnej pracy lamp, poprawa estetyki oświetlenia oraz zmniejszenie poboru energii elektrycznej na oświetlenie²².

Na obszarze Gminy Krzczonów sieć gazowa nie jest dobrze rozwinięta. Ze względu na to nadal dominuje wykorzystanie gazu butlowego. Zgodnie z danymi GUS, w 2019 r. na terenie Gminy Krzczonów długość czynnej sieci gazowej wynosiła 158 m, z czego

²² Założenia do planu zaopatrzenia Gminy Krzczonów w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

w całości była to sieć rozdzielcza. Znajdowało się tu 1 czynne przyłącze do budynków mieszkalnych, z którego korzystało 1 gospodarstwo – 2 osoby. W 2019 r. zużycie gazu zostało odnotowane na poziomie 1,6 MWh i było ono wykorzystywane do ogrzewania mieszkania.

Natomiast analizując dane Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. na obszarze Gminy Krzczonów funkcjonuje sieć o długości 345 m i średnicy 50-90 mm (wg stanu na koniec 2019 r.). Została wybudowana w 2019 r. i podłączono do niej 25 gospodarstw. Gmina Krzczonów jest zasilana pośrednio przez sieć rozdzielczą średniego ciśnienia ze stacji I stopnia zlokalizowanej na terenie miasta Lublin przy ul. Odległej o przepustowości $Q=3000\text{ m}^3$, która została wybudowana w 1994 r.

W oparciu o Plan Rozwoju na lata 2018-2022 Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. i aktualizacji Planu 2019-2022, na terenie Gminy Krzczonów przewidziana jest budowa sieci gazowej średniego ciśnienia wraz z przyłączami: sieć dn 90 i dn 40 o długości 4600 mb obejmująca 24 szt. przyłączy.

W Gminie nie funkcjonuje system zbiorowego zaopatrzenia w energię ciepłą, w wyniku czego w budynkach odbiorców instytucjonalnych, przemysłowych, usługowych i w gospodarstwach domowych zaopatrywanie w ciepło odbywa się za pośrednictwem indywidualnych źródeł ciepła. Funkcjonują tu kotłownie budynków użyteczności publicznej, podmiotów handlowych i usługowych oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych, wytwarzające ciepło na potrzeby własne. Dominującym paliwem jest węgiel kamienny i drewno. Podczas spalania do atmosfery w ramach tzw. małej emisji emitowane są związki SO_2 , NO_2 , CO i CO_2 , które są szkodliwe dla środowiska przyrodniczego i zdrowia człowieka. Wielkość emisji z tych źródeł wykazuje dużą zmienność sezonową, związaną z okresem grzewczym. W związku z powyższym istnieje potrzeba rozbudowy sieci gazowej. Pozostałe nośniki ciepła jak olej opałowy i gaz są wykorzystywane w niewielkim stopniu. W ostatnich latach notuje się częściową wymianę źródeł na bardziej efektywne o wyższej sprawności. Niestety ze względów ekonomicznych tylko niewielka część mieszkańców Gminy może sobie pozwolić na wymianę źródła ciepła w przypadku braku jego awarii²³.

Gmina posiada możliwości wykorzystania lokalnych i odnawialnych źródeł energii. Działania promujące i zmierzające do produkcji prosumenckiej (produkcja energii na własne potrzeby i odsprzedawanie ewentualnych nadwyżek operatorom sieci elektroenergetycznej) są korzystne dla Gminy, ponieważ wpływają pozytywnie na bilans energetyczny Gminy i zwiększają jej bezpieczeństwo energetyczne.

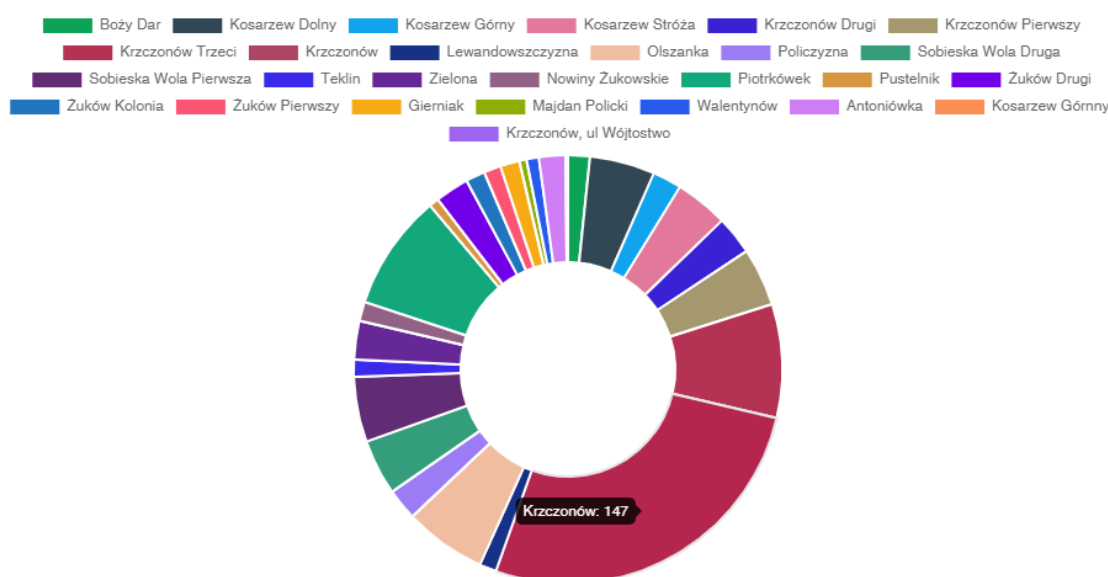
W kontekście energii słonecznej Gmina Krzczonów znajduje się na obszarze o potencjalnej energii słonecznej powyżej 950 kWh/m^2 . Uśłonecznienie względne (liczba godzin z bezpośrednio widoczną tarczą słoneczną) mieści się w przedziale 34-35% i jest w grupie największego uśłonecznienia w Polsce. Średnie nasłonecznienie latem wynosi $5582,21\text{ kWh/m}^2/\text{dobę}$, zimą $162,35\text{ kWh/m}^2/\text{dobę}$, a jesienią i wiosną $2296,17\text{ kWh/m}^2/\text{dobę}$ ²⁴. Energię słoneczną z powodzeniem można wykorzystywać do pozyskiwania energii cieplnej za pomocą kolektorów oraz energii elektrycznej za pomocą ogniw fotowoltaicznych. Energia słoneczna powinna stanowić jedno z głównych

²³ PRL Gminy Krzczonów w latach 2017-2023

²⁴ <https://ongeo.pl/geoportalgmina-krzczonow/fotowoltaika>

alternatywnych źródeł energii w Gminie, co może znacząco wpłynąć na ograniczenie emisji CO₂. W 2019 roku Gmina Krzczonów zakończyła projekt pt. „Energia ze źródeł odnawialnych = czyste powietrze w Gminie Krzczonów” współfinansowany ze środków unijnych. W wyniku realizacji projektu zainstalowano 421 instalacji solarnych, 84 instalacje fotowoltaiczne i 44 piece na biomasę²⁵. Najwięcej instalacji założono w Krzczonowie (147), Piotrkówku (48), Krzczonowie III (47) i Olszance (34; ryc. 12). W okresie od 1 kwartału 2019 r. do 2 kwartału 2021 r. w wyniku zastosowania instalacji OZE wyprodukowano 123753 kWh całkowitej energii, co w przeliczeniu na zużycie gazu ziemnego i węgla pozwoliło zaoszczędzić 11458,61 m³ gazu ziemnego i 15,45 ton węgla. Produkcja energii cieplnej z instalacji wykorzystujących OZE na obszarze Gminy to 123,75 MWh/rok, a szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych to 42,19 ton równoważnika tCO₂/rok²⁶.

Ryc. 11. Liczba instalacji OZE realizowanych w ramach projektu "Energia ze źródeł odnawialnych = czyste powietrze w Gminie Krzczonów"

Źródło: <https://gminakrzczonow.e-oze.eu/lista-instalacji/>

Wschodnia część Gminy Krzczonów położona jest nad zbiornikiem megakompleksu kredowego, który został wskazany przez Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, jako potencjalny obszar geometrii głębokiej z możliwością wykorzystania wód do celów ciepłowniczych lub w balneologii (medycyna uzdrowiskowa zajmująca się badaniem właściwości leczniczych wód podziemnych). Jednak ze względu na bardzo wysokie koszty preinwestycyjne (odwierty badawcze) oraz ograniczenia inwestycyjne wynikające ze znajdującego się tu obszaru Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego nie podjęto żadnych działań w tym kierunku. Możliwe jest również wykorzystanie geometrii płytkiej poprzez zastosowanie pomp ciepła.

Na terenie Gminy możliwe jest również uzyskiwanie energii z biomasy, a jej pochodzenie może być różnorodne: od polowej produkcji roślinnej, odpady występujące w rolnictwie, przemyśle rolno-spożywczym, gospodarstwach domowych i w gospodarce komunalnej, po odpady drzewne w leśnictwie czy specjalnych plantacji. Uwzględniając

²⁵ Dane Urzędu Gminy Krzczonów.

²⁶ Dane Gminy na temat instalacji OZE <https://gminakrzczonow.e-oze.eu/pelna-efektywnosc-2/>

średnie roczne możliwości uzyskania drewna na terenie Gminy możliwe jest zbudowanie systemu ogrzewania budynków publicznych opartego na kotłach na zrębkę. Jednakże duże rozdrobnienie własności powoduje trudności ekonomiczne we wprowadzeniu takich działań. Możliwe jest również wykorzystanie w celu pozyskania energii słomy czy wierzby energetycznej (wymaga to przystosowanych kotłów grzewczych do spalania biomasy rolniczej)²⁷.

Gmina Krzczonów znajduje się na obszarze o niekorzystnych warunkach rozwoju energetyki wiatrowej, brak jest terenów o teoretycznej możliwości wykorzystania energii wiatru 1000 kWh/m²/rok. Uzasadniona ekonomicznie mogłaby być budowa wiatraków na masztach powyżej 30 metrów wysokości w południowo-wschodniej części Gminy (krajobraz otwartych pól uprawnych z niską zabudową)²⁸.

Rzeki na terenie Gminy nie posiadają teoretycznego potencjału energii wód uzasadniającego inwestycje w małą elektrownię wodną.

Gospodarka wodno-ściekowa

Prawidłowo zaprojektowana infrastruktura komunalna zapewnia racjonalne i oszczędne gospodarowanie dostępnymi zasobami wody. Natomiast stan infrastruktury gospodarki wodnej (urządzenia wodociągowe, wodno-ściekowe, retencji wody) i ich dostępność warunkują, zarówno utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnego, a przede wszystkim zadowalającą jakość życia mieszkańców Gminy.

Zadaniem związanym ze świadczeniem usług wodociągowo-kanalizacyjnych na terenie Gminy Krzczonów zajmuje się Referat Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska. Zbiorowym zaopatrzeniem w wodę zostały objęte wszystkie sołectwa w Gminie Krzczonów. Według danych Urzędu Gminy stopień zwodociągowania wynosi 100%. Nieliczne gospodarstwa korzystają z własnych ujęć wody w postaci studni kopanych lub studni głębinowych. Obszar Gminy zaopatrywany jest w wodę z 10 wodociągów gminnych, które zostały opisane w tabeli poniżej.

Tabela 7. Wodociągi gminne zaopatrujące sołectwa Gminy Krzczonów w wodę

Nazwa wodociągu	Zasięg	Dodatkowe informacje
Wodociąg Krzczonów Trzeci	Krzczoneń Pierwszy, Krzczonów Drugi, Krzczonów Trzeci	Źródło zaopatrzenia w wodę wodociągu: ujęcie wody we wsi Krzczonów Wójtostwo. Wodociąg połączony jest z wodociągiem Gierniak
Wodociąg Kosarzew	Kosarzew Dolny, Kosarzew Górny, Kosarzew Stróża, Lewandowszczyzna, Kol. Kosarzew Dolny	Ujęcie wody oraz stacja wodociągowa we wsi Kosarzew Dolny
Wodociąg Walentynów-Pamięcin	Walentynów	Ujęcie wody - studnia wiercona (głębokość 100 m), zlokalizowana na terenie stacji

²⁷ Dane Urzędu Gminy Krzczonów.

²⁸ ibid.

		wodociągowej
Wodociąg Gierniak-Teklin	Gierniak, Teklin, Zielona, część wsi Krzczonów Folwark	Ujęcie wody – dwie studnie wiercone (podstawowa i awaryjna) przy drodze wojewódzkiej Lublin-Biłgoraj we wsi Teklin. Wodociąg pracuje w układzie dwustopniowym. Wodociąg Gierniak połączony jest z wodociągiem Krzczonów Kolonia.
Wodociąg Sobieska Wola	Sobieska Wola Pierwsza, Sobieska Wola Druga, Habajdziak	Ujęcie wody – dwie studnie wiercone (podstawowa i awaryjna)
Wodociąg Pustelnik	Pustelnik	Ujęcie o zasobach 12 m ³ /h
Wodociąg Piotrkówek	Piotrkówek, Boży Dar, część wsi Krzczonów Folwark	-
Wodociąg Nowiny Żukowskie	Nowiny Żukowskie, Antoniówka, część wsi Żuków Kolonia	Wodociąg pracuje w prostym układzie jednostopniowego pompowania wody
Wodociąg Krzczonów Skałka	Krzczonów Wójtostwo, Krzczonów Sołtysy, Krzczonów Skałka, Krzczonów Folwark	Ujęcie wody - studnia zlokalizowana poza terenem stacji wodociągowej, w odległości około 300 m (w wąwozie)
Wodociąg w Gminie Piaski	Majdan Policki	-

Źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Krzczonów na lata 2015 - 2020

W 2019 r., wg danych GUS, na terenie Gminy Krzczonów długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 106,4 km i od 2015 r. jej długość nie uległa zmianie. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 1525 szt. i od 2014 r. ich liczba zwiększyła się o 2,3% (35 szt. przyłączy)²⁹.

Określenie rozwoju i dostępności sieci wodociągowej na danym terenie jest możliwe dzięki wskazaniu odsetka ludności korzystającej z sieci wodociągowej, z której w 2019 r., korzystało łącznie 3837 osób – o 163 osób mniej w porównaniu do 2014 r. Korzystający z wodociągów stanowią 87,8% ogółu mieszkańców. W porównaniu do roku 2014 wskaźnik ten powoli wzrasta. Łącznie do gospodarstw domowych dostarczono 176,1 dam³ wody, a zużycie wody na 1 mieszkańca Gminy wyniosło 40,3 m³.

²⁹ Dane Urzędu Gminy w Krzczonowie.

Tabela 8. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie Gminy Krzczonów, ludność korzystająca oraz zużycie wody w latach 2014 - 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	108,4	106,4	160,4	106,4	106,4	106,4
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	1 485	1 490	1 490	1 511	1 522	1 525
woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam ³)	198,3	206,9	236,5	153,6	156,8	176,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osoba)	4032	3977	3973	3 933	3 868	3 869
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na mieszkańca (m ³)	42,8	15,3	52,3	34,0	35,4	40,3

Źródło: BDL GUS

Według danych GUS, w 2019 r., odnotowano 6 awarii sieci wodociągowej, faktycznie było ich dużo więcej. W związku z licznymi awariami występują niedogodności w zapewnieniu ciągłego źródła wody dla żywego inwentarza. Potrzeby w zakresie infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Krzczonów skupiają się wokół rozbudowy sieci wodociągowej (szacowany koszt to ok. 1 mln zł) oraz modernizacji stacji SUW wraz z termomodernizacją w obrębie miejscowości Kosarzew Dolny, Nowiny Żukowskie, Olszanka, Gierniak, Sobieska Wola I, Piotrkówek (szacowany koszt to ok. 3 mln zł).

Obecnie na terenie Gminy prowadzony jest projekt pt. „Budowa, przebudowa (modernizacja) wodociągu w miejscowości Krzczonów” współfinansowany ze środków europejskich. Celem projektu jest poprawa jakości życia poprzez zapewnienie niezawodności zaopatrzenia mieszkańców, przedsiębiorców i turystów w dobrej jakości wodę pitną, jak również zmniejszenie awaryjności dostaw.

Zbiorowe odprowadzanie ścieków na terenie Gminy funkcjonuje tylko na obszarze 2 sołectw: Krzczonów Wójtostwo i Krzczonów Sołtysy. Długość sieci kanalizacyjnej jest niewielka, wynosi 9 km i od 2014 roku nie została wydłużona. W 2019 roku funkcjonowało 131 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (o 6 przyłączy więcej niż w roku 2014), a z sieci kanalizacyjnej korzystało 551 osób (o 18 osób mniej niż w 2014 roku), co stanowiło 12,61% wszystkich mieszkańców. W 2019 roku siecią kanalizacyjną odprowadzono 37,1 dam³ ścieków bytowych. W Krzczonowie działa mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych typu BIOVAC z punktem zlewnym tj. z możliwością dowożenia ścieków z sołectw nieobjętych kanalizacją. Oczyszczalnia automatyczna składa się z reaktora biologicznego o przepustowości 163 m³/dobę. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do gruntu. Centrum Nadawcze „Emitel” w Bożym Darze eksploatuje mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 10 m³/d. Ponadto niewielkie oczyszczalnie funkcjonują przy Stacji Paliw

(obręb Krzczonów Folwark) przy drodze wojewódzkiej oraz w Krzczonowie Sołtysy na działce należącej do Nadleśnictwa Świdnik³⁰.

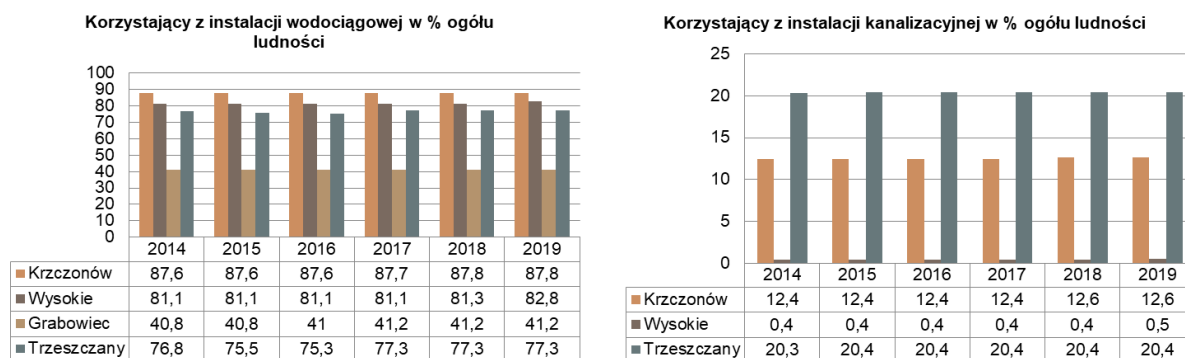
Tabela 9. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Krzczonów i liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w latach 2014 - 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	9	9	9	9	9	9
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	125	125	126	126	130	131
ścieki bytowe odprowadzane siecią kanalizacyjną (dam ³)	-	29,7	30,6	35,7	41,9	37,1
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)	569	561	562	556	554	551

Źródło: BDL GUS

Od 2012 roku Gmina Krzczonów realizuje projekty z zakresu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, w efekcie, których budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków – stanowią one najlepsze rozwiązanie dla obsługi gospodarstw na terenach o zabudowie rozproszonej, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieuzasadniona ekonomicznie. Obecnie przydomowe oczyszczalnie ścieków są rozwiązaniem rzadko stosowanym. W 2016 roku na terenie Gminy oczyszczalnię posiadało 217 budynków (około 13,51% wszystkich budynków).

Wykres 1. Odsetek mieszkańców korzystających z instalacji wodno-kanalizacyjnej w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014 - 2019

Źródło: BDL GUS

Porównując Gminę Krzczonów pod względem odsetka ludności korzystającej z instalacji wodociągowej w zestawieniu z gminami grupy porównawczej wypada ona bardzo korzystnie. Odsetek ten jest największy, średnia dla grupy porównawczej w 2019 roku wyniosła 67,1% przy wyniku dla Gminy 87,8%. Nieco gorzej wygląda sytuacja w wypadku sieci kanalizacyjnej. Gmina Krzczonów charakteryzuje się dużo niższym odsetkiem mieszkańców korzystających z instalacji kanalizacyjnej w porównaniu z wiodącą Gminą Trzeszczany, ale jednocześnie ma znacznie wyższe wyniki tego wskaźnika od Gminy Wysokie. W Gminie Grabowiec instalacja kanalizacyjna nie istnieje. Średnia omawianego

³⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów.

wskaźnika dla grupy porównawczej w 2019 roku wynosiła 6,97% przy wskaźniku dla Gminy Krzczonów równym 12,6%.

Gospodarka odpadami

Na obszarze Gminy Krzczonów obowiązuje „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krzczonów” przyjęty Uchwałą Nr XXVI/173/2017. Zgodnie z założeniami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (u.c.p.g.) oraz Planu gospodarki odpadami województwa lubelskiego (WPGO), Gmina Krzczonów wchodzi w skład regionu Centralno-Zachodniego gospodarki odpadami na terenie województwa lubelskiego.

W Gminie funkcjonuje zorganizowany system zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Wszystkie odpady komunalne zebrane z terenu Gminy dostarczane były do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Bełżycach. Odbiorem i transportem odpadów zajmował się Lider Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Bełżycach i Partner Eko-Kras w Kraśniku. Ze względu na położenie Gminy w obrębie GZWP nr 407 (Głównego Zbiornika Wód Podziemnych), dla którego wyznaczono obszar najwyższej ochrony (ONO), oraz plany gospodarki odpadami wyższego szczebla, na terenie Gminy nie istnieje możliwość zbudowania składowiska odpadów komunalnych.

Od 2014 roku w celu uzyskania niezbędnych informacji dla tworzenia coraz bardziej efektywnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi opracowywana jest odrębnie za każdy rok analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Krzczonów.

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w Gminach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1439) właściciele nieruchomości są zobowiązani do selektywnego zbierania i oddawania następujących odpadów: papieru, metali, tworzyw sztucznych, odpadów opakowaniowych wielomateriałowych, szkła, bioodpadów, niebezpiecznych, stanowiących odpady komunalne, przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, zużytych opon, odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne.

Systemem wywozu śmieci objęte są tylko nieruchomości zamieszkałe. Właściciele nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy a powstają odpady komunalne tj.: urzędy, kościoły, szkoły, przedszkola, biblioteki, ośrodki kultury, ośrodek sportu i rekreacji, restauracje, sklepy, zakłady produkcyjne, zakłady usługowe i inne, zobowiązani są do podpisania umowy z przedsiębiorcą wpisanym do rejestru działalności regulowanej i wyposażenia nieruchomości w pojemniki o pojemności dostosowanej do ilości i rodzaju produkowanych odpadów.

Zmieszane odpady komunalne oraz selektywnie zebrane odpady komunalne na terenie Gminy odbierane były raz w miesiącu. Większość mieszkańców Gminy posiada kompostowniki, dlatego też odpady ulegające biodegradacji z nieruchomości jednorodzinnych były oddawane sporadycznie.

Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Krzczonowie przy ul. Spółdzielczej 7. W 2019 roku zorganizowano dwie mobilne zbiórki odpadów wielkogabarytowych, zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych oraz opon.

Mieszkańcy Gminy prowadzący gospodarstwa rolne mogą korzystać z usług punktów zbierania odpadów folii, sznurka oraz opon powstających w gospodarstwach. Na stronie internetowej Gminy umieszczone zostały adresy tych punktów: 5 firm zbierających odpady folii i sznurka, 3 firmy zbierające opony, 1 firma zbierająca odpady mechaniki pojazdowej.

Tabela 10. Liczba mieszkańców objętych odbiorem odpadów w Gminie Krzczonów

Stan na 31 grudnia 2019	Gmina Krzczonów
Liczba osób zamieszkałych	4411
Liczba złożonych deklaracji	1316
Liczba mieszkańców objęta odbiorem odpadów	3398

Źródło: Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Krzczonów za 2019 rok

W 2019 roku na terenie Gminy zamieszkiwało 4411 osób, złożono 1316 deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, które objęły 3398 mieszkańców odbiorem odpadów (77,03%, dane z Raportu o stanie Gminy w 2019 roku). Różnica wynika głównie z faktu, że część uczniów i studentów pobiera naukę i zamieszkuje poza miejscem stałego zameldowania. Podobna sytuacja ma miejsce wśród ludzi czynnych zawodowo, którzy ze względu na wykonywaną pracę przebywają poza terenem Gminy.

Tabela 11. Ilości odebranych odpadów z terenu Gminy Krzczonów w latach 2017 - 2019

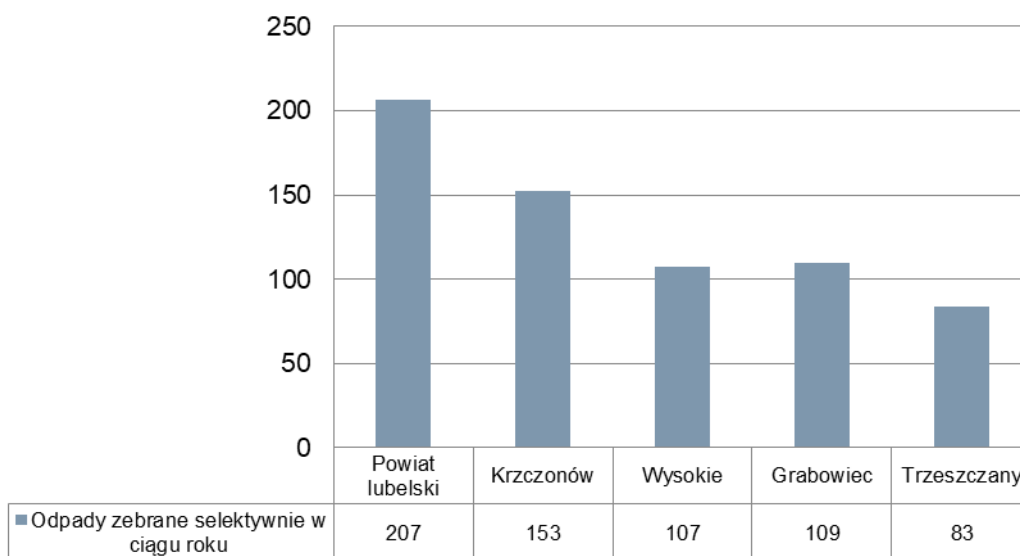
	2017	2018	2019
Odpady zebrane w ciągu roku (t)	527,11	579,85	666,28
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	112,99	140,69	159,04
Odpady zmieszane zebrane w ciągu roku (t)	414,12	439,16	507,24
Odpady zebrane z gospodarstw domowych (t)	436,17	472,63	524,24
Udział procentowy odpadów z gospodarstw domowych (%)	82,75	81,5	78,68

Źródło: BDL GUS

Zgodnie z danymi GUS w 2019 roku łącznie odebrano 666,28 t odpadów, a jeden mieszkaniec średnio wytwarzał 153 kg odpadów. Na przestrzeni analizowanych lat wyraźnie rysuje się trend wzrostowy ilości produkowanych odpadów. Mimo tego według bazy danych GUS masa wszystkich odpadów komunalnych wytworzona przez jednego mieszkańca Gminy jest dużo niższa od średniej dla mieszkańca powiatu lubelskiego (207 kg). Jednocześnie mieszkaniec Gminy Krzczonów wytwarza więcej śmieci niż pojedynczy mieszkańcy każdej z pozostałych gmin grupy porównawczej. Sukcesywnie wzrasta również ilość odpadów powstałych w gospodarstwach domowych, jak również ich udział w ogólnej ilości odpadów. Wskaźnik dla Gminy Krzczonów w 2019 roku wyniósł 78,68% (524,24 t) i był on najniższy z gmin grupy porównawczej, w której średnia wynosiła 93,61. Jako jeden z czynników wzrostu produkcji odpadów można wymienić wzrost zamożności mieszkańców Gminy, co przekłada się na zwiększoną konsumpcję. Duży wpływ może mieć również wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców, dzięki czemu ograniczone zostało spalanie odpadów w domowych piecach oraz wywożenie ich do lasu. Znaczenie może mieć

również czynnik ekonomiczny, ponieważ za tego typu wykroczenia nakładane są wysokie kary pieniężne.

Wykres 2. Masa wytwarzanych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w 2019 roku w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: BDL GUS

Na dzień 1 stycznia 2019 r. na 1 mieszkańca Gminy przypadało 60,51 kg selektywnie zebranych odpadów komunalnych oraz 125,22 kg zmieszanych odpadów komunalnych, zaś pod koniec roku: 64,18 kg selektywnie zebranych odpadów komunalnych oraz 148,44 kg zmieszanych odpadów komunalnych. Zmiana proporcji wynikała z faktu, że na początku roku 2019 Gmina nie posiadała informacji o ilości odpadów zebranych selektywnie przez punkty skupu surowców wtórnych. W 2019 roku Gmina Krzczonów osiągnęła poziom recyklingu 43,44% przy minimalnym poziomie na 2019 rok, który wynosił 40%. Przewiduje się dalsze prowadzenie akcji edukacyjnych wśród mieszkańców dotyczących segregacji odpadów³¹. Poziom masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w Gminie Krzczonów nie został przekroczony.

Gospodarka odpadami w Gminie ciągle wymaga poprawy, zarówno pod względem rozbudowy niezbędnej infrastruktury do zbierania odpadów, jak i zwiększania świadomości mieszkańców w zakresie segregacji odpadów u źródła. Poziom selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest niski i w roku 2019 wynosił 23,87%. Gmina powinna prowadzić dalszą kampanię edukacyjną wśród mieszkańców, a w szczególności wśród młodzieży szkolnej dotyczącą racjonalnego gromadzenia i sortowania odpadów komunalnych. Problemem są „dzikie” wysypiska odpadów, zwłaszcza w rejonach dróg przebiegających przez lasy i na obrzeżach lasów.

Ze względu na wzrost kosztów oraz wzrost deficytu finansowego w gospodarce odpadami, który musi zostać pokryty ze środków budżetu gminy, od 1 kwietnia 2019 roku w Gminie weszła w życie wprowadzająca nowe stawki za wywóz śmieci Uchwała Nr II/16/2018 Rady Gminy Krzczonów z dnia 28 grudnia 2018 roku w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia wysokości tej

³¹ Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Krzczonów za 2019 rok.

opłaty. Stawki zostały podniesione i wynosiły odpowiednio: za odpady zbierane selektywnie 10 zł miesięcznie od osoby, odpady zmieszane 20 zł miesięcznie od osoby.

Wydatki związane z gospodarką odpadową w 2019 roku prezentowały się następująco:

- * wydatki na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych 316270,37 zł
- * zakup materiałów 725,21 zł
- * koszty administracyjne 61397,58 zł

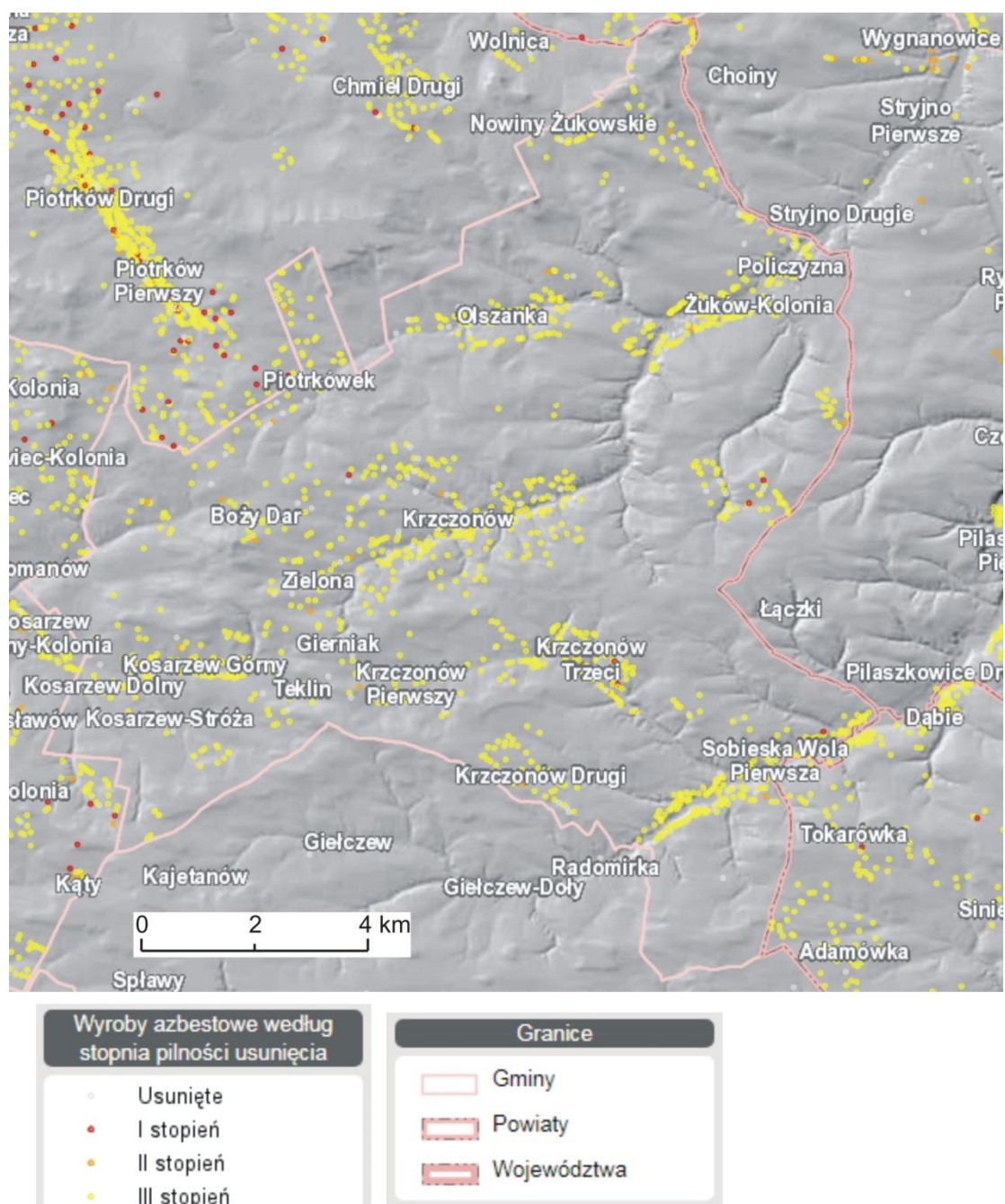
Zgodnie z danymi Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” duża część zabudowy na obszarze gminy Krzczonów wymaga usunięcia elementów azbestowych. W 2020 roku funkcjonował kolejny nabór zgłoszeń lokalizacji na usuwanie wyrobów zawierających azbest od osób fizycznych w ramach realizacji projektu pt. „System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego”, współfinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Realizacja projektu obejmowała działania związane z demontażem, odbiorem, transportem oraz unieszkodliwieniem odpadów azbestowych. Zgodnie z danymi z Bazy Azbestowej na terenie Gminy Krzczonów zinwentaryzowano 7 534 201 kilogramów wyrobów azbestowych i usunięto 721 610 kg tych wyrobów.

Tabela 12. Masa wyrobów azbestowych w kilogramach w Gminie Krzczonów

Zinwentaryzowane (kg)			Unieszkodliwione (kg)			pozostałe do unieszkodliwienia (kg)		
razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
7534201	7164173	370 028	721610	721610	0	6812591	6422564	370028

Źródło: <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne>

Ryc. 12. Stopień pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na terenie Gminy Krzczonów.

Źródło: <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/geoserwis.html>

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w Gminie

Ład przestrzenny Gminy Krzczonów reguluje Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów przyjęte Uchwałą Nr XXXI/154/2010 Rady Gminy Krzczonów z dnia 22 lutego 2010 roku w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów”. Dokument prezentuje pożądaný rozwój Gminy poprzez realizację długo- jak i krótkoterminowych zadań oraz ich rozmieszczenia w przestrzeni.

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego to akt prawa miejscowego przyjmowany w formie Uchwały Rady Gminy, który ma za zadanie określać przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu, a także rozmieszczenie inwestycji celu publicznego. Dokument ten składa się z dwóch części: tekstowej (uchwała) oraz graficznej (załącznik do uchwały) i stanowi podstawę do wydawania decyzji administracyjnych.

Na terenie Gminy Krzczonów nie został przyjęty miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

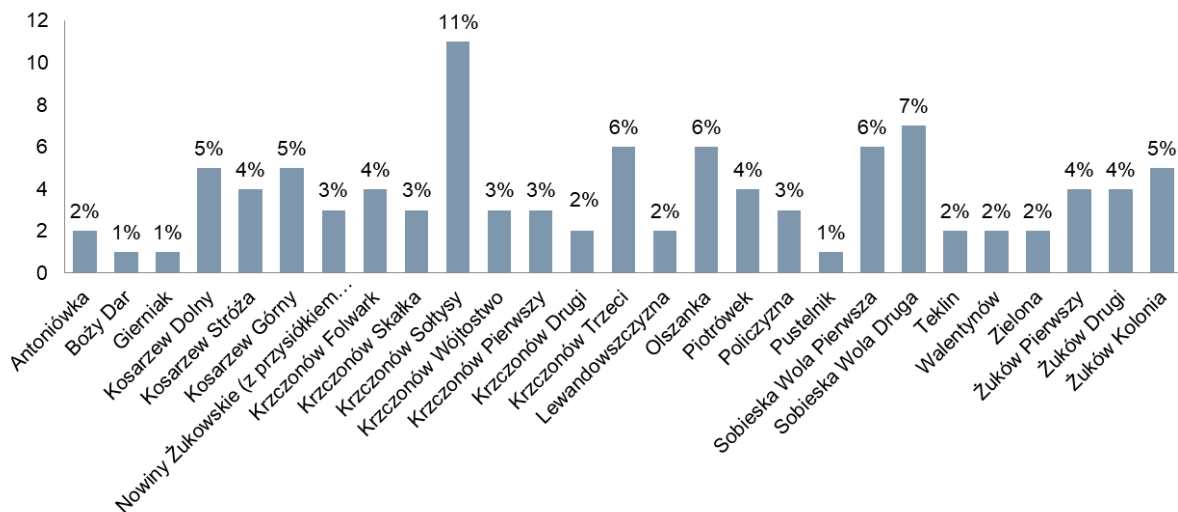
Zmiany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów są sporządzane w miarę potrzeb inwestycyjnych wnioskodawców. Uwzględnienie wniosków uzależnione jest od predyspozycji terenów ujętych we wnioskach do pełnienia funkcji w świetle oddziaływania na środowisko oraz uwarunkowań i kierunków zagospodarowania terenów sąsiednich.

Wyżej wymienione dokumenty planistyczne zapewniają zachowanie ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju i są dokumentami stanowiącymi podstawę wewnętrznej polityki przestrzennej gminy.

W 2019 roku wydano 7 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2018 roku wydano 37 decyzji o warunkach zabudowy, 26 decyzji dotyczących zabudowy zagrodowej, 4 decyzje dotyczące zabudowy usługowej.

Na terenie Gminy Krzczonów funkcjonuje dwustopniowa hierarchia sieci osadniczej: centralnie położony lokalny ośrodek gminy charakteryzujący się największą dynamiką rozwoju gospodarczego – Krzczonów oraz pozostałe wsie podstawowe.

Wykres 3. Udział sołectw w całkowitej powierzchni Gminy Krzczonów (w zaokrągleniu, w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPR Gminy Krzczonów na lata 2017-2023

W skład 4 sołectw wchodzi 21 ulic. Sołectwo Krzczonów Folwark obejmuje swoim zasięgiem ulice: Lubelską, Słoneczną, Sosnową, Spółdzielczą, Szklaną, Orzechową, Tadeusza Kościuszki oraz fragment ulicy Stefana Żeromskiego. Do sołectwa Krzczonów Skalka zalicza się ulice: Partyzantów, Świerkowa, Skalka. Krzczonów Sołtysy to ulice: Leśna,

Lipniak, Lipowa, Słwiańska, Szkolna. Krzczonów Wójtostwo: Rynkowa, Spokojna, Strażacka, Władysława Reymonta, Wójtostwo, część ulicy Stefana Żeromskiego³².

Układ obecnej sieci osadniczej Gminy Krzczonów rozwinął się w oparciu o główne doliny rzeczne oraz wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych stanowiących połączenie terenu z centralnie położonym Krzczonowem. Wszystkie miejscowości gminne połączone są siecią dróg umożliwiających tworzenie wzajemnych więzi gospodarczych. Istniejący układ przestrzenny Gminy charakteryzuje występowanie zarówno zwartych jak i rozproszonych form osadnictwa. Większość wsi ma charakter ulicówek tzn., że zwarta zabudowa domów oraz zabudowa gospodarcza występuje wzdłuż szlaku komunikacyjnego po obu stronach drogi (m. in. Krzczonów Sołtysy, Krzczonów Wójtostwo, Lewandowszczyzna). Występują tu również miejscowości typu rzędówka, w których zabudowa zlokalizowana jest po jednej stronie drogi i pasy pól, których szerokość odpowiada szerokości zagrody gospodarskiej, ciągną się prostopadłe do drogi (np. Teklin). Są tu również osady o charakterze przysiółków (Majdan Policki).

Fot. 5. Osadnictwo o charakterze ulicówki w Gminie Krzczonów

Źródło: geoportal.gov.pl

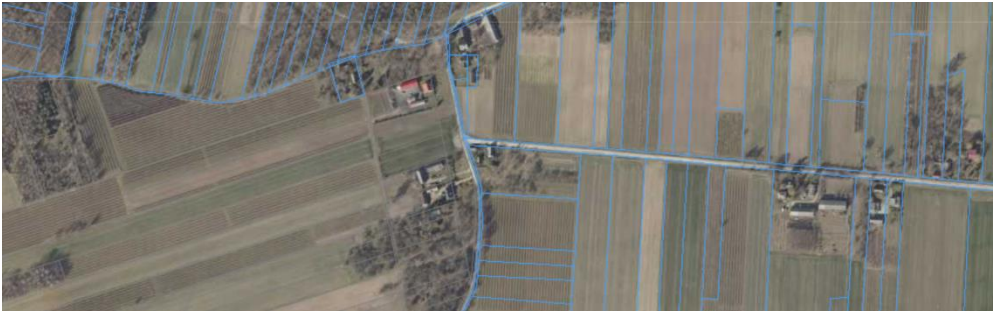
Fot. 6. Osadnictwo o charakterze rzędówki w Gminie Krzczonów - Teklin

Źródło: geoportal.gov.pl

³² Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Krzczonów na lata 2014-2020.

Fot. 7. Osadnictwo o charakterze przysiółku w Gminie Krzczonów - Majdan Policki

Źródło: geoportal.gov.pl

Zabudowa ma głównie charakter zagrodowy, zlokalizowane są tam ośrodki usług i miejsc pracy związanej z rolnictwem lub z działalnością pozarolniczą. Zabudowa mieszkaniowa ukształtowana została w oparciu o podstawową i tradycyjną funkcję Gminy, czyli rolnictwo. Dlatego też w gospodarstwach dominuje układ jednorodzinny budynku mieszkalnego wraz z towarzyszącymi budynkami gospodarczymi i inwentarskimi. Zespoły zabudowy jednorodzinnej zlokalizowane są w miejscowościach Krzczonów Folwark, Krzczonów Skałka, Krzczonów Wójtostwo i Krzczonów Sołtysy. Na terenie Gminy występuje również zabudowa wielorodzinna usytuowana w zespole ośrodka gminnego w obrębie miejscowości Krzczonów. Niewielkim udziałem charakteryzuje się również zabudowa letniskowa (rekreacji indywidualnej). Są to najczęściej przypadki adaptacji istniejącej zabudowy zagrodowej na cele rekreacyjne oraz pojedyncze działki z zabudową rekreacji indywidualnej.

Podobnie – pasmowo – również w nawiązaniu do układu sieci osadniczej, rozwijał się krajobraz kulturowy Gminy Krzczonów. Obiekty o szczególnych wartościach rozmieszczone są przeważnie wzdłuż dolin rzecznych, które wyznaczały strefy osadnictwa (a zarazem nagromadzenia wartości kulturowych) już od czasów najstarszych (prehistorycznych). Dostęp do wody oraz położenie na szlaku komunikacyjnym (pierwotnie właśnie doliny rzeczne) stanowiły jedno z podstawowych zasad wyboru lokalizacji pod osadnictwo.

System przyrodniczy Gminy Krzczonów budują tereny aktywne biologicznie zarówno o randze krajowej, regionalnej, jak i lokalnej: korytarze ekologiczne biegnące dolinami rzek i strumieni oraz wąwozami i dolinami erozyjno-denudacyjnymi, lasy i zadrzewienia. Istotne jest zachowanie ciągłości struktury przestrzennej korytarzy ekologicznych na terenie Gminy. Obszary węzłowe mają oddziaływanie lokalne oraz ponadlokalne. Mniejsze elementy budujące system przyrodniczy to zadrzewienia śródpolne, wąwozowe, przydrożne i nadwodne. Usytuowanie Gminy Krzczonów w systemie regionalnych powiązań przyrodniczych skutkuje tym, że niemal 90% powierzchni znajduje się w Ekologicznym Systemie Obszarów Chronionych Województwa Lubelskiego (Krzczonowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu).

Zagrożenie powodziowe na terenie Gminy Krzczonów dotyczy głównie terenów łąkowych i łęgowych. Jednakże rzeki charakteryzują się stosunkowo niskimi przepływaniami, dlatego też zagrożenie to jest zminimalizowane. W planowaniu przestrzennym na terenie Gminy Krzczonów powinien funkcjonować całkowity zakaz lokalizacji zabudowy kubaturowej w dolinach rzek.

Stan zagospodarowania obszaru Gminy Krzczonów

Główne wytyczne w dokumencie Studium zakładają następujące zasady zagospodarowania Gminy:

- 1) ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego;
- 2) harmonizowanie celów ochronnych, ekologicznych, społecznych i technicznych na zasadzie zrównoważonego rozwoju, wiążące się z:
 - * poprawą stanu i odporności środowiska przyrodniczego, wzmocnienie jego potencjału,
 - * poprawą estetyki i ładu przestrzennego,
 - * utrzymaniem zasobów kulturowych,
- 3) kompleksowe podejście do prawnych i programowych podstaw rozwoju, uwzględniające:
 - * uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, z regionalnych i lokalnych powiązań ekologicznych, społecznych, gospodarczych, komunikacyjnych i infrastrukturalnych,
 - * respektowanie ograniczeń i preferencji w zagospodarowaniu, określonych dla obszarów objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych, rozszerzenie zakresu ochrony prawnej obiektów i obszarów, wyróżniających się szczególnymi walorami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego,
 - * niezbędną modernizację zagospodarowania w dostosowaniu do obowiązujących standardów w przestrzeni europejskiej,
 - * realizację polityki przestrzennej, spójnej ze strategią rozwoju Gminy, ustalających program zadań długookresowych i operacyjnych rozwoju Gminy.

Wiodącym celem rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Gminy jest ukształtowanie zrównoważonego rozwoju, osiągnięcie wyższej pozycji ekonomicznej Gminy pozwalającej na poprawę warunków życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów i walorów środowiska kulturowego oraz trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych. Generalnie, Gmina Krzczonów powinna poprawić swoją pozycję w regionie pod względem gospodarczym, kulturalnym i rekreacyjnym. Podstawą ugruntowania pozycji jest wykorzystanie naturalnych zasobów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy oraz wzbogacenie i zróżnicowanie jej funkcji gospodarczych. Założeniem jest rozwój osady gminnej jako lokalnego ośrodka usług i przedsiębiorczości, urozmaicenie bazy ekonomicznej i usługowej Gminy.

Zgodnie z zapisem w Studium rozwój Gminy powinien opierać się na:

- * kształtowaniu ładu przestrzennego przez ochronę terenów otwartych i struktury terenów zabudowanych - zachowanie zwartej struktury osadniczej terenów wiejskich, dążenie do skupiania zabudowy, krystalizowanie i integracja funkcjonalno-przestrzenna jednostek osadniczych przez rewitalizację i zagospodarowanie ich przestrzeni publicznych;
- * planowany wzrost ośrodka gminnego i kształtowanie Krzczonowa jako osady, atrakcyjnego ośrodka administracyjno-usługowego;
- * wykreowaniu Krzczonowa na regionalny ośrodek kultury ludowej i turystyki kulturoznawczej Wyżyny Giełczewskiej w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym,
- * dostosowaniu drogi wojewódzkiej nr 835 do parametrów drogi klasy „GP” (głównej ruchu przyśpieszonego);

- * poprawie i usprawnienie wewnętrznych powiązań oraz obsługi komunikacyjnej obszaru gminy, przez korektę układu dróg publicznych, w tym sieci dróg gminnych, dostosowanie układu wewnętrznego do potrzeb i rozmieszczenia zabudowy oraz funkcji gospodarczych gminy, z uwzględnieniem wymogów ekologicznych, bezpieczeństwa ruchu i technicznych;
- * rozwoju infrastruktury turystycznej, umożliwiającej ekspozycję walorów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy i rozwój rekreacji;
- * kształtowaniu lokalnego systemu ekologicznego w powiązaniu z systemem regionalnym, opartego szczególnie na ochronie dolin rzek oraz obszarów leśnych jako podstawy struktury przestrzennej, warunkującego harmonizację procesów urbanizacyjnych i inwestycyjnych z ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- * objęciu ochroną prawną i planistyczną wszystkich obiektów i obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo, a przede wszystkim dowartościowanie dziedzictwa kulturowego Gminy;
- * ochronie walorów środowiska i zasobów wód podziemnych wynikająca z uwarunkowań regionalnych, poprawa bilansu wód powierzchniowych, kształtowanie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej;
- * wzbogaceniu oferty funkcji usługowo - produkcyjnych w Gminie, rozwój usług publicznych i komercyjnych, szczególnie w zakresie kultury, ochrony zdrowia i profilaktyki, sportu i rekreacji, gastronomii;
- * przekształceniu zdegradowanej bazy obsługi rolnictwa, przez jej modernizację, na rozwój różnych form przedsiębiorczości, w tym funkcji zaopatrzenia, zbytu, produkcyjno-usługowych;
- * efektywnej ochronie gleb przed nieuzasadnionym ubytkiem wysoko produkcyjnej przestrzeni rolniczej.

Zgodnie z kierunkami wykorzystania powierzchni³³ Gminy Krzczonów (dane GUS 2014 r.) na ogólną powierzchnię (12 795 ha) składają się: użytki rolne stanowiące 85,06% powierzchni całkowitej obszaru (10 883 ha), grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 12,94% (1 656ha), grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiące – 1,81% (232 ha), grunty rolne – nieużytki oraz grunty pod wodami stanowiące zaledwie po 0,08% (10 ha) i znikomy udział gruntów różnych zajmujących 0,03% powierzchni ogółem (4 ha). Wśród terenów zabudowanych i zurbanizowanych największą powierzchnię zajmują tereny komunikacyjne - drogi, które stanowią 94,40% ww. terenów oraz tereny rekreacji i wypoczynku – 2,16%. Tereny inne zabudowane zajmują 1,72% ww. powierzchni, tereny mieszkaniowe zaledwie 0,86%, natomiast tereny zurbanizowane niezabudowane to zaledwie 0,43%.

³³ Dane GUS, Podgrupa Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan w dniu 1 stycznia; dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. Dane do poziomu gmin dostępne są tylko dla lat 2012-2014.

Tabela 13. Kierunki wykorzystania powierzchni Gminy Krzczonów (dane za rok 2014)

Nazwa kierunku wykorzystania powierzchni	Powierzchnia (ha)	% w powierzchni ogólnej gruntów zabudowanych i zurbanizowanych
użytki rolne	10 883	85,06
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	1 656	12,94
grunty zabudowane i zurbanizowane	232	1,81
w tym:		
tereny mieszkaniowe	2	0,86
tereny przemysłowe	0	0,00
tereny inne zabudowane	4	1,72
tereny zurbanizowane niezabudowane	1	0,43
tereny rekreacji i wypoczynku	5	2,16
tereny komunikacyjne - drogi	219	94,40
grunty rolne – nieużytki	10	0,08
grunty pod wodami	10	0,08
grunty różne	4	0,03

Źródło: BDL GUS

Obszar Gminy Krzczonów posiada wyposażenie we wszystkie elementy źródłowe i sieciowe infrastruktury komunalnej i energetycznej, jednakże ich gęstość i dostęp do usług uzależnione są od lokalizacji.

Przestrzeń publiczna jest nieodłącznym elementem struktury przestrzennej. Sposób zagospodarowania oraz kształtowania funkcji w jej obrębie jest wyznacznikiem jakości życia mieszkańców. Prawidłowe funkcjonowanie przestrzeni publicznych wpływa również na zwiększenie zainteresowania wśród potencjalnych inwestorów i turystów. Jakość przestrzeni stanowi także wyznacznik jakości zarządzania budżetem gminy przez władze lokalne. Głównymi przestrzeniami publicznymi na terenie Gminy Krzczonów są:

- × Urząd Gminy Krzczonów oraz budynki jednostek podległych;
- × budynki instytucji kultury oraz OSP;
- × centrum miejscowości Krzczonów;
- × tereny zieleni towarzyszącej i parki;
- × obiekty sportowo-rekreacyjne;
- × szereg obiektów usługowych zaspokajających podstawowe potrzeby mieszkańców (w tym wiaty przystankowe i parkingi).

Jakość terenów publicznych generalnie oceniana jest jako zadowalająca, jednakże charakteryzuje się dużym udziałem terenów publicznych o niskiej jakości³⁴ i wymaga przeprowadzenia prac remontowych, porządkowych i rewitalizacyjnych zmierzających do poprawy estetyki i funkcjonalności. Zagospodarowania wymagają tereny wokół budynków

³⁴ PRL Gminy Krzczonów na lata 2017-2023

publicznych (urząd, szkoły kościoł, remiza strażacka, ROKiS), wokół kościołów (szczególnie Krzczonów Sołtysy), działania modernizacyjne wskazane są w obrębie boiska w Krzczonowie Wójtostwo. Wskazane są prace termomodernizacyjne budynków użyteczności publicznej. W przestrzeni publicznej brakuje miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej. Należy również poprawić dostępność przestrzeni publicznych dla osób z problemami z poruszaniem się i niwelować bariery architektoniczne. Konieczność podjęcia tych działań potwierdzają również wyniki ankiety³⁵, w której 46,7% ankietowanych zwróciło uwagę na problem barier architektonicznych w przestrzeni publicznej. Ankietowani zwrócili również uwagę na konieczność budowania chodników i zamontowania barierek przy chodnikach. Istnieje potrzeba poprawy bezpieczeństwa pieszych na przejściach. Przestrzenie, obiekty publiczne oraz tereny wokół nich można wykorzystać do stworzenia miejsc rekreacji oraz wypoczynku zarówno dla mieszkańców Gminy jak i osób z zewnątrz – turystów.

Główną funkcją pełnioną przez Gminę Krzczonów jest intensywna funkcja rolnicza, jednakże sprawuje również wiele funkcji uzupełniających. Ze względu na uwarunkowania środowiska przyrodniczego oraz stosunkowo dużą odległość od dużych ośrodków miejskich Gmina wypełnia również role związane z administracją, usługami podstawowymi, gospodarką leśną, turystyką i wypoczynkiem.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów wyznaczono miejscowości preferowane do funkcji letniskowych w powiązaniu z zabudową agroturystyczną, zagrodową i jednorodzinną: Olszanka, Antoniówka, Pustelnik, Piotrkówek, Nowiny Żukowskie, Majdan Policki. Miejscowości te mają pełnić funkcje uzupełniające agroturystykę.

Gmina Krzczonów posiada duże walory przyrodnicze. System przyrodniczy obszaru kształtowany jest w oparciu o tereny aktywne biologicznie: rzeki i strumienie wraz z dolinami, lasy i zadrzewienia, wąwozy, doliny erozyjno-denudacyjne. Największy potencjał ekologiczny posiadają elementy węzłowe systemu przyrodniczego: kompleks leśny położony w północno-zachodniej części gminy, rejon stawów położonych w dolinie rzeki Radomirki oraz doliny rzek wraz z siedliskami łągowymi. Charakterystyczny element krajobrazu Gminy stanowią zadrzewienia śródpolne, wąwozowe, przydrożne i nadwodne. Dużym walorem są często występujące szpalery i aleje wzdłuż dróg. Zadrzewienia ze względu na znaczenie fitocenotyczne i krajobrazowe powinny podlegać ochronie.

W ankiecie oceny stanu i potencjału Gminy Krzczonów mieszkańcy w jednym z pytań mogli wyrazić opinię o wyborze najlepszego kierunku rozwoju Gminy Krzczonów. Zśród 29 zaproponowanych kierunków rozwoju respondenci najczęściej wybierali: rozwój turystyki, w tym infrastruktury oraz bazy noclegowej i gastronomicznej (48,9% odpowiedzi); udogodnienia dla przedsiębiorców, w tym ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje (48,9% odpowiedzi); poprawa dostępu do opieki zdrowotnej (42,2% odpowiedzi) oraz sprowadzenie do Gminy dużego inwestora w branży rolno-spożywczej, przetwórczej (42,2% odpowiedzi).

³⁵ Ankieta oceny stanu i potencjału Gminy Krzczonów przeprowadzona wśród mieszkańców w 2021 roku

Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa

W dniu 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął do realizacji Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Jest to dokument stanowiący odpowiedź na problemy i wezwania stawiane przed województwem lubelskim. Strategia rozwoju wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego jest podstawą do konstruowania programu rozdysponowania funduszy europejskich w województwie w latach 2021-2027, a także przygotowywania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego, m.in. planowanych do wprowadzenia: kontraktów programowych, kontraktów sektorowych, porozumień terytorialnych.

Zidentyfikowaną wizją rozwoju województwa lubelskiego jest „racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.”

Osiągnięciu zakładanej wizji regionu służyć mają cztery cele strategiczne tj.:

1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Rozwinięciem celów strategicznych jest 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań, które stanowią punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny, w tym także dla kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz dla opracowania dokumentów o charakterze sektorowym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) wskazuje, że istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odnosząc się do wyznaczonych w KSRR 2030 obszarów strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 zidentyfikowano OSI o znaczeniu regionalnym.

Regionalne Obszary Strategicznej Interwencji odzwierciedlają potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań Strategii na określonych obszarach województwa.

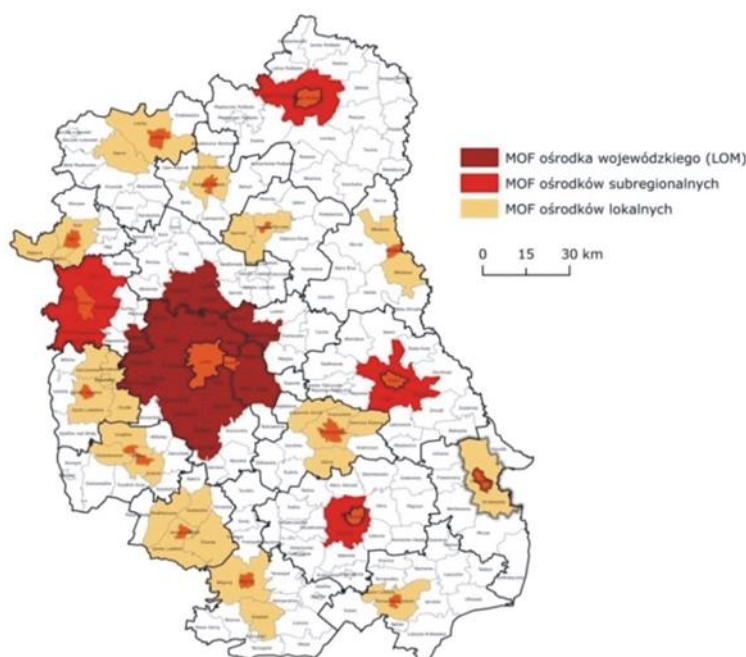
OSI to obszary, dla których zdefiniowano indywidualny priorytet rozwojowy, który determinuje zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych. Każdy

z OSI ma wyznaczone kierunki działań i typy przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych.

W oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. na terenie Lubelszczyzny wyróżniamy:

1. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne - właściwych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie. Obszar Gminy Krzczonów nie przynależy do żadnego OSI Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Ryc. 13. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

2. OSI subregionalnych – rekomendowanych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym:

- ❖ **OSI ROZTOCZE** o zasięgu: 1) MOF: Biłgoraja, Janowa Lubelskiego, Kraśnika, Tomaszowa Lubelskiego i Zamościa; 2) 41 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Adamów, Aleksandrów, Batorz, Bełzec, Biszczka, Chrzanów, Frampol, Goraj, Jarczów, Józefów, Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice, Lubycza Królewska, Łabunie, Łaszczów, Łukowa, Miączyn, Nielisz, Obsza, Potok Górny, Potok Wielki, Rachanie, Radecznica, Sitno, Sułów, 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Borzechów i Tarnogród.
- ❖ **OSI POWIŚLE** - zasięg OSI: 1) MOF: Opola Lubelskiego, Puław i Ryk; 2) 5 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Annopol, Gościeradów, Józefów nad Wisłą, Łaziska, Wilków; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Wąwolnica i Baranów.

- ❖ **OSI POLESIE** - zasięg OSI: 1) MOF: Chełma, Parczewa i Włodawy; 2) 31 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Białopole, Dębowa Kłoda, Dorohusk, Dubienka, Hanna, Hańsk, Jabłoń, Kodeń, Komarówka Podlaska, Łomazy, Milanów, Piszczac, Podedwórze, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Rossosz, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Sławatycze, Sosnowica, Sosnowka, Stary Brus, Tuczna, Uścimów, Wierzbica, Wisznice, Wołyń, Wola Uhruska, Wiryki, Żmudź; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Cyców, Ludwin, Milejów, Ostrów Lubelski, Puchaczów, Rejowiec Fabryczny (miasto), Urszulin, Trawniki.
- ❖ **PODLASKI OSI** – o zasięgu OSI: 1) MOF: Białej Podlaskiej, Łukowa i Radzyna Podlaskiego; 2) 26 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Abramów, Adamów, Czemierniki, Drelów, Janów Podlaski, Jeziorzany, Kąkolewnica, Kłoczew, Kock, Konstantynów, Krzywda, Leśna Podlaska, Michów, Międzyrzec Podlaski, Nowodwór, Ostrówek, Rokitno, Serokomla, Stoczek Łukowski, Terespol, Trzebieszów, Ulan-Majorat, Ułęż, Wojcieszków, Wola Mysłowska, Zalesie; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Firlej, Międzyrzec Podlaski (miasto), Niedźwiada, Serniki, Stoczek Łukowski (miasto), Terespol (miasto), Kurów i Markuszów.
- ❖ **ŻYWIETELSKI OSI** - zasięg OSI: 1) MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa; 2) 16 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Dołhobyczów, Fajstławice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Kraśniczyn, Leśniowice, Mircze, Rudnik, Skierbieszów, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojstławice, Wysokie, Żółkiewka; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: **Krzczoneń**, Rybczewice.

Podstawą wyznaczania w Strategii Rozwoju Województwa OSI subregionalnych są zróżnicowane cechy przestrzeni odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa zawartej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski. OSI subregionalne uwzględniają krajową politykę rozwoju regionalnego ukierunkowaną terytorialnie, wyrażoną poprzez krajowe OSI określone w Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Gmina Krzczoneń należy do grupy jednostek samorządu terytorialnego tworzących **ŻYWIETELSKI Obszar Strategicznej Interwencji**.

Priorytetem rozwoju tego obszaru jest: wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa.

W dokumencie Strategii wyznaczono najważniejsze kierunki interwencji Żywicielskiego OSI, umożliwiające realizację jej celów. Należą do nich:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych:

- × Poprawa warunków wodnych, w tym retencjonowanie, melioracje i nawodnienia, ochrona i lepsze wykorzystanie wód;
- × Ochrona gleb, w tym racjonalizacja stosowania chemicznych nawozów oraz środków ochrony roślin oraz stosowanie agrotechniki przeciwozyjnej i zadrzewień śródpolnych;

- * Rozwój lokalnych specjalizacji rolnych m.in. w oparciu o odtworzenie historycznie ukształtowanych lub wykorzystanie nowych, niszowych kierunków produkcji;
- * Poprawa struktury wielkościowej i organizacyjnej gospodarstw rolnych;
- * Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych;

1.2 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne:

- * Rozwój podmiotów przetwórstwa rolno-spożywczego;
- * Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych;
- * Tworzenie warunków oraz działania na rzecz lokalizacji na terenie województwa lubelskiego siedziby oraz podmiotów Krajowej Grupy Spożywczej;

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:

- * Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast;
- * Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny;

2.4 Ochrona walorów środowiska:

- * Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności;
- * Wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych, w tym racjonalizacji wielkości poboru wody, rozwój i modernizacja oczyszczalni ścieków, zwiększanie małej retencji i renaturyzacji rzek.

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu:

- * Kreowanie, rozwijanie oferty i infrastruktury ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce;
- * Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe);
- * Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa);
- * Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.);
- * Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych;
- * Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych;

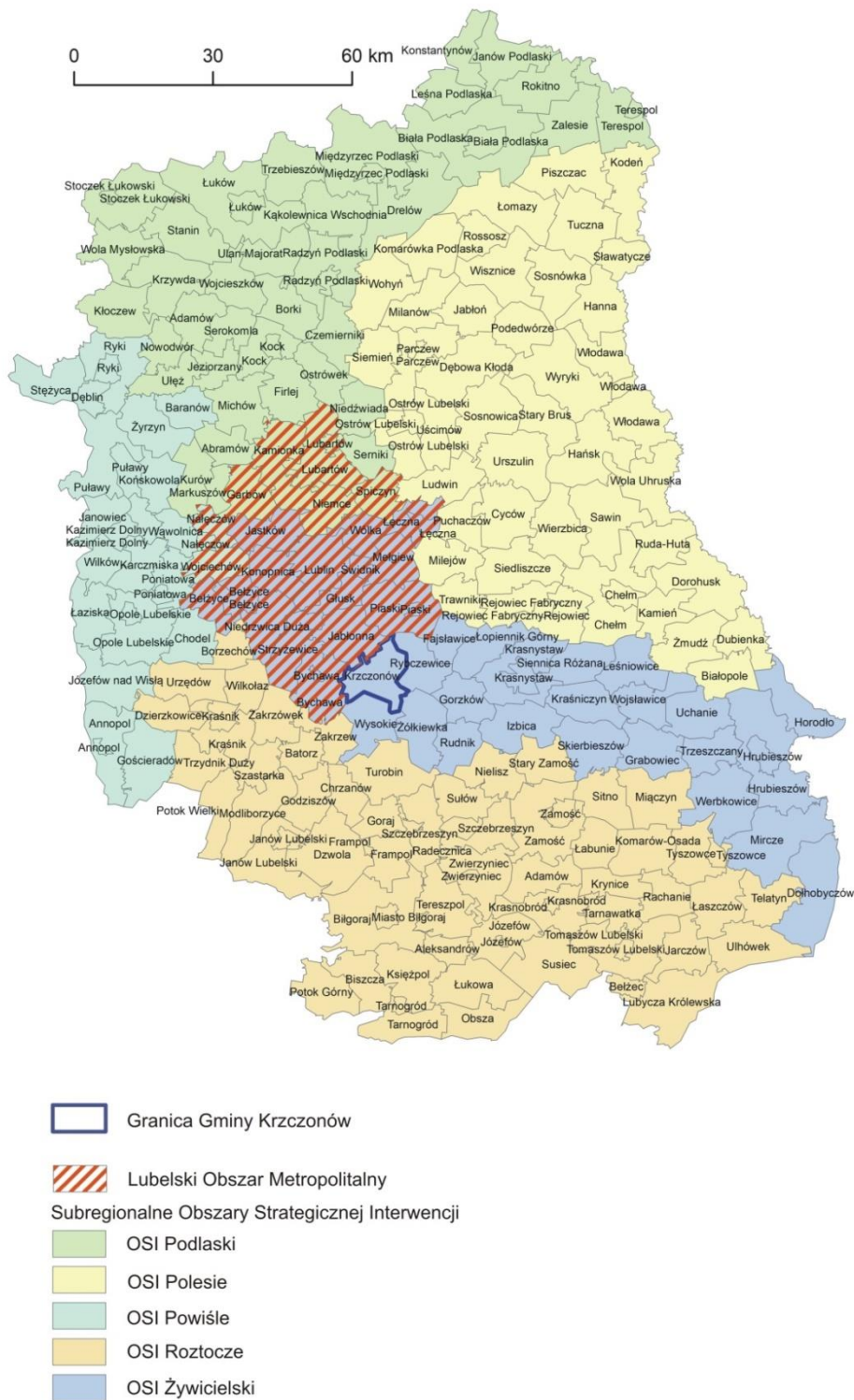
4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:

- * Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz

dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna).

- × Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

Ryc. 14. Położenie Gminy Krzczonów na tle subregionalnych OSI w województwie lubelskim

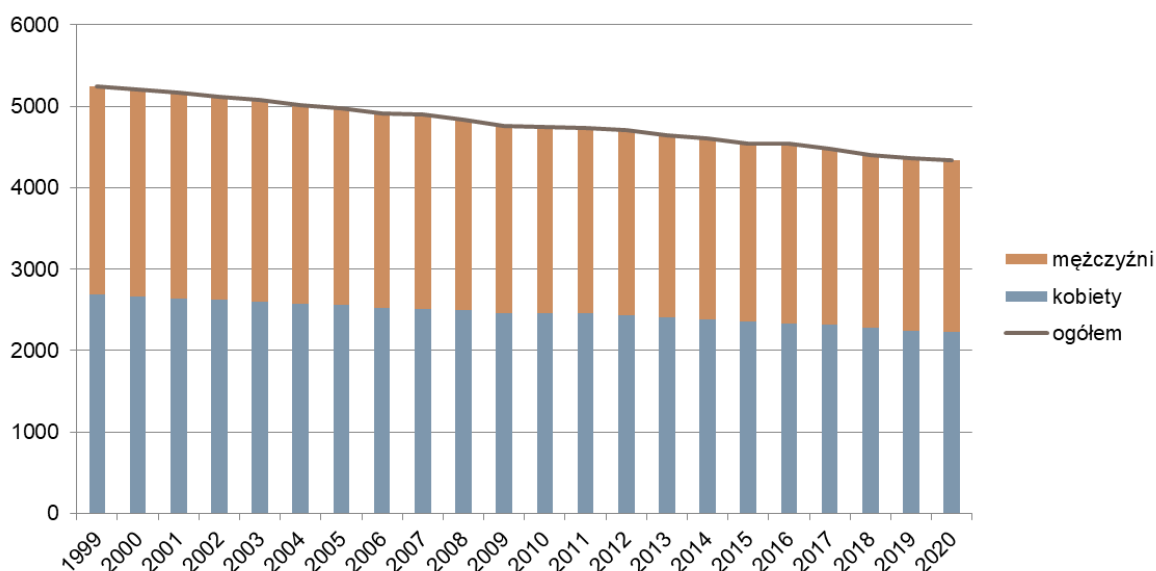
Źródło: Opracowanie własne

2.3. Społeczeństwo i jakość życia

Demografia

Analiza struktury ludności w oparciu o wskaźniki pozwala na określenie dynamiki procesów demograficznych oraz ich roli w kształtowaniu potencjału rozwojowego analizowanego obszaru. Struktura ludności to jeden z głównych czynników mających wpływ na możliwości, jak również kierunki rozwoju Gminy Krzczonów. Sytuacja demograficzna jest również jednym z najważniejszych wyznaczników rozwoju. Gmina Krzczonów zamieszkała jest przez 4 369 osób (GUS, 2019) co stanowi zaledwie 2,81% mieszkańców powiatu lubelskiego i jest to jedna z jednostek słabiej zaludnionych w powiecie lubelskim. Na terenie Gminy w 2019 roku mieszkało 2 239 kobiet (51,25%) i 2 130 mężczyzn (48,75%). Charakterystyczny jest wysoki poziom feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn). Na przestrzeni ostatnich 20 lat, średnio wskaźnik ten wynosił 106,7, a w 2019 roku osiągnął wartość nieco poniżej średniej 105,12.

Wykres 4. Liczba ludności w Gminie Krzczonów w latach 1999 - 2020

Źródło: BDL GUS

W przeciągu 20 analizowanych lat liczba ludności w Gminie zmniejszyła się o 880 osób, a dynamika zmian wyniosła -16,77%. Podobny trend zauważalny jest w całym powiecie lubelskim oraz w gminach grupy porównawczej, w której średnia wskazująca różnicę liczby ludności z roku 2019 do roku 1999 wynosi -1 037 osób, a średnia dla dynamiki zmian -19,95%. Bardzo zbliżone wartości z grupy porównawczej odnotowano w Gminie Trzeszczany (dynamika -16,77%), natomiast dwie pozostałe gminy charakteryzują się niższymi wskaźnikami, co obrazuje ich szybsze wyludnianie się.

Tabela 14. Liczba ludności ogółem na terenie Gminy Krzczonów i gmin grupy porównawczej w latach 1999-2019

Gmina	1999	2003	2007	2011	2015	2019	Różnica w latach 2019-1999	dynamika (%)
Krzczonów	5 249	5 075	4 894	4 729	4 541	4 369	-880	-16,77
Wysokie	5 572	5 277	5 073	4 793	4 623	4 392	-1 180	-21,18
Grabowiec	5 056	4 770	4 602	4 405	4 200	3 949	-1 107	-21,89
Trzeszczany	4 915	4 784	4 558	4 618	4 373	4 091	-824	-16,77

Źródło: BDL GUS

Cechą charakterystyczną rozmieszczenia ludności w Gminie jest jej koncentracja w największych miejscowościach, takich jak: Krzczonów, Krzczonów Trzeci, Piotrkówek i Olszanka. Do miejscowości zamieszkałych przez najmniejszą liczbę mieszkańców należy zaliczyć: Majdan Policki, Pustelnik, Lewandowszczyznę, Antoniówkę oraz Boży Dar.

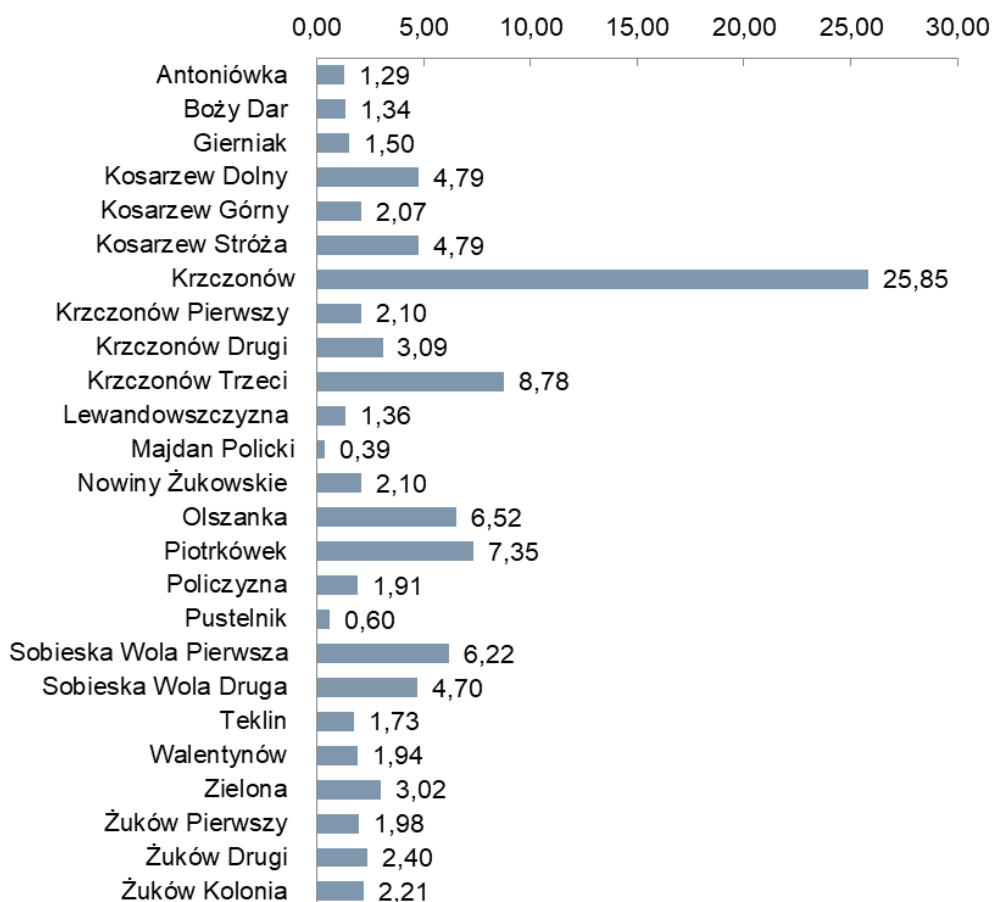
Tabela 15. Liczba mieszkańców Gminy Krzczonów zameldowanych na stałe wg miejscowości w 2020 roku

I.p.	Miejscowość	Ulica	Mieszkańcy		
			Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1.	Antoniówka	-	56	30	26
2.	Boży Dar	-	58	29	29
3.	Gierniak	-	65	31	34
4.	Kosarzew Dolny	-	208	102	106
5.	Kosarzew Górny	-	90	47	43
6.	Kosarzew Stróża	-	208	109	99
7.	Krzczonów	Leśna	250	132	118
8.	Krzczonów	Lipniak	1	0	1
9.	Krzczonów	Lipowa	7	4	3
10.	Krzczonów	Lubelska	36	18	18
11.	Krzczonów	Orzechowa	15	6	9
12.	Krzczonów	Partyzantów	84	50	34
13.	Krzczonów	Rynkowa	62	33	29
14.	Krzczonów	Skalka	103	54	49
15.	Krzczonów	Słoneczna	76	42	34
16.	Krzczonów	Słowiańska	11	6	5
17.	Krzczonów	Sosnowa	37	18	19
18.	Krzczonów	Spokojna	14	8	6
19.	Krzczonów	Spółdzielcza	3	2	1

20.	Krzczoneń	Stefana Żeromskiego	189	94	95
21.	Krzczoneń	Strażacka	41	19	22
22.	Krzczoneń	Szklana	26	15	11
23.	Krzczoneń	Szkolna	32	18	14
24.	Krzczoneń	Świerkowa	28	14	14
25.	Krzczoneń	Tadeusza Kościuszki	12	4	8
26.	Krzczoneń	Władysława Reymonta	2	1	1
27.	Krzczoneń	Wójtostwo	93	43	50
28.	Krzczoneń Pierwszy	-	91	51	40
29.	Krzczoneń Drugi	-	134	67	67
30.	Krzczoneń Trzeci	-	381	186	195
31.	Lewandowszczyzna	-	59	27	32
32.	Majdan Policki	-	17	9	8
33.	Nowiny Żukowskie	-	91	45	46
34.	Olszanka	-	283	156	127
35.	Piotrkówek	-	319	170	149
36.	Policzyzna	-	83	46	37
37.	Pustelnik	-	26	14	12
38.	Sobieska Wola Pierwsza	-	270	138	132
39.	Sobieska Wola Druga	-	204	96	108
40.	Teklin	-	75	40	35
41.	Walentyńów	-	84	46	38
42.	Zielona	-	131	66	65
43.	Żuków Pierwszy	-	86	38	48
44.	Żuków Drugi	-	104	52	52
45.	Żuków Kolonia	-	96	51	45
RAZEM			4341	2227	2114

Źródło: Urząd Gminy Krzczoneń

Wykres 5. Udział procentowy mieszkańców poszczególnych miejscowości w liczbie mieszkańców ogółem w 2020 roku

Źródło: Urząd Gminy Krzczonów

Wskaźnik gęstości zaludnienia na obszarze Gminy w 2019 roku wynosił 34 osoby na km² i jest to wartość niemal najniższa w grupie porównawczej, dla której średnia wynosi 38 osób na km².

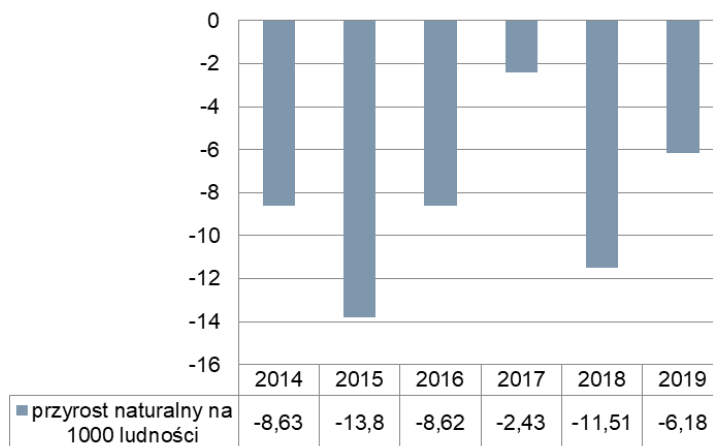
Tabela 16. Gęstość zaludnienia w Gminie Krzczonów i gminach grupy porównawczej w 2019 roku

	powiat lubelski	Krczonów	Wysokie	Grabowiec	Trzeszczany
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km²)	93	34	39	31	45

Źródło: BDL GUS

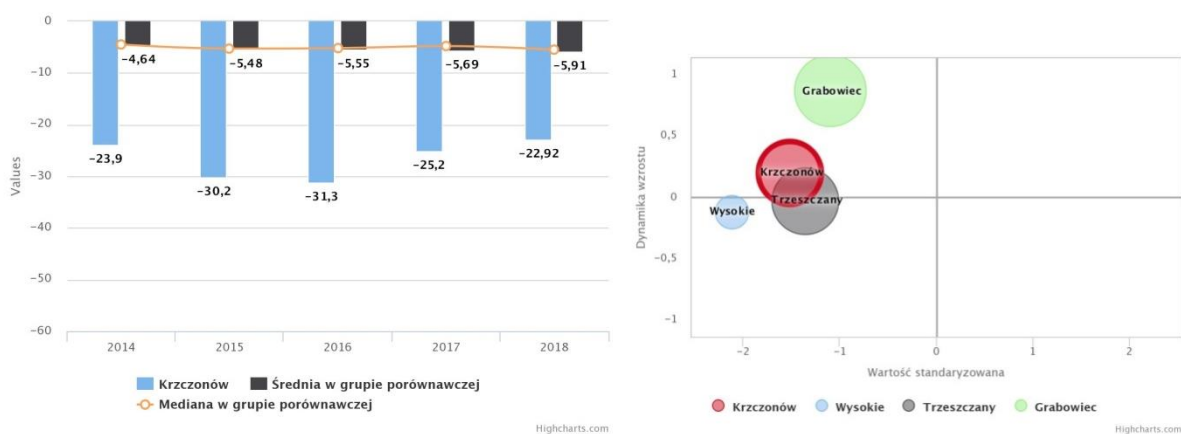
Negatywne procesy demograficzne w Gminie Krzczonów kształtowane są przez dwa główne zjawiska: przyrost naturalny ludności (urodzenia, zgony), oraz migracje pokazujące odpływ i napływ ludności w różnych kierunkach, na różny okres i w różnych grupach wiekowych. W analizowanym okresie liczba urodzeń i zgonów ulegała zmianom, co miało bezpośredni wpływ na przyrost naturalny.

Wykres 6. Współczynnik przyrostu naturalnego (‰) w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019

Współczynnik przyrostu naturalnego w Gminie utrzymuje się na ujemnym poziomie, a najniższe wartości osiągnął w latach 2015 i 2018, natomiast najwyższy w 2017 roku. Na tle grupy porównawczej Krzczonów plasuje się za Gminą Grabowiec i Trzeszczany. Sytuację dobrze obrazuje współczynnik przyrostu naturalnego w ostatnich 3 latach na 1000 mieszkańców. Przyjmuje on wartości ujemne, ale od 2017 roku nieco wzrasta, co jest korzystne dla struktury wiekowej mieszkańców Gminy. W 2018 roku współczynnik ten wynosił -22,92 przy średniej w grupie porównawczej na poziomie -5,91 i medianie -5,5.

Ryc. 15. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Ujemny przyrost naturalny wynika przede wszystkim z malejącego współczynnika dzietności³⁶. W Gminie Krzczonów w 2018 roku wartość standaryzowana współczynnika kształtowała się na poziomie -1,7 i była najniższa w zestawieniu z gminami grupy porównawczej będąc jednocześnie znacznie niższa niż średnio dla województwa lubelskiego (1,35) oraz kraju (1,43). Bardzo niska dzietność kobiet w Gminie wynika głównie z ujemnego salda migracji kobiet w przedziale wiekowym 15 - 49. Jest wiele przyczyn niskiej dzietności

³⁶ Współczynnik dzietności określa przeciętną liczbę dzieci, które urodziłaby kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat). Przyjmuje się, że współczynnik dzietności zapewniający zastępowalność pokoleń powinien wynosić 2,1-2,15 i dopiero wówczas kolejne pokolenia są wystarczająco liczne, żeby zapewnić stabilność społeczną i ekonomiczną.

w Gminie, w tym te związane ze złą sytuacją materialną młodych rodzin, trudnościami w godzeniu wychowania dziecka z karierą zawodową, wysokimi kosztami wychowania dzieci czy też niskimi zasiłkami na urlopie wychowawczym.

Ryc. 16. Współczynnik dzietności kobiet - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej

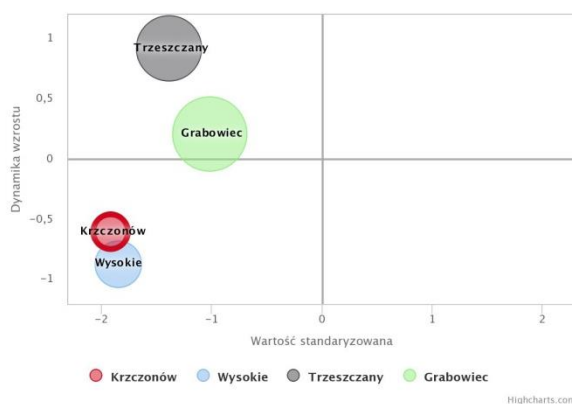
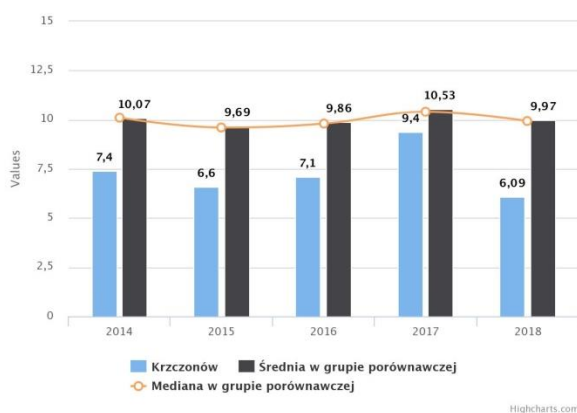
Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Krzzonów	29.32	-1.7	-0.69
Wysokie	29.88	-1.63	-1.08
Trzeszczany	32.75	-1.29	0.97
Grabowiec	38.46	-0.61	0.24

Źródło: MRL

Liczba urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów na przestrzeni kilku ostatnich lat ulegała wyraźnym wahaniom od 6,09 do 9,29 i była wyraźnie niższa niż średnia dla grupy porównawczej. W 2018 roku wskaźnik osiągnął wartość 6,09‰ przy średniej w grupie porównawczej wynoszącej 9,97‰ i medianie 9,93‰. W 2019 roku stopa urodzeń wyniosła nieco więcej niż rok wcześniej i była to wartość równa 7,32‰.

Ryc. 17. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej

Źródło: MRL

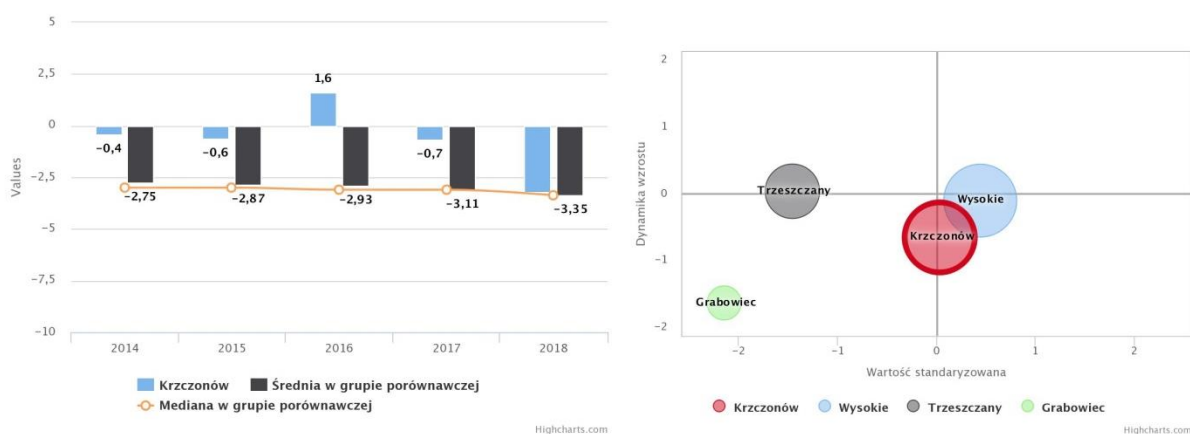
Tabela 17. Wskaźniki stopy urodzeń i zgonów oraz salda migracji w Gminie Krzczonów

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
stopa urodzeń ‰	7,34	6,57	7,07	9,29	6,09	7,32
stopa zgonów ‰	15,97	20,38	15,69	11,73	17,6	13,5
saldo migracji (osoba)	-6	b.d.	20	-37	-26	-19
saldo migracji na 1000 osób	-2,52	b.d.	8,57	-15,98	-11,44	-8,49

Źródło: BDL GUS

Ruch ludności wykazuje prawie stałą przewagę wyjazdów z Gminy nad napływem ludności. Najwyższy poziom ujemnego salda migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia) wystąpił w 2018 roku (-3,23‰). W roku 2016 wyjątkowo miało miejsce dodatnie saldo migracji o wartości 1,6‰. Co pocieszające współczynnik średniej z ostatnich 3 lat na przestrzeni kilku ostatnich lat był znacząco wyższy niż w gminach grupy porównawczej, dopiero rok 2018 przyniósł duży wzrost ujemnej wartości salda migracji i niemal jego zrównanie się ze średnią dla pozostałych gmin. W liczbie osób napływających do Gminy Krzczonów przeważają osoby przyjeżdżające z miasta, wśród wyjeżdżających przeważa liczba wyjeżdżających do miast. Jeżeli chodzi o strukturę płci osób migrujących, to wśród osób napływających średnia z ostatnich 6 lat jest nieco wyższa dla mężczyzn i wynosi 16 mężczyzn na rok (15 kobiet na rok), natomiast wśród osób wyjeżdżających z obszaru Gminy średnia dla kobiet jest znacząco wyższa i wynosi 23 kobiety na rok (19 mężczyzn na rok). W 2019 roku na obszarze Gminy zameldowało się 5 mężczyzn (dokładnie 50% osób imigrujących), natomiast wymeldowało się 26 kobiet (59,1% osób emigrujących).

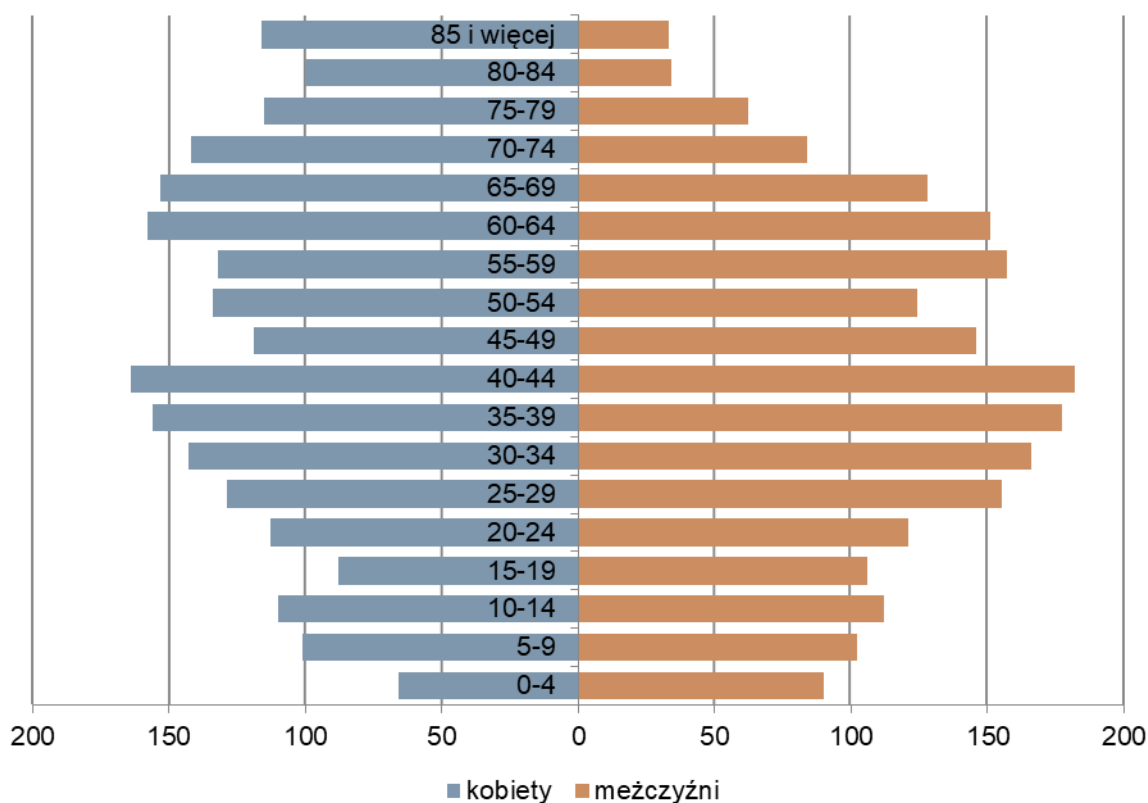
Ryc. 18. Saldo migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia) w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej

Źródło: MRL

Z punktu widzenia prognoz rozwoju Gminy niezwykle ważna jest struktura wiekowa jej mieszkańców. Większe perspektywy rozwojowe mają jednostki samorządu terytorialnego, w których przeważającą częścią tej struktury stanowią ludzie młodzi. Struktura wiekowa w Gminie Krzczonów zdominowana jest przez osoby między 55 a 74 rokiem życia. Drugą liczną grupę stanowią mieszkańcy między 30 a 44 rokiem życia oraz między 60 a 64 rokiem życia. W grupach wiekowych 0-4 oraz 25-49 widoczna jest znacząca przewaga mężczyzn nad kobietami, ale sytuacja odwraca się już od momentu osiągnięcia 60 lat, kiedy to w strukturze wieku wyraźnie zaczynają przeważać kobiety nad mężczyznami. Podstawa piramidy wyraźnie się zwęża, co oznacza coraz mniejszy udział w populacji młodzieży poniżej 24 roku życia oraz dzieci, a udział osób w wieku 0-4 jest bardzo niski. To wraz z w miarę szerokim wierzchołkiem piramidy obrazuje proces starzenia się społeczeństwa, co przekłada się a wzrost współczynnika obciążenia demograficznego oraz wskaźnika starości. Problem starzejącego się społeczeństwa, występujący, jako negatywny wskaźnik społeczno-gospodarczy, dotyczy nie tylko Gminy Krzczonów, lecz obecnie całego kraju.

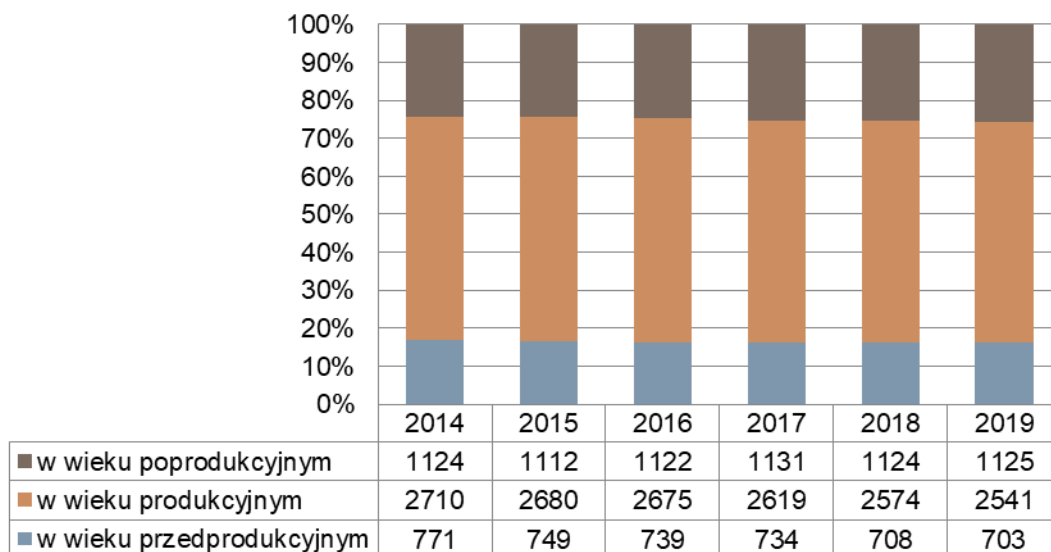
Wykres 7. Ludność według płci i wieku w Gminie Krzczonów w 2019 roku

Źródło: BDL GUS

Zgodnie z danymi GUS w Gminie Krzczonów najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 58,16% ogółu ludności (2541 osób). Drugą, co do wielkości grupą są mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym – 25,75% (1125 osób). Natomiast ludność zaliczana do grupy przedprodukcyjnej stanowi jedynie 16,09% (703 osoby). Niestety udział ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krzczonów systematycznie spada.

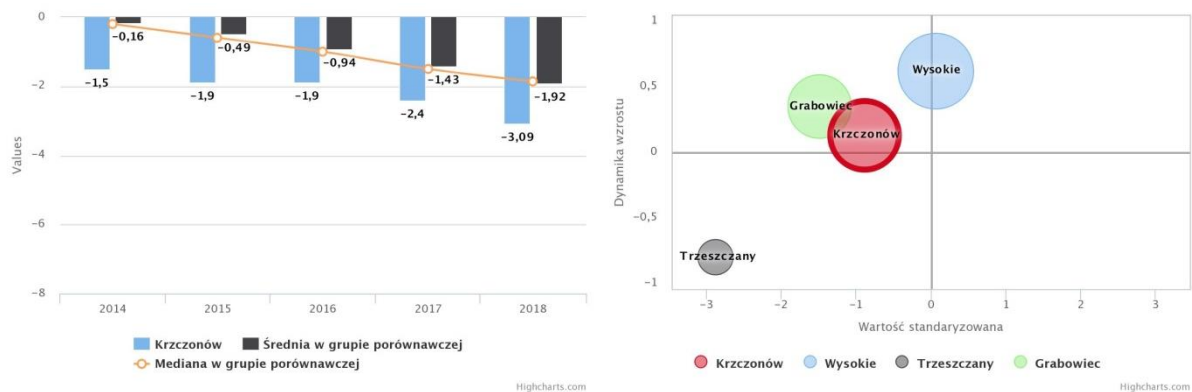
Wykres 8. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019

Źródło: BDL GUS

Wartości ujemne wskaźnika „zmiana liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (jako udział procentowy ogólnej liczby mieszkańców) dla Gminy Krzczonów od kilku lat wzrastają i przewyższają wartość średnią dla grupy porównawczej. Ten stan rzeczy świadczy o zmniejszającym się udziale osób w wieku produkcyjnym w liczbie mieszkańców.

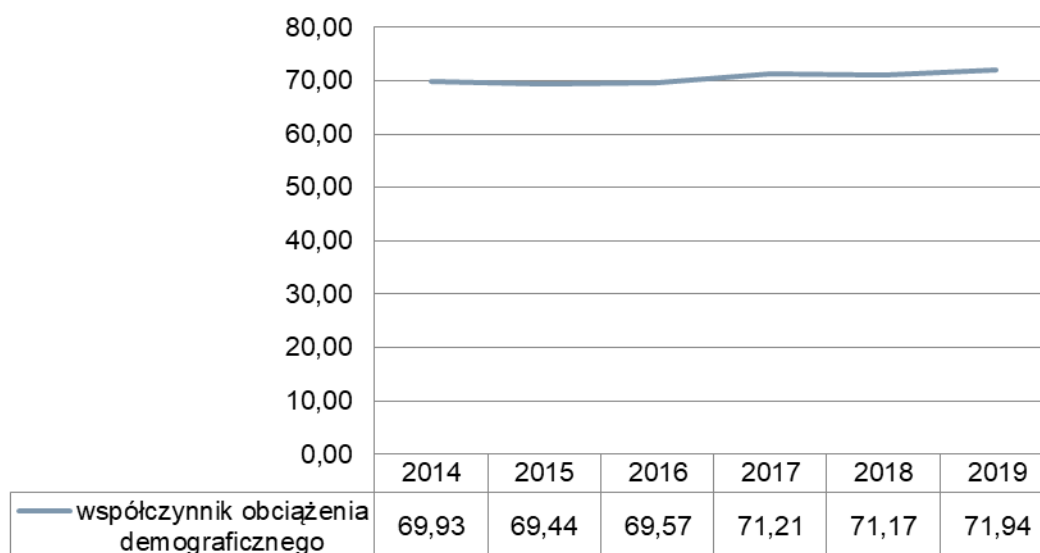
Ryc. 19. Zmiana liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (jako % ogólnej liczby mieszkańców) w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Współczynnik obciążenia demograficznego obrazuje liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika dla Gminy Krzczonów w 2019 roku wyniosła 71,94 i prezentowała się dużo gorzej w porównaniu do wartości ww. wskaźnika dla powiatu lubelskiego, który wynosił 67 (województwo lubelskie – 66,5). Według danych GUS od 2014 roku wskaźnik rośnie. Niepokojący trwały trend spadku liczby ludzi młodych, w połączeniu z przechodzeniem w wiek emerytalny osób będących obecnie w wieku produkcyjnym będzie wpływał na pogorszenie i tak niekorzystnej wartości wskaźnika obciążenia demograficznego.

Wykres 6. Współczynnik obciążenia demograficznego dla Gminy Krzczonów w latach 2014 - 2019

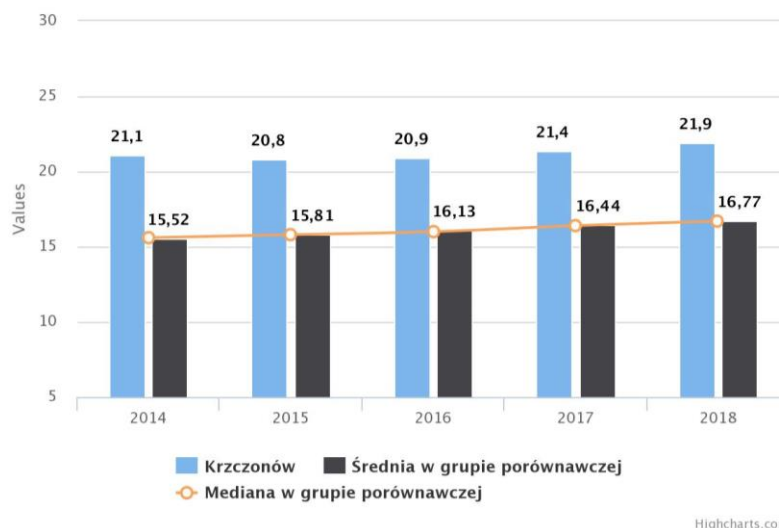

Źródło: BDL GUS

Niekorzystną sytuację demograficzną w Gminie prezentuje również wskaźnik starości, który nie prezentuje się najkorzystniej. Wskaźnik ten obrazuje odsetek osób w Gminie w wieku 65 lat i więcej. Wartości, które przyjmuje w omawianym okresie czasu

obrazują średni stan zaawansowania starzenia się ludności w Gminie³⁷. Na tle grupy porównawczej Gmina wypada niekorzystnie a ww. wskaźnik przyjmuje wartości znacznie wyższe niż średnia czy mediana dla grupy pozostałych gmin. W 2018 roku wartość wskaźnika wynosiła 21,9 przy średniej dla gmin z grupy porównawczej 16,77 i medianie 16,7.

Wykres 7. Wskaźnik starości w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Prognozy liczby ludności dla województwa lubelskiego (BDL GUS) przewidują niekorzystne zmiany demograficzne prowadzące do szybkiego procesu starzenia się społeczeństwa i stopniowego spadku liczby ludności. Zgodnie z prognozą ludności na lata 2017-2030 (według GUS) na terenie Gminy Krzczonów przewidywany jest spadek ludności powyżej 5%. Do roku 2030 prognozuje się, że liczba ludności Gminy Krzczonów będzie stale się zmniejszać, przy czym tempo tego spadku będzie stale przyspieszać. Szacowana liczba ludności na terenie Gminy Krzczonów w 2030 roku to 4242, w tym 50,57% stanowią kobiety. Osoby w wieku przedprodukcyjnym w 2030 roku to 15,04% mieszkańców Gminy Krzczonów, w wieku produkcyjnym 57,43%, a w wieku poprodukcyjnym 28,34%. Największym ujemnym tempem zmian charakteryzuje się ludność w wieku mobilnym w grupie ludności produkcyjnej (-38,52%). Wskazana grupa ludzi do 2030 roku w porównaniu z rokiem bazowym (2016) zmniejszy się o -463 osoby. O starzeniu się społeczeństwa świadczy dodatkowo tempo zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym według ekspertyzy wynoszące 3,94% (wzrost o 46 osób) oraz w wieku produkcyjnym niemobilnym (44-59/64 lata). W tej grupie tempo zmian liczby ludności wynosi 18,95 (wzrost o 224 osoby).

Tabela 18. Prognoza zmian liczby ludności w Gminie Krzczonów w latach 2016-2030

	2016	2018	2020	2023	2024	2025	2030	Różnica	Tempo zmian (%)
Ogółem	4536	4491	4448	4393	4375	4355	4242	-294	-6,93

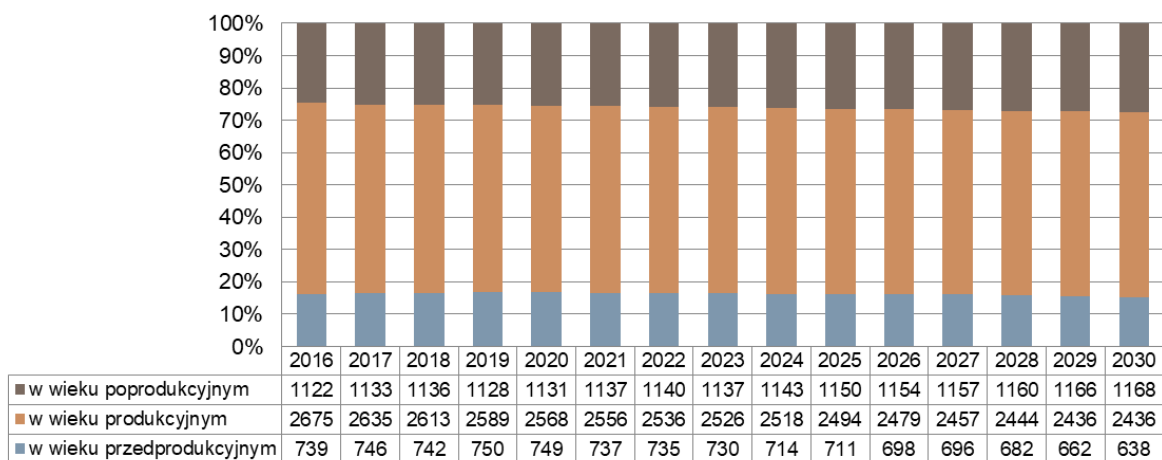
³⁷Klasyfikacja na podstawie Rosset E. (1959), Proces starzenia się ludności. Studium demograficzne, PWG, Warszawa

przedprodukcyjny 0-17	739	742	749	730	714	711	638	-101	-15,83
produkcyjny 18-59/64	2675	2613	2568	2526	2518	2494	2436	-239	-9,81
mobilny 18-44	1665	1637	1568	1468	1432	1385	1202	-463	-38,52
niemobilny 44-59/64	1010	976	1000	1058	1086	1109	1234	224	18,15
poprodukcyjny 60+/65+	1122	1136	1131	1137	1143	1150	1168	46	3,94
mężczyźni	2201	2179	2157	2133	2127	2125	2097	-104	-4,96
kobiety	2335	2312	2291	2260	2248	2230	2145	-190	-8,86

Źródło: BDL GUS

Analizując dane z prognozy liczby ludności Gminy Krzczonów do 2030 roku widać, że osoby w wieku produkcyjnym nadal będą stanowić największą grupę wiekową w Gminie. Jednocześnie zauważalny jest stały wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym przy równoczesnym, znaczącym spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym. Sytuacja ta przełoży się w kolejnych latach na dalszy wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. Grupą ludności, która najszybciej się zmniejsza są osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lat), natomiast najszybciej przyrasta grupa ludzi w wieku produkcyjnym niemobilnym (44-59/64 lata).

Wykres 9. Prognozowany udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Krzczonów w latach 2016 - 2030

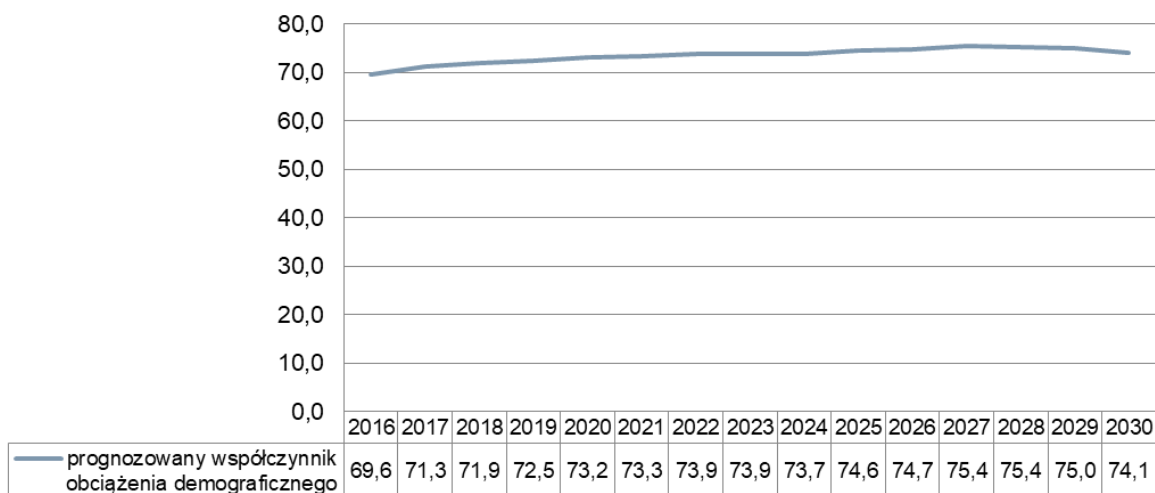
Źródło: BDL GUS

W 2030 roku współczynnik przyrostu naturalnego w Gminie Krzczonów szacowany jest na poziomie poniżej -5‰ i zaliczany jest do obszarów o szczególnie niskim przyroście naturalnym na terenie Polski.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w 2030 roku na obszarze Gminy Krzczonów przyjmie wartości w przedziale -3‰ do 3‰. Oznacza to, iż obszar zagrożony jest odpływem ludności, a w szczególności osób w wieku produkcyjnym. Nawet wzrost urodzeń będący wynikiem programów demograficznych państwa (jak 500+) nie wpłynie w szybkim czasie na liczebność rodzimej siły roboczej i zmianę dynamiki ludnościowej wcześniej niż za 20-30 lat. Obecnie przeciętny wiek podjęcia pierwszej pracy to ok. 22 lata, a mediana wieku urodzenia pierwszego dziecka wynosi ponad 27 lat. Istotny staje się również aspekt wzrostu

obciążenia demograficznego. W monecie, gdy następuje szybki wzrost dzietności okazuje się, że w populacji nie tylko udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie większy (na emeryturę zaczynają właśnie przechodzić “baby-boomerzy”), ale również rozbudowuje się grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym. W wyniku tego stanu rzeczy może się okazać, że grupa osób pracujących stanie się zbyt mała, by podołać niezbędnym obciążeniom fiskalnym na rzecz niepracujących.

Wykres 10. Prognozowany współczynnik obciążenia demograficznego w Gminie Krzczonów w latach 2016-2030

Źródło: BDL GUS

Demograficzna wizja Gminy Krzczonów, która wyłania się z prognozy ludności na lata 2017-2030, nie jest optymistyczna, jednakże nie należy ona do gmin o największych problemach demograficznych. Problem starzenia się społeczeństwa na omawianym obszarze jest zauważalny, przy obecnych tendencjach w ruchu naturalnym i wędrownym ludności, obszar ten czeka stopniowy ubytek liczby ludności oraz zmiany w strukturze wieku jego mieszkańców. Przewidywane zmiany wywołane są niską liczbą urodzeń, niskim współczynnikiem dzietności, odpływem ludności i uwidaczniają zjawisko starzenia się społeczeństwa. Ten stan rzeczy przełoży się na sytuację społeczną i ekonomiczną Gminy Krzczonów. Koncentracja negatywnych procesów demograficznych jest cechą charakterystyczną terenów zaliczonych do Żywicielskiego OSI.

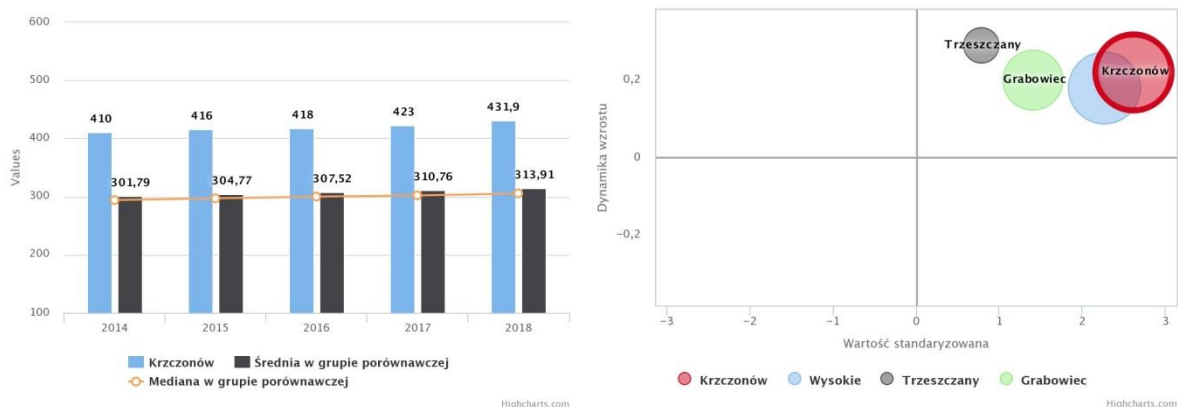
Wzrost udziału osób starszych w społeczności Gminy wpływa nie tylko na sytuację ekonomiczną obszaru, lecz również na sytuację społeczną i konieczność prowadzenia działań zmierzających do zabezpieczenia różnego rodzaju potrzeb związanych z organizacją systemu wsparcia dla starzejącego się społeczeństwa i przystosowanie przestrzeni do potrzeb coraz liczniejszej grupy seniorów. Pociąga to za sobą również wzrost wydatków na świadczenia w formie usług opiekuńczych, pomocy w naturze jak i pomocy instytucjonalnej, co wymusza dostosowanie polityki senioralnej do potrzeb mieszkańców Gminy.

Mieszkalnictwo

Efektywna gospodarka mieszkaniowa oraz właściwe zarządzanie zasobami lokalowymi jest jednym z podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Zabudowa na terenie Gminy ma głównie charakter jednorodzinny, budynki wielorodzinne występują jedynie w Krzczonowie Sołtysy, Krzczonowie Wójtostwo, Krzczonowie Folwark

oraz Koszarzewie Dolnym. Według danych GUS, na koniec 2019 roku w Gminie Krzczonów znajdowało się 1 856 budynków mieszkalnych, w których funkcjonowało łącznie 1 906 mieszkań. Tym samym liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w 2019 roku kształtowała się na poziomie 436,26 przy średniej dla grupy porównawczej 388,22 i powiatu lubelskiego 308,49, Wskaźnik ten dla Gminy Krzczonów od 2014 roku regularnie wzrasta i jest wyraźnie wyższy w porównaniu ze wskaźnikiem dla gmin grupy porównawczej, co wskazuje na generalnie dobrą sytuację mieszkańców Gminy w dostępie do zasobów mieszkaniowych.

Ryc. 20. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

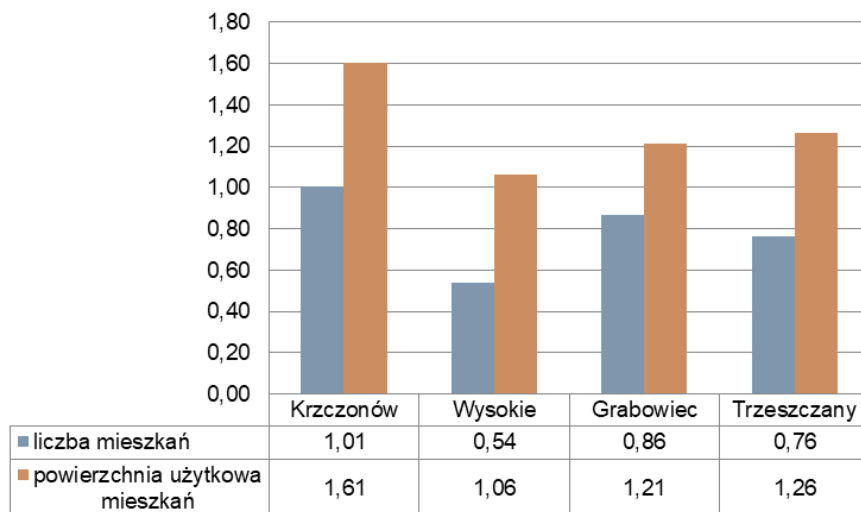
Wszystkie mieszkania w granicach Gminy Krzczonów składają się z 6 356 izb o łącznej powierzchni 152 247 m² (GUS 2019). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
liczba budynków mieszkalnych	1 797	1 798	1 793	1 797	1 803	1 856
liczba mieszkań (szt.)	1 887	1 889	1 894	1 898	1 903	1 906
liczba izb (szt.)	6 254	6 268	6 297	6 316	6 339	6 356
powierzchnia użytkowa mieszkań (m²)	149 840	150 171	150 875	151 310	151 819	152 247
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m²)	32,5	33,1	33,3	33,7	34,5	34,8
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2,44	2,4	2,39	2,36	2,32	2,29
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	79,4	79,5	79,7	79,7	79,8	79,9

Źródło: BDL GUS

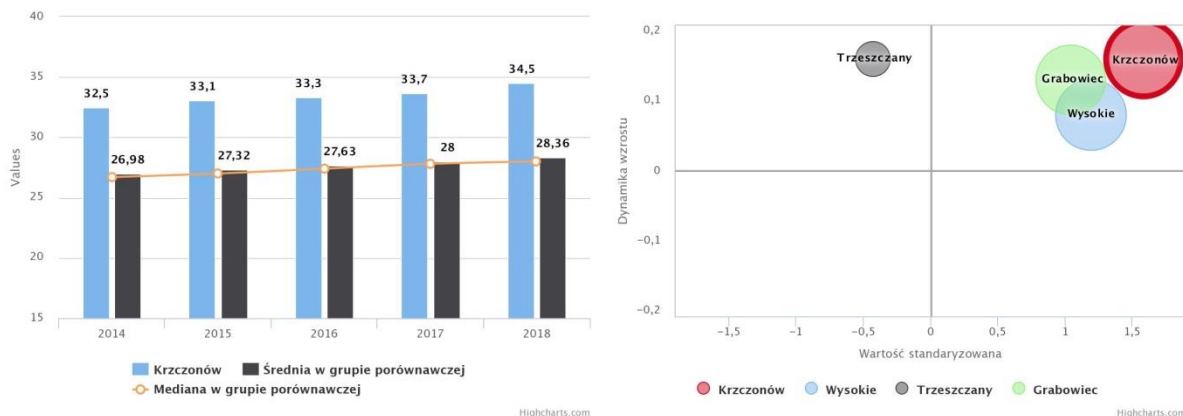
Wykres 11. Wzrost procentowy liczby mieszkań i powierzchni użytkowej mieszkań w 2019 w stosunku do roku 2014 w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej (%)

Źródło: BDL GUS

Liczba mieszkań na przestrzeni lat 2014-2019 zwiększyła się o 1,01%, natomiast powierzchnia użytkowa wzrosła o 1,61%. Na tle grupy porównawczej Gmina Krzczonów charakteryzuje się największym przyrostem procentowym lokali mieszkaniowych (średnia dla grupy porównawczej 0,72), i jest to jedyna gmina, gdzie wskaźnik przyjmuje wartości ponad 1,0. Pomiędzy Gminą Krzczonów a Gminą Grabowiec – drugą w kolejności wartości najwyższego wskaźnika, występuje różnica odpowiednio 0,14 i 0,40 punktu procentowego.

Ryc. 21. Przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Wskaźnik powierzchni mieszkaniowej przypadającej na jednego mieszkańca Gminy Krzczonów w 2019 r. wyniósł 34,8 m² i wzrósł w porównaniu do 2014 roku o 2,3 m²/osobę. Wskaźnik od 2014 roku wzrasta i na tle grupy porównawczej prezentuje się najlepiej, a jego wartość jest dużo wyższa niż średnia w grupie porównawczej. Wskaźnik przeciętnej liczby osób zamieszkujących jedno mieszkanie w 2019 roku wyniósł 2,29 osoby i spadł o 0,15 w porównaniu do roku 2014, natomiast wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania w 2019 roku wynosił 79,9 m²/os. i wzrósł w porównaniu do 2014 roku o 0,5

m²/os. Generalnie wskaźniki te pokazują, że sytuacja mieszkaniowa przeciętnego mieszkańca Gminy Krzczonów poprawia się.

Tabela 20. Mieszkania komunalne w Gminie Krzczonów

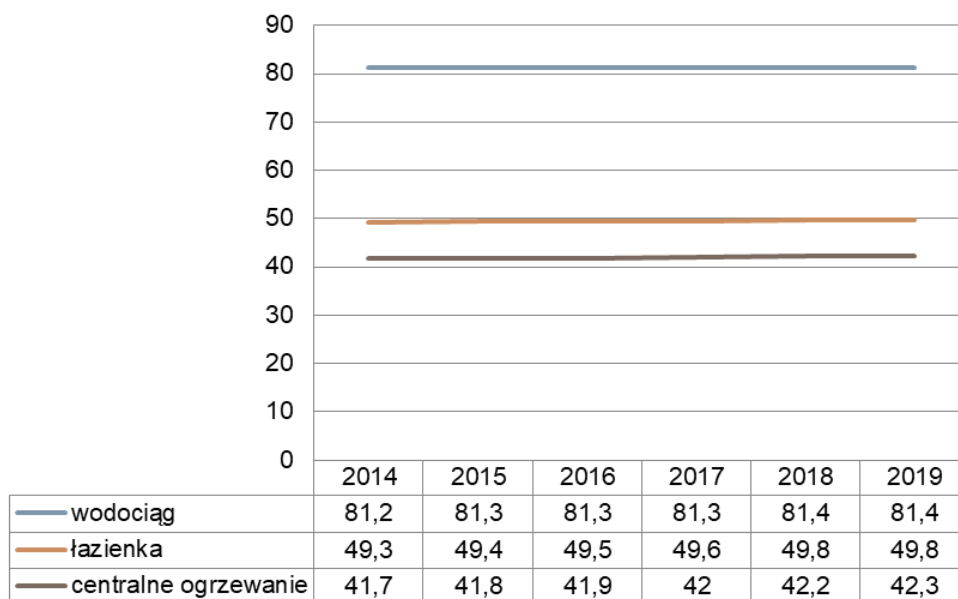
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
liczba mieszkań komunalnych (szt.)	b.d.	15	13	b.d.	13	b.d.
powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (m²)	b.d.	745	646	b.d.	646	b.d.

Źródło: BDL GUS

Generalnie liczba mieszkań komunalnych w Gminie Krzczonów utrzymuje się na stałym poziomie. W 2018 roku Gmina dysponowała 13 mieszkaniami o łącznej powierzchni 646 m² (średnio 49,7 m² na mieszkanie).

Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest na średnim poziomie. Dostęp do sieci wodociągowej w Gminie Krzczonów w 2019 roku miało 81,4% mieszkań, łazienkę posiadało 49,8% mieszkań, a centralne ogrzewanie 42,3% mieszkań w Gminie. Wskaźniki od 2014 roku niemal nie ulegają zmianie, wzrosły odpowiednio o 0,2, 0,5 i 0,6 punktu procentowego.

Wykres 12. Mieszkania w Gminie Krzczonów wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w latach 2014 - 2019

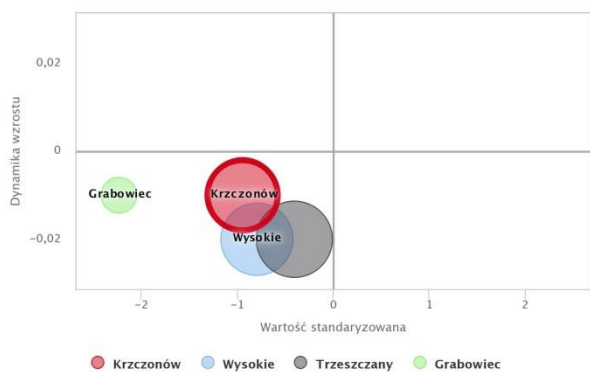

Źródło: BDL GUS

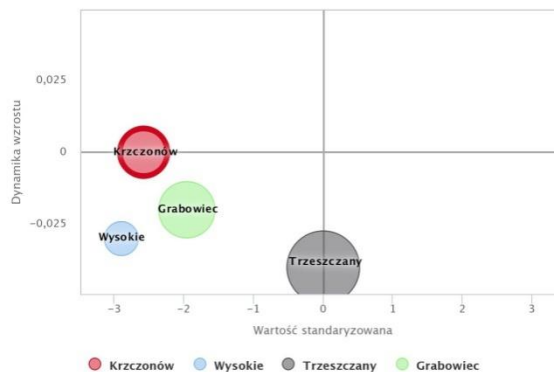
Są to wartości niższe niż średnia dla województwa lubelskiego i powiatu lubelskiego – dostęp do wodociągów w województwie ma 85,1% mieszkań, a w powiecie 89,97%. 69,8% mieszkań w województwie lubelskim posiada łazienkę, dla powiatu lubelskiego udział ten jest wyższy i wynosi 77,28%. Centralne ogrzewanie posiada 60,3% mieszkań w województwie lubelskim i 72,3% mieszkań w powiecie lubelskim.

Ryc. 22. Odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, łazienki i centralne ogrzewanie w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

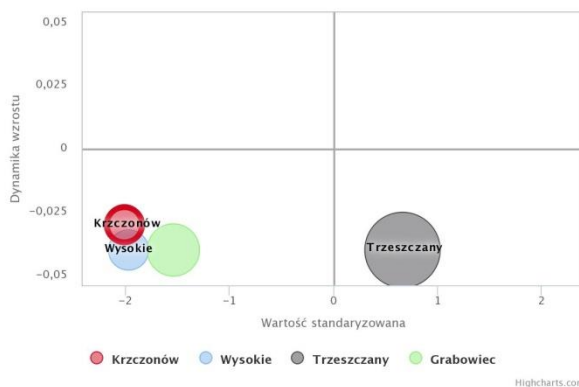
2.1.a Odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową (%)

2.1.c Odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w łazienkę (%)

2.1.d Odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (%)

Źródło: MRL

Na tle gmin grupy porównawczej wyposażenie mieszkań w instalacje w % ogółu mieszkań również wypada niekorzystnie. Z wyjątkiem wyposażenia w wodociągi wskaźniki dla Gminy Krzczonów przyjmują wartości poniżej wartości średniej w grupie porównawczej. Najlepiej prezentuje się Gmina Trzeszczany z dużą przewagą punktów procentowych w każdym z trzech wskaźników. Najbardziej zbliżone wartości wskaźników odnotowano w Gminie Wysokie.

Na przestrzeni lat 2014 – 2019 w Gminie Krzczonów co roku średnio oddawanych do użytkowania jest 5 mieszkań (1,18 mieszkania na 1 000 mieszkańców). Wskaźnik średniej liczby mieszkań na 1000 mieszkańców jest dużo wyższy od średniej notowanej w gminach grupy porównawczej (Gmina Wysokie 0,77, Gmina Grabowiec 0,86, Gmina Trzeszczany 0,63). Wskazuje to na dużą podaż nowo budowanych mieszkań na rynku, za którą stoją głównie osoby indywidualne budujące domy jednorodzinne, bez udziału firm deweloperskich budujących mieszkania na sprzedaż czy też wynajem (np. w ramach budownictwa socjalnego).

W zasobie Gminy Krzczonów znajdują się również mieszkania niezamieszkane. Zgodnie z danymi GUS w roku 2018 były 2 takie mieszkania stanowiące zaledwie 5,7% mieszkań niezamieszkałych w powiecie lubelskim. Od roku 2015 liczba ta zmniejszyła się o 1 mieszkanie.

Infrastruktura edukacyjna i sportowa

Dostęp do szeroko rozumianej edukacji na każdym jej szczeblu ma ogromne znaczenie dla społeczności lokalnej. Prawidłowo prowadzona edukacja już od najwcześniejszych lat życia umożliwia ograniczenie podstawowych problemów społeczno-gospodarczych, takich jak ubóstwo, wykluczenie społeczne, bezrobocie, problem niedostosowania kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnej gospodarki. Szansa rozwoju mieszkańców w dłuższej perspektywie czasowej przekłada się na poprawę i rozwój sytuacji społeczno-gospodarczej.

Istniejąca infrastruktura edukacyjna na obszarze Gminy Krzczonów pozwala na zaspokojenie podstawowego zapotrzebowania w dziedzinie edukacji. Zapotrzebowanie w zakresie edukacji przedszkolnej na omawianym obszarze zaspokajają dwa podmioty przedstawione w tabeli poniżej.

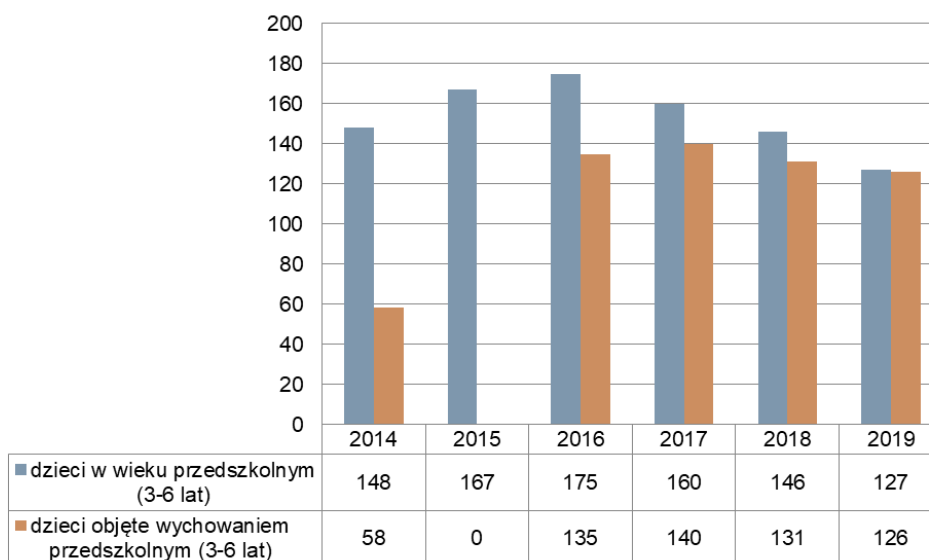
Tabela 21. Przedszkola w Gminie Krzczonów

Nazwa podmiotu	Organ prowadzący
Przedszkole Publiczne „Bajkowa Kraina” w Krzczonowie, wchodzące w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Krzczonowie	Gmina Krzczonów
Przedszkole Niepubliczne „Akademia Poziomkowa” w Krzczonowie	Osoba prywatna

Źródło: Opracowanie własne

Na obszarze Gminy w 2019 r. wychowaniem przedszkolnym objętych było 126 dzieci w wieku 3 – 6 lat, co przekłada się na bardzo wysoki odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, który wynosi 99,2% dzieci w tym wieku. W porównaniu do 2014 r. ich liczba wzrosła o 68 dzieci, co stanowi wzrost o 117%. Tak duży wzrost udziału dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest również spowodowany spadkiem liczby dzieci w wieku przedszkolnym, od 2014 r. liczba osób w wieku 3-6 lat zmniejszyła się o 21.

Wykres 13. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym w Gminie Krzczonów w latach 2014 – 2019 (brak danych dla roku 2015)

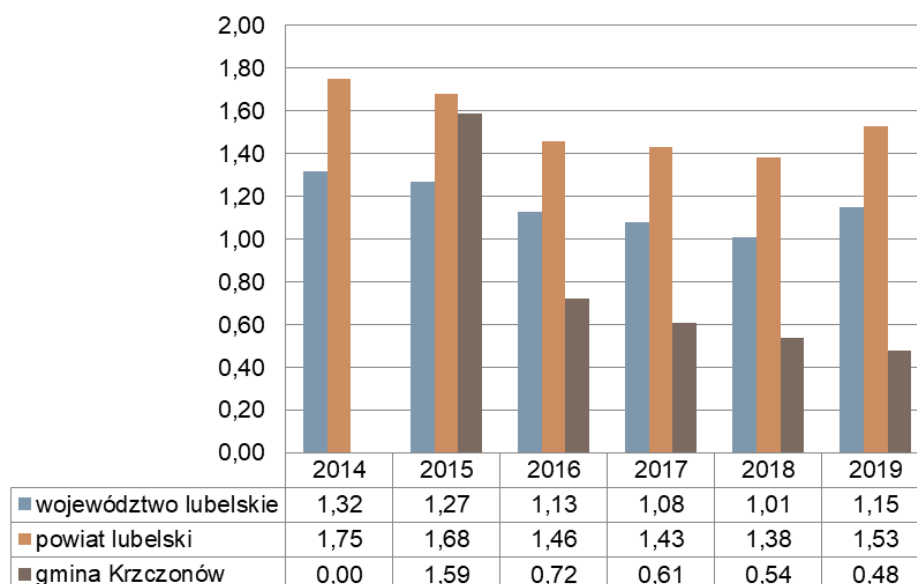

Źródło: BDL GUS

Według danych UG Krzczonów w roku 2019 w przedszkolu publicznym funkcjonowało 5 oddziałów, do których uczęszczało 99 dzieci (34 6-latków, 20 5-latków, 20 4-latków, 25 3-latków). Do jednego oddziału uczęszczało średnio 19,8 dzieci. Na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej w roku szkolnym 2020/2021 na dzień 30 września 2020 roku do przedszkola prowadzonego przez Gminę Krzczonów uczęszczało 87 dzieci, natomiast do przedszkola niepublicznego prowadzonego przez podmiot prywatny uczęszczało 34 dzieci.

Wskaźnik liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2019 r. w Gminie Krzczonów wynosił 0,48 osoby na miejsce i jest to wartość znacząco niższa od średniej dla województwa lubelskiego (1,15 osoby na miejsce). Na przestrzeni lat zauważyć można znaczący spadek wskaźnika. W 2015 roku był on znacząco wyższy i zbliżony do wartości dla powiatu lubelskiego. Na taką sytuację ma wpływ utrzymujący się niż demograficzny.

Wykres 14. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w latach 2014 - 2019

Źródło: BDL GUS

Wydatki Gminy na wychowanie przedszkolne w 2019 roku wyniosły łącznie 783 600,00 zł, z tego na prowadzenie Przedszkola Publicznego „Bajkowa Kraina” 538376 zł (68,7%), a na dotację dla Przedszkola Niepublicznego „Akademia Poziomkowa” 245224 zł (31,3%). Subwencja oświatowa przekazana z budżetu państwa pokryła 60,04% wszystkich wydatków przekazanych na wychowanie przedszkolne.

Infrastruktura oświatowo-edukacyjna na poziomie szkoły podstawowej zaspakaja potrzeby mieszkańców. W ankiecie skierowanej do mieszkańców Gminy Krzczonów dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie podstawowym została oceniona bardzo dobrze. Wysoko została również oceniona jakości infrastruktury edukacji podstawowej.

Uczniowie uczęszczą do Szkoły Podstawowej im. Stanisława Staszica w Krzczonowie z oddziałami gimnazjalnymi należącej do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Krzczonowie. Z dniem 1 września 2019 roku zlikwidowana została Filia Szkoły Podstawowej im. Stanisława Staszica w Krzczonowie z siedzibą w Kosarzewie (racjonalizacja sieci szkolnej).

W roku 2019 naukę w Szkole Podstawowej im. Stanisława Staszica w Krzczonowie rozpoczęło 314 uczniów w 18 oddziałach. Liczbę uczniów w poszczególnych klasach prezentuje poniższa tabela.

Tabela 22. Liczba uczniów w Szkole Podstawowej im. St. Staszica w Krzczonowie w 2019 roku

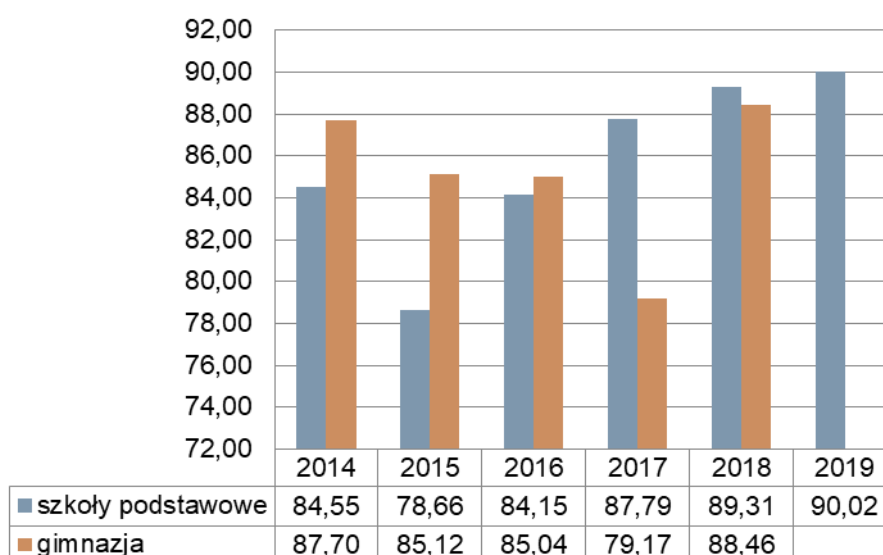
	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba uczniów w poszczególnych klasach							
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Szkoła Podstawowa im. St. Staszica w Krzczonowie	18	314	41	43	38	29	32	55	32	44

Źródło: Raport o stanie Gminy Krzczonów 2019

Średnio do jednego oddziału uczęszczało 17,44 uczniów i jest to wartość wyższa od średniej wartości dla województwa lubelskiego (15). Najliczniejszy oddział liczył 24 uczniów, najmniej liczny – 12 uczniów. Rok 2019 był ostatnim rokiem reformy oświatowej, której celem było wygaszenie funkcjonowania instytucji gimnazjów i przywrócenie ośmioletnich szkół podstawowych. Z dniem 1 września 2019 roku przestały istnieć oddziały gimnazjalne.

Respondenci ankiety w pytaniu dotyczącym poszczególnych elementów edukacji w Gminie najniżej ocenili wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce (6,7% odpowiedzi bardzo zły, 31,1% odpowiedzi zły).

Wykres 15. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych oraz w gimnazjach w Gminie Krzczonów w latach 2014-2019

Źródło: BDL GUS

Miarą powszechności kształcenia jest współczynnik skolaryzacji. Współczynnik ten to relacja liczby wszystkich uczniów bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego do liczby ludności w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Dla obszaru Gminy Krzczonów współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w 2019 r. wynosił 90,02% i jest to wysoka wartość (dla porównania dla powiatu lubelskiego wynosił – 78,42%, dla województwa lubelskiego - 93,48%).

Współczynnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów również był wysoki i w 2018 roku osiągnął wartość 88,46% (powiat lubelski – 73,91%, województwo lubelskie – 98,74%). W roku 2019 gimnazja przestały funkcjonować na rzecz 8-letnich szkół podstawowych.

W porównaniu z gminami grupy porównawczej współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych do roku 2017 w Gminie Krzczonów był niższy, jednakże w 2018 wskaźnik ten wyraźnie się poprawił i Gmina Krzczonów została liderem i sytuacja poprawia się szybciej niż w jednostkach podobnych. Wartość dynamiki dla Gminy Krzczonów wynosi 0,71.

Ryc. 23. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

		2014	2015	2016	2017	2018
Krzczoneń	Wartość	84.6	78.7	84.2	87.8	89.31
	Wartość standaryzowana	-0.58	-0.8	-0.62	-0.1	0.11
	Dynamika					0.71
Grupa porównawcza H4	Średnia	90.39	86.36	90.36	88.78	88.22
	Mediana	91.2	87.4	91.1	89.6	89.31

Źródło: MRL

Placówka szkolna prowadzona przez Gminę posiada wydzieloną działkę z zapleczem sportowo-rekreacyjnym. Uczniowie szkoły mają możliwość uczestnictwa w pozalekcyjnych formach działalności placówki, takich jak: drużyna harcerska, drużyna zuchowa, kółko teatralne, klub chemiczny, „Kuznia Fizyków”, chór szkolny. Ponadto przy szkole działa również Uczniowski Klub Sportowy „Huragan”. W szkołach odbywa się nauka języków obcych: angielskiego dla wszystkich uczniów oraz niemieckiego dla klas VII i VIII.

W 2019 roku Gmina poniosła koszty na oświatę w wysokości 5 514 277,00 zł, z czego 3 459 953,00 zł (62,75%) pokryte zostały z subwencji oświatowej, przekazanej z budżetu państwa. W przeliczeniu na jednego ucznia wydatki wyniosły 11900,81 zł.

Institucje prowadzące nauczanie przedszkolno-szkolne prowadzone przez Gminę zatrudniają 54 nauczycieli (50,03 etatów nauczycieli bez godzin ponadwymiarowych, 56,27 etatów nauczycieli z godzinami ponadwymiarowymi). Na jednego nauczyciela w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Krzczonowie przypada 7,65 ucznia. 96,3% zatrudnionych nauczycieli posiada najwyższe kwalifikacje do nauczania w zawodzie (wykształcenie wyższe

magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym). Jedynie 2 osoby posiadają tytuł zawodowy magistra bez przygotowania pedagogicznego. Większość nauczycieli pracująca w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Krzczonowie posiada kwalifikacje do nauczania więcej niż 1 przedmiotu, a duża grupa ukończyła studia podyplomowe lub kursy w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wynika to z potrzeby zaspokojenia potrzeb edukacyjnych uczniów związanych z zastosowaniem specjalnej organizacji nauki wynikającej z orzeczeń, opinii, diagnoz.

W roku 2019 po raz ostatni odbył się egzamin gimnazjalny. Zdawalność egzaminu wyniosła 100%. W tym samym roku po raz pierwszy przeprowadzono egzamin na zakończenie VIII klasy.

Uczniowie zamieszkujący na terenie Gminy Krzczonów mogą ubiegać się o stypendium szkolne oraz zasiłek losowy na zakup materiałów i usług związanych z procesem edukacji. Proces przyznawania stypendiów nadzoruje Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Krzczonowie pozyskując środki w ramach dotacji celowej od Wojewody Lubelskiego. W 2019 roku pozytywnie rozpatrzono 43 wnioski, na które nakłady finansowe wyniosły 18852 zł. Dodatkowo Wójt Gminy Krzczonów przyznał 90 stypendiów za wyniki w nauce oraz 36 stypendiów za osiągnięcia sportowe. Nakłady na stypendia naukowe i sportowe wyniosły 14100 zł.

W Gminie Krzczonów funkcjonuje sprawny system dowozu dzieci do szkół podstawowych z miejscowości, w których nie istnieją szkoły podstawowe. Na podstawie ustawy Prawo oświatowe szkoła zapewnia darmowy, zorganizowany dowóz uczniów do szkoły. Korzysta z niego 239 uczniów (76,11% wszystkich uczniów). Dodatkowo 7 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego korzystało ze zwrotów kosztów przejazdu. Na terenie Gminy funkcjonują 53 przystanki, na których zatrzymuje się autobus szkolny.

W Zespole Szkolno-Przedszkolnym działa kuchnia i stołówka szkolna. W 2020 roku Gmina Krzczonów pozyskała 10000 zł z programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” na doposażenie i poprawę standardu obecnie funkcjonującej stołówki i kuchni szkolnej.

Na terenie Gminy Krzczonów funkcjonuje 5 placów zabaw:

- × plac zabaw przy Urzędzie Gminy,
- × plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Krzczonowie,
- × plac zabaw przy Przedszkolu Publicznym w Krzczonowie,
- × plac zabaw przy OSP w Koszarzewie Dolnym,
- × plac zabaw w miejscowości Piotrkówek.

W roku 2020 Gmina Krzczonów przeznaczyła 43500 zł na remont placu zabaw przewidzianego z filii w Koszarzewie Dolnym i zlokalizowanego obecnie przed szkołą w Zespole Szkolno-Przedszkolnym, wymianę chodnika, oraz budowę nowego boiska. Plac zabaw w przedszkolu również został odnowiony.

Infrastruktura sportowa na terenie Gminy nie jest dobrze rozbudowana i obejmuje:

- × boiska przyszkolne przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Krzczonowie,
- × wielofunkcyjne boisko sportowe w Krzczonowie przy ul. Spokojnej (przy ROKiS i UG),
- × nieurządzone boisko wiejskie w miejscowości Policzyzna.

Infrastruktura sportowa oraz towarzysząca na terenie Gminy nie są wystarczająco rozwinięte i nie zaspokajają potrzeb z powszechną dostępnością obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Uczniowski klub sportowy „Huragan” Krzczonów realizuje zadania w zakresie rozwoju i promocji sportu na terenie Gminy. Członkowie uczestniczą w turniejach i imprezach sportowych organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim odnosząc sukcesy. W 2020 roku Klub był organizatorem imprezy w ramach zadania publicznego zleconego przez Gminę Krzczonów „Organizacja pozaszkolnych zajęć sportowych dla uczniów szkoły podstawowej, organizacja szkolnych rozgrywek sportowych”. Obyły się zawody lekkoatletyczne „Jesienne biegi przełajowe”, w których udział wzięło 60 uczniów. Zawodnicy z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Krzczonowie zostali mistrzami powiatu lubelskiego w piłce siatkowej i brali również udział w zawodach Rejonowych – ½ wojewódzkich w piłce siatkowej zajmując 3 miejsce. Klub Sportowy organizuje również ferie zimowe, obozy sportowe oraz biwaki sortowo-rekreacyjne.

Ryc. 24. Herb Uczniowskiego Klubu Sportowego Huragan oraz herb Krzczonowskiego Klubu Sportowego Krzczonovia

Źródło: <https://www.facebook.com/Uczniowski-Klub-Sportowy-Huragan-Krzczon%C3%B3w-292940241064593/>, <http://krzczonovia.futbolowo.pl/>

Przy Regionalnym Ośrodku Kultury i Sportu w Krzczonowie działa Krzczonowski Klub Sportowy Krzczonovia. Klub powstał w 1995 roku. W klubie trenują grupa Seniorzy, grupa Junior Młodszy oraz grupa Młodziki. Klub prowadzi również Akademię Piłkarską dla dzieci i młodzieży.

Ryc. 25. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

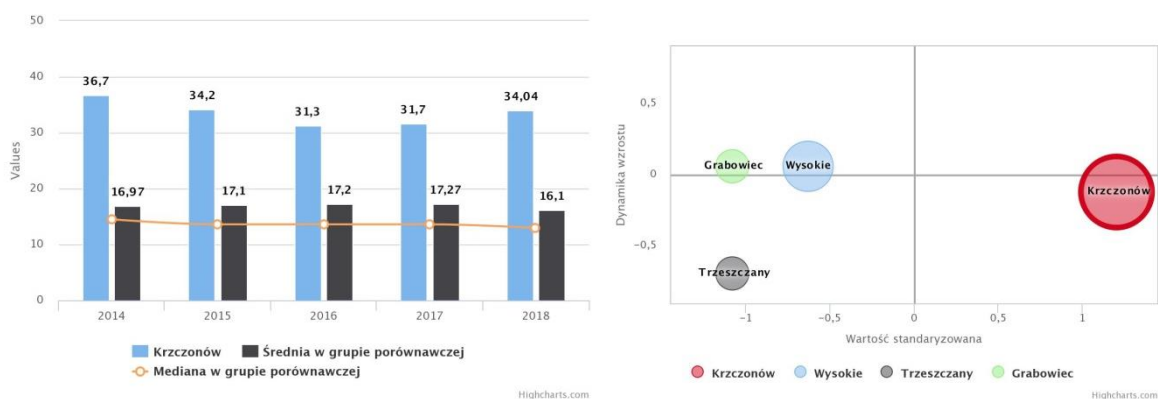

Źródło: MRL

O słabym stopniu rozwinięcia infrastruktury sportowej i rekreacyjnej świadczy niska wartość wskaźnika wydatków na kulturę fizyczną, sportową i rekreację przypadających na 1 mieszkańca. Wartości wskaźnika dla Gminy Krzczonów są znacząco niższe niż dla grupy porównawczej i od 2015 roku spadają. Wartość wskaźnika dla Gminy Krzczonów w roku 2018 wynosiła 1,76 przy średniej dla grupy porównawczej 35,35. Dynamika zmian osiągnęła wartość 0,06.

Mimo takiego stanu rzeczy Gmina Krzczonów charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem liczby członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców i jest on znacząco wyższy niż wartość wskaźnika w grupie porównawczej.

Ryc. 26. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Instytucje kultury

Rozwój kultury jest niezwykle istotny, ze względu na rolę, jaką spełnia w społeczeństwie. Za pomocą działalności kulturalnej możliwe jest kształtowanie relacji społecznych, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, integrowanie mieszkańców oraz ich kształcenie. Wpływa to również pozytywnie na podtrzymanie dziedzictwa kulturowego na danym terenie oraz kultywowanie lokalnych tradycji. Prowadzenie działalności kulturalnej na terenie Gminy należy do obowiązkowych zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Organizacja działalności kulturalnej odbywa się poprzez tworzenie instytucji kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest najważniejszym celem statutowym.

Jedną z form organizacyjnych działalności kulturalnej na terenie Gminy Krzczonów jest Regionalny Ośrodek Kultury i Sportu w Krzczonowie. Został utworzony na mocy uchwały Nr VII (37)95 Rady Gminy Krzczonów dnia 21 lutego 1995 roku i pracuje w oparciu o statut powołany na mocy uchwały Nr VII/53/2003 Rady Gminy Krzczonów z dnia 11 grudnia 2003 roku w sprawie zmiany nazwy Gminnego Ośrodka Kultury w Krzczonowie i nadania Statutu. Regionalny Ośrodek Kultury i Sportu w Krzczonowie prowadzi działalność kulturalno - oświatową i wychowawczą, promocyjną na rzecz środowiska, organizowanie imprez, koncertów, wystaw, odczytów, edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży oraz działalność biblioteczną.

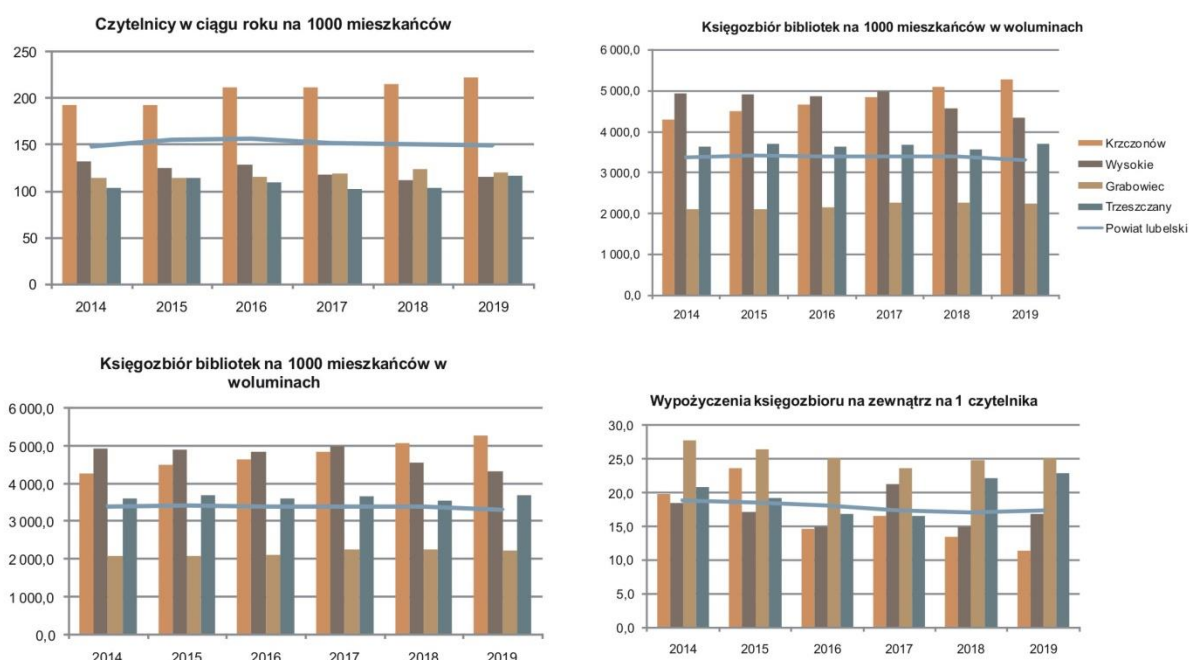
We współpracy Regionalnego Ośrodka Kultury i Sportu w Krzczonowie w Gminie zorganizowano wiele działań skierowanych do dzieci i młodzieży w celach zarówno kulturalno-oświatowych jak i w celu ograniczenia spożycia alkoholu, np.:

- * zorganizowano dla dzieci i młodzieży wystawę i konkurs kółka modelarskiego;

- × pozalekcyjne zajęcia w sali komputerowej;
- × zajęcia plastyczne;
- × konkurs pisanki i palmy wielkanocnej;
- × turniej tańca dla dzieci;
- × zajęcia wokalnno-muzyczne;
- × zajęcia taneczno-folklorystyczne;
- × koło twórczości ludowej;
- × zajęcia z aerobiku;
- × zajęcia kreatywne, w oparciu o wiersze J. Brzechwy.

Do pozostałych form można zaliczyć Gminną Bibliotekę Publiczną w Krzczonowie oraz jej filię w Żukowie. W 2019 roku funkcjonowała jeszcze filia w Kosarzewie. Wart uwagi jest fakt, że oba budynki bibliotek zostały dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zainstalowano dzwonki sygnalizacyjne, wprowadzono również akcję „Książka na telefon”.

Wykres 16. Biblioteki publiczne - wskaźniki dla Gminy Krzczonów i gmin grupy porównawczej w latach 2014-2019

Źródło: BDL GUS

Zgodnie z danymi GUS w 2019 roku na obszarze Gminy Krzczonów funkcjonowały 3 biblioteki wraz z filiami. Wskaźnik liczby bibliotek na 10000 mieszkańców dla Gminy Krzczonów i Wysokie w 2019 roku rysował się na tym samym poziomie, wynosił 6,9 i był on wyższy od wskaźnika dla całego powiatu (3,7). Nieco gorzej prezentuje się sytuacja dostosowania liczby bibliotek i ich filii do liczby mieszkańców na obszarze Gminy Grabowiec, gdzie wartość wskaźnika jest niższa (2,5). Na tle grupy porównawczej Gmina Krzczonów może się poszczycić dobrze zaopatrzone księgozbiorem liczącym sobie 23 074 woluminy, (4,5% księgozbioru powiatu lubelskiego). Tylko w 2019 roku księgozbiór powiększył się o 700 woluminów. W bibliotekach Gminnych w Krzczonowie zarejestrowano 974 czytelników. Wskaźnik liczby czytelników na 1000 mieszkańców w 2019 roku wyniósł 223 i jest dużo wyższy niż dla powiatu lubelskiego (149) oraz od średniej dla grupy porównawczej (117). W analizowanym okresie czasu wskaźnik ten regularnie wzrasta. W 2019 z bibliotek

wypożyczono 11750 książek, a na miejscu udostępniono 6594 pozycje. W przeliczeniu na 1 czytelnika było to 11,4 wolumina i był to wskaźnik najniższy w grupie porównawczej. Oznacza to, że do bibliotek w Krzczonowie zapisanych jest dużo czytelników, lecz wypożyczają oni niewiele książek.

Biblioteki korzystają z elektronicznego programu bibliotecznego, dzięki czemu użytkownicy mogą korzystać z katalogu on-line, elektronicznie rezerwować zbiory biblioteczne, przedłużać terminy wypożyczania książek i innych zbiorów czy skontaktować się z bibliotekarzami.

W 2019 roku biblioteki zorganizowały wiele wydarzeń kulturowych, takich jak: Spotkanie z kolędą, realizacja projektu „Kodowanie w bibliotece”, udział w akcji „ Dzień Bezpiecznego Internetu”, realizacja projektu „Interaktywna Biblioteka Malucha”, Ferie w bibliotece, Pierwszy dzień wiosny w bibliotece –zajęcia interaktywne, zajęcia w Tygodniu Bibliotek, warsztaty haftu krzyżkowego prowadzone przez twórczynię ludową, obchody jubileuszu siedemdziesięciolecia GBP w Krzczonowie, spotkanie z podróżnikiem Ryszardem Sobolewskim, realizowanie projektu „Mała Książka Wielki Człowiek”, udział w akcji Narodowe Czytanie, wystawa twórczości ludowej Michała Kowalika, Noc Bibliotek, Dzień Pluszowego Misia, Wystawa obrazów Pana Stanisława Ostańskiego, Wystawa „Litwa Polska unia 1569”.

Na terenie Gminy działają świetlice wiejskie w miejscowościach: Olszanka, Piotrkówek, Lewandowszczyzna, Kosarzew Dolny, Krzczonów II, Sobieska Wola Krzczonów III, Walentynów, Krzczonów. Budynki świetlic w Olszance, Sobieskiej Woli, Kosarzewie, Piotrkówku, Lewandowszczyźnie, Krzczonowie Trzecim są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z ustalonym regulaminem funkcjonowania do głównych zadań świetlic wiejskich należy w szczególności rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych lokalnej społeczności, pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców, organizowanie różnych form zespołowego i indywidualnego uczestnictwa w kulturze, organizowanie różnych form edukacji kulturalnej, kształtowanie wzorców aktywnego spędzania wolnego czasu, organizacja imprez kulturalnych, konkursów, turniejów, przeglądów, spotkań okolicznościowych oraz inspirowanie nowych form działalności kulturalnej.

Przy gminnych jednostkach kultury funkcjonują następujące kluby:

- × Krzczonowski Klub Sportowy „Krzczonovia”
- × klub modelarski „Miniatura”,
- × Studio tańca „Promenada”,
- × Zespół wokalny –muzyczny.

Dodatkowo prowadzone są zajęcia takie jak: fitness, zajęcia taneczne dla grup młodszych, starszych i sportowych, modelarstwo, nauka gry na instrumentach.

W 2019 roku w Gminie Krzczonów zorganizowano takie wydarzenia jak:

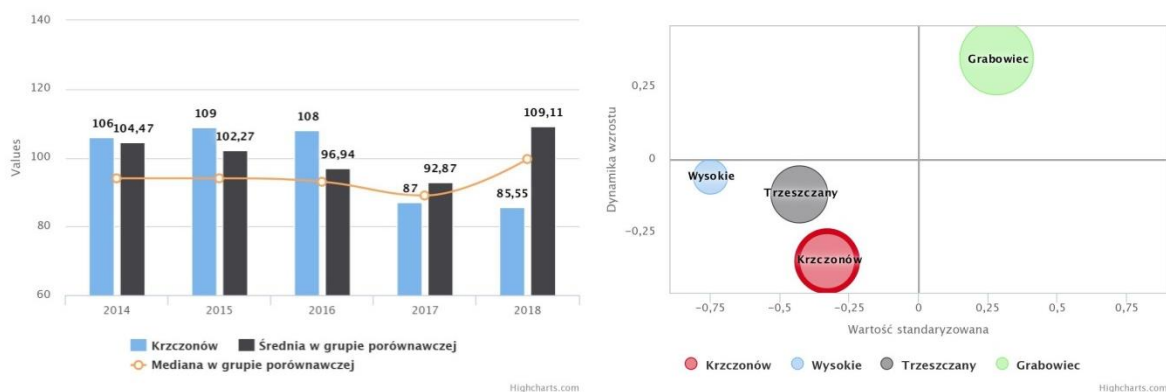
- × Powiatowy Przegląd Jasełek,
- × Gminny Dzień Kobiet,
- × Warsztaty pisankarskie,
- × Jarmark Wielkanocny,
- × Dożynki Gminne,
- × Międzynarodowy Festiwal Promocyjno– Edukacyjny Kiszeniaki i Kwaszeniaki,

- × Przegląd Małych Form Teatralnych,
- × Wigilia regionalna.

We wskazanych wydarzeniach wzięło udział ponad 1500 osób.

W Gminie Krzczonów swoją działalność prowadzi Koło Emerytów i Rencistów. Uczestnicy organizują wycieczki krajobrazowe, wspólne wyjazdy do kina i teatru, zabawy taneczne, spotkania, uczestniczą w konkursach i wydarzeniach (imprezach) gminnych.

Ryc. 27. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów do roku 2016 były wysokie i jednocześnie wyższe od średnich wydatków w grupie porównawczej, jednakże od 2017 roku widać wyraźny ich spadek oraz utratę pozycji lidera w grupie porównawczej. Gmina Krzczonów znajduje się na wykresie w czwartej ćwiartce (dolnej, lewej), co oznacza, iż wartość wskaźnika jest gorsza niż średnia w grupie porównawczej i nastąpiło wyraźne pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Krzczonów nie tylko utracił pozycję lidera, ale jednocześnie traci dystans do jednostek podobnych, co jest zdecydowanie niekorzystną sytuacją. Dynamika dla omawianego wskaźnika wynosi -0,35.

Aktywność społeczna

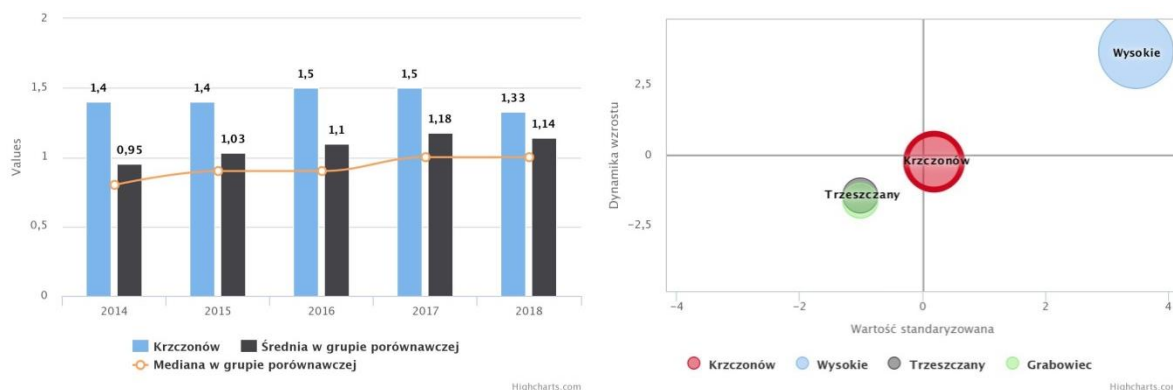
Zasadniczym wskaźnikiem obrazującym jakość kapitału społecznego gminy jest aktywność obywatelska mieszkańców, przejawiająca się uczestnictwem w organizacjach społecznych, grupach nieformalnych i innych organizowanych inicjatywach obywatelskich.

Według danych GUS w 2019 r. na terenie Gminy Krzczonów działały 23 podmioty, do których należą fundacje (1), stowarzyszenia i organizacje społeczne (22). Stanowiły one 4,5% wszystkich organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu lubelskiego. W latach 2014-2019 ich liczba niemal nie ulegała zmianie.

Powyższa statystyka obejmuje jedynie podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Główny Urząd Statystyczny nie gromadzi danych związanych z liczbą tzw. stowarzyszeń zwykłych. Stowarzyszenia zwykłe nie mają osobowości prawnej są tzw. "ułomną osobą prawną", ich rejestracja polega na wpisaniu do ewidencji stowarzyszeń zwykłych prowadzonej przez starostę powiatu na terenie, którego mieści się siedziba stowarzyszenia zwykłego.

Nieduża liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych w Gminie Krzczonów świadczy o niskiej aktywności społecznej mieszkańców, którzy stosunkowo niechętnie angażują się w działania prowadzone przez te instytucje i niechętnie korzystają z ich oferty.

Ryc. 28. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Pomimo stosunkowo niewielkiej liczby fundacji i stowarzyszeń Gmina Krzczonów od 2014 roku ma wyraźnie wyższy wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w porównaniu z sytuacją średnią w grupie porównawczej. Wartość wskaźnika w 2018 roku wynosiła 1,33. Jednakże wartość dynamiki dla omawianego wskaźnika wynosi -0,22, co oznacza, że przewaga Gminy Krzczonów pod tym względem spada, a liderem w grupie stała się Gmina Wysokie.

W 2019 roku w Gminie Krzczonów funkcjonowało 31 organizacji pozarządowych, w tym 1 fundacja, 16 stowarzyszeń, 2 klubów sportowych oraz 12 kół gospodyń wiejskich³⁸. Wszystkie funkcjonujące organizacje w istotny sposób wpływają na integrację i wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców. Działalność organizacji pozarządowych na obszarze Gminy Krzczonów przyczynia się do poszerzania oferty czasu wolnego dla mieszkańców m.in. poprzez organizację różnego rodzaju spotkań i wydarzeń. O jakości lokalnego kapitału obywatelskiego świadczą inicjatywy mieszkańców ukierunkowane na poprawę sytuacji w swoim otoczeniu, organizację wydarzeń i imprez integrujących społeczność. Organizacje zajmują się również wspieraniem i upowszechnianiem kultury fizycznej, ochroną dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz integracją międzypokoleniową.

Do „najważniejszych” z nich należy zaliczyć:

- × Fundacja Wiejskie Studio Filmowe;
- × Stowarzyszenie Radosne dzieciństwo;
- × Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Krzczonów;
- × Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Gminy Krzczonów;
- × Krzczonowskie Stowarzyszenie Regionalne;
- × Stowarzyszenie Dla Rozwoju Wsi Policzyzna;
- × Towarzystwo Przyjaciół Regionu Krzczonowskiego;
- × Lubelski Klaster Centrum Partnerstwa i Transferu Technologii.

³⁸Raport o stanie Gminy Krzczonów 2019 rok

Gmina Krzczonów współpracuje z organizacjami pozarządowymi zarówno w formie finansowej jak i pozafinansowej na podstawie Programu współpracy Gminy Krzczonów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Program uchwalany jest co roku. Celem inicjatywy jest budowanie partnerstwa pomiędzy Gminą Krzczonów, a podmiotami Programu w celu realizacji zadań publicznych. Program rok rocznie wskazuje na cele, formy i zasady współpracy, priorytetowe kierunki współpracy, zasady finansowania programu i sposób jego realizacji i skierowany jest do tych organizacji i podmiotów, które prowadzi swoją działalność na terenie Gminy Krzczonów lub na rzecz jej mieszkańców. Rezultatem zawiązanej współpracy jest lepsze zdiagnozowanie i zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej, co przyczynia się do poprawy warunków życia mieszkańców oraz realizacji wizji trwałego i zrównoważonego rozwoju Gminy.

Gmina Krzczonów udziela również organizacjom pozarządowym pomocy finansowej na realizację zadań statutowych. Współpraca finansowa odbywa się na zasadach i w trybie określonym w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, a także w odpowiednich przepisach organów gmin.

W ramach otwartych konkursów ofert, skierowanych do organizacji pozarządowych, w 2019 roku powierzono wykonanie następujących zadań publicznych:

- * organizacja szkoleń sportowych w sekcji piłki nożnej, organizacja imprez sportowo – rekreacyjnych, udział w rozgrywkach sportowych, organizacja zawodów sportowych – oferta dla KKS Krzczonovia na kwotę 20000 zł;
- * organizacja pozaszkolnych zajęć sportowych dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum z terenu Gminy Krzczonów, organizacja szkolnych rozgrywek sportowych – 1 oferta dla LUKS „Huragan” przy Gimnazjum im. Mikołaja Siemiona w Krzczonowie na kwotę 9000 zł.

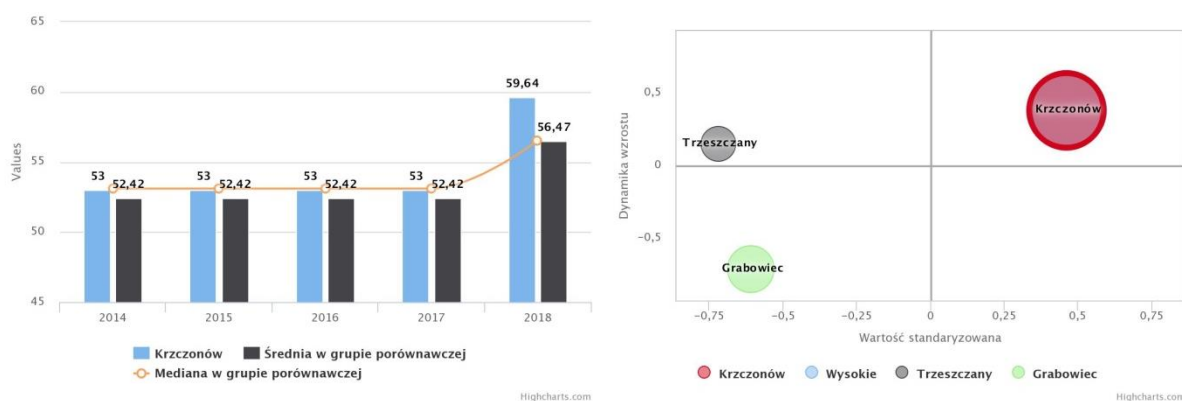
Gmina Krzczonów w 2019 roku tworzyła i realizowała fundusz sołecki. Zgłoszono 24 projekty do realizacji w ramach funduszu sołeckiego. W głosowaniu nad nim wzięło udział 20 sołectw i przedłożono 20 wniosków o wyodrębnienie funduszu sołeckiego.

Frekwencja wyborcza stanowi podstawową miarę wskaźnika zaangażowania obywatelskiego, wskazuje na stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu, pozwala na ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, regionie jak również w środowisku lokalnym. Przeanalizowano poziom korzystania z czynnego prawa wyborczego wyrażony frekwencją wyborczą.

W odniesieniu do wyników wyborów mieszkańcy Gminy Krzczonów charakteryzują się w miarę wysoką aktywnością obywatelską. Zgodnie z danymi Państwowej Komisji Wyborczej w Gminie Krzczonów wyznaczono 6 obwodów do głosowania, frekwencja w wyborach samorządowych w roku 2018 wynosiła 59,64% i była wyższa niż dla powiatu lubelskiego (55,93%) oraz województwa lubelskiego (54,38%).

Wyższą frekwencję mieszkańcy Gminy Krzczonów wykazali się podczas wyborów prezydenckich w 2020 roku. W pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. frekwencja w Gminie wynosiła 60,72% i była to wartość niższa od średniej dla powiatu lubelskiego (65,74%) i województwa lubelskiego (62,32%). W drugiej turze wyborów prezydenckich frekwencja w Gminie wynosiła 65,46% i ponownie była to wartość niższa od średniej dla powiatu lubelskiego (69,19%) i województwa lubelskiego (66,06%).

Ryc. 29. Frekwencja wyborcza - wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (%) w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Gmina Krzczonów w grupie porównawczej pod kontem frekwencji wyborczej jest liderem. Mieszkańcy Gminy w porównaniu z członkami innych społeczności lokalnych chętniej uczestniczą w wyborach. Wartość wskaźnika dla Gminy Krzczonów w 2018 roku wynosiła 59,64%, przy średniej dla grupy porównawczej 56,47%, natomiast wartość wskaźnika dynamiki to 0,38 i jest równa wartości wskaźnika dynamiki w Gminie Wysokie. Oznacza to, że w porównaniu do grupy porównawczej sytuacja w Gminie Krzczonów i Gminie Wysokie poprawiła się.

O niewielkiej aktywności mieszkańców w sprawy życia publicznego świadczy mała liczba ankiet zwrotnych wypełnionych przez mieszkańców Gminy Krzczonów podczas badań ankietowych prowadzonych w ramach oceny stanu i potencjału Gminy metodą on-line do prac nad niniejszą diagnozą. W badaniu ankietowym wzięło udział 45 respondentów. Podobne wnioski można wyciągnąć z informacji podanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Krzczonów na lata 2017-2023: „Z informacji uzyskanych podczas rozmów z przedstawicielami instytucji publicznych [...] wynika, że mieszkańców [...] bardzo trudno zmobilizować do jakiegokolwiek aktywności obywatelskiej. Niechętnie i sporadycznie uczestniczą oni w spotkaniach wspólnoty (sesje Rady Gminy, zebrania sołeckie). Jako główny powód małej aktywności w sprawach życia publicznego, wykazali brak przeświadczenia o rzeczywistej możliwości współdecydowania o losach wspólnoty lokalnej”. Dodatkowo większość mieszkańców uważa, że „i tak nic się nie zmieni”. „Mieszkańcy nie czują się wspólnotą, w związku z tym zatracili wrażliwość na dobro wspólne, widziane w perspektywie wieloletniej, dlatego nie angażują się w sprawy publiczne w sposób dostateczny”. Z pewnością jest to ważki problem wymagający podjęcia odpowiednich działań zmierzających do odbudowania więzi lokalnych i społecznych jak również aktywizacji mieszkańców w działania na rzecz wspólnoty.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Dogodny dostęp zarówno do podstawowej jak i specjalistycznej opieki zdrowotnej jest jednym z czynników odpowiadających za poziom i jakość życia ludności. Podstawowym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej. Poziom zapewnienia opieki mieszkańcom w głównej mierze zależy od liczby instytucji świadczących usługi, ich rozmieszczenia oraz kosztów.

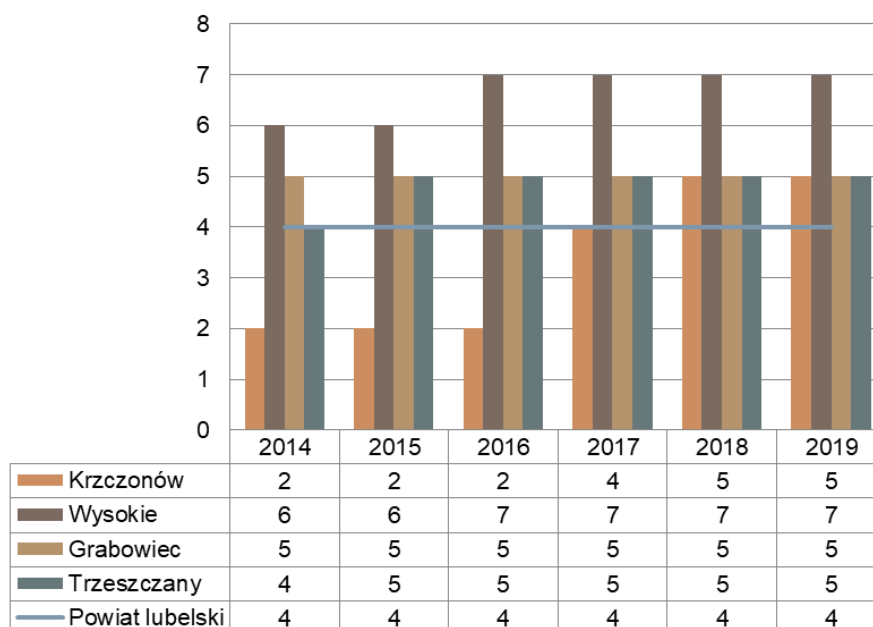
Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy zapewnia Gminny Ośrodek Zdrowia w Krzczonowie. Prowadzi usługi dotyczące medycyny rodzinnej, pielęgniarstwa

rodzinnego oraz promocji zdrowia i edukacji. Działają tam: poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, poradnia pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej, poradnia położnej podstawowej opieki zdrowotnej, gabinet diagnostyczno-zabiegowy oraz punkt szczepień.

Opiekę szpitalną mieszkańcom gminy zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Bychawie. Jednocześnie zapewnia również opiekę zdrowotną w zakresie profilaktyki, leczenia, pielęgnacji, diagnostyki i rehabilitacji. Zakład skupia się na działaniu w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), ambulatoryjnym lecznictwie specjalistycznym łącznie z rehabilitacją i programów profilaktycznych oraz ratownictwie medycznym.

Wskaźnik określający dostępność usług medycznych, tj. liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców, w 2019 r. wg danych GUS dla terenu Gminy wyniósł 5. Taki sam wynik posiadają 2 gminy z grupy porównawczej, tylko dla Gminy Wysokie jest on wyższy i równy 7. Dla porównania wskaźnik dla powiatu lubelskiego równał się 4, a dla województwa lubelskiego 6.

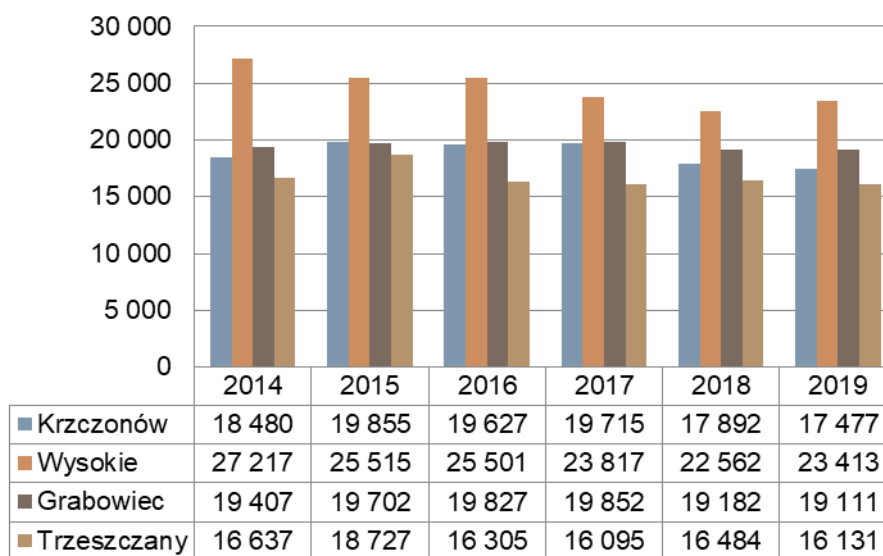
Wykres 17. Wskaźnik dostępność usług medycznych w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: BDL GUS

Na obszarze Gminy w 2019 r. udzielono łącznie 17 477 porad w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (GUS), o 5,74% porad mniej w porównaniu do 2014 roku. Udzielone porady stanowiły 2,9% wszystkich porad udzielonych na terenie powiatu lubelskiego. W grupie porównawczej największą liczbą udzielonych porad lekarskich charakteryzuje się Gmina Wysokie. Średnia dla grupy porównawczej w roku 2019 wynosiła 19552 porad lekarskich.

Wykres 18. Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: BDL GUS

Na terenie Gminy Krzczonów działają 3 prywatne apteki zlokalizowane w Krzczonowie. Na jedną ogólnodostępną aptekę w 2019 r. przypadało 1 456 mieszkańców gminy i jest to wskaźnik najlepszy w porównaniu z gminami grupy porównawczej, gdzie średnia wyniosła 2754 osób na jedną ogólnodostępną aptekę.

Zarówno proces starzenia się społeczeństwa, jak i coraz powszechniej występujące choroby cywilizacyjne (otyłość, cukrzyca, nadciśnienie, choroby serca), będą miały coraz większy wpływ na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na dostęp do opieki zdrowotnej oraz profilaktyki chorób.

Mieszkańcy gminy zwracają uwagę na utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (62,2% odpowiedzi) oraz utrudniony dostęp do placówek opiekuńczych (48,9% odpowiedzi) zarówno dla ludzi starszych, jak i osób z niepełnosprawnościami.

Głównym celem polityki społecznej gminy jest pomoc w zaspokojeniu podstawowych potrzeb socjalno-bytowych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców. Pomoc społeczna jest ważnym elementem polityki gminnej, bowiem to na poziomie samorządowym najłatwiej jest rozpoznać konkretne potrzeby i problemy mieszkańców oraz identyfikować adekwatne formy pomocy.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Krzczonów wypełnia Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzczonowie, jest on instytucją samorządową, która realizuje gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych, powołaną Uchwałą Nr IX/40/90 Gminnej Rady Narodowej w Krzczonowie z dnia 24 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Ośrodka Pomocy Społecznej. Gmina posiada opracowaną „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krzczonów na lata 2014 – 2020”.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Do podstawowych działań prowadzonych przez ośrodek należy zaliczyć te z dziedziny pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o systemie oświaty w zakresie pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym, ustawy o dodatkach mieszkaniowych oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Pomoc społeczna udzielana jest w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych i klęsk żywiołowych.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ośrodki pomocy społecznej realizują swoje zadania poprzez m.in. świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do podstawowych świadczeń pieniężnych realizowanych przez te ośrodki należą:

- * zasiłki stałe,
- * zasiłki okresowe,
- * zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe,
- * zasiłki i pożyczki na ekonomiczne usamodzielnienie.

Wśród świadczeń niepieniężnych pomoc społeczna obejmuje:

- * pracę socjalną,
- * składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne,
- * pomoc rzeczową,
- * sprawienie pogrzebu,
- * poradnictwo specjalistyczne,
- * interwencję kryzysową,
- * schronienie, posiłek, niezbędne ubranie,
- * usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze
- * pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- * pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- * pomoc na zagospodarowanie.

Zgodnie z Uchwałą VII/42/2007 w sprawie zmian w Statucie Ośrodka Pomocy Społecznej OPS wypełnia zadania zlecone Gminie, które obejmują:

- * przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- * opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- * organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- * przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- * prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- * realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;

- * przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielenia schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 33 ust. 1 pkt 5 oraz art. 53 ust 1 pkt 15 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach;
- * przyznawanie i wypłacanie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych;
- * przyznawanie i wypłacanie zasiłków pielęgnacyjnych;
- * przyznawanie i wypłacanie świadczeń pielęgnacyjnych;
- * opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne;
- * opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby uprawnione do świadczenia pielęgnacyjnego;
- * przyznawanie i wypłacanie zaliczki alimentacyjnej;
- * prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych;
- * inne zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków;
- * utrzymanie Ośrodka Pomocy społecznej i zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników realizujących powyższe zadania;

OPS w Krzczonowie realizował również rządowy program operacyjny „Pomoc Żywnościowa 2014-2020”. Program polegał na współpracy Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzczonowie z Bankiem Żywności w Lublinie i cyklicznym dystrybuowaniu paczek żywnościowych. Program był współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Poza wsparciem żywnościowym realizowane były cykliczne działania towarzyszące polegające m.in. na spotkaniach edukacyjno-informacyjnych, w których obowiązkowo uczestniczyć musiały osoby korzystające z w/w wsparcia. W okresie 08.2018 – 06.2019 efekty realizacji programu operacyjnego prezentowały się następująco:

- * pomoc żywnościowa dotarła do 210 osób (107 kobiet, 103 mężczyzn),
- * przekazano 9601 kilogramów żywności,
- * przekazano 630 paczek,
- * przeprowadzenie 2 warsztatów (40 osób wzięło udział).

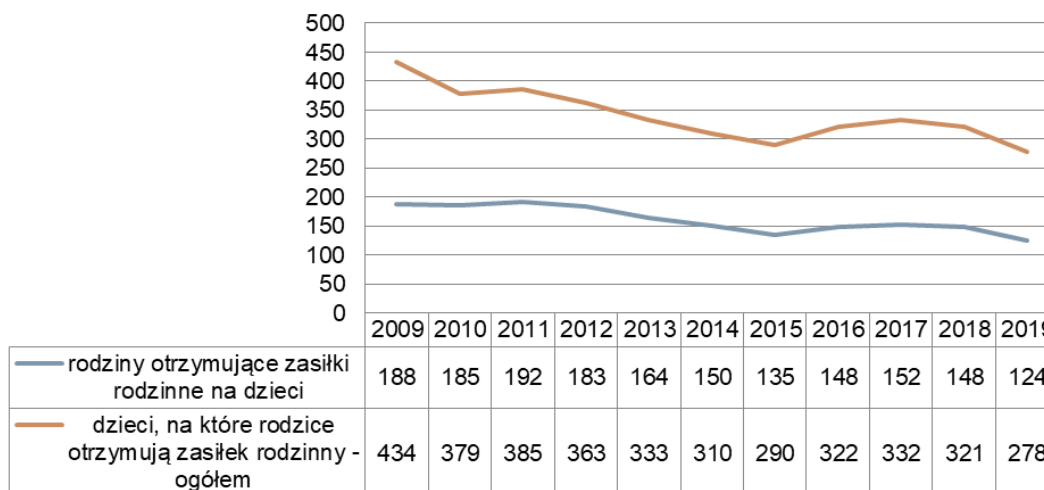
W celu efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym rodzinnym na terenie Gminy Krzczonów działa Gminny Zespół do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Został opracowany Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Krzczonów na lata 2017-2021. Program zakłada podejmowanie działań chroniących ofiary przemocy, jak też edukację osób stosujących przemoc przez służby i instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe. W 2019 roku do OPS w Krzczonowie wpłynęło 21 Niebieskich Kart, natomiast zamknięto 18 Niebieskich Kart.

W celu realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny, które wynikają z zapisów Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 roku w 2019 roku w OSP pracował asystent rodziny. Miał On za zadanie pracę z rodzinami w formie wsparcia rodzin destrukcyjnych w przewyżnianiu codziennych trudności związanych z opieką i wychowaniem dzieci. W efekcie miała nastąpić poprawa sytuacji rodzin i dzieci, osiągnięcie stabilizacji życiowej rodziny, jak również przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Zgodnie z danymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Krzczonowie w 2019 roku najczęściej wymienianymi powodami trudnej sytuacji społecznej oraz powodem korzystania

z pomocy były: bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym rodziny niepełne i wielodzietne (104 rodziny), niepełnosprawność (73 rodziny), długotrwała lub ciężka choroba (45 rodzin) oraz alkoholizm (35 rodzin).

Wykres 19. Liczba dzieci i rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci

Źródło: BDL GUS

W oparciu o analizę danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku z zasiłków rodzinnych korzystały 124 rodziny i jest to o 64 rodziny mniej niż w 2009 roku (spadek o 34,04%). Jednak spadek liczby rodzin pobierających zasiłki nie wynika z poprawy sytuacji materialnej rodzin, a niedostosowania progów kryterium dochodowego do zmieniającej się sytuacji na rynku (wieloletnie zamrożenie kryteriów i fakt, że nawet mimo podwyżek są na niskim poziomie). Aktualnie przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674,00 zł. W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764,00 zł. W 2019 roku wypłacono 4722 świadczeń na kwotę 542 293,00 zł i była to dużo większa liczba niż w roku 2017.

Wzrosła również liczba udzielonych świadczeń w ramach jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka (becikowe), w 2019 roku udzielono 20 świadczeń.

Tabela 23. Liczba świadczeń zasiłku rodzinnego w Gminie Krzczonów w latach 2017-2019

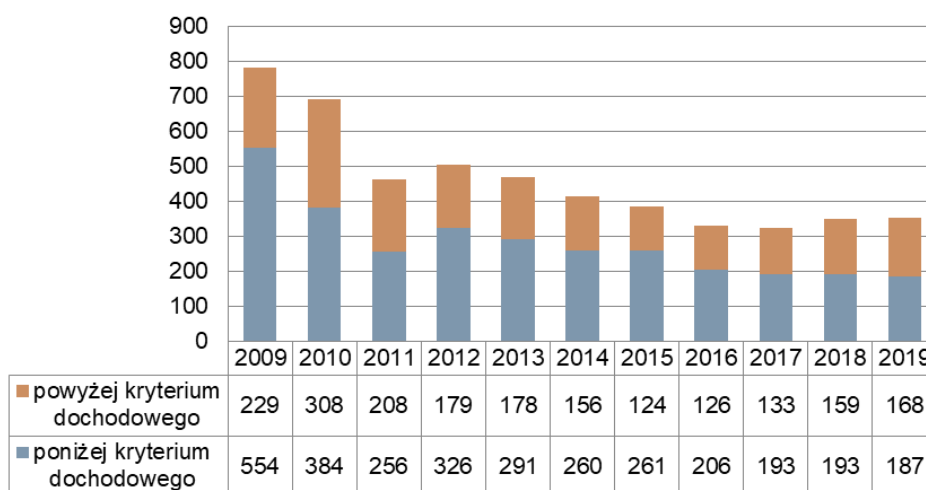
	Liczba świadczeń		
	2017	2018	2019
Zasiłek rodzinny	3 809	3 582	4 722
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka (becikowe)	17	11	20
Karta Dużej Rodziny	52	61	102

Źródło: Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2017-2019

Zgodnie z danymi UG Krzczonów w 2019 roku na początku roku 253 rodziny pobierały świadczenia wychowawcze (500+), pod koniec roku już 380 rodzin. Liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych wynosiła 6170. Wydano również 102 Karty dużej Rodziny (o 50 Kart więcej niż w roku 2017).

Na przestrzeni lat zmniejszeniu uległa również liczba dzieci, których rodzice otrzymali zasiłek, w 2019 roku zasiłek przyznany był na 278 dzieci, natomiast w 2009 była to wartość 434 dzieci (spadek o 35,94%).

Wykres 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

Źródło: BDL GUS

W 2019 roku ze środowiskowej pomocy społecznej (pracy socjalnej) w Gminie Krzczonów skorzystało 355 osób. Jest to wartość niższa niż w 2009 roku o 428 osób (mniej o 54,66%). Ponad połowa (52,68%) z tych osób to osoby poniżej obowiązujących kryteriów dochodowych decydujących o przyznaniu świadczeń.

Tabela 24. Liczba osób, którym udzielono pomocy społecznej w Gminie Krzczonów w latach 2017-2019

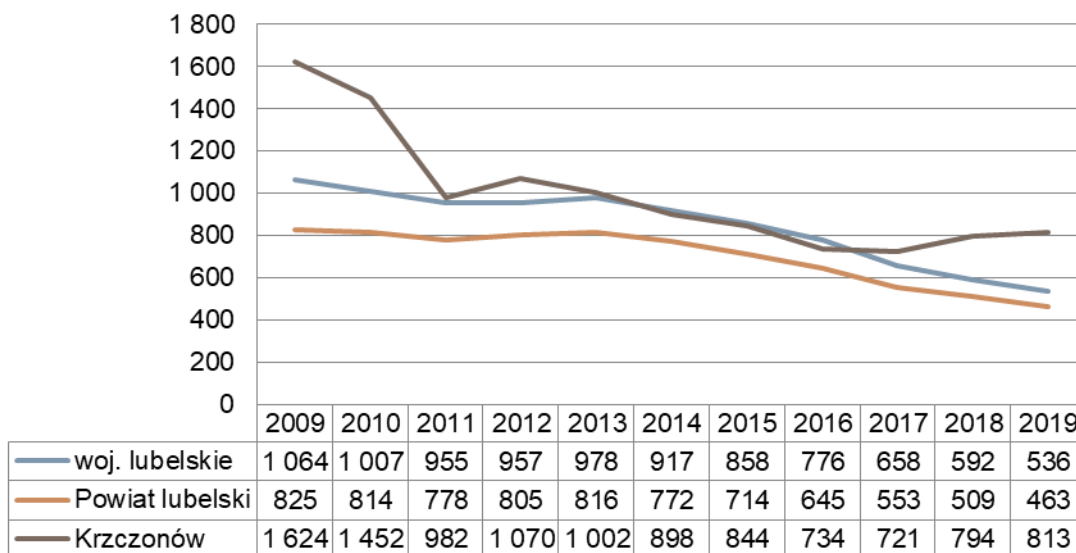
Pomoc społeczna	Liczba korzystających osób		
	2017	2018	2019
Zasiłek stały	19	21	22
Zasiłek okresowy	9	9	11
Zasiłek celowy	95	112	120
Schronienie	1	1	1
Usługi opiekuńcze	4	6	8
Dożywianie (posiłki)	180	173	134
Praca socjalna	81	82	302

Źródło: Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2017-2019

Porównując liczbę osób w latach 2017-2019, którym udzielono pomocy społecznej w wybranych zadaniach własnych z zakresu pomocy społecznej, w roku 2019 widać wzrost korzystających w niemal każdej formie z wyjątkiem dożywiania (posiłków). Z tej formy pomocy społecznej skorzystało o 46 osób mniej niż w 2017 roku.

Wskaźnikiem, który najlepiej obrazuje zasięg i znaczenie dla społeczności lokalnej środowiskowej pomocy społecznej jest liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. W Gminie od 2017 roku statystycznie więcej osób korzysta ze wsparcia państwa niż średnio na obszarze powiatu lubelskiego i województwa lubelskiego. Wartość dla Gminy Krzczonów w 2019 roku wynosiła 813 osób na 10 tys. ludności i jest to wartość wyższa o 350 osób od wartości dla powiatu i o 277 osób od wartości dla województwa.

Wykres 21. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: BDL GUS

Jednocześnie w porównaniu do średniej dla gmin grupy porównawczej, w Gminie Krzczonów średnio mniej osób korzysta ze wsparcia państwa. W 2018 roku wartość wskaźnika beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców wynosiła 79,89 przy średniej dla grupy porównawczej wynoszącej 85,38. Dynamika dla Gminy Krzczonów wynosi 0,76.

Ryc. 30. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej

Źródło: MRL

Analizując wynik ankietyzacji mieszkańców Gminy Krzczonów należy zauważyć, iż najczęściej wybieranym działaniem zmierzającym do ograniczenia występowania problemów społecznych jest tworzenie warunków do powstania nowych miejsc pracy (55,6%

odpowiedzi). Na drugim miejscu dla badanych istotne jest tworzenie środowiskowych domów samopomocy lub centrum usług społecznych (44,4% odpowiedzi).

Na obszarze gminy nie działają żłobki tj. podmioty sprawujące opiekę nad dziećmi od ukończenia 20 tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia.

Mieszkańcy w ankiecie zwracają uwagę na potrzebę tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (31,1%).

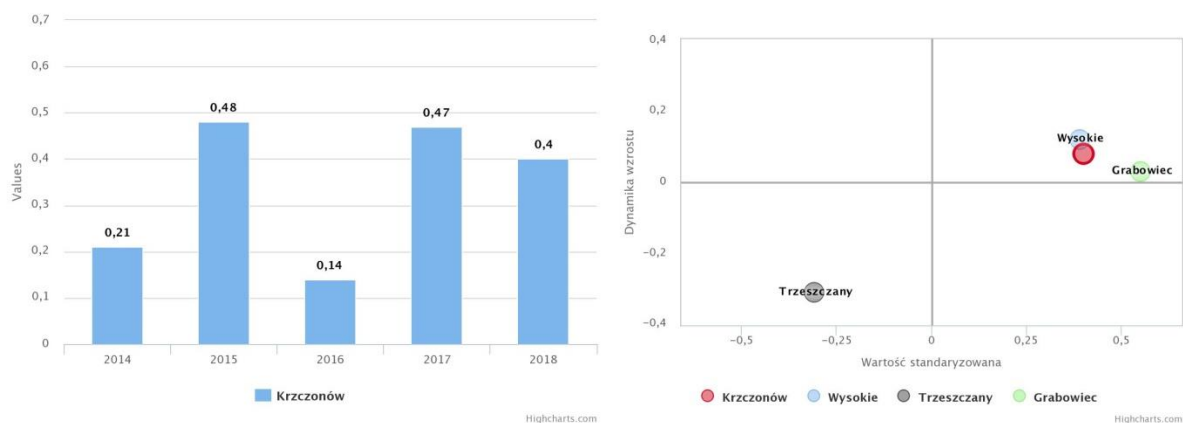
Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo człowieka – to stan, w którym życie i rozwój osobisty nie są zagrożone ponad akceptowany poziom. Należy ono do praw podstawowych i zaspakaja podstawowe potrzeby człowieka, umożliwiając mu egzystencję i rozwój. Zgodnie z Konstytucją Rzeczpospolita jest zobowiązana strzec bezpieczeństwa obywateli. Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z kluczowych elementów, warunkujących pozytywną percepcję jakości życia. W praktyce poziom bezpieczeństwa zależy od stopnia, w jakim występują niepożądane zjawiska zagrażające życiu, zdrowiu i rozwojowi człowieka. Zapewnienie bezpieczeństwa polega na eliminowaniu takich sytuacji, a jeśli wystąpią – na ograniczaniu ich negatywnych skutków.

Na szeroko rozumiane poczucie bezpieczeństwa składa się kilka czynników:

- × Bezpieczeństwo osobiste, dotyczące życia i majątku mieszkańców;
- × Bezpieczeństwo zdrowotne;
- × Bezpieczeństwo ekonomiczne;
- × Bezpieczeństwo ekologiczne.

Ryc. 31. Wskaźnik syntetyczny poziomu bezpieczeństwa w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Nazwa JST	Wartość standardyzowana	Dynamika
Krzzonów	0,4	0,08
Wysokie	0,39	0,12
Trzeszczany	-0,31	-0,31
Grabowiec	0,55	0,03

Źródło: MRL

Wartość wskaźnika syntetycznego pokazującego poziom bezpieczeństwa w Gminie Krzczonów w 2018 roku wynosiła 0,4 i była niższa tylko od wskaźnika dla Gminy Grabowiec i niemal równa z wartością dla Gminy Wysokie. Jednocześnie wartość wskaźnika dynamiki dla Gminy Krzczonów jest najwyższa, co oznacza, że w stosunku do grupy porównawczej poziom bezpieczeństwa w Gminie Krzczonów rozwija się najlepiej.

Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, organ opiniotwórczo-doradczy właściwy w sprawach inicjowania i koordynowania działań z zakresu zarządzania kryzysowego, powołany został Zarządzeniem nr 4/2008 Wójta Gminy Krzczonów z dnia 02.02.2008 w sprawie powołania Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego określenia jego składu, organizacji, siedziby i trybu pracy.

W skład Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego wchodzi:

- * Wójt Gminy – przewodniczący,
- * Zastępca Wójta Gminy –zastępca przewodniczącego,
- * Pracownik Urzędu Gminy właściwy w sprawach zarządzania kryzysowego,
- * Pracownik Urzędu Gminy właściwy w sprawach gospodarki przestrzennej,
- * Komendant Gminny OSP,
- * Kierownik Zakładu Usług Komunalnych w Krzczonowie.

GZZK działa w oparciu o zatwierdzony przez Starostę Lubelskiego Gminny Plan Reagowania Kryzysowego oraz Standardowe Procedury Operacyjne do Gminnego Planu Reagowania Kryzysowego.

Analizy ryzyka zagrożeń, na terenie Gminy Krzczonów wykazały:

Tabela 25. Stopień prawdopodobieństwa ryzyka wystąpienia zagrożeń w Gminie Krzczonów

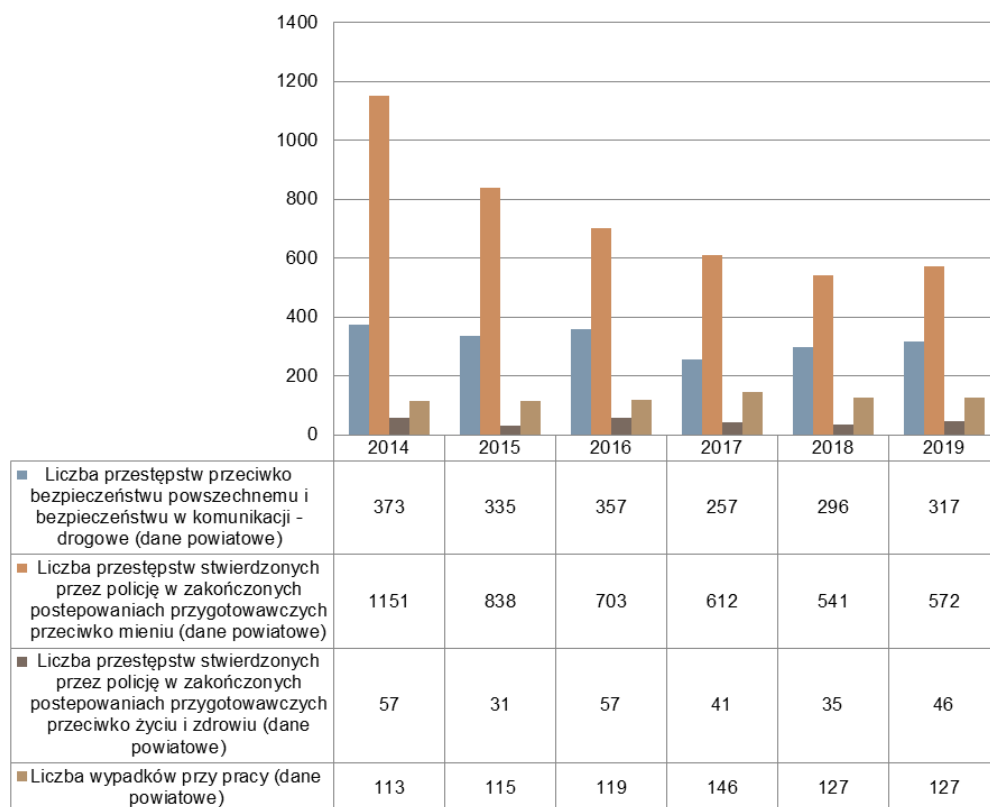
Stopień prawdopodobieństwa	prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożeń spowodowanych m.in.:
Bardzo prawdopodobne (6 w skali 6 stopniowej)	zagroženiami meteorologicznymi (silne wiatry, huragany, intensywne opady atmosferyczne, wyładowania atmosferyczne, śnieżyce, silne mrozy)
Prawdopodobne (5 w skali 6 stopniowej)	powodziami opadowymi, zagroženiami epidemiologicznymi (choroby zakaźne ludzi, zwierząt oraz roślin)
Możliwe (4 w skali 6 stopniowej)	suszami
Rzadkie (3 w skali 6 stopniowej)	masowymi wystąpieniami szkodników, wypadki komunikacyjne mogące mieć charakter masowy lub katastrofy (skażenia poprzez przewóz substancji niebezpiecznych) – teren gminy wzdłuż drogi Lublin-Przemysł, skażenia chemiczne, skażenia radiacyjne
Bardzo rzadkie (2 w skali 6 stopniowej)	powodziami roztopowymi, pożarami, katastrofami lotniczymi.

Źródło: Gminny Plan Reagowania Kryzysowego

Istotne są również potencjalne zagrożenia związane z erozją powierzchniową i wodną, praktycznie na całym obszarze Gminy. Najbardziej zagrożone są strefy krawędziowe oraz zbocza dolin. Dolina rzeki Gięczwi zaliczona została do zagrożonych osuwiskami.

Za bezpieczeństwo na terenie Gminy Krzczonów odpowiada Komisariat Policji w Bychawie. Bezpośredni nadzór sprawują funkcjonariusze pełniący rolę dzielnicowych.

Wykres 22. Bezpieczeństwo osobiste w Gminie Krzczonów w latach 2014-2019

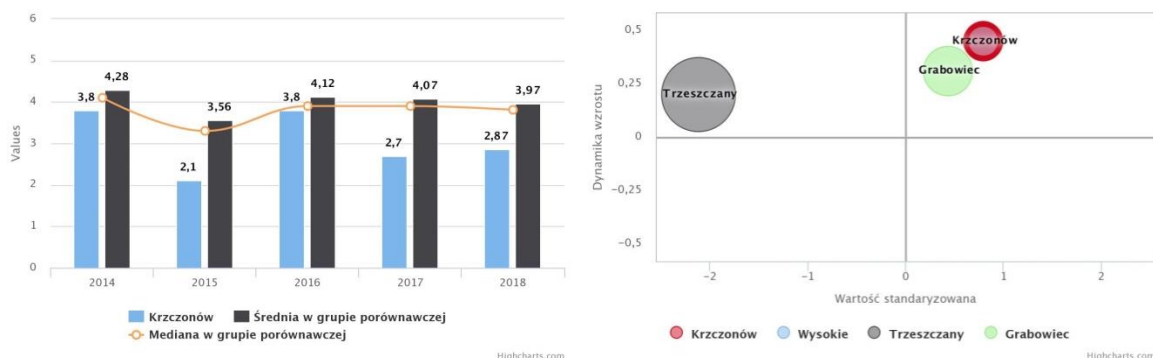
Źródło: analizy.monitorrozwoju.pl

Analizując liczbę przestępstw (dane powiatowe) w różnych kategoriach w latach 2014 – 2019 widać wyraźny spadek ich liczby, co przekłada się na wzrost bezpieczeństwa mieszkańców. Jedyne wzrost odnotowany został w liczbie wypadków przy pracy - wzrost o 12,4%.

Na terenie Gminy Krzczonów funkcjonują liczne placówki ochotniczej straży pożarnej. OSP ma swoją siedzibę w miejscowościach: Olszanka, Piotrkówek, Lewandowszczyzna, Kosarzew Górny, Krzczonów Drugi, Sobieska Wola Druga, Krzczonów Trzeci, Walentynów, Krzczonów, Żuków-Kolonia. Większość budynków remiz pełni wielofunkcyjne zadania i posiada świetlice lub sklepy. Część obiektów jest w złym stanie. W 2019 roku realizowane było zadanie publiczne „Dofinansowanie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w 2019 r.”.

W Gminie Krzczonów działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje zadania zawarte w Gminnym Programie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkomanii i innych uzależnień zatwierdzoną przez Radę Gminy w Krzczonowie.

Ryc. 32. Przepięstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

Źródło: MRL

Porównując wskaźnik przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców widać, że w analizowanym okresie czasu jego wartość w Gminie Krzczonów jest niższa niż średnia w grupie porównawczej. W 2018 roku wartość wskaźnika wynosiła 2,87 przy średniej dla grupy porównawczej 3,97. Wartość wskaźnika dynamiki była taka sama jak dla Gminy Wysokie i wynosiła 0,45.

2.4. Gospodarka i rynek pracy

Atrakcyjność inwestycyjna Gminy Krzczonów

Każda jednostka samorządu terytorialnego zmierza do uzyskania przewagi konkurencyjnej pod względem atrakcyjności inwestycyjnej, czyli możliwości skłaniania inwestorów do wyboru danej jednostki samorządu terytorialnego, jako miejsca lokalizacji ich inwestycji. Pozyskiwanie nowych przedsiębiorców wiąże się głównie z powstaniem nowych miejsc pracy, jak również przekłada się bezpośrednio na zwiększenie dochodów budżetowych gminy, a zwłaszcza dochodów własnych, które mogą zostać przeznaczone na finansowanie zadań służących rozwojowi lokalnej społeczności. Pozwala to na podnoszenie jakości i ilości usług świadczonych przez samorządy.

Ze względu na rolniczo-przyrodniczy charakter Gminy trudno jest jednoznacznie ocenić jej atrakcyjność inwestycyjną, dokonaną np. przez pryzmat przyciągniętych lub działających w gminie inwestorów zewnętrznych, czy też stopień zagospodarowania dostępnych terenów inwestycyjnych. Pewną pomocą w tym zakresie mogą być jednak cykliczne raporty nt. atrakcyjności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego w Polsce przygotowywane przez Szkołę Główną Handlową (SGH) oraz badania atrakcyjności inwestycyjnej regionów i subregionów opracowywane przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) w Gdańsku. Do badań brane są pod uwagę takie czynniki jak: sytuacja na rynku pracy (w tym dostęp do pracowników wykwalifikowanych), wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, chłonność rynku oraz uwarunkowania przyrodnicze (dające m.in. możliwość rozwoju turystyki).

Analizując ostatni dostępny raport IBnGR na temat atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski³⁹, atrakcyjność Gminy Krzczonów jest mocno ograniczona ogólnie bardzo niską atrakcyjnością inwestycyjną województwa lubelskiego (14 miejsce w Polsce – niska aktywność przemysłowa oraz najniższa aktywność usługowa i zaawansowanych technologii). Mocną stroną województwa lubelskiego są dość konkurencyjne koszty pracy. Gmina Krzczonów zlokalizowana jest w mało atrakcyjnym chełmsko-zamojskim podregionie województwa lubelskiego w kontekście lokowania inwestycji przemysłowych. Jego jedynym atutem jest stosunkowo niewysoki poziom wynagrodzeń. Sporą barierą w podregionach województwa lubelskiego jest słaba dostępność transportowa, a w szczególności do zachodniej granicy Państwa. W kontekście inwestycji w branży usług podregion chełmsko-zamojski cechuje się bardzo małą atrakcyjnością inwestycyjną dla lokalizacji działalności usługowej. Na jego korzyść przemawiają przede wszystkim dość konkurencyjne koszty pracy jednakże nie rekompensują one niedoborów związanych z niską wielkością oraz jakością zasobów pracy, a także niską chłonnością rynku instytucjonalnego. Podregion chełmsko-zamojski zaliczany jest do podregionów o najniższej atrakcyjności dla lokowania działalności high-tech.

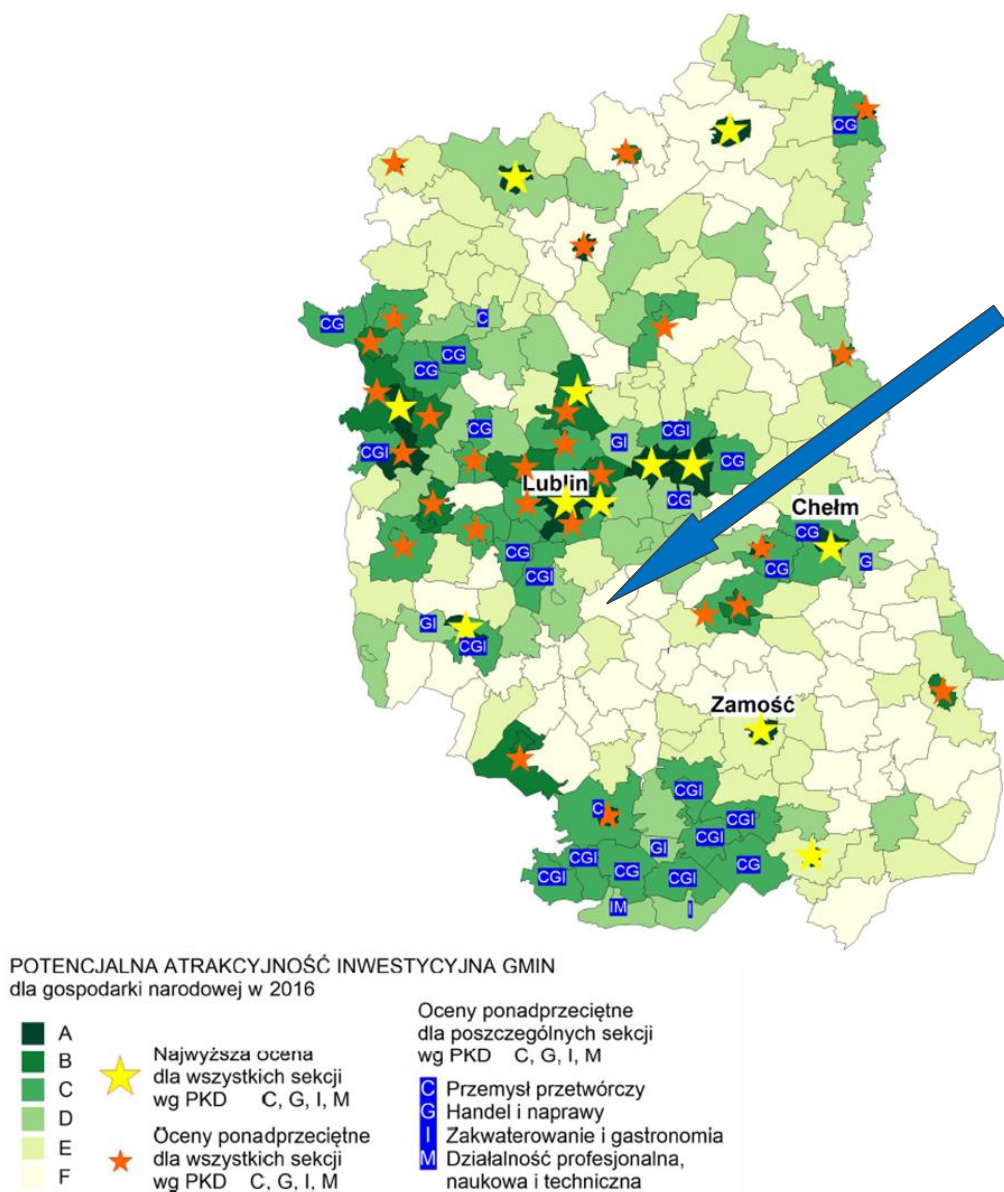
Ocena atrakcyjności inwestycyjnej uwzględnia istotne z punktu widzenia inwestora warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej, takie jak: sytuacja na rynku pracy, wyposażenie w infrastrukturę techniczną oraz społeczną, sytuację rynkową oraz uwarunkowania przyrodnicze. Łączna ocena wszystkich wymienionych elementów w poszczególnych gminach, pokazuje przestrzenne zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej w województwie.

W ostatnim dostępnym raporcie SGH Gmina Krzczonów charakteryzuje się najniższą potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną w 6 stopniowej skali (od A do F) i została oceniona jako kategoria F.

Gmina charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji jak i występowaniem niedoborów w wyposażeniu infrastruktury w sektorze turystyki. Poziom nasycenia w podmioty gospodarcze na terenie Gminy jest niski i cechuje się dużą zmiennością. Zaś czynnikami pozytywnie oddziałującymi na atrakcyjność inwestycyjną Gminy są jej zasoby przyrodnicze, bogate walory do rozwoju rolnictwa (dobrej jakości gleby, duże usłonecznienie, znacząca rola w skali kraju w produkcji niektórych roślin) oraz potencjał turystyczny. Plusem jest też w miarę nieduża odległość od Warszawy (218 km, czas podróży 2 godz. 23 min przez S17) oraz bliskie położenie względem Lublina – stolicy województwa, jak i do międzynarodowego portu lotniczego (w tym wypadku: Port Lotniczy Lublin; 34,1 km, czas podróży 31 min przez DW 836).

³⁹ Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2016 r.

Ryc. 33. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

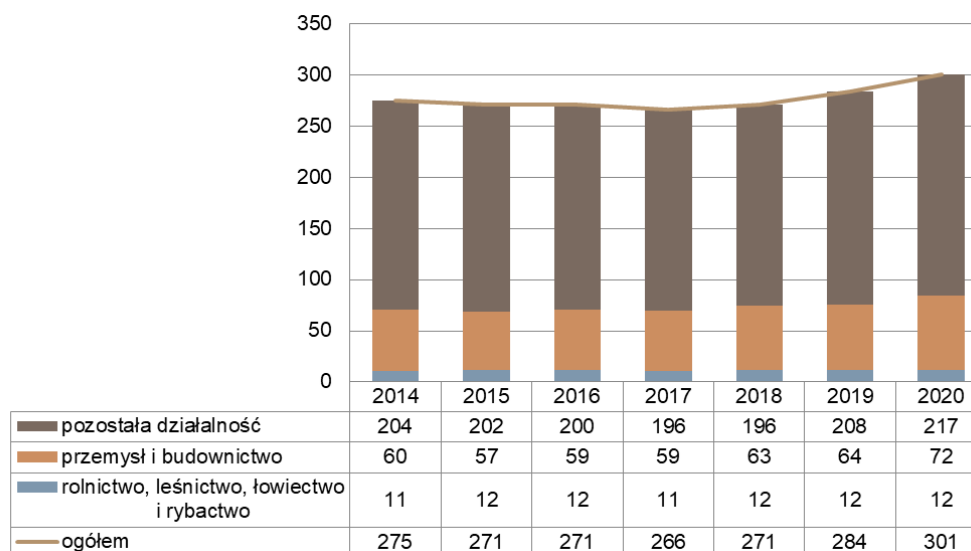
Źródło: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów” 2017 Województwo lubelskie

Lokalna przedsiębiorczość

Kondycja lokalnej gospodarki odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju społeczno-ekonomicznego. Należy podkreślić, iż znaczenie posiada nie tylko wielkość gospodarki mierzona liczbą podmiotów prowadzących działalność ekonomiczną, lecz także ich struktura branżowa, wielkościowa oraz własnościowa. Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej jest niezwykle ważny, zarówno na obszarach wiejskich jak i miejskich. Prowadzi do tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem i do dywersyfikacji źródeł utrzymania ludności. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych odzwierciedla poziom rozwoju przedsiębiorczości obszaru i w dużej mierze wpływa na kształtowanie się lokalnego rynku pracy.

Według stanu na koniec 2020 roku na terenie Gminy Krzczonów zarejestrowanych w systemie REGON było 301 podmiotów gospodarczych. 97,01% wszystkich podmiotów stanowiły podmioty prywatne (292 podmioty). Na przestrzeni analizowanego okresu czasu wzrost liczby działających podmiotów gospodarczych jest niewielki. W stosunku do roku 2014 był to wzrost o 9,45%. Podmioty zarejestrowane na terenie Gminy Krzczonów stanowiły zaledwie 1,89% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w powiecie lubelskim i 0,16% w województwie lubelskim.

Wykres 23. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Krzczonów wpisanych do rejestru REGON

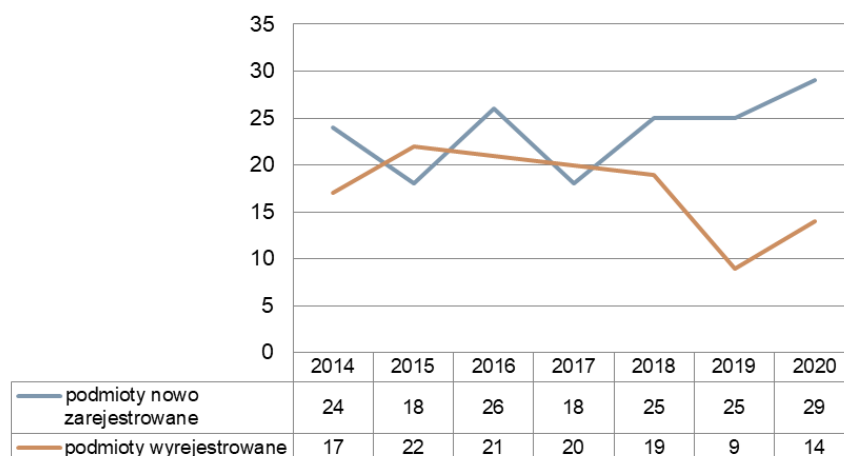

Źródło: BDL GUS

W okresie od 2014 roku do 2020 roku następują wyraźne wzrosty i spadki nowo zarejestrowanych podmiotów. Największy wzrost nastąpił w 2016 roku, natomiast najwięcej nowo zarejestrowanych podmiotów było w roku 2020. Spadkiem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów charakteryzowały się lata 2015 i 2017, wtedy też zarejestrowano najmniej nowych podmiotów. W latach 2015-2019 notowano spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych, jednakże w roku 2020 liczba ta wyraźnie wzrosła w stosunku do roku poprzedniego. Aktualna statystyka nie ujawnia jeszcze problemów lokalnej gospodarki związanych z pandemią COVID 19, przewiduje się, że nastąpi wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych w 2021 r.

Brak wyraźnego wzrostu liczby działających przedsiębiorstw w Gminie Krzczonów można tłumaczyć zarówno niską aktywnością zakładania nowych podmiotów, (średnio na poziomie 24 podmioty rocznie), oraz dość wysoką dynamiką wyrejestrowywania podmiotów z systemu REGON w porównaniu z liczbą nowo rejestrowanych podmiotów (średnio 17 podmiotów rocznie).

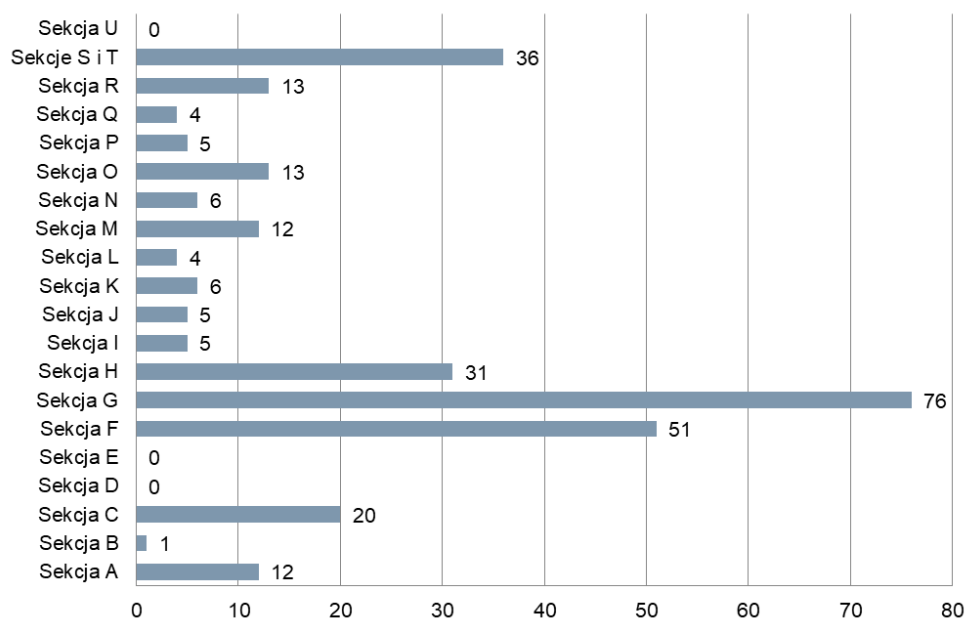
Wykres 24. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2020

Źródło: BDL GUS

Najliczniejszą grupą na terenie Gminy Krzczonów w 2020 roku, według klasyfikacji PKD, byli przedsiębiorcy z branży handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G): 76 podmiotów (25,25% wszystkich podmiotów), budownictwa (sekcja F) – 51 podmiotów (16,94%), sekcji S i T, czyli pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa zatrudniające pracowników – 36 podmiotów (11,96%) oraz H, czyli transport i gospodarka magazynowa – 31 podmiotów (10,30%). Istotne znaczenie dla lokalnej gospodarki mają również podmioty z sekcji C - przetwórstwo przemysłowe – 20 podmiotów. Na uwagę zasługuje zbyt mały udział firm działających w sektorze przemysłu (w tym tylko 5 podmiotów gospodarczych związanych z przetwórstwem spożywczym), co z jednej strony wynika z ogólnie niskiego uprzemysłowienia województwa lubelskiego, zaś z drugiej świadczy o strukturalnej słabości lokalnej gospodarki Gminy Krzczonów, która jest mocno zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa działające w sektorze prostych usług rynkowych (handel, transport, naprawy, gastronomia itp.).

Wykres 25. Podmioty gospodarcze w Gminie Krzczonów wg klasyfikacji PKD 2007⁴⁰ w 2020 roku

Źródło: BDL GUS

W strukturze wielkościowej przedsiębiorstw zlokalizowanych w granicach Gminy Krzczonów wyraźnie dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników – 295 podmiotów w 2020 roku. Kolejną grupę stanowią małe przedsiębiorstwa (10 – 49 pracowników) w liczbie 5. Średnie przedsiębiorstwo jest tylko 1. Tak niski odsetek dużych firm jest niekorzystny dla rozwoju gospodarki chociażby przez pryzmat możliwości jakie duże firmy (zwłaszcza produkcyjne) stwarzają w budowaniu lokalnych sieci współpracy i łańcuchów dostaw.

⁴⁰ Wyjaśnienie skrótów sekcji PKD 2007: A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Tabela 26. Struktura wielkościowa przedsiębiorstw w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2020

Liczba pracujących w podmiocie gospodarczym	Liczba podmiotów						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0 - 9	270	264	263	259	264	278	295
10 - 49	4	6	7	6	6	5	5
50 - 249	1	1	1	1	1	1	1
250 - 999	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: BDL GUS

Ze względu na korzystne uwarunkowania glebowo-klimatyczne, jak również tradycje upraw i hodowli gospodarka rolna stanowi wiodącą funkcję rozwojową obszaru Gminy jak również jest głównym źródłem utrzymania jej mieszkańców. Z tego powodu na terenie gminy funkcjonuje mało podmiotów gospodarczych prowadzących inną działalność, a nierolnicze sektory gospodarki, w tym usługowo-produkcyjne, jak również usługi niematerialne pełnią raczej funkcje uzupełniające. Po części również ze względu na rozdrobnienie sieci osadniczej oraz stosunkowo niewielką liczbę mieszkańców sieć usług jest słabo rozwinięta. Na terenie Gminy Krzczonów działają głównie drobne zakłady usługowe (zakład fryzjerski, krawiecki, punkty napraw sprzętu, usługi branży budowlanej, zakłady ślusarskie), brakuje większych hurtowni itp. Większe zgrupowanie usług zlokalizowane jest w ośrodku gminnym. Część podmiotów prowadzących działalność produkcyjno-usługową zlokalizowana jest w zabudowie zagrodowej.

Na terenie Gminy nie ma większych zakładów przemysłowych i baz technicznych. Funkcjonujące obiekty należą do drobnej przedsiębiorczości. Główne zgrupowanie działalności produkcyjnej zlokalizowane jest na terenie dawnej bazy GS, zaś magazynowo - składowej i skupu na terenie dawnego SKR (obręb Krzczonów Folwark).

Na terenie Gminy nie ma dużych zakładów pracy. Widać wyraźnie, że lokalny rynek pracy jest mocno zdominowany przez instytucje publiczne, które zapewniają większość istniejących miejsc pracy w mieście w sektorze usług niekomercyjnych. Najwięksi pracodawcy na terenie Gminy Krzczonów zlokalizowani są w miejscowości Krzczonów: Urząd Gminy i gminne jednostki organizacyjne (przede wszystkim szkoły), bank, Urząd Pocztowy, Regionalny Ośrodek Kultury i Sportu. Wśród usług komercyjnych głównymi pracodawcami są firmy zajmujące się handlem (detalicznym i hurtowym), naprawami, gastronomią i transportem.

Tabela 27. Podmioty w Gminie Krzczonów wg sektorów własnościowych

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
podmioty gospodarki narodowej ogółem	275	271	271	266	271	284	301
sektor publiczny ogółem⁴¹	7	7	9	8	8	8	8
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	5	5	7	6	6	6	6
sektor publiczny - przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0	0	0	0
sektor publiczny - spółki handlowe	0	0	0	0	0	0	0
sektor publiczny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0	0
sektor prywatny ogółem⁴²	268	263	261	257	262	275	292
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	210	204	201	195	200	211	228
sektor prywatny - spółki handlowe	10	10	9	10	10	10	9
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0	0
sektor prywatny - spółdzielnie	2	2	2	2	0	0	0
sektor prywatny - fundacje	1	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	22	22	24	24	22	22	23

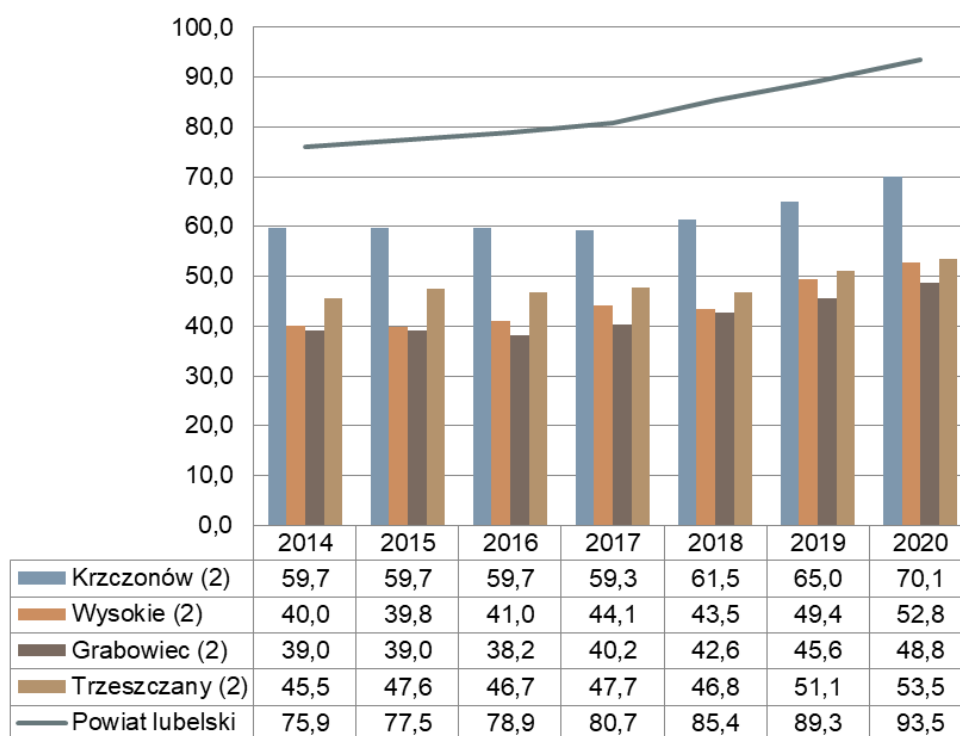
Źródło: BDL GUS

W latach 2014 – 2020 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki ogółem ulega systematycznemu wzrostowi. Największą grupę stanowi sektor prywatny, w 2020 roku jego udział wynosił 97%, z czego większość to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą –78,08% sektora prywatnego ogółem. Na terenie Gminy Krzczonów nie działa żaden podmiot gospodarczy z udziałem kapitału zagranicznego.

⁴¹ Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem.

⁴² ibid

Wykres 26. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło: BDL GUS

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców można zmierzyć przy pomocy wskaźnika przedsiębiorczości, czyli podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. W 2020 roku dla Gminy Krzczonów wskaźnik wynosił 70,1 podmiotów i była to wartość dużo niższa niż dla powiatu lubelskiego (93,5 podmiotu). Analizując niniejszy wskaźnik na tle grupy porównawczej Gmina Krzczonów osiąga najwyższe wartości i jest zdecydowanie liderem. Średnia dla grupy porównawczej na przestrzeni analizowanego okresu czasu wynosi 44,9 podmiotów, a dla Gminy Krzczonów jest wyższa i wynosi 62,1 podmiotu, co oznacza, że Gmina Krzczonów charakteryzuje się lepszą sytuacją niż przeciętna w porównywalnych obszarach funkcjonalnych.

Zabiegiem, który najlepiej stymuluje rozwój społeczno-gospodarczy jest pobudzenie przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania przedsiębiorstw (głównie dogodne warunki ekonomiczne oraz odpowiednia polityka, aktywna postawa władz lokalnych). Każde nowo powstałe przedsiębiorstwo zapewnia nowe miejsca pracy, co przekłada się na spadek bezrobocia. Zdolność zatrudnienia w Gminie Krzczonów podobnie jak w całej współczesnej polskiej gospodarce jest oparta głównie na małych podmiotach⁴³. Europejska Strategia Zatrudnienia opiera się na przekonaniu, że wyższy poziom zatrudnienia można osiągnąć, promując zachowania przedsiębiorcze i rozwijając system wsparcia sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Korzystne dla rozwoju Gminy Krzczonów byłoby dążenie do zwiększania liczby przedsiębiorstw małych i średnich, które będą miały większą zdolnością do finansowania własnego rozwoju i konkurencyjności na rynkach ponadlokalnych. Obszar Gminy charakteryzuje się niskim stopniem

⁴³ M. Kabaj, „Promowanie zatrudnienia przez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw” [w:] „Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce”, red. J. Klich, ISP, Warszawa 2000, s. 106

uprzemysłowienia, co przejawia się zbyt małą liczbą podmiotów gospodarczych i miejsc pracy w sektorze budownictwo i przetwórstwo (B i C). Największą liczbę miejsc pracy oferują podmioty działające w zakresie usług niekomercyjnych (publicznych), szacuje się, że jest to około 50% pracujących mieszkańców. Istotny jest duży udział osób pracujących w rolnictwie (głównie w otoczeniu miasta), co może wskazywać na potrzebę rozwoju w kierunku rozbudowywania usług ponadlokalnego ośrodka sektora rolno-spożywczego.

Na terenie Gminy Krzczonów nie ma wyznaczonych uzbrojonych terenów, które mogą zostać wykorzystane na cele inwestycyjne.

Rynek pracy

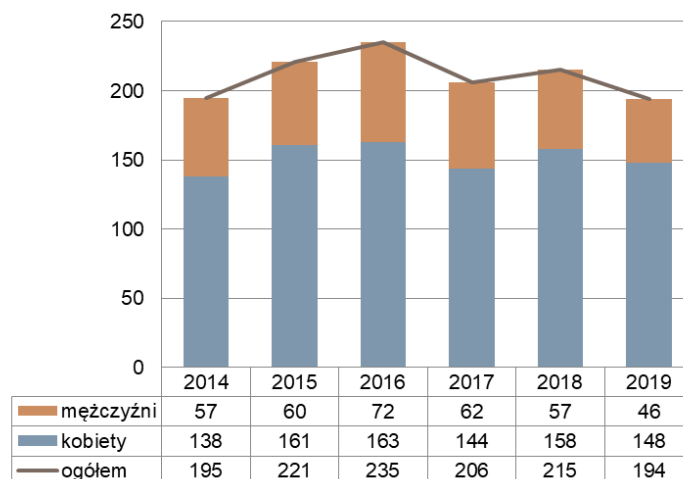
Zjawiska i procesy zachodzące na rynku pracy jak również aktywność zawodowa ludności wywierają znaczący wpływ na poziom oraz kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Krzczonów. Osoby aktywne zawodowo tworzą rynek pracy, który najczęściej charakteryzowany jest przez takie czynniki jak wielkość zatrudnienia oraz bezrobocia. Rynek pracy jest traktowany jako miejsce konfrontacji podaży i popytu na pracę, czyli ofert pracy i chęci podjęcia pracy. Dostęp przedsiębiorców do dobrze wykwalifikowanych pracowników stanowi obecnie jedno z głównych wyzwań w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Większość mieszkańców Gminy Krzczonów zatrudniona jest w rolnictwie. Ten dział gospodarki generuje niewielką liczbę miejsc pracy i charakteryzuje się występowaniem ukrytego bezrobocia. Według mieszkańców w ankiecie⁴⁴ w pytaniu dotyczącym stanu i jakości strefy gospodarczej Gminy Krzczonów obszar „warunki rozwoju działalności rolniczej” został oceniony zdecydowanie najlepiej i otrzymał 40% odpowiedzi z oceną dobry oraz 6,7% odpowiedzi z oceną bardzo dobry.

W 2019 roku w Gminie Krzczonów pracowały 194 osoby. Wśród osób pracujących widać bardzo dużą dysproporcję w strukturze płci. 76,29% osób pracujących stanowiły kobiety, natomiast 23,71% - mężczyźni. Tak duża dysproporcja w liczbie pracujących kobiet i mężczyzn wynika z rolniczego charakteru Gminy. Mężczyźni w dużej większości zajmują się prowadzeniem gospodarstwa rolnego, rezygnując z etatowej pracy zarobkowej. Dodatkowo dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego nie obejmują osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

⁴⁴ Ankieta oceny stanu i potencjału Gminy Krzczonów przeprowadzona wśród mieszkańców w 2021 roku

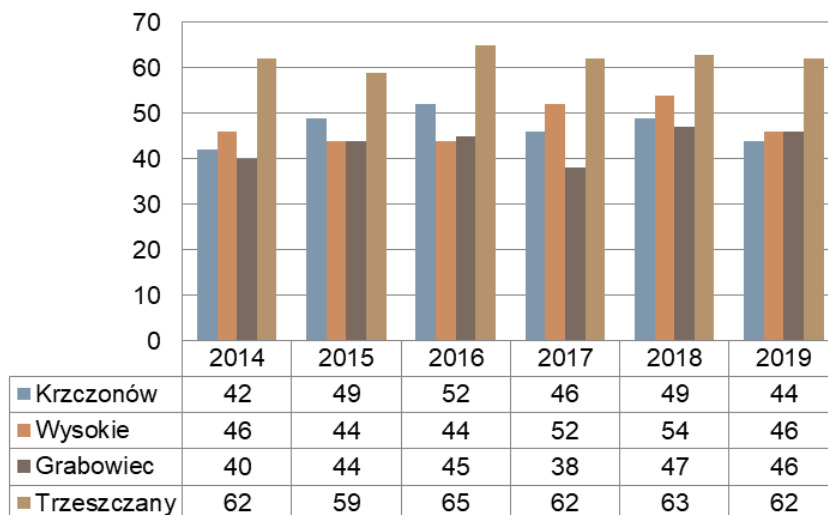
Wykres 27. Pracujący w Gminie Krzczonów wg płci w latach 2014-2019

Źródło: BDL GUS

Wskaźnik pracujących na 1000 ludności w Gminie Krzczonów w 2019 roku wyniósł 44. Jest to wartość dużo niższa niż dla powiatu lubelskiego (110) oraz województwa lubelskiego (191). Na tej podstawie stwierdzić można, iż rynek pracy w Gminie Krzczonów jest znacznie gorzej rozwinięty niż ma to miejsce w powiecie i województwie. W omawianym okresie czasu omawiany wskaźnik ulegał niewielkim zmianom w zakresie wartości od 42 do 52 osiągając najwyższą wartość w 2016 roku. Analizując wartości tego wskaźnika na tle gmin grupy porównawczej do roku 2018 Gmina Krzczonów zajmowała środkową pozycję, jednakże w 2019 roku spadła w rankingu na ostatnie miejsce. Najwyższe wartości wskaźnika notowane są w Gminie Wysokie. Średnia wartość wskaźnika w analizowanym okresie czasu dla Gminy Krzczonów wynosi 47, przy średniej dla grupy porównawczej 51.

Wykres 28. Wskaźnik pracujący na 1000 ludności w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014-2019

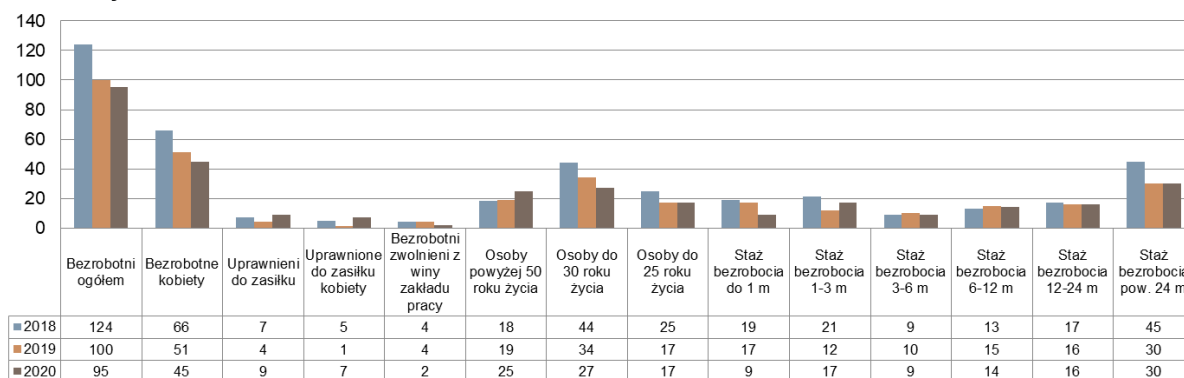
Źródło: BDL GUS

Gmina Krzczonów boryka się z problemami na rynku pracy związanymi z bezrobociem oraz niedostateczną liczbą miejsc pracy.

Według danych PUP liczba bezrobotnych w 2019 roku⁴⁵ w Gminie Krzczonów kształtowała się na poziomie 100 osób i w porównaniu do roku 2018 spadła o 24 osoby (spadek o 19,35%). Niewiele większa liczba osób występowała w grupie kobiet (51%) niż mężczyzn. Liczba osób długotrwale bezrobotnych⁴⁶ w 2019 roku wynosiła 30 osób (30% wszystkich bezrobotnych). Do zasiłku uprawniona była 1 osoba. Duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych wskazuje na problem tzw. strukturalnego bezrobocia w Gminie Krzczonów, czyli problem aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych. Długotrwałe bezrobocie jest jednym z głównych problemów na polskim rynku pracy, osoby których dotyczy ten problem bardzo często zmagają się z uczuciem wstydu z powodu utraty zatrudnienia i niemożności znalezienia nowej pracy w długim okresie czasu. Często wynika to z braku wiary w siebie i w swoje możliwości, braku motywacji ze strony otoczenia, w którym znajduje się dana osoba, a także poczucia „bezsilności”, co w konsekwencji prowadzi do izolacji społecznej, depresji, czy też rozpadu więzi rodzinnych. Bariery jest też bardzo często niskie wykształcenie, które nie pozwala na podjęcie pracy pomimo dostępności ofert pracy na różne stanowiska.

W 2020 nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych o 5 osób (tempo zmian -5%) przy jednoczesnym spadku udziału kobiet (47,37%). Liczba osób trwale bezrobotnych była taka sama jak rok wcześniej, ale wzrósł ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (31,6%). Znacząco wzrosła liczba osób uprawnionych do zasiłku (tempo zmian 800%) i wynosiła 9 osób (9,47% wszystkich bezrobotnych).

Wykres 29. Bezrobocie w Gminie Krzczonów w latach 2018-2020

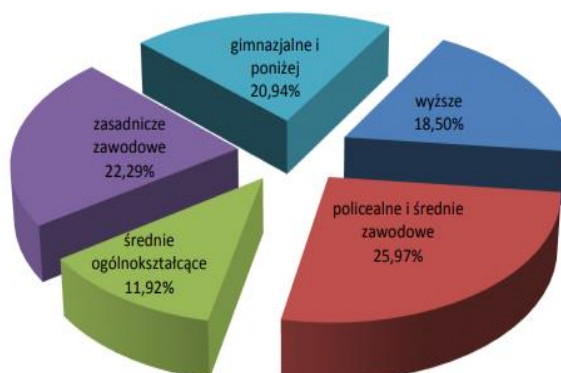
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lublinie

Zgodnie z danymi PUP w Lublinie za rok 2019 dotyczącymi poziomu wykształcenia zarejestrowanych w nim osób bezrobotnych nieco ponad 43% osób bezrobotnych posiada niskie wykształcenie – gimnazjalne i poniżej lub zasadnicze zawodowe. Jednakże osoby z wyższym wykształceniem (18,5%) oraz policealnym i średnim zawodowym (25,97%) też stanowią duży odsetek.

⁴⁵ Według GUS osoba bezrobotna to osoba w wieku od 15 do 74 lat, która w okresie badanego tygodnia nie była osobą pracującą, aktywnie poszukiwała pracy i była gotowa podjąć pracę w tygodniu badania i następnym. Do bezrobotnych zaliczają się także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ oczekiwały na podjęcie pracy, którą miały już obiecane, ale oczekiwały na jej podjęcie nie dłużej niż trzy miesiące i były w gotowości, by tę pracę podjąć. Do bezrobotnych nie zalicza się kształcących się w systemie szkolnictwa w trybie dziennym.

⁴⁶ Osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy

Wykres 30. Wykształcenie zarejestrowanych osób bezrobotnych - stan na koniec grudnia 2019 roku

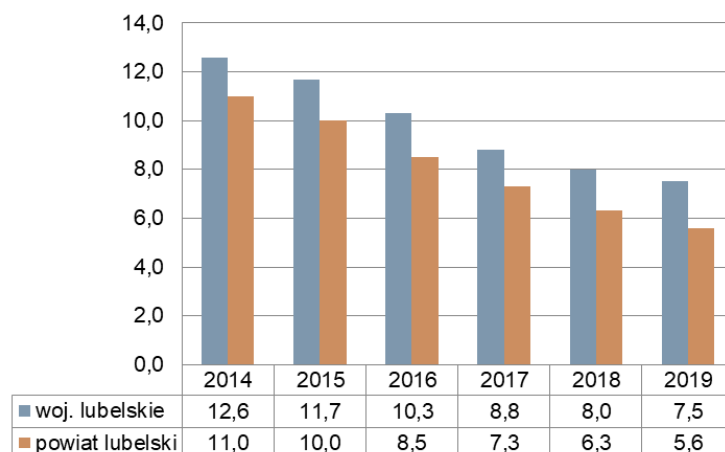

Źródło: PUP w Lublinie

Cechą charakterystyczną obszarów o dużym udziale osób zatrudnionych w rolnictwie jest spadek bezrobocia w okresie letnim oraz wiosenno-jesiennym. Ma to związek z większym zapotrzebowaniem na pracowników w okresie tzw. prac sezonowych (prace w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym, budownictwie).

Wartość stopy bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie) analizowana jest w podziale na powiaty. W powiecie lubelskim w 2019 roku wskaźnik wyniósł 5,6% i była to wartość niższa niż dla województwa lubelskiego (7,5%) o 1,9 punktu procentowego. Analizując okres czasu od 2014 roku zauważyć można stały spadek wartości stopy bezrobocia w powiecie i utrzymywanie się wartości wyraźnie poniżej wartości dla województwa.

Wykres 31. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatu i województwa w latach 2014-2019

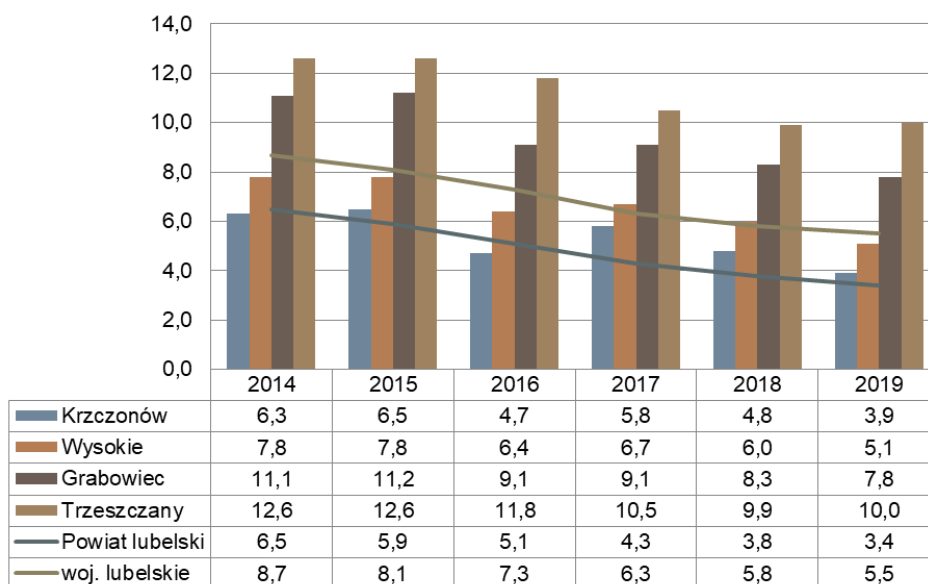

Źródło: BDL GUS

Dla obszaru Gminy Krzczonów prześledzić można wskaźnik bezrobocia, czyli udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który obrazuje stopień nasilenia zjawiska bezrobocia. W 2019 roku wyniósł on 3,9% i była to wartość nieco wyższa niż dla powiatu lubelskiego (3,4%), ale znacząco niższa niż wartość dla całego województwa (5,5%), pod tym względem Gmina Krzczonów wypada dużo korzystniej. Podobnie wygląda sytuacja w porównaniu z gminami grupy porównawczej. Wartość omawianego wskaźnika dla Gminy Krzczonów jest najniższa. Średnia dla Gminy Krzczonów w omawianym przedziale czasowym wynosi 5,3 przy średniej dla grupy porównawczej 9,1. Wartość wskaźnika dla

Gminy Krzczonów od 2014 roku ulega fluktuacjom, osiągając najniższe wartości w 2019 i 2016 roku, najwyższe natomiast w 2015.

Wykres 32. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014-2019

Źródło: BDL GUS

Stopa bezrobocia jest jednym z podstawowych wskaźników, który wpływa niekorzystnie na stan gospodarki i hamuje jej rozwój. Niekorzystna sytuacja na rynku pracy może być spowodowana opóźnieniem czasowym procesów dostosowawczych na rynku pracy, długotrwałym i nieefektywnym poszukiwaniem pracy, procesem zmiany kwalifikacji przez część społeczeństwa zgodnie z zapotrzebowaniem. W związku z tym, że wysoka stopa bezrobocia spowalnia wzrost gospodarczy, bardzo ważna jest walka z bezrobociem poprzez pozyskiwanie nowych inwestorów, stwarzanie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej np. poprzez wspieranie przedsiębiorców systemem ulg i zachęt, jak również organizowanie szkoleń i kursów dla bezrobotnych.

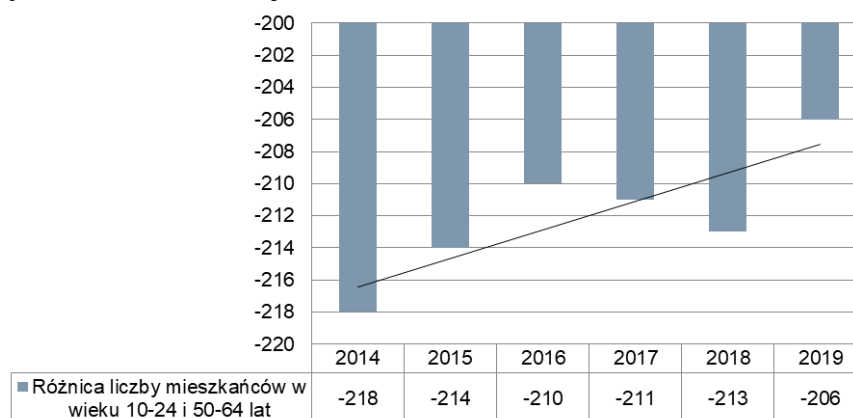
Według mieszkańców w ankiecie⁴⁷ w pytaniu dotyczącym stanu i jakości strefy gospodarczej Gminy Krzczonów obszar możliwość uzyskania zatrudnienia w Gminie Krzczonów został oceniony najgorzej otrzymując noty – 11,1% odpowiedzi w kategorii „bardzo zły” oraz 48,9% odpowiedzi w kategorii „zły”. Jednocześnie najczęściej wybieranym problemem, który dotyka mieszkańców Gminy jest brak atrakcyjnych miejsc pracy – 31,1% odpowiedzi „bardzo często” i 37,8% odpowiedzi „często”.

Główną instytucją odpowiedzialną za aktywizacji osób bezrobotnych i wprowadzenie ich na rynek pracy jest Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie. Urząd wykorzystuje w tym celu szereg instrumentów i środków, w tym takie jak: poradnictwo zawodowe (indywidualne bądź grupowe); podnoszenie kwalifikacji (np. przez szkolenia, staże i praktyki); pośrednictwo pracy (giełdy i targi pracy); świadczenia pieniężne (zasiłki, bony szkoleniowe, dodatki aktywizacyjne); prace interwencyjne i roboty publiczne.

⁴⁷ Ankieta oceny stanu i potencjału Gminy Krzczonów przeprowadzona wśród mieszkańców w 2021 roku

Aby ocenić wielkość zasobów pracowników na obszarze Gminy Krzczonów należy wziąć pod uwagę liczbę osób w wieku produkcyjnym⁴⁸, która na koniec 2019 roku kształtowała się na poziomie 2541 osób. Ocenia się, że około 10,39% to osoby aktywne zawodowo, tj. tacy, którzy albo pracują lub też są zarejestrowanymi bezrobotnymi, aktywnie poszukującymi pracy⁴⁹. Pozostałe osoby w wieku produkcyjnym, to osoby uczące się w szkole lub na studiach, niezarejestrowane osoby bezrobotne lub też osoby trwale niezdolne do pracy (np. renciści). Tak niski procent osób aktywnych zawodowo wynika z dużego udziału osób (głównie mężczyzn) zajmujących się prowadzeniem gospodarstwa rolnego i rezygnujących z etatowej pracy zarobkowej, co jest wynikiem rolniczego charakteru Gminy Krzczonów.

Wykres 33. Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat w Gminie Krzczonów

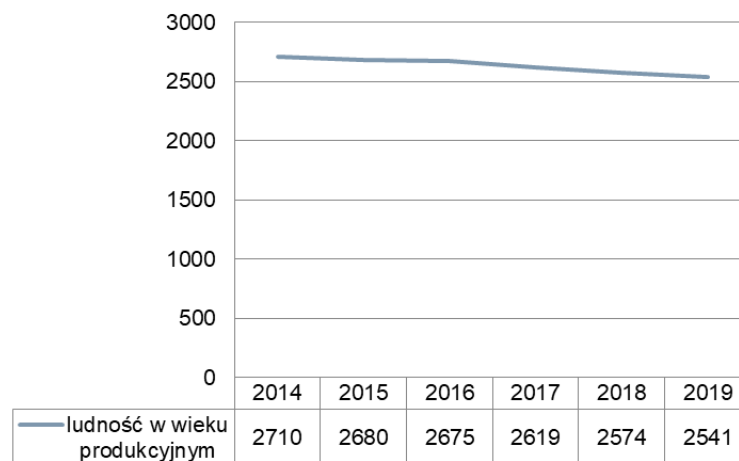
Źródło: MRL

Z porównania liczby mieszkańców w przedziale wiekowym 10-24 lat z liczbą mieszkańców w przedziale 50-64 lat pozwala na określenie potencjalnej dostępności lokalnej siły roboczej na poziomie gminy w sensie zastępowalności (wymiany) pokoleń na rynku pracy. Z jej analizy wynika, że w najbliższych latach w Gminie Krzczonów będzie zauważalny problem niedoboru zasobów pracy, jednakże na wykresie w 2019 roku wyraźnie zaznacza się spadek wartości różnicy i od roku 2014 generalnie linia trendu jest spadkowa. W praktyce oznacza to, że problem w zastąpieniu osób odchodzących na emeryturę osobami, które obecnie są w wieku przedprodukcyjnym nie jest bardzo nasilony. Jednocześnie kwestię kurczenia się siły roboczej obrazuje również spadek liczby mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym.

⁴⁸ Wskaźnik opisany został w podrozdziale „Demografia”

⁴⁹ Liczba osób bezrobotnych bez długotrwale bezrobotnych

Wykres 34. Zmiana liczby ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019

Źródło: BDL GUS

Zgodnie z najnowszym „barometrem zawodów deficytowych i nadwyżkowych dla powiatu lubelskiego na rok 2021”⁵⁰, zawodami deficytowymi na lokalnym rynku pracy są w szczególności: betoniarze i zbrojarze, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, diagności samochodowi, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, farmaceuci, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, kucharze, listonosze i kurierzy, magazynierzy, masarze i przetwórcy ryb, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, ogrodnicy i sadownicy, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pozostali specjaliści edukacji, pracownicy ds. budownictwa drogowego, pracownicy ds. finansowo-księgowych ze znajomością języków obcych, pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych, pracownicy przetwórstwa spożywczego, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, projektanci i administratorzy baz danych, programiści, psycholodzy i psychoterapeuci, ratownicy medyczni, robotnicy budowlani, spawacze, specjaliści ds. PR, reklamy, marketingu i sprzedaży, spedytorzy i logistycy, zaopatrzeniowcy i dostawcy.

Natomiast, jeśli chodzi o zawody nadwyżkowe, to można zaobserwować nadmiar specjalistów w takich zawodach jak: agenci ubezpieczeniowi, animatorzy kultury i organizatorzy imprez, ekonomiści, filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy, kierowcy autobusów, pracownicy administracyjni i biurowi, pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej, recepcjoniści i rejestratorzy, specjaliści administracji publicznej, technicy budownictwa, technicy informatycy.

Niezależnie od wyuczonego zawodu i zdobytych kwalifikacji, pracodawcy szczególnie cenią pracowników z doświadczeniem, chęcią uczenia się rzeczy nowych i dużą motywacją do pracy. Stanowi to jedno z głównych kryteriów stosowanych przez pracodawców w procesie rekrutowania i zatrudniania pracowników.

Zgodnie z danymi z roku 2020 (dane za II półrocze 2019 i I półrocze 2020) podanymi przez „barometr zawodów” w powiecie lubelskim złożono 45 088 ofert pracy do powiatowego

⁵⁰ https://barometrzwodow.pl/forecast-card-zip/2021/poster_pl/BAROMETR_ZAWODOW_województwo_lubelskie_powiat_lubelski_2021.pdf

urzędu pracy (PUP) oraz 46 645 ofert pracy do Centralnej Bazy Ofert Pracy (CBOP). Z tego 13 149 ofert, to oferty subsydiowane⁵¹. Najwięcej ofert pracy dotyczyło takich zawodów jak: pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych, sprzedawcy i kasjerzy, pracownicy administracyjni i biurowi, sprzątaczk i pokojowe. Na terenie Gminy Krzczonów podaż ofert pracy ze strony lokalnych pracodawców jest w miarę nieduża, rynek pracy rozwija się wolno, co wynika z tępa rozwoju lokalnej gospodarki, która w miarę powoli tworzy nowe miejsca pracy i w związku z tym generuje mniejsze zapotrzebowanie na pracowników.

Pandemia COVID-19 jest szczególną sytuacją w historii świata, kraju i Gminy Krzczonów. Sytuacja związana z pandemią jest nowym doświadczeniem, zarówno dla mieszkańców, przedsiębiorców, sfery publicznej i dla wielu aspektów funkcjonowania kraju oraz Gminy Krzczonów. Brak dostatecznej wiedzy medycznej nt. tej choroby w sposób znaczący ogranicza projektowanie pomysłu na rozwój Gminy. Wciąż nie są znane skutki długoterminowe, zarówno dla zdrowia mieszkańców, jak i dla sfery finansów publicznych. Aby pomóc w naprawieniu szkód gospodarczych i społecznych, jakie wyrządziła pandemia koronawirusa, Komisja Europejska, Parlament Europejski oraz szefowie państw i rządów UE zatwierdzili Plan Odbudowy dla Europy. Ma on pomóc w wyjściu z kryzysu oraz zapewnić podstawy dla bardziej nowoczesnej i zrównoważonej Europy. Długoterminowy budżet UE w połączeniu z Next GenerationEU, tymczasowym instrumentem pobudzającym ożywienie gospodarki, to największy pakiet środków, jaki został dotychczas sfinansowany z unijnego budżetu. Łączna kwota 1,8 bln euro pomoże odbudować gospodarkę Europy po kryzysie wywołanym COVID-19.

Ze względu na kryzys pandemiczny obecnie wiele firm rezygnuje z programów i staży, co spowodowało, że młodzi ludzie z wykształceniem (młodzi studenci i absolwenci) nie byli w stanie zdobyć doświadczenia zawodowego. Pracodawcy wymagają doświadczenia nawet od kandydatów, którzy stawiają swoje pierwsze kroki na rynku pracy, dlatego też oczekuje się wzrostu stopy bezrobocia.

Mieszkańcy oceniając rynek pracy i gospodarki w ankiecie wskazują na potrzebę podjęcia inwestycji związanych z przygotowaniem terenów wyznaczonych pod inwestycje, pozyskaniem nowych inwestorów, przeciwdziałaniem bezrobociu, stworzeniem nowych miejsc pracy oraz tworzeniem zachęt dla mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej.

Turystyka

Turystyka jest dziedziną gospodarki rozwijającą się w sposób niezwykle dynamiczny i ma szczególne znaczenie w sektorze lokalnej gospodarki ze względu na aktywizację nie tylko rynku turystycznego, ale również pozostałych sektorów gospodarki, takich jak: transport, łączność, przemysł, budownictwo, rolnictwo, działalność finansową i ubezpieczeniową. Dzięki rozwojowi turystyki zwiększa się liczba miejsc pracy, a lokalna gospodarka zostaje zasilona dzięki dochodom z usług oferowanych turystom w danych miejscowościach.

⁵¹ Są to oferty skierowane wyłącznie dla osób zarejestrowanych w PUP, które spełniają wymagania wskazane w ofercie zgłoszonej przez pracodawcę, w ramach których bezrobotni kierowani są na prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych oraz na nowo utworzone stanowiska pracy w ramach doposażenia lub wyposażenia. Wynagrodzenia pracowników, zatrudnionych w ramach takiej oferty pracy, refundowane jest w części lub finansowane w całości ze środków jakimi dysponuje urząd pracy.

Gmina Krzczonów to miejsce o dużym potencjale turystycznym i rekreacyjnym, dzięki korzystnym warunkom przyrodniczym i kulturowym, szczególnie położeniu geograficznemu, walorom krajobrazowym, czystemu środowisku naturalnemu, bogatej tradycji kulturowej i ciekawym zabytkom, jednakże sieć infrastruktury turystycznej jest słabo rozwinięta i wymaga ciągłych działań uzupełniających.

Ważnym elementem infrastruktury turystycznej na obszarze Gminy Krzczonów, którego potencjalny rozwój wiąże się z walorami przyrodniczymi i rozwojem turystyki, są szlaki rowerowe i turystyczne oraz ścieżki piesze.

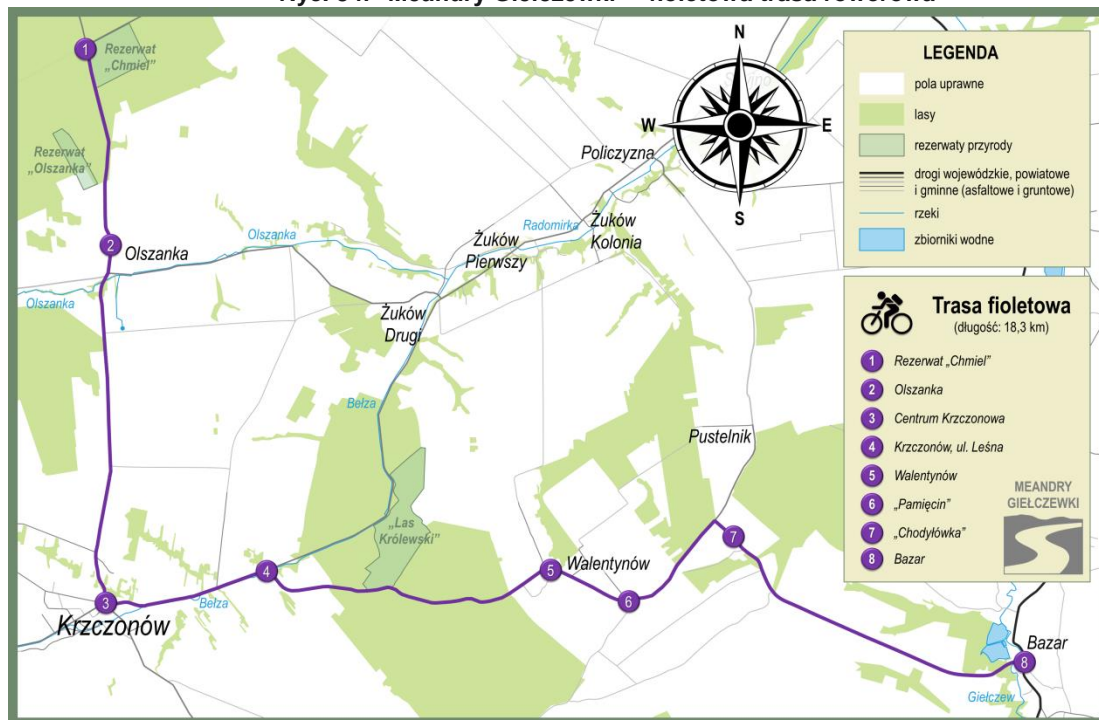
Na terenie Gminy Krzczonów w 2019 roku istniało 3,8 km² (dane BDL GUS). Rozwój infrastruktury rowerowej w wielu aspektach wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców. Na krótkich dystansach jazda rowerem to najszybszy, najtańszy i niezawodny sposób przemieszczania się, dodatkowo zapewnia dawkę ruchu i jest elementem aktywnego wypoczynku. Nakłady finansowe na infrastrukturę rowerową pozwalają ograniczyć emisję CO₂, gdyż są związane z ograniczeniem korzystania z samochodu. W Gminie Krzczonów brakuje ścieżek rowerowych, a osoby poruszające się rowerami narażone są na niebezpieczeństwa zarówno ze strony pieszych jak i ruchu drogowego. Ścieżki rowerowe zapewniają bezpieczeństwo i wygodę w dotarciu do celu jednocześnie stanowiąc element infrastruktury do obsługi turystów. Mieszkańcy w ankiecie zwracają uwagę na konieczność i potrzebę modernizacji i rozbudowy sieci ścieżek rowerowych.

Przez obszar Gminy Krzczonów przebiegają 4 trasy rowerowe:

1) Trasa fioletowa

Trasa przebiega przez najcenniejszy przyrodniczo zakątek Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Przebieg trasy: Rezerwat „Chmiel” – Olszanka - Centrum Krzczonowa – Krzczonów ul. Leśna – Walentynów – „Pamięcin” – „Chodyłówka” – Bazar.

Ryc. 34. "Meandry Giełczewki" - fioletowa trasa rowerowa

Źródło: <https://krzczonow.pl/trasa-fioletowa/>

Na trasie w granicach Gminy Krzczonów zobaczyć można:

- ✗ wioskę indiańską TOPAI;
- ✗ cmentarz żołnierzy rosyjskich i austriackich z czasów I Wojny Światowej. Żołnierze pochowani są w usypanych na wzgórzu kurhanach. Kurhany te usypane były prawdopodobnie w X wieku;
- ✗ drewniana zabytkowa kapliczka św. Jana Nepomucena;
- ✗ pomnik przyrody – głaz narzutowy;
- ✗ na trasie znajduje się najwyższy w okolicy punkt widokowy (286 m n.p.m.).

2) Trasa pomarańczowa

Przebieg trasy: Krzczonów – Sobieska Wola Pierwsza – Dąbie – Pilaszkowice Pierwsze – Bazar – Częstoborowice – Rybczewice Drugie – Stryjno Kolonia – Stryjno Pierwsze – Wygnanowice.

Ryc. 35. "Meandry Gielczewki" - pomarańczowa trasa rowerowa

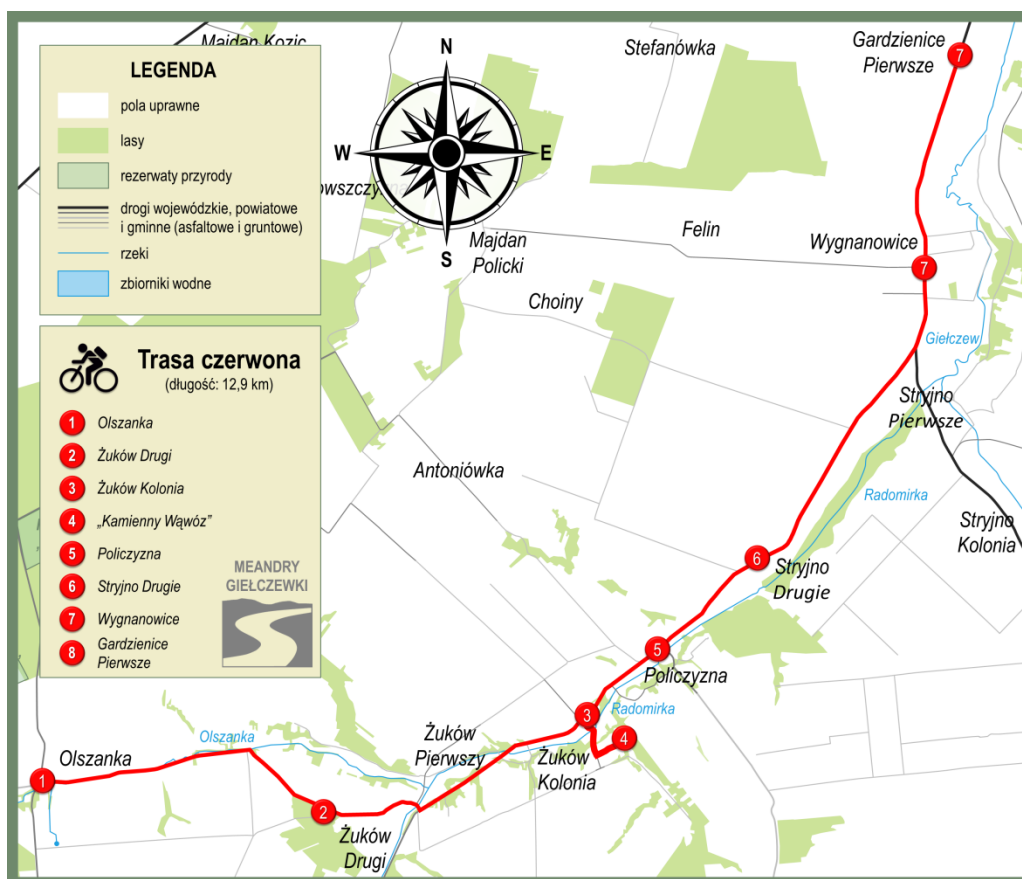
Źródło: <https://krzczonow.pl/trasa-pomaranzczowa/>

Na trasie w granicach Gminy Krzczonów podziwiać można piękne krajobrazy, a w Sobieskiej Woli Pierwszej zobaczyć można dawny park podworski. W miejscowości biją źródła zasilające rzekę Gielczew. Przy kościele znajduje się cmentarz żołnierzy poległych podczas II Wojny Światowej.

3) Trasa czerwona

Przebieg trasy: Olszanka – Żuków Drugi – Żuków Kolonia – „Kamienny Wąwóz” – Policzyna – Stryjno Drugie – Wygnanowice – Gardzienice Pierwsze

Ryc. 36. "Meandry Gielczewki" - czerwona trasa rowerowa

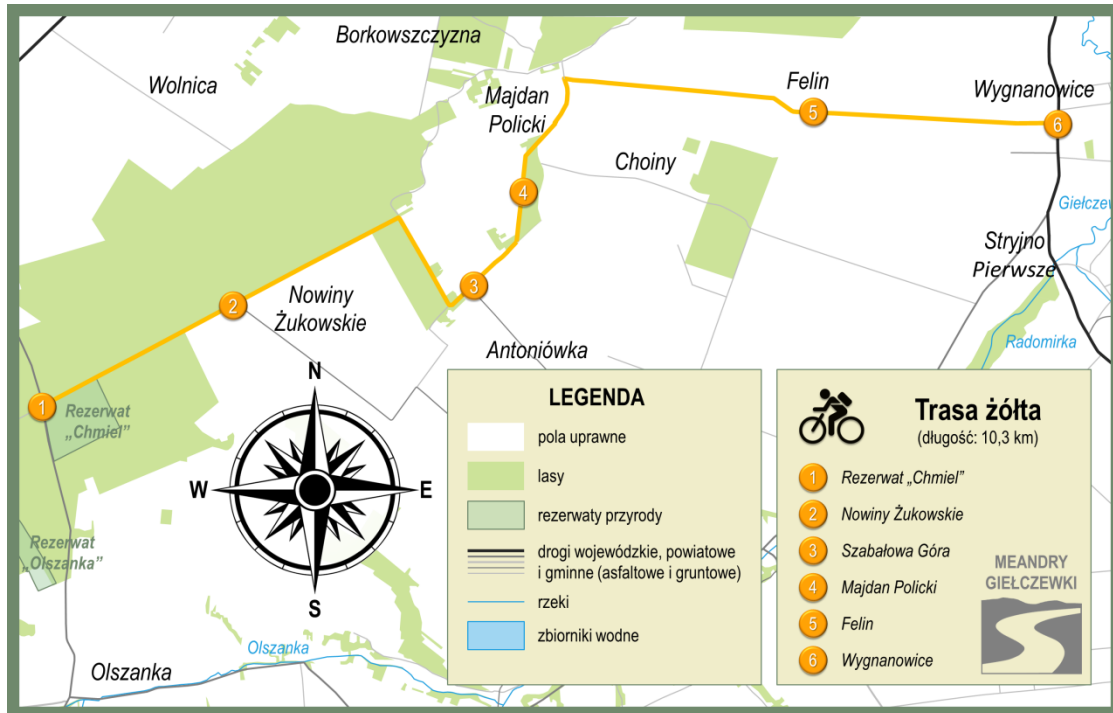
Źródło: <https://krzczonow.pl/trasa-czerwona/>

Na trasie w granicach Gminy Krzczonów wzdłuż rzeki Olszanki zobaczyć można charakterystyczną dla tego obszaru zabudowę (kilkadziesiąt chałup). W pobliżu Żukowa zlokalizowany jest pomnik partyzantów poległych podczas potyczki z Niemcami 24 lipca 1944 roku. W miejscowości Żuków Kolonia znajdują się budynki podworskie, budynek dawnego dworu zbudowany około 1840 roku oraz drewniany wiatrak – koźlak z XIX wieku. Warto zobaczyć również pobliską ścieżkę przyrodniczą.

4) Trasa żółta

Przebieg trasy: Rezerwat Chmiel – Nowiny Żukowskie – Szabałowa Góra – Majdan Policki – Felin – Wygnanowice

Ryc. 37. "Meandry Giełczewki" - żółta trasa rowerowa

Źródło: <https://krzczonow.pl/trasa-zolta/>

Na trasie w granicach Gminy Krzczonów zobaczyć można duży głaz narzutowy, w pobliżu którego znajduje się tablica informacyjna. Dalej po lewej stronie trasy widać Szabałową Górę – ostaniec denudacyjny, z której rozpościerają się piękne widoki (punkt widokowy). W Majdanie Polickim znajduje się stara szkoła z czasów Komisji Edukacji Narodowej, której sylweta została wystylizowana na dworek szlachecki. Obecnie budynek jest własnością prywatną. W pobliżu znajduje się drewniany krzyż (mogiła na Majdanie Polickim), a naprzeciwko charakterystyczny okazały dąb z „jelenim porożem”.

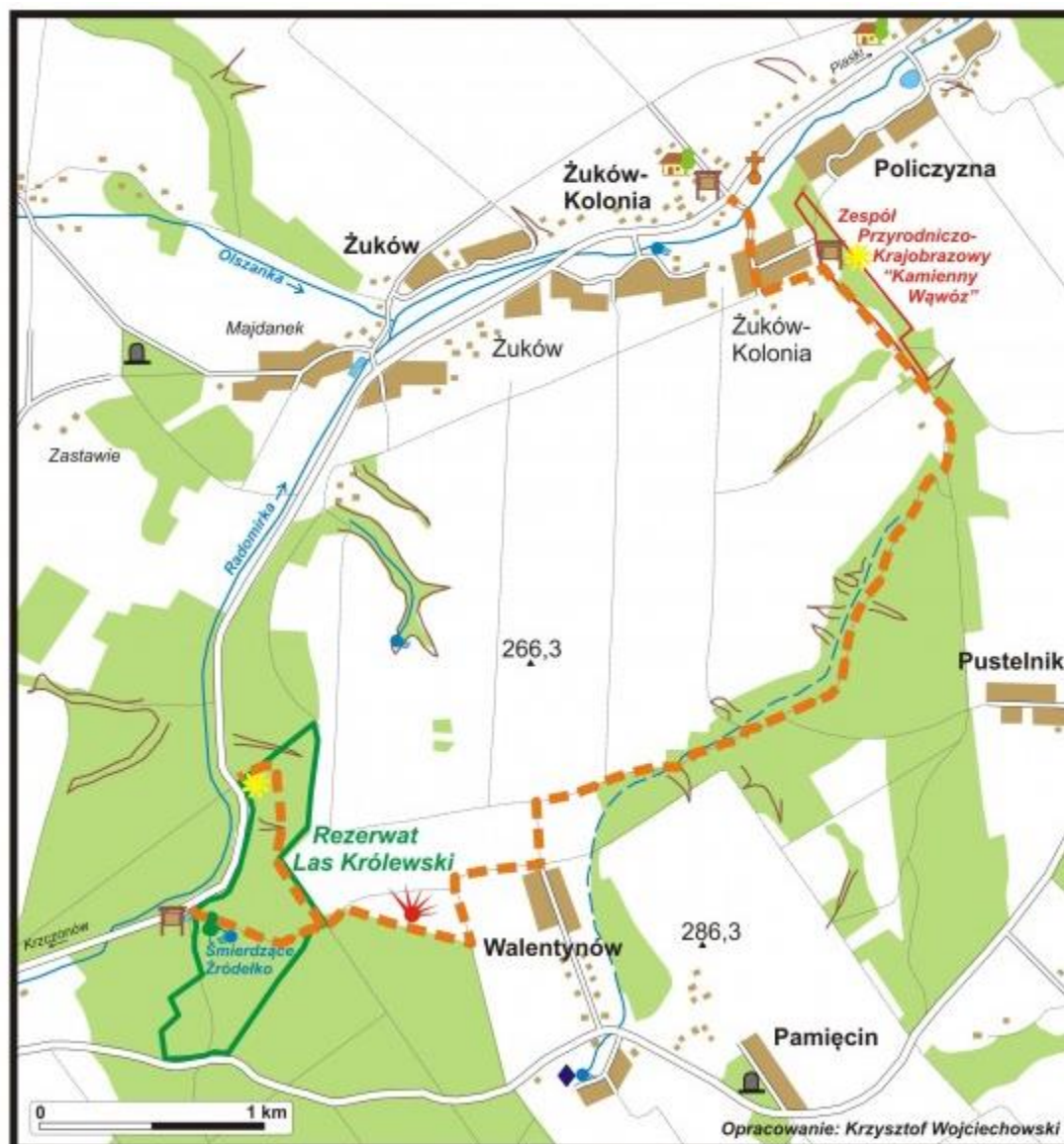
Gmina Krzczonów położona jest również na dwóch szlakach rowerowych o większym zasięgu:

- × żółty szlak rowerowy „Doliną Kosarzewki” biegnącą z Bychawy do Krzczonowa;
- × zielony szlak „Wyniosłości Giełczewskiej”.

Gmina Krzczonów znajduje się na tzw. Szlaku Jana III Sobieskiego. Nie jest to szlak, który został fizycznie wyznaczony w terenie, a projekt stowarzyszeniowy gmin, których tereny historycznie powiązane są z postacią króla Rzeczypospolitej. Celem jest promocja historycznej przeszłości. Na trasie można spotkać tzw. witacze oraz tablice informacyjne jak również wiaty turystyczne.

W ramach działalności statutowej Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych na terenie Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego w granicach Gminy Krzczonów została wytyczona ścieżka edukacyjna „Cieszynianka – Kamienny Wąwóz”. Na ścieżce prezentowane są różnorodne zbiorowiska roślinne, gatunki roślin i zwierząt, krajobrazów oraz form geomorfologicznych i obiektów hydrograficznych. Długość ścieżki wynosi 7,75 km. Na trasie umieszczone zostały 2 tablice informacyjne. Ścieżka została oznakowana w terenie. Został również wydany przewodnik po ścieżce edukacyjnej.

Ryc. 38. Przebieg ścieżki edukacyjnej "Cieszynianka - Kamienny Wąwóz"

— — — Ścieżka edukacyjna "Cieszynianka-Kamienny Wąwóz"	
▣ Tablica informacyjna	🏠 Zespół podworski
— Granica rezerwatu	✝ Kościół
— Granica zespołu przyrodniczo-krajobrazowego	⚰ Mogiła
🌿 Pomnik przyrody ożywionej, nieożywionej	🌲 Las
☀ Murawa kserotermiczna	🌊 Ciek wodny, zbiornik wodny
👉 Wąwóz	💧 Źródło
👁 Punkt widokowy	🏠 Teren zabudowany
	== Droga

Źródło: <https://parki.lubelskie.pl/aktualnosci/nowa-sciezka-edukacyjna-w-krzczonowskim-parku-krajobrazowym>

Ścieżka bierze swój początek u wejścia do rezerwatu Las Królewski. Można tu zobaczyć stanowisko cieszynianki wiosennej (nieliczne stanowiska na Lubelszczyźnie) – roślinę herbową Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Znajduje się tutaj również „Śmierzące Źródło”. Na ścieżce zaobserwować można murawy kserotermiczne. Dalej trasa prowadzi przez „Kamienny Wąwóz”. Na trasie można podziwiać piękne widoki

charakterystyczne dla Wyniosłości Giełczewskiej oraz zaobserwować wiele gatunków rzadkich roślin.

Poza zaprezentowanymi w rozdziale „Walory kulturowe” zabytkami i atrakcjami turystycznymi na terenie Gminy Krzczonów można spotkać kilka obiektów atrakcyjnych pod względem turystycznym, warto tu wymienić:

- * Stajnia Arvena – posiada szeroką ofertę atrakcji dla dzieci i dorosłych. W stajni prowadzi działalność Sekcja Jeździecka Arvena, a Stajnia Arvena zrzeszona w WKJ lubelskim opiera się na pracy instruktora z doświadczeniem zawodniczym i uprawnieniami PZJ. Organizowane są nauki jazdy konnej, pokazy, zawody, półkolonie, obozy jeździeckie, rajdy konne. Stajnia zlokalizowana jest w miejscowości Piotrkówek.
- * Winnica Sucha Dolina – niewielka plantacja w Krzczonowskim Parku Krajobrazowym. W ofercie winnicy znajdują się: degustacja win i serów kozich domowej roboty, spacer po winnicy z prezentacją metod uprawy winorośli oraz pokaz sprzętu winiarskiego.
- * Wioska Indiańska TOPAI - miejsce organizacji warsztatów indiańskich oraz świątecznych, szeregu spektakli i warsztatów rękodzieła, organizacji gier terenowych, zwiedzanie indiańskich namiotów tipi, mini zoo, możliwość zdobywania sprawności indiańskich (zajęcia dla dzieci).
- * W Olszance znajduje się agroturystyka Bogumiła i Tadeusz Wójcik. Oprócz możliwości noclegu organizowanych jest tu wiele wydarzeń i atrakcji: możliwość pobytu na wsi dla grupy zorganizowanej, możliwość spędzenia wakacji na wsi, możliwość organizacji wieczoru panieńskiego i kawalerskiego w stylu folk, wypożyczalnia rowerów, organizacja zielonej szkoły.

W ankiecie skierowanej do mieszkańców Gminy Krzczonów w pytaniu dotyczącym oceny poszczególnych obszarów jakości życia mieszkańców, respondenci najniżej ocenili dostępność do bazy gastronomicznej (28,9% odpowiedzi w kategorii bardzo zły oraz 35,6% w kategorii zły), jak również dostępność do bazy noclegowej (26,7% odpowiedzi w kategorii bardzo zły, 33,3% w kategorii zły). Niestety tego rodzaju ograniczenia w dostępie do wymienionych usług mają negatywny wpływ na rozwój turystyki na obszarze Gminy Krzczonów.

Rolnictwo

Rolnictwo jest podstawowym sektorem gospodarki w gminach wiejskich, także w Gminie Krzczonów o intensywnej funkcji rolniczej o wskazaniu do intensyfikacji rolnictwa. Na taki stan rzeczy wskazują m.in. struktura użytkowania gruntów, a także liczba gospodarstw. Rozwój rolnictwa uwarunkowany jest wieloma różnorodnymi czynnikami, zarówno przyrodniczymi, do których zaliczyć można: jakość i żyzność gleb, wpływ klimatu, stosunki wodne, ukształtowanie powierzchni, jak i pozaprzyrodniczych m.in.: sposób gospodarowania (nawożenie, mechanizacja rolnictwa), czy też stosunki własnościowe. Znaczny wpływ na poziom rolnictwa na danym terenie ma struktura wielkościowa gospodarstw. Większe gospodarstwa dają lepsze możliwości produkcyjne, a co za tym idzie dochody, jakie może uzyskać. Gospodarstwa wielkopowierzchniowe sprzyjają również wypracowaniu specjalizacji, dzięki czemu zwiększa się ich wydajność i opłacalność. Jednakże można również wykorzystać potencjał niewielkich gospodarstw rolnych, na przykład poprzez rozwój rodzinnych gospodarstw ekologicznych czy rozwój agroturystyki.

Tabela 28. Użytkowanie gruntów Gminy Krzczonów w oparciu o spis rolny z 2010 roku

	Liczba gospodarstw rolnych	Powierzchnia gospodarstw (ha)	Udział w gruntach rolnych ogółem (%)
grunty ogółem	938	9 786,65	100
użytki rolne ogółem	936	9 076,56	92,74
użytki rolne w dobrej kulturze	909	9 003,83	92,00
pod zasiewami	889	8 527,85	87,14
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	29	37,94	0,39
uprawy trwałe	322	195,41	2,00
sady ogółem	303	182,88	1,87
ogrody przydomowe	481	25,66	0,26
łąki trwałe	222	120,81	1,23
pastwiska trwałe	152	96,16	0,98
pozostałe użytki rolne	114	72,73	0,74
las i grunty leśne	570	309,82	3,17
pozostałe grunty	843	400,27	4,09

Źródło: BDL GUS

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w Gminie Krzczonów według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku wynosi 9076,56ha, z czego łąki zajmują 120,81 ha, sady 182,88ha, pastwiska 96,16 ha, uprawy trwałe 195,41ha, natomiast lasy i grunty leśne 309,82 ha.

Nieco inaczej przedstawia się charakterystyka na rok 2014⁵²: użytki rolne stanowiły 79,8% powierzchni gminy, w tym grunty orne to 77,9%, użytki zielone około 2%, z czego większość położona jest w dolinach rzek: Radomirki, Olszanki i Koszarzewki.

Tabela 29. Przeznaczenie gruntów w gminie Krzczonów w 2014 roku

Przeznaczenie gruntów	Powierzchnia (ha)
Grunty orne	9990
Sady	240,5
Łąki i pastwiska	260
Lasy i grunty leśne	1658,1
Zabudowania	5,9
Pozostałe grunty	651,3

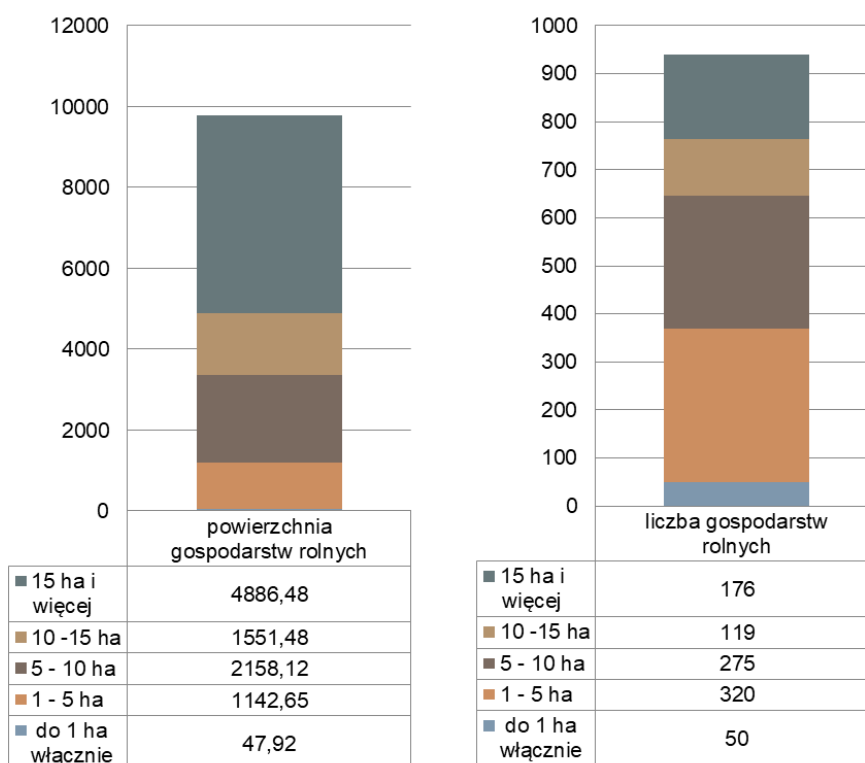
Źródło: Strategia rozwoju gminy Krzczonów na lata 2015-2020

⁵²Strategia rozwoju Gminy Krzczonów na lata 2015-2020.

Według danych GUS w 2019 roku na obszarze gminy Krzczonów powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 1655,27 ha, z czego 98,9% stanowiły lasy. W strukturze własności przeważały grunty leśne publiczne – 59,2% wszystkich gruntów leśnych w obszarze Gminy (979,17 ha), z czego 98,1% stanowiły lasy publiczne ogółem. Pozostała część to grunty leśne prywatne – 40,8% i w całości stanowiły lasy prywatne. Ewidencyjnie lasy należą do 22 wsi. Przeważa własność drobna, z tego powodu wynika znaczne utrudnienie w prowadzeniu racjonalnej gospodarki leśnej. Zbiorowiska leśne w Gminie tworzą różnej wielkości odosobnione kompleksy leśne, a lasy rozmieszczone są nierównomiernie. Największy kompleks leśny położony jest w środkowo-wschodniej części gminy, na wschód od wsi Krzczonów. Zwarte kompleksy leśne położone są również na zachodzie gminy pomiędzy wsiami Walentynów i Pustelnik. Centralna i południowo-zachodnia część gminy są najbardziej wylesione. Teoretyczny potencjał drewna w Gminie Krzczonów wynosi 1711,52 ton w skali roku⁵³. Zgodnie z planem nadleśnictwa w Świdniku pozyskania drewna na lata 2011-2020, w granicach Gminy średnie roczne możliwości pozyskania drewna określono na poziomie 4633 m³ grubizny.

Struktura agrarna Gminy Krzczonów jest niekorzystna, średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 2,5 ha i jest to wartość dużo niższa niż dla średniej województwa lubelskiego (6,1 ha). Gospodarstwa są rozdrobnione, a działki wchodzące w ich skład są oddalone od siebie.

Wykres 35. Liczba i powierzchnia gospodarstw rolnych w Gminie Krzczonów w podziale na obszarowe użytki rolne

Źródło: BDL GUS

⁵³ Założenia do planu zaopatrzenia Gminy Krzczonów w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

W 2010 roku w Gminie Krzczonów funkcjonowały 940 gospodarstwa. Najwięcej z nich dysponowało powierzchnią gruntów rolnych powyżej 1 ha jednak nie większych niż 5 ha – było to 320 gospodarstw (34,04% wszystkich gospodarstw). Pod względem powierzchni, największy areal w gminie zajmowały gospodarstwa powyżej 15 ha (4886,48 ha). Zgodnie z danymi w Strategii rozwoju Gminy Krzczonów na lata 2015-2020 w 2014 roku na terenie Gminy funkcjonowały 2063 gospodarstwa rolne o średniej powierzchni 4,86 ha.

Rolnictwo w Gminie Krzczonów stanowi najważniejszy dział gospodarki, wynika to z bardzo dobrej jakości gleb (duży udział gleb o wysokich klasach bonitacyjnych, około 87,26% ogólnej powierzchni⁵⁴) oraz braku rozwiniętej działalności przemysłowej w regionie. Gmina Krzczonów pod względem warunków glebowych położona jest w lubelsko-bychawskim rejonie glebowym, wartość wskaźnika rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla tego obszaru wynosi 94,7 pkt. według IUNG i należy do jednych z najwyższych w województwie. Na tak wysoką wartość wskaźnika wpływa wysoka wartość bonitacyjna gleb przy dość korzystnych warunkach agroklimatycznych. Nieco gorzej oceniono rzeźbę terenu oraz stosunki wodne obszaru Gminy⁵⁵. Odczyn 41%-60% gleb na terenie Gminy jest kwaśny o pH równym około 5,0, dodatkowo gleba charakteryzuje się średnią przyswajalnością składników pokarmowych⁵⁶. Wskazane elementy bonitacji gleb i waloryzacji przestrzeni rolniczej wpływają na stosunkowo dobrą produktywność i opłacalność gospodarstw rolnych.

Rolnictwo stanowi główne źródło dochodu mieszkańców gminy. Dominują małe, rozdrobnione gospodarstwa indywidualne, nastawione głównie na produkcje mieszane na potrzeby własne. Przeważa tradycyjna forma rolnictwa i kierunków upraw. Duży udział osób zatrudnionych w rolnictwie ze względu na niewystarczające dochody poszukuje pracy poza sektorem rolnym. Niemniej jednak dobra jakość środowiska naturalnego gminy oraz brak dużych zakładów przemysłowych stwarza korzystne warunki do specjalizacji gospodarstw w wybranych gatunkach roślin oraz niszowych sektorach produkcji i usług, w tym produkcji żywności ekologicznej oraz daje możliwość rozwoju turystyki i agroturystyki.

W produkcji rolniczej dominują zboża. Największą powierzchnię w uprawach zbóż zajmuje pszenica i jęczmień. W dużym stopniu uprawia się również ziemniaki, rzepak i buraki cukrowe, a także rośliny pastewne w tym motylkowe. Zgodnie z danymi szacunkowymi Urzędu Gminy Krzczonów z roku 2016 w strukturze produkcji roślinnej wyraźnie dominowały zboża podstawowe (75,8%; 3 570 ha – pszenica jara, 2 040 ha – jęczmień jary, 1 720 ha – pszenica ozima, 950 ha – mieszanki zbożowe, 70 ha – owies oraz 45 ha – żyto). Następną grupą pod względem liczebności były rośliny oleiste (10,57%; 820 ha – rzepak ozimy, 300 ha – soja oleista, 30 ha – rzepak jary oraz 19 ha – mak, len, gorczyca i inne rośliny oleiste) i buraki cukrowe (6,55%). Powyżej 1% w strukturze produkcji zapisały się kolejno rośliny strączkowe (głównie groch), rośliny pastewne i krzewy owocowe. Marginalnym udziałem charakteryzowały się: kukurydza, warzywa, zioła, drzewa owocowe i uprawy pod osłonami.

Sadownicza produkcja rolnicza na obszarze Gminy opiera się głównie na uprawie krzewów owocowych, głównie porzeczka czarna (39,14%), truskawki i maliny. Wśród drzew

⁵⁴ Strategia rozwoju Gminy Krzczonów na lata 2015-2020.

⁵⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów.

⁵⁶ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Krzczonów, 2005-2020.

owocowych największym udziałem charakteryzują się jabłonie (8,48%). Poza tym uprawiane są wiśnie i czereśnie, orzechy włoskie, śliwy, grusze. Szacowana liczba krzewów na rok 2016 wynosiła 262600 sztuk, natomiast drzew owocowych 26300 sztuk. Szkółki drzew i krzewów owocowych zajmowały około 3,5 ha⁵⁷.

Produkcja zwierzęca nastawiona jest głównie na pogłowie trzody chlewnej i hodowli bydła. Na omawianym obszarze wysokim odsetkiem odznacza się również hodowla drobiu (głównie kury i kaczki) i pszczelarstwo. Jednakże charakterystyczne jest, że obsada zwierząt systematycznie maleje w gospodarstwach domowych, na rzecz gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej. W otulinie Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego, dopuszczone są fermy do 60 DJP. Wyklucza się wysoką intensywność produkcji zwierzęcej, zagrażającą degradacją środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych. Pożądany jest rozwój hodowli w niewielkich stadach, poza bydłem, także innych gatunków zwierząt⁵⁸.

2.5. Jakość rządzenia

Umiejętne planowanie i zarządzanie strategiczne przez władze lokalne ma zapewnić gospodarność, efektywność i skuteczność organizacji sektora publicznego, podnieść poziom świadczonych usług i dopasować je do zmieniających się potrzeb społecznych oraz złożonych uwarunkowań zewnętrznych. Zarządzanie strategiczne w Gminie (podejście do gospodarczych szans i wyzwań poprzez formułowanie celów i wprowadzanie ich w życie) prowadzone jest poprzez realizację różnego rodzaju programów i strategii.

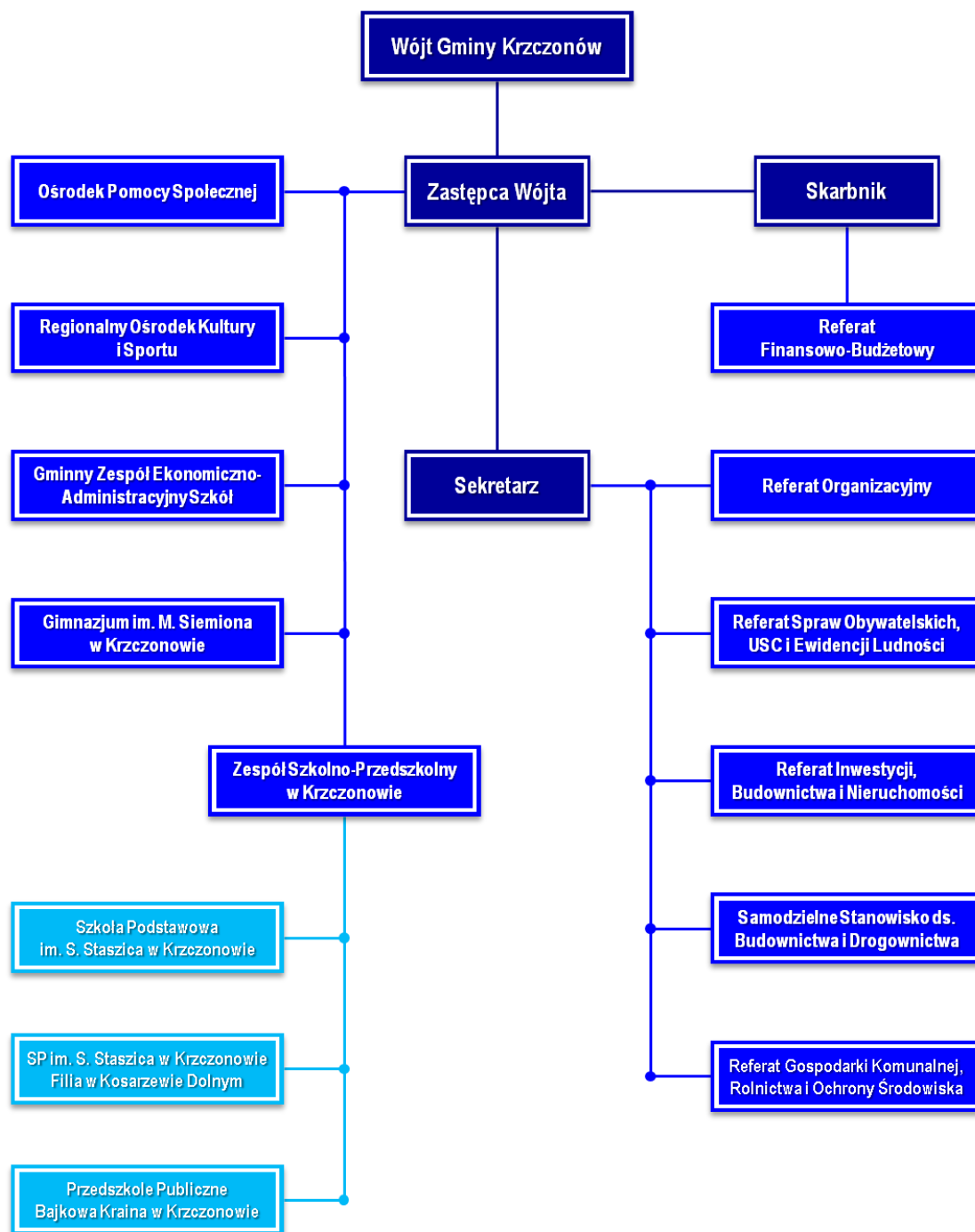
Ogólne założenia polityki rozwoju Gminy Krzczonów realizowane były w oparciu o Strategię Rozwoju Gminy Krzczonów na lata 2015-2020 jak również o Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krzczonów. Dodatkowo zagadnienia związane ze środowiskiem normują: Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest na lata 2011 – 2032”, Plan Gospodarki Niskoemisyjnej oraz Strategia Rozwoju Elektromobilności Gminy Krzczonów. W Gminie obowiązuje również Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Krzczonów na lata 2017 – 2023. Kwestie związane z polityką społeczną zostały uregulowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkomanii i Innych Uzależnień.

Kluczowym czynnikiem służącym rozwojowi jednostek samorządu terytorialnego jest sprawna i efektywna administracja samorządowa, inicjująca i wspierająca działania na rzecz rozwoju tych obszarów. Niezbędny jest tu potencjał instytucjonalny danej jednostki samorządowej rozumiany m.in., jako odpowiednie struktury organizacyjne, właściwe procedury działania, mechanizmy zapewniające udział społeczności lokalnej w zarządzaniu sprawami publicznymi oraz kompetentnych i sprawnych urzędników.

⁵⁷ Dane szacunkowe Urzędu Gminy Krzczonów z dnia 21 października 2016 roku.

⁵⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krzczonów.

Ryc. 39. Struktura organizacyjna Urzędu Gminy Krzczonów

Źródło: <https://krzczonow.pl/organizacja-urzedu/>

Bilans oraz rachunek zysków i strat to elementy sprawozdania finansowego, które dostarczają informacji o sytuacji finansowej i wyniku finansowym danej jednostki (są pomocne przy podejmowaniu decyzji gospodarczych). Obrazują one rezultaty działań władz oraz efektywność wykorzystania środków publicznych.

Posiadane przez Gminę Krzczonów zasoby uwidocznione są w sprawozdaniach finansowych w pozycji aktywa trwałe, na które składają się wartości niematerialne i prawne, środki trwałe (w tym grunty, budynki, inne) oraz środki trwałe w budowie, należności i środki pieniężne. Dominującymi pozycjami w rzeczowych aktywach trwałych Gminy Krzczonów są

budynki. Rolę rzeczowych aktywów trwałych w kształtowaniu struktury majątku Gminy Krzczonów uwidoczniło obliczając ich udział w ogólnej wartości aktywów. Udział rzeczowych aktywów trwałych w aktywach ogółem utrzymał się niemal na tym samym poziomie, pod koniec 2018 roku udział ten stanowił 87,81%, natomiast w 2019 roku udział ten wyraźnie spadł i wynosił 86,65%.

Aktywność Gminy Krzczonów w realizacji inwestycji obrazuje jedna z pozycji aktywów tj. środki trwałe w budowie. Jest to wartość kosztów poniesionych na budowę, montaż bądź też ulepszenie środka trwałego. Pod koniec 2018 roku na budowę, montaż albo ulepszenie środków trwałych Gmina przeznaczyła 6,3 mln zł, natomiast w grudniu 2019 roku była to dużo mniejsza kwota równa 1,6 mln zł.

Tabela 30. Wartość aktywów trwałych Gminy Krzczonów w oparciu o roczne sprawozdania finansowe

Rok sprawozdania	2018	2019
Aktywa	27 181 347,02	28 177 445,39
Aktywa trwałe	23 868 457,91	24 416 093,60
Wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00
Rzeczowe aktywa trwałe (środki trwałe)	23 868 457,91	22 809 946,04
W tym:		
Grunty	1 320 196,76	1 320 196,76
Budynki	15 875 160,74	17 383 455,43
Urządzenia techniczne i maszyny	102 784,53	2 210 169,94
Środki transportu	221 874,64	157 275,48
Pozostałe środki trwałe	54 500,30	1 738 848,43
Środki trwałe w budowie (inwestycje)	6 293 940,94	1 606 147,56

Źródło: Dane Urzędu Gminy Krzczonów

Dodatni wynik finansowy stanowi nadwyżkę budżetu i prezentuje różnicę między dochodami budżetu a wydatkami budżetu. W ostatnich dwóch latach wielkość nadwyżki osiągnęła zbliżone wartości, w 2018 roku było to 4,5 mln zł, a w roku 2019 niewiele mniej – 4,4 mln zł.

Posiadane na koniec roku środki finansowe gmin prezentowane są w pozycji krótkoterminowe aktywa obrotowe i obejmują m. in. środki pieniężne w kasie i na rachunkach, lokaty, czeki i weksle. Gmina Krzczonów wyższe aktywa obrotowe uzyskała w roku 2019 – 3,8 mln zł. Wartość środków pieniężnych jest istotna, gdyż stanowią one podstawowe źródło finansowania realizowanych przez gminy wydatków budżetowych oraz rozchodów budżetowych.

Tabela 31. Aktywa obrotowe, środki pieniężne i wynik finansowy Gminy Krzczonów w oparciu o sprawozdania finansowe

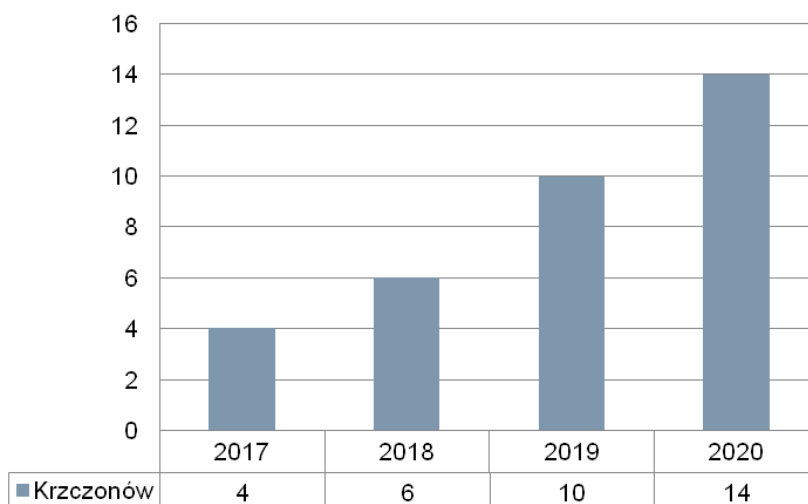
Rok sprawozdania	2018	2019
Aktywa obrotowe	3 312 889,11	3 761 351,79
Należności i roszczenia	3 234 880,65	3 234 880,65
Środki pieniężne	51 111,22	143 656,36
Wynik finansowy	4 517 931,07	4 369 762,46

Źródło: Dane Urzędu Gminy Krzczonów

Corocznie projekty uchwały budżetowej Gminy Krzczonów podlegają rozpatrzeniu przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Lublinie, jak dotąd sprawozdania zostały zatwierdzone.

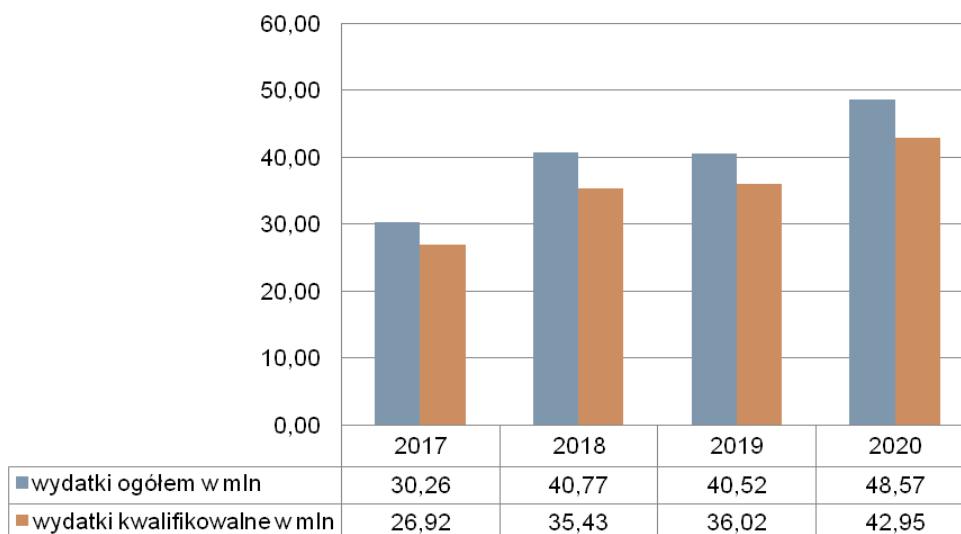
Gmina Krzczonów aktywnie uczestniczy w konkursach i naborach na możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych jak i „miękkich”. Dokumentacje aplikacyjne przedkłada zarówno do instytucji zajmujących się rozdysponowaniem środków krajowych jak i zewnętrznych w tym Unii Europejskiej.

Wykres 36. Liczba umów o dofinansowanie podpisanych wg programów operacyjnych w latach 2017 - 2020

Źródło: BDL GUS

Wykres 37. Koszty ogółem i kwalifikowane zgodnie z umowami o dofinansowanie wg programów operacyjnych w Gminie Krzczonów w latach 2017 - 2020 (mln zł)

Źródło: BDL GUS

Główny Urząd Statystyczny monitoruje liczbę umów i wartość kosztów kwalifikowalnych i całkowitych projektów współfinansowanych w ramach programów operacyjnych zarówno tych krajowych jak i regionalnych. Przedstawiona powyżej statystyka GUS nie obejmuje jednak m.in. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz środków w ramach Szwajcarsko-Polski Programu Współpracy, Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014–2020, Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, dlatego też nie przedstawia pełnego doświadczenia Gminy Krzczonów w pozyskaniu środków zewnętrznych. Zgodnie z danymi GUS wyraźnie wzrasta liczba podpisanych umów o dofinansowanie. W 2020 roku podpisano 14 umów i był to wzrost o 250% w porównaniu do roku 2017 (4 umowy). Wyraźnie wzrosły również wydatki ogółem oraz wydatki kwalifikowalne zgodnie z umowami o dofinansowanie. W 2020 roku wydatki ogółem wynosiły 48,57 mln zł i były większe o 60,51% w porównaniu do 2017 roku.

Wydatki kwalifikowalne w 2020 roku wynosiły 42,95 mln zł (większe o 59,55% w porównaniu do 2017 roku).

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Gmina Krzczonów i jednostki podległe zrealizowały 6 projektów na kwotę 2 673 181,17 zł z dofinansowaniem równym 1 645 697,33 zł.

Tabela 32. Wykaz projektów zrealizowanych w ramach PROW 2007-2013

L.p.	Tytuł projektu	Beneficjent	Partnerzy	Wartość ogółem (zł)	Dofinansowanie (zł)	Źródło finansowania
1	Budowa infrastruktury przy boisku w Krzczonowie	Gmina Krzczonów	-	128 466,10	80 546,00	PROW 2007-2013, Lokalne strategie rozwoju w zakresie odnowy i rozwoju wsi / 2Oś IV Leader
2	Urządzenie placu zabaw i zagospodarowanie terenu w	Gmina Krzczonów	-	130 399,38	80 163,00	PROW 2007-2013, Lokalne strategie rozwoju w zakresie odnowy i rozwoju wsi

	miejsowości Krzczonów Wójtostwo					/ Oś IV Leader
3	Remont i modernizacja świetlicy wiejskiej w Walentynowie	Ochotnicza Straż Pożarna Pamięcin	-	35 707,62	24 995,33	PROW 2007-2013, Małe projekty / Oś IV Leader
4	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Krzczonów	Gmina Krzczonów	-	452 743,18	276 062,00	PROW 2007-2013, 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej / Oś III
5	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Krzczonów	Gmina Krzczonów	-	1 550 990,16	953 476,00	PROW 2007-2013, 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej / Oś III
6	„Remont i adaptacja budynku w miejscowości Kosarzew Dolny i Sobieska Wola Druga na cele społeczno – kulturalne.	Gmina Krzczonów		374 874,73	230 455,00	PROW 2007-2013, 313 Odnowa i rozwój wsi / Oś III

Źródło: Dane UG

Jednostką odpowiedzialną za poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla działań strategicznych oraz wsparciem w zakresie montażu finansowego jest Referat Finansowo-Budżetowy. Dobrze zaplanowana i zgodna współpraca Gminy z jednostkami samorządu terytorialnego wyższego rzędu, tj. powiatem i województwem, jest podstawowym warunkiem spójnego rozwoju danego obszaru. Współpraca Gminy Krzczonów z innymi podmiotami opiera się na wzajemnym zaufaniu partnerów oraz świadomości, że problemy przekraczające granice pojedynczych gmin trzeba rozwiązywać wspólnie. Przykład może stanowić współpraca Gminy Krzczonów z powiatem lubelskim w kwestii poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Udzielono pomocy finansowej powiatowi lubelskiemu na realizację zadań związanych z poprawą infrastruktury drogowej w drogach powiatowych, w roku 2019 na kwotę 2 104 701,00 mln zł i zrealizowano 5 przedsięwzięć w tym zakresie.

Ustawa o samorządzie gminnym w art. 30 ust. 1 nakłada na Wójta obowiązek wykonywania uchwał Rady Gminy. W ciągu 2019 roku Rada Gminy Krzczonów podjęła 55 uchwał. Zagadnienia regulowane tymi uchwałami to: organizacja Gminy i Urzędu Gminy, finansów Gminy, ochrony środowiska, ochrony zdrowia, zarządzania majątkiem, oświaty, infrastruktury drogowej, pomocy społecznej, kultury i dziedzictwa narodowego, utrzymanie czystości i systemu odbioru odpadów. W ciągu 2019 roku Wójt wydał 103 zarządzeń.

Gmina Krzczonów jest członkiem kilku związków i stowarzyszeń:

- × *Lokalna Grupa Działania na rzecz rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego: Kraina wokół Lublina*” - stowarzyszenie powstało na Zebraniu Założycielskim 16 kwietnia 2008 roku. Do Stowarzyszenia należą członkowie reprezentujących sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) na lata 2014 – 2020 pozwala na pozyskanie środków PROW dla gmin: Bełżyce, Borzechów, Bychawa, Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Krzczonów, Niedzwica Duża, Niemce, Strzyżewice, Wólka, Wysokie, Zakrzew.

- * *Celowy Związek Gmin Proekob* to zrzeszenie 15 gmin województwa lubelskiego, którego celem jest realizacja wspólnego zadania z zakresu gospodarki odpadami. Głównym zadaniem Celowego Związku jest budowa nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami obejmującego wszystkie gminy członkowskie.
- * *Związek Gmin Lubelszczyzny* - głównym celem działalności Związku jest reprezentowanie i obrona interesów gmin. Każde podejmowane przez Związek działanie dotyczy wszystkich gmin i rezultaty aktywności Związku docierają do wszystkich samorządów Lubelszczyzny.

Gmina Krzczonów prowadzi działalność promocyjną, lecz na niewielką skalę. Podstawowym narzędziem promocji jest strona internetowa Gminy, która jest na bieżąco aktualizowana, jednakże spełnia ona głównie rolę ogólnoinformacyjną, a nie promocyjną. Dodatkowo Gmina Krzczonów prowadzi profil na facebooku, gdzie umieszczane są najważniejsze aktualności. Funkcjonują również profile: Koło Gospodyń i Gospodarzy Krzczonów Sołtysy, Koło Gospodyń Wiejskich w Olszance „Olszynka”, OSP Krzczonów, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Krzczonowie, Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Krzczonowie, Biblioteka Krzczonów, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Krzczonów, Rokis Krzczonów. Gmina w ograniczonym stopniu uczestniczy w targach krajowych i międzynarodowych. Promocją regionalizmu tych ziem od 2004 roku zajmuje się Krzczonowskie Stowarzyszenie Regionalne, które wydało 2 publikacje monograficzne: „Dzieje Krzczonowa 1359 – 2011” oraz „Parafia Krzczonów”. Cyklicznie wydawany jest kwartalnik „Krzczonowski Gościńiec”. Należy dążyć do zwiększenia aktywności Gminy w zakresie promocji i współpracy międzynarodowej.

Gmina Krzczonów prowadzi System Informacji Przestrzennej - Portal mapowy w systemie e-mapa.net. Do głównych danych prezentowanych w portalu gminnym należy zaliczyć dane, za których prowadzenie odpowiedzialna jest gmina, tj. dane adresowe oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Dane te są publikowane na tle danych referencyjnych tj. ewidencji gruntów i budynków pochodzących ze starostw powiatowych i innych dostępnych zasobów informacyjnych.

Aby ułatwić mieszkańcom Gminy załatwianie spraw urzędowych istnieje możliwość korespondencji, składania wniosków do Urzędu poprzez ePUAP.

Zdolność inwestycyjna Gminy

Budżet oraz jego struktura stanowią podstawę gospodarki finansowej gminy, a także świadczą o jej zdolności inwestycyjnej. Uchwalony przez Radę Gminy budżet jest najważniejszym elementem w procesie zarządzania finansami gminy. Pozwala na skuteczne zaplanowanie podziału dostępnych środków finansowych. Budżet, jako plan finansowy obejmuje dochody, wydatki oraz przychody i rozchody.

Podstawą gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego jest budżet i Wieloletnia Prognoza Finansowa, uchwalane corocznie przez Radę Gminy i opiniowane przez Regionalną Izbę Obrachunkową. Zgodnie z przyjętą uchwałą budżetową na rok 2021 (Uchwała Nr XIV/109/2020 Rady Gminy Krzczonów z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie uchwały budżetowej na rok 2021) Gmina Krzczonów przewiduje uzyskanie dochodu w wysokości 30 085 939,78 zł, z tego dochody bieżące w kwocie 19646893,18 zł i dochody majątkowe w kwocie 10 439 046,60 zł. Przewidywana kwota wydatków budżetu to 32 926 939,78 zł, z tego wydatki bieżące w kwocie 19609165,59 zł i wydatki majątkowe w kwocie 5 770 548,00 zł. Taka konstrukcja budżetu daje nam ujemny wynik finansowy na

poziomie 2 841 000,00 zł. Źródłami pokrycia deficytu są kredyty i pożyczki oraz przychody pochodzące z wolnych środków. Planowany przychód budżetu Gminy to kwota 3 272 000,00 zł, natomiast planowane rozchody budżetu Gminy to 431 000,00 zł.

Tabela 33. Syntetyczne zestawienie budżetu Gminy Krzczonów w latach 2009-2019 (w mln zł)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
dochody ogółem	10,28	11,01	11,64	14,54	14,25	13,00	13,87	15,64	17,75	20,69	24,34
wydatki z budżetu ogółem	9,92	12,36	11,33	13,83	13,23	13,08	13,17	15,17	19,59	21,56	22,90
wynik finansowy	0,37	-1,34	0,31	0,71	1,03	-0,08	0,70	0,47	-1,84	-0,87	1,44

Źródło: BDL GUS

Analizując syntetyczne zestawienie budżetu Gminy w latach 2009-2019 Gmina Krzczonów najwyższe dochody uzyskała w 2019 roku, natomiast najniższe w 2009 roku. W tym samym roku zanotowano również najniższe wydatki, natomiast najwyższe wydatki zaobserwowano w 2019 roku. Deficyt budżetowy wystąpił w latach 2010, 2014, 2017 – 2018.

Tabela 34. Dochody własne Gminy Krzczonów w latach 2014-2019 (w mln zł)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
razem	4,26	4,68	4,66	5,99	5,37	6,23
dochody podatkowe - podatek rolny	1,32	1,38	1,43	1,42	1,42	1,63
dochody podatkowe - podatek leśny	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	0,49	0,57	0,47	0,49	0,58	0,67
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	0,06	0,06	0,08	0,05	0,11	0,09
dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,003
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	0,064	0,063	0,077	0,093	0,111	0,146
dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	-0,0001	0,0013	0,0016	0,0015	0,0020	0,0025
dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	1,99	2,14	2,12	2,13	2,29	2,60
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	1,08	1,22	1,36	1,35	1,49	1,66
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	1,08	1,22	1,35	1,35	1,48	1,66
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	0,002	0,002	0,003	0,001	0,003	0,004
wpływy z opłaty skarbowej	0,015	0,014	0,013	0,015	0,016	0,017
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

wpływy z usług	0,598	0,606	0,617	0,637	0,697	0,686
wpływy z opłaty targowej	0,006	0,006	0,009	0,007	0,007	0,006
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	0,286	0,297	0,308	0,298	0,300	0,386
dochody z majątku	0,117	0,056	0,065	0,348	0,066	0,071
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	0,059	0,054	0,057	0,057	0,066	0,071
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	0,061	0,017	0,025	1,060	0,334	0,073
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	0,005	0,000	0,025	0,979	0,334	0,053

Źródło: BDL GUS

Dochody własne Gminy Krzczonów na przestrzeni 6 lat ulegały niewielkim wahaniom, średnio utrzymując się w wysokości około 5,20 mln zł. Najwyższe były w roku 2019 uzyskując wartość 6,23 mln zł. W porównaniu do roku 2014 (4,26 mln zł) wzrosły o 46,24% (4,45 mln zł). W 2019 roku największy udział w dochodach to dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw (41,74%) oraz udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem (26,64%). Znacznym udziałem odznaczają się też dochody podatkowe - podatek rolny (26,09%).

Tabela 35. Struktura wydatków Gminy Krzczonów w latach 2014-2019 (w mln zł)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	13,08	13,17	15,17	19,59	21,56	22,90
wydatki majątkowe ogółem	2,20	2,28	1,76	4,99	5,82	5,97
wydatki majątkowe inwestycyjne	2,20	2,28	1,76	4,99	5,82	5,97
wydatki bieżące ogółem	10,89	10,88	13,41	14,60	15,74	16,92
wydatki bieżące na wynagrodzenia	4,62	4,80	4,82	5,07	5,33	6,06
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	0,87	0,93	0,94	0,96	1,05	1,18
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	2,09	1,97	1,81	1,98	2,58	2,28
dotacje ogółem	0,39	0,38	0,72	0,65	0,67	0,67
świadczenia na rzecz osób fizycznych	1,88	1,75	4,04	4,83	4,85	5,32

Źródło: BDL GUS

Wydatki ogółem Gminy Krzczonów na przestrzeni 6 lat ulegały wzrostowi. Średnia roczna dla analizowanego okresu czasu wynosi 17,58 mln zł. Najwyższą wartość zanotowano w 2019 roku, najniższą natomiast w 2014 r. Wartość wydatków w 2019 roku to 21,56 mln zł i była to wartość o 64,83% wyższa niż w 2014 roku (o 9,81 mln zł).

Wydatki majątkowe inwestycyjne w 2019 roku stanowiły 26,09% wydatków ogółem, ich najwyższą wartość zanotowano w 2019 r. – 5,97 mln zł.

Wydatki bieżące w 2019 roku wynosiły 16,92 mln zł (73,91% wydatków ogółem), ich wartość rokrocznie od 2015 roku rośnie i w 2019 roku była najwyższa. Istotnym źródłem wydatków bieżących są wydatki bieżące jednostek budżetowych (47,41% wydatków ogółem w 2019 r.) oraz wydatki bieżące na zakup materiałów i usług (9,96% wydatków ogółem w 2019 r.).

Tabela 36. Procent realizacji planu budżetu Gminy Krzczonów w latach 2017-2019

		2017	2018	2019
dochody		93,50%	96,78%	95,17%
w tym:	bieżące	101,01%	99,06%	100,24%
	majątkowe	55,26%	87,45%	81,19%
wydatki		94,17%	95,53%	93,43%

Źródło: Informacja o przebiegu wykonania budżetu Gminy Krzczonów za 2017 rok, Informacja o przebiegu wykonania budżetu Gminy Krzczonów za 2018 rok, Informacja o przebiegu wykonania budżetu Gminy Krzczonów za 2019 rok

Analizując sprawozdania roczne z realizacji budżetu Gminy Krzczonów za lata 2017-2019 należy stwierdzić, że proces planowania finansowego w gminie przebiega prawidłowo. W 2017 roku dochody osiągnięto w wysokości 93,50%, w tym dochody bieżące zrealizowano w 101,01% natomiast majątkowe w 55,26%. Planowane wydatki w 2017 roku zostały zrealizowane w 94,17%. W 2018 roku procenty realizacji planu budżetu Gminy były najwyższe w analizowanym okresie czasu, osiągnięto dochody w wysokości 96,78% planu, w tym dochody bieżące wykonano w 99,06%, natomiast dochody majątkowe w 87,45%. Planowane wydatki budżetowe wykonano w 95,53%. W 2019 roku osiągnięto dochody w wysokości 95,17% środków planowanych, w tym uzyskano 100,24% planowanych dochodów bieżących i 81,19% planowanych dochodów majątkowych. Planowane wydatki w 2019 roku zostały zrealizowane w 93,43%.

Średni dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze Gminy Krzczonów w 2019 roku wyniósł 5 570,82 zł i był wyższy niż średnia dla powiatu lubelskiego (5 046,18 zł) oraz wyższy od średniej dla województwa lubelskiego (5 438,72 zł).

Ryc. 40. Dochody ogółem przypadające na jednego mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej

		2014	2015	2016	2017	2018
Krzczonów	Wartość	2992	2981	3108	3487	4034.59
	Wartość standaryzowana	-0.6	-0.83	-1.14	-1.01	-0.68
	Dynamika					-0.16
Grupa porównawcza H4	Średnia	3223.19	3316.06	3562.23	3907.36	4337.98
	Mediana	3181	3262	3513	3885	4298.59

Źródło: MRL

Dochody ogółem budżetu Gminy Krzczonów przypadające na 1 mieszkańca od 2014 roku prezentują trend wzrostowy. W 2018 roku wartość średniej trzyletniej dochodów na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów wynosiła 4 034,59 zł i była ona niższa od wartości dla Gminy Wysokie, ale wyższa od wartości dla Gminy Trzeszczany i Grabowiec. Wartość wskaźnika jest niższa niż średnia i mediana dla grupy referencyjnej. Pomimo wzrostu wartości dochodu na wykresie XY Gmina została ulokowana w ćwiartce IV, co oznacza, że jej sytuacja jest słabsza niż przeciętna w porównywalnych gminach i rozwija się wolniej. Gmina we wskaźniku z tej ćwiartki nie tylko nie jest liderem, ale traci dystans do jednostek podobnych. Jest to sytuacja zdecydowanie niekorzystna.

3. BARIERY ORAZ POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY KRZCZONÓW

Rozwój lokalny stanowi istotny element rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego jednostek samorządu terytorialnego. Umożliwia on realizację interesów indywidualnych jak i ogólnospołecznych z wykorzystaniem lokalnych zasobów i czynników rozwoju (potencjałów).

W przedmiotowym rozdziale dokonano oceny czynników wpływających na rozwój lokalny w tym zidentyfikowano podstawowe bariery hamujące ten rozwój. Ocenę poparto badaniami ankietowymi przeprowadzonymi wśród społeczności lokalnej.

Warunki do rozwoju rolnictwa

Potencjał

Bardzo dobre warunki glebowe oraz wysokie usłonecznienie stanowią duży potencjał Gminy Krzczonów wskazany również w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do rozwoju rolnictwa w ramach Żywicielskiego Obszaru Strategicznej Interwencji. Rolnictwo w Gminie Krzczonów stanowi najważniejszy dział gospodarki.

Gmina posiada duże powierzchnie obszarów o wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Stanowi to potencjał Gminy do rozwoju efektywnego rolnictwa opartego na zdrowej żywności, którego produkty mogłyby być zagospodarowywane w lokalnych przetwórnich.

Korzystne warunki do rozwoju rolnictwa umożliwiają również rozwijanie rolnictwa ekologicznego i produkcję żywności certyfikowanej. Rolnictwo ekologiczne oprócz funkcji gospodarczo-ekonomicznej pełni podwójną funkcję społeczną: z jednej strony dostarcza towarów na rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony jest działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczynia się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i rozwoju obszarów wiejskich.

Istotnym atutem Gminy jest czyste środowisko naturalne i brak zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia. Duże usłonecznienie charakterystyczne dla obszaru Gminy stanowi sprzyjające uwarunkowanie przyrodnicze do rozwoju rolnictwa.

Gmina charakteryzuje się niekorzystną strukturą obszarową – małe, rozdrobnione gospodarstwa indywidualne. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 2,5 ha i jest to wartość dużo niższa niż dla średniej województwa lubelskiego (6,1 ha). W przeważającej części są one nastawione na produkcje mieszane. Prosperujące na obszarze Gminy gospodarstwa nie generują wystarczających przychodów. Większe gospodarstwa dają lepsze możliwości produkcyjne, a co za tym idzie dochody, jakie może uzyskać. Gospodarstwa wielkopowierzchniowe sprzyjają również wypracowaniu specjalizacji, dzięki czemu zwiększa się ich wydajność i opłacalność. Jednakże można również wykorzystać potencjał niewielkich gospodarstw rolnych, na przykład poprzez rozwój rodzinnych gospodarstw ekologicznych czy rozwój agroturystyki. Stwarza to miejscowej ludności dodatkowe możliwości zarobkowania, umożliwia wykorzystanie istniejących zasobów mieszkaniowych oraz zagospodarowanie produkowanej bezpośrednio w gospodarstwie żywności o wysokiej jakości.

Bariera

W opinii mieszkańców:

Obszarem jakości życia najwyżej ocenionym przez mieszkańców jest stan środowiska naturalnego (46,7% odpowiedzi dobry oraz 4,4% odpowiedzi bardzo dobry). W ramach oceny stanu i jakości sfery gospodarczej Gminy mieszkańcy najlepiej ocenili obszar: warunki rozwoju działalności rolniczej (40% odpowiedzi z oceną „dobry” i 6,7% odpowiedzi „bardzo dobry”).

Zasoby dziedzictwa przyrodniczego, historycznego i kulturowego

Potencjał

Gmina Krzczonów cechuje się dużym zasobem przyrodniczym, kulturowym i historycznym. Są to elementy o wysokim potencjale, które przy odpowiednim wykorzystaniu, mogą stać się istotnymi aktywami w rozwoju turystyki w regionie.

Potencjał przyrodniczy Gminy Krzczonów budują unikalne krajobrazy Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego oraz Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Krzczonowski Park Krajobrazowy stanowi niezwykle ważny czynnik wpływający na wybór kierunku rozwoju Gminy Krzczonów.

Z obszarem Gminy wiąże się bogate niematerialne dziedzictwo kulturowe kształtujące tożsamość społeczną objawiające się głównie w tradycjach kulinarnych oraz rękodzielnictwie. Dla omawianego obszaru bardzo charakterystyczny jest strój krzczonowski jak również zdobnictwo ludowe stanowiące wyznacznik kultury ludowej Lubelszczyzny. Na terenie Gminy Krzczonów podtrzymywane są również tradycje sztuki ludowej związanej z pisankarstwem oraz własnoręcznym wykonywaniem palm. Z działalnością ludową zapoznać się można m.in. poprzez odbywające się na terenie Gminy imprezy cykliczne (np. Jarmark Wielkanocny, Festyn Regionalny, Dożynki Gminne). Z Gminą Krzczonów związanych jest wiele potraw tradycyjnych i regionalnych. Są to np. cebulak czy kiełbasa wieprzowa z Krzczonowa. Wszystkie te elementy mogą przełożyć się na rozwój turystyki czy posłużyć, jako wyróżnik w promocji obszaru Gminy.

Potencjałem Gminy są również duże zasoby związane z historią konfliktów oraz miejsca upamiętniające (pola bitew, pomniki, tablice pamiątkowe oraz miejsca pamięci narodowej, cmentarze), co może zostać wykorzystane do rozwoju turystyki kwalifikowanej.

Walory przyrodnicze i bogata historia regionu zachęcają do działalności funkcjonujące tu organizacje pozarządowe. Efektem ich aktywności są różnego typu przedsięwzięcia mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego oraz kultywowanie i rozpowszechnianie tradycji tego terenu. Zasoby naturalne, walory krajobrazowe, twórczość ludowa i produkty lokalne (w tym spożywcze) dostępne w Gminie Krzczonów, dają podstawę do budowy gospodarki lokalnej z większą wartością dodaną.

Jednocześnie duży udział obszarów chronionych stanowi słabą stronę Gminy, ze względu na utrudnienia inwestycyjne. Jest to jeden z czynników wpływających na niewielkie zainteresowanie tymi terenami ze strony inwestorów zewnętrznych. Słabą stroną jest również brak zbiorników wodnych, którym można nadać

Bariera

dwojakie funkcje: retencyjne i rekreacyjne. Stanowi to zagrożenie dla jakości gruntów rolnych, wielkości produkcji rolnej oraz ogranicza potencjał turystyczny.

Potencjał rekreacyjno-turystyczny Gminy Krzczonów jest duży, lecz nie jest w pełni wykorzystany i nie ma odpowiedniej siły przebicia na rynku. Wynika to ze znikomych i mało skutecznych działań informacyjno-promocyjnych i braku rozpoznawalnej marki obszaru. Dodatkowo problemem jest tutaj znikoma baza turystyczna i noclegowa. Zauważalny jest również zły stan techniczny niektórych z obiektów kulturalnych oraz zabytków.

W opinii mieszkańców:

Na pytanie o stan i jakość poszczególnych elementów środowiska i przestrzeni gminy jednym z najlepiej ocenionych przez badanych obszarem były walory środowiska przyrodniczego Gminy (35,6% odpowiedzi „dobry” i 20% odpowiedzi „bardzo dobry”).

Dostępność komunikacyjna

Potencjał

Gmina Krzczonów posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg zapewniających łatwy dostęp do innych szlaków komunikacyjnych, wszystkich miejscowości w Gminie i pobliskich ośrodków miejskich. Krzczonów będący ośrodkiem administracyjnym Gminy usytuowany jest w centralnej części Gminy i stanowi doskonały węzeł komunikacyjny zapewniając dogodne połączenie z poszczególnymi wsiami i sąsiednimi ośrodkami gminnymi.

Jednakże jakość dróg w Gminie wymaga modernizacji. Znaczna część siedlisk w rozproszonej zabudowie nie posiada dostępu do utwardzonej drogi publicznej, większość dróg posiada nawierzchnię gruntową.

Bariera

Na obszarze Gminy Krzczonów nie funkcjonuje system wydzielonych ścieżek rowerowych, a osoby poruszające się rowerami narażone są na niebezpieczeństwa zarówno ze strony pieszych jak i ruchu drogowego. Ścieżki rowerowe zapewniają bezpieczeństwo i wygodę w dotarciu do celu jednocześnie stanowiąc element infrastruktury do obsługi turystów.

W opinii mieszkańców:

Wśród inwestycji na jakie mieszkańcy przeznacziliby 10 mln zł najczęściej pojawia się działanie dotyczące modernizacji i rozbudowy gęstej sieci ścieżek rowerowych oraz naprawą i budową nowych dróg i polepszeniem jakości dróg dojazdowych do pól.

Trendy demograficzne

Podstawą rozwoju każdego obszaru są jego mieszkańcy. Z pogłębionych analiz demograficznych wynika, że od wielu lat Gmina Krzczonów boryka się ze spadkiem liczby ludności. Podobny trend zauważalny jest w innych gminach powiatu lubelskiego, jak również w całym województwie lubelskim, jednakże Gmina Krzczonów nie należy do gmin o największych problemach demograficznych, choć jednocześnie jest jedną z jednostek słabiej zaludnionych w powiecie lubelskim. W przeciągu ostatnich 20 lat dynamika zmian liczby ludności w Gminie wyniosła -16,77%. W oparciu o

Bariera

Prognozy GUS tempo zmian liczby ludności od 2016 roku jest ujemne i wynosi -6,93%. Negatywne trendy demograficzne mają wpływ zarówno na sferę gospodarczą jak i społeczną samorządów lokalnych. Wymuszają zmiany m.in. w systemie oświaty, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Stanowią również duże wezwanie dla pracodawców poszukujących pracowników, którzy aby utrzymać rozwój przedsiębiorstw zmuszeni są wydłużać okres zatrudnienia osób powyżej 65 roku życia lub poszukiwać pracowników na innych rynkach pracy niż lokalny.

Zauważalny jest również problem starzenia się społeczeństwa, przy obecnych tendencjach w ruchu naturalnym i wędrownym ludności, obszar ten czeka stopniowy ubytek liczby ludności oraz zmiany w strukturze wieku jego mieszkańców. Obserwuje się spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku produkcyjnym, a wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Wzrost udziału osób starszych w społeczności Gminy wpływa nie tylko na sytuację ekonomiczną obszaru, lecz również na sytuację społeczną i konieczność prowadzenia działań zmierzających do zabezpieczenia różnego rodzaju potrzeb związanych z organizacją systemu wsparcia dla starzejącego się społeczeństwa i przystosowanie przestrzeni do potrzeb coraz liczniejszej grupy seniorów.

Koncentracja negatywnych procesów demograficznych jest cechą charakterystyczną terenów zaliczonych do Żywicielskiego OSI.

W opinii mieszkańców:

Do najważniejszych problemów osób starszych, z którymi seniorzy zmagają się na co dzień w Gminie Krzczonów należą problemy zdrowotne i niesamodzielność (80% odpowiedzi) oraz samotność i izolacja (60% odpowiedzi). Jednocześnie osoby starsze i samotne są uważane za jedną z grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie (42,2% odpowiedzi).

Jakość kształcenia

Potencjał

Młodzież szkolna jest jednym z kluczowych aktywów w rozwoju społeczno-gospodarczym jednostek samorządu terytorialnego.

Istniejąca infrastruktura edukacyjna w Gminie pozwala na zaspokojenie podstawowego zapotrzebowania w dziedzinie edukacji. Na jej obszarze wychowaniem przedszkolnym objętych jest 99,2% dzieci w wieku 3 – 6 lat.

Wskaźnik liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2019 r. w Gminie Krzczonów wynosił 0,48 osoby na miejsce i jest to wartość znacząco niższa od średniej dla województwa lubelskiego (1,15 osoby na miejsce).

Również infrastruktura oświatowo-edukacyjna na poziomie szkoły podstawowej zaspakaja potrzeby mieszkańców Gminy. Wskaźnik liczby uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych dla Gminy Krzczonów wynosił 17,44 i jest to wartość wyższa od średniej wartości dla województwa lubelskiego (15).

Jednostki oświatowe w gminie dysponują dobrze wyposażoną i nieustająco udoskonalaną bazą dydaktyczną.

Dla obszaru Gminy Krzczonów współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w 2019 r. wynosił 90,02% i jest to wysoka wartość (dla porównania dla powiatu lubelskiego wynosił – 78,42%, dla województwa lubelskiego - 93,48%). Współczynnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów również był wysoki i w 2018 roku osiągnął wartość 88,46% (powiat lubelski – 73,91%, województwo lubelskie – 98,74%).

Infrastruktura oświatowa wymaga jednak nakładów na modernizację i uzupełnienie wyposażenia.

W opinii mieszkańców:

W ankiecie skierowanej do mieszkańców Gminy Krzczonów dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie podstawowym została oceniona bardzo dobrze – dostęp do edukacji w szkołach podstawowych 20% odpowiedzi „bardzo dobry” i 28,9% „dobry”. Wysoko została również oceniona jakość infrastruktury edukacji w szkołach podstawowych (8,9% odpowiedzi „bardzo dobry”, 40% odpowiedzi „dobry”. Respondenci ankiety w pytaniu dotyczącym poszczególnych elementów edukacji w Gminie najniżej ocenili wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce (6,7% odpowiedzi „bardzo zły”, 31,1% odpowiedzi „zły”).

Atrakcyjność inwestycyjna

Potencjał

Gmina charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji jak i występowaniem niedoborów w wyposażeniu infrastruktury w sektorze turystyki. Poziom nasycenia w podmioty gospodarcze na terenie Gminy jest niski i cechuje się dużą zmiennością. Zaś czynnikami pozytywnie oddziałyującymi na atrakcyjność inwestycyjną Gminy są jej zasoby przyrodnicze, bogate walory do rozwoju rolnictwa (dobrej jakości gleby, duże uświetnienie, znacząca rola w skali kraju w produkcji niektórych roślin) oraz potencjał turystyczny. Plusem jest też w miarę nieduża odległość od Warszawy oraz bliskie położenie względem Lublina – stolicy województwa, jak i do międzynarodowego portu lotniczego.

Każda jednostka samorządu terytorialnego zmierza do uzyskania przewagi konkurencyjnej pod względem atrakcyjności inwestycyjnej, czyli możliwości skłaniania inwestorów do wyboru danej jednostki samorządu terytorialnego, jako miejsca lokalizacji ich inwestycji.

Bariera

Analizując ostatni dostępny raport IBnGR na temat atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski⁵⁹, Gmina Krzczonów zlokalizowana jest w mało atrakcyjnym podregionie w kontekście lokowania inwestycji przemysłowych, cechuje się bardzo małą atrakcyjnością inwestycyjną dla lokalizacji działalności usługowej, niedoborami związanymi z niską wielkością oraz jakością zasobów pracy, a także niską chłonnością rynku instytucjonalnego. Również atrakcyjność dla lokowania działalności high-tech jest bardzo niska. Mocną stroną Gminy są dość konkurencyjne koszty pracy.

⁵⁹ Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2016 r.

Rolniczy charakter i niekorzystna struktura lokalnej gospodarki Gminy Krzczonów ma istotny negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnego rynku pracy. Obszar gminy boryka się z problemem ukrytego bezrobocia, zwanego również utajonym lub agrarnym. Niestety prezentowane przez urzędy statystyczne dane dotyczące liczby osób bezrobotnych opierają się głównie na osobach poszukujących pracy, zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy, dlatego też trudno jest wykazać istniejący problem w oparciu o analizę danych zastanych. Gospodarka lokalna nie zapewnia wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy oraz nie pozwala generować wystarczających dochodów na potrzeby rozwoju gminy i jej społeczności lokalnej. Słabością lokalnej przedsiębiorczości jest wielkość i forma działających firm. Wyraźnie dominują tu mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników – 295 podmiotów. Na lokalnym rynku pracy istnieje wyraźny deficyt firm z większym zatrudnieniem oraz firm dużych. Brak dużych firm jest niekorzystny dla rozwoju gospodarki chociażby przez pryzmat możliwości, jakie duże firmy (zwłaszcza produkcyjne) stwarzają w budowaniu lokalnych sieci współpracy i łańcuchów dostaw.

Bariera

Poważnym ograniczeniem jest także mała innowacyjność lokalnych podmiotów gospodarczych oraz brak systemu zachęt dla rozwoju przedsiębiorczości i lokowania inwestycji zewnętrznych na terenie Gminy. Na terenie Gminy istnieje ograniczony dostęp do szkoleń i doradztwa, co ma wpływ na jakość funkcjonującej przedsiębiorczości oraz liczbę nowych podmiotów działalności gospodarczej.

W opinii mieszkańców:

Analizując wynik ankietyzacji mieszkańców Gminy należy zauważyć, że jednym z najbardziej oczekiwanych działań ze strony samorządu lokalnego jest tworzenie udogodnień dla przedsiębiorców (w tym ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje – 48,9% odpowiedzi).

W pytaniu dotyczącym oceny stanu i jakości strefy gospodarczej Gminy mieszkańcy najgorzej ocenili możliwość uzyskania zatrudnienia na obszarze Gminy (48,9% odpowiedzi „zły” i 11,1% odpowiedzi „bardzo zły” oraz atrakcyjność inwestycyjna obszaru Gminy (35,6% odpowiedzi „zły” i 13,3% odpowiedzi „bardzo zły”).

Wśród inwestycji na jakie mieszkańcy przeznaczyliby 10 mln zł pojawia się propozycja stworzenia oferty kursów na temat założenia oraz prowadzenia własnej działalności oraz stworzenie zachęt dla mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej. Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej mieszkańcy ocenili jako „przeciętne”.

Rozwój sektora przetwórstwa spożywczego i podmiotów otoczenia rolnictwa

Słabe wykorzystanie potencjału rolnictwa na obszarze Gminy Krzczonów spowodowane jest między innymi niskim stopniem rozwinięcia sektora przetwórstwa spożywczego (wpływa na to mała liczba podmiotów przetwórstwa, nierozwinięte zaplecze przetwórcze) w efekcie czego, Gmina jest producentem produktów

Bariera

rolnych o niskiej wartości dodanej i niskim stopniu przetworzenia. Jest to cecha charakterystyczna dla wszystkich gmin zlokalizowanych w Żywieckim Obszarze Strategicznej Interwencji Województwa Lubelskiego.

Barierą w rozwoju efektywnego rolnictwa jest słabo rozwinięte otoczenie rolnictwa niezbędne do pełnej obsługi i funkcjonowania wsi, a poziom obecnie świadczonych usług jest niekompletny i nie w pełni realizuje oczekiwania rolników. Zgodnie z danymi BDL GUS 2019 r. przetwórstwem przemysłowym w Gminie Krzczonów zajmuje się 49 przedsiębiorców, w tym przetwórstwem spożywczym jedynie 5 podmiotów gospodarki narodowej. Istotne jest duże rozdrobnienie produkcji i obrotu produktami rolnymi, brak zakładów przetwórstwa spożywczego oraz brak współpracy rolników.

W opinii mieszkańców:

Analizując wynik ankietyzacji mieszkańców Gminy należy zauważyć, że jednym z wysoko oczekiwanych działań ze strony samorządu lokalnego jest sprowadzenie do Gminy dużego inwestora z branży rolno-spożywczej, przetwórczej (42,2% odpowiedzi).

Aktywność gospodarcza i społeczna mieszkańców

Aktywność gospodarcza mieszkańców, ich pracowitość i skłonność do podejmowania ryzyka, stanowi ważny czynnik w rozwoju każdego obszaru. Jednym z przejawów tej aktywności jest liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON. Według stanu na koniec 2020 roku na terenie Gminy Krzczonów zarejestrowanych w systemie REGON było 301 podmiotów gospodarczych. 97,01% wszystkich podmiotów stanowiły podmioty prywatne (292 podmioty). Na przestrzeni analizowanego okresu czasu wzrost liczby działających podmiotów gospodarczych jest niewielki. W stosunku do roku 2014 był to wzrost o 9,45%. Brak wyraźnego wzrostu liczby działających przedsiębiorstw w Gminie Krzczonów można tłumaczyć zarówno niską aktywnością zakładania nowych podmiotów (średnio na poziomie 24 podmioty rocznie), oraz dość wysoką dynamiką wyrejestrowywania podmiotów z systemu REGON w porównaniu z liczbą nowo rejestrowanych podmiotów (średnio 17 podmiotów rocznie).

Bariera

Według danych GUS w 2019 r. na terenie Gminy Krzczonów działały 23 podmioty, do których należą fundacje (1), stowarzyszenia i organizacje społeczne (22). Powyższa statystyka obejmuje jedynie podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Główny Urząd Statystyczny nie gromadzi danych związanych z liczbą tzw. stowarzyszeń zwykłych. Nieduża liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych w Gminie Krzczonów świadczy o niskiej aktywności społecznej mieszkańców, którzy stosunkowo niechętnie angażują się w działania prowadzone przez te instytucje i niechętnie korzystają z ich oferty.

Gmina Krzczonów tworzy i realizuje fundusz sołecki. W 2019 roku zgłoszono 24 projekty do realizacji w ramach funduszu sołeckiego.

W odniesieniu do wyników wyborów mieszkańcy Gminy Krzczonów charakteryzują się w miarę wysoką aktywnością obywatelską.

O niewielkiej aktywności mieszkańców w sprawy życia publicznego świadczy mała liczba ankiet zwrotnych wypełnionych przez mieszkańców Gminy Krzczonów podczas badań ankietowych prowadzonych w ramach oceny stanu i potencjału Gminy. „Z informacji uzyskanych podczas rozmów z przedstawicielami instytucji publicznych [...] wynika, że

mieszkańców [...] bardzo trudno zmobilizować do jakiegokolwiek aktywności obywatelskiej. Niechętnie i sporadycznie uczestniczą oni w spotkaniach wspólnoty (sesje Rady Gminy, zebrania sołeckie). Z pewnością jest to ważki problem wymagający podjęcia odpowiednich działań zmierzających do odbudowania więzi lokalnych i społecznych jak również aktywizacji mieszkańców w działania na rzecz wspólnoty.

Pomimo, iż Gmina Krzczonów charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem liczby członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców (wartość wskaźnika w 2018 roku wynosiła 34,4) infrastruktura sportowa oraz towarzysząca na terenie Gminy nie są wystarczająco rozwinięte i nie zaspokajają potrzeb z powszechną dostępnością obiektów sportowo-rekreacyjnych.

W opinii mieszkańców:

Mieszkańcy zapytani o działania jakie powinien podjąć samorząd gminny, aby ograniczyć występowanie problemów społecznych odpowiedzieli że istotne jest tu tworzenie warunków do powstania nowych miejsc pracy (55,6% odpowiedzi) i tworzenie środowiskowych domów samopomocy lub centrum usług społecznych (44,4% odpowiedzi).

Odnawialne źródła energii

Potencjał

Gmina Krzczonów dysponuje dużym potencjałem do wytwarzania energii w oparciu o odnawialne źródła energii. Potencjał związany z odnawialnymi źródłami energii powinien być wykorzystany w procesie budowania samowystarczalności energetycznej gminy. Chodzi tu głównie o szersze wykorzystanie energetyki solarnej, a także produkcję energii w oparciu o biomasę z sektora rolnego i leśnego.

W kontekście energii słonecznej Gmina Krzczonów znajduje się na obszarze o potencjalnej energii słonecznej powyżej 950 kWh/m² i jest w grupie największego usłonecznienia w Polsce. Energia słoneczna powinna stanowić jedno z głównych alternatywnych źródeł energii w Gminie, co może znacząco wpłynąć na ograniczenie emisji CO₂. Gmina czynnie prowadzi działania zmierzające do wzrostu udziału liczby instalacji OZE, w 2019 roku Gmina zakończyła projekt pt. „Energia ze źródeł odnawialnych = czyste powietrze w Gminie Krzczonów” współfinansowany ze środków unijnych.

Na terenie Gminy możliwe jest również uzyskiwanie energii z biomasy, a jej pochodzenie może być różnorodne: od polowej produkcji roślinnej, odpady występujące w rolnictwie, przemyśle rolno-spożywczym, gospodarstwach domowych i w gospodarce komunalnej, po odpady drzewne w leśnictwie czy specjalnych plantacji. Uwzględniając średnie roczne możliwości uzyskania drewna na terenie Gminy możliwe jest zbudowanie systemu ogrzewania budynków publicznych opartego na kotłach na zrębkę. Jednakże duże rozdrobnienie własności powoduje trudności ekonomiczne we wprowadzeniu takich działań.

W opinii mieszkańców:

Promocja i wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii wg mieszkańców znajdują się w grupie ważnych działań mogących wpłynąć na rozwój Gminy (40% odpowiedzi). Wśród 7 kategorii inwestycji, na jakie mieszkańcy przeznacziliby 10 mln zł ankietowani wskazali rozwój odnawialnych źródeł energii oraz dofinansowania w tym zakresie.

4. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (skrót od: Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) ma na celu identyfikację wewnętrznych barier i potencjałów rozwojowych Gminy Krzczonów oraz czynników zewnętrznych mogących oddziaływać na przekształcenia w regionie. Analiza została przedstawiona w formie macierzy opisującej:

- mocne strony (Strengths) – atuty i cechy mogące decydować o przewadze Gminy;
- słabe strony (Weaknesses) – negatywne aspekty występujące w Gminie, które stanowią jednocześnie wskazanie obszarów wymagających naprawy;
- szanse (Opportunities) – czynniki zewnętrzne wywierające pozytywny wpływ na rozwój Gminy;
- zagrożenia (Threats) – czynniki zewnętrzne mogące wywoływać niekorzystne zmiany w Gminie.

Analiza SWOT w takiej formie jest uzupełnieniem opisu aktualnej sytuacji gminy. Zaletą tej metody jest przede wszystkim syntetyczne ujmowanie głównych czynników warunkujących rozwój.

Czynniki wewnętrzne	Mocne strony	Słabe strony
	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	
	<ul style="list-style-type: none"> – Atrakcyjne walory przyrodniczo-kulturowe, duży udział obszarów chronionych oraz czyste środowisko stwarzające możliwość rozwoju turystyki; – Z Gminą Krzczonów związanych jest wiele potraw tradycyjnych i regionalnych, co również może przełożyć się na rozwój turystyki czy posłużyć, jako wyróżnik w promocji obszaru; – Bardzo charakterystyczny strój krzczonowski i zdobnictwo ludowe – wyznacznik kultury ludowej Lubelszczyzny, co również może przełożyć się na rozwój turystyki czy posłużyć jako wyróżnik w promocji obszaru; – Bogate niematerialne dziedzictwo kulturowe kształtujące tożsamość społeczną uwidocznione w organizowanych zajęciach muzyczno-wokalnych, zajęciach taneczno-folklorystycznych, różnego rodzaju kołach, tradycjach 	<ul style="list-style-type: none"> – Mało skuteczna ochrona zabytków i krajobrazu kulturowego ze względu na niewystarczający poziom finansowania prac konserwatorskich lub innych prac związanych z utrzymaniem wysokich standardów przestrzeni; – Wysokie koszty utrzymania i remontów obiektów zabytkowych uniemożliwiająca wdrożenie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego; – Niski stopień bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, związany z brakiem dostosowania infrastruktury do potrzeb użytkowników; – Brak surowców naturalnych; – Niewystarczające rozwinięcie sieci gazowej – niewielki wzrost liczby przyłączy, oraz zbiorowego

	<p>kulinarnych i rękodzielnictwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Duże zasoby związane z historią konfliktów oraz miejsca upamiętniające (poła bitew, pomniki, tablice pamiątkowe oraz miejsca pamięci narodowej, cmentarze), których wykorzystanie wpłynie na rozwój turystyki kwalifikowanej; - Zasoby naturalne, walory krajobrazowe, twórczość ludowa i produkty lokalne (w tym spożywcze) dostępne w Gminie Krzczonów, dające podstawę do budowy gospodarki lokalnej z większą wartością dodaną. - Bardzo dobre gleby (jedne z najlepszych w województwie lubelskim) stanowiące podstawę do rozwoju rolnictwa i lokalnej bazy surowcowej; - Duży potencjał Gminy Krzczonów do wytwarzania biomasy na cele energetyczne; - Dobre warunki nasłonecznienia (obszar o potencjale energii użytecznej dla energetyki solarnej powyżej 950 kWh/m², Usłonecznienie względne w przedziale 34-35% (grupa największego usłonecznienia w Polsce) sprzyjające podejmowaniu inicjatyw w zakresie instalacji fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych; - Brak zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia; - Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców płynący głównie z budowania postawy proekologicznej (rozwój fotowoltaiki); - W 100% zelektryfikowana Gmina, stopień zwodociągowania Gminy wynosi 100%; - Bliskie położenie miasta wojewódzkiego – Lublina oraz miasta Bychawa umożliwia realizację podstawowych potrzeb mieszkańców Gminy Krzczonów; - Dobrze rozwinięta sieć dróg na obszarze Gminy oraz położenie w pobliżu głównych szlaków komunikacyjnych (droga 835 Lublin – Biłgoraj) 	<p>odprowadzania ścieków;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niedostateczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej w stosunku do sieci wodociągowej, rozproszona zabudowa mieszkaniowa nie sprzyja prowadzeniu inwestycji zmierzających do rozwoju sieci kanalizacyjnej; - Brak systemu zbiorowego zaopatrzenia w energię ciepłą, system grzewczy indywidualny oparty głównie na paliwach stałych; - Zła jakość infrastruktury drogowej, niski poziom utwardzenia dróg gminnych; - Brak dostosowanej infrastruktury i przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością – występowanie barier przestrzennych; - Słaby poziom infrastruktury turystycznej oraz bazy noclegowej oraz słaby poziom infrastruktury sportowo-rekreacyjnej obniża potencjał turystyczny Gminy - Nieuporządkowany system planowania przestrzennego - brak MPZP.
--	--	---

SPOŁECZEŃSTWO

- Funkcjonujący system wsparcia finansowego organizacji pozarządowych przy realizacji publicznych zadań zleconych;
 - Zadawalający poziom bezpieczeństwa publicznego;
 - Tworzenie i realizacja funduszu sołeckiego;
 - Dobrze funkcjonująca sieć szkół podstawowych i oddziałów przedszkolnych;
 - Zadawalająca jakość kształcenia w szkołach podstawowych;
 - Wysoka aktywność i różnorodność działalności ROKiS oraz Gminnej Biblioteki w Krzczonowie i jej filii;
 - Wysoka aktywność klubów sportowych działających na terenie Gminy;
 - Spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz z zasiłków rodzinnych;
 - Efektywna działalność Ośrodka Pomocy Społecznej, działalność asystenta rodziny;
 - Dobrze rozwinięta sieć świetlic wiejskich;
 - Spadek liczby osób bezrobotnych na przestrzeni ostatnich 3 lat;
 - Członkostwo Gminy Krzczonów w związkach i stowarzyszeniach zakresie realizacji wspólnych działań podnoszące jakość życia.
- Niski poziom aktywności społecznej mieszkańców Gminy Krzczonów przejawiającej się w liczbie funkcjonujących organizacji pozarządowych;
 - Niechęć mieszkańców do aktywności obywatelskiej (brak uczestnictwa w spotkaniach wspólnoty);
 - Negatywne trendy demograficzne: spadek liczby ludności, w tym ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą;
 - Ujemne wartości przyrostu naturalnego, w tym utrzymujący się niski poziom dzietności spowodowany zmniejszającą się liczbą kobiet w wieku rozrodczym i zmianą modelu rodziny;
 - Ujemne wartości salda migracji;
 - Postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz brak infrastruktury opieki senioralnej, a także niewystarczająca liczba form integracji i aktywizacji osób starszych;
 - Występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych (ubóstwo, alkoholizm, bezradność);
 - Brak kompleksowej oferty kulturalnej oraz innych sposobów i form spożytkowania czasu wolnego dzieci i dorosłych;
 - Brak placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do 3 roku życia (żłobków) jako bariera powrotu rodzica/opiekuna na rynek pracy;
 - Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych pomimo rozbudowanej infrastruktury szkolnictwa;
 - Utrzymujące się długotrwałe bezrobocie wśród osób bez doświadczenia zawodowego i o niskim wykształceniu. Występowanie bezrobocia ukrytego;
 - Brak wykwalifikowanych pracowników wśród osób

		<p>bezrobotnych i poszukujących pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczające działania w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych i samotnych oraz rodzin o niskim statusie materialnym, brak mieszkań chronionych, brak kompleksowego wsparcia społecznego obejmującego wsparcie emocjonalne, informacyjne, instrumentalne i rzeczowe oraz dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin; – Brak zadawalającej opieki medycznej i ograniczona dostępność do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej spowodowana brakami infrastrukturalnymi i kadrowymi.
GOSPODARKA		
	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwijająca się specjalizacja produkcji rolnej (uwarunkowana uprawami o wysokich wymaganiach glebowych) w stopniu umożliwiającym konkurencyjność produktów na rynku regionalnym i krajowym; – Możliwość rozszerzenia działalności rolniczej w kierunku agroturystyki; – Dość wysoka skłonność mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej, przejawiająca się w liczbie nowo rejestrowanych podmiotów w systemie REGON; – Rodzima przedsiębiorczość oraz firmy rodzinne – osoby związane z Gminą Krzczonów, których przywiązanie i lojalność do Gminy można wykorzystać do uruchomienia nowych form współdziałania i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości; – Duże znaczenie sektora usług niekomercyjnych (publicznych) dla lokalnego rynku pracy; – Dość wysoka skuteczność Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, co może stanowić dobrą przesłankę do podnoszenia jej atrakcyjności inwestycyjnej. – Bogate dziedzictwo kulturowe i wysokie walory 	<ul style="list-style-type: none"> – Duży udział obszarów chronionych w powierzchni Gminy ogranicza możliwości inwestycyjne; – Brak promocji atrakcyjności terenu o wysokich walorach kulturowo-przyrodniczych, brak marki obszaru; – Brak atrakcyjnych ofert pracy, niedostateczna liczba małych i średnich podmiotów gospodarki narodowej oferujących miejsca pracy; – W miarę niska atrakcyjność inwestycyjna Gminy Krzczonów wynikająca ze słabej dostępności transportowej, niskiej aktywności przemysłowej oraz najniższej aktywności usługowej i zaawansowanych technologii; – Niski stopień urbanizacji Gminy; – Poziom nasycenia w podmioty gospodarcze na terenie Gminy jest niski; – W opinii mieszkańców na terenie Gminy Krzczonów występują trudne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej (wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, bariery biurokratyczne oraz wysoki wkład własny na rozpoczęcie prowadzenia działalności); – Dość wysoka dynamika wyrejestrowywania podmiotów

	<p>krajobrazowe umożliwiają rozwój usług turystycznych oraz są szansą na wykreowanie produktu turystycznego oraz rozwoju turystyki czynnej (pieszej, rowerowej, konnej);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobre warunki do rozwoju działalności gospodarczej opartej na energetyce odnawialnej, szczególnie solarnej w związku z doskonałym nasłonecznieniem obszaru. 	<p>z systemu REGON, krótki okres funkcjonowania nowo powstałych podmiotów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ograniczony dostęp do instytucji otoczenia biznesu w Gminie Krzczonów (niewystarczająca liczba podmiotów); - Bariery w rozwoju rolnictwa i budowania bazy surowcowej spowodowane brakiem podmiotów otoczenia rolnictwa i przetwórstwa oraz niskim poziomem innowacyjności gospodarstw; - Niewielka promocja i dystrybucja produktów rolnych oraz brak współpracy rolników w tym zakresie; - Bardzo słabo rozwinięty sektor przemysłu, brakuje dużych podmiotów gospodarczych zapewniających liczne miejsca pracy, jak również możliwość generowania nowych inwestycji (m.in. poprzez kooperację); - Niedostatecznie rozwinięta wyspecjalizowana działalność gospodarcza, deficyt firm obserwuje się w branżach wiedzo- i techno-chłonnych; - Niska wartość dodana w gospodarce lokalnej, czego przejawem jest niska rentowność i dochodowość z działalności prowadzonej przez przedsiębiorców; - Słabo rozwinięty lokalny rynek pracy, zbyt duża liczba pracujących w sektorze usług nierynkowych; - Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura noclegowa i gastronomiczna mająca wpływ na ograniczenie rozwoju produktu turystycznego; - Niski poziom rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, oceniany głównie przez pryzmat wielkości zatrudnienia i formy prawnej działających firm lokalnych, skali ich działania na rynkach oraz zdolności inwestycyjnej; - Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych przeznaczonych w miejscowym planie do prowadzenia i rozwoju działalności.
--	--	---

	Szanse	Zagrożenia
Czynniki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> - Możliwości wsparcia przez państwo i UE inwestycji przyjaznych środowisku w tym: OZE, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, gospodarka o obiegu zamkniętym zgodnie z założeniami planu działania Europejski Zielony Ład, dofinansowania do przydomowych oczyszczalni ścieków; - Wzrost opłacalności działań z zakresu odnawialnych źródeł energii ze względu na rosnące koszty energii elektrycznej; - Ograniczenie skutków zmian klimatycznych na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Krzczonów poprzez wdrożenie planów adaptacyjnych oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury; - Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych dzięki interwencjom w kierunku wprowadzenia technologii niskoemisyjnych oraz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu; - Przyciągnięcie do Gminy Krzczonów inwestycji z zewnątrz w tym firm zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym m.in. poprzez wyznaczenie terenów inwestycyjnych oraz realizację polityki promocji gospodarczej, prowadzonej w bliskiej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz agendami rządowymi, w tym PAIH, ARP, PFR itp.); - Wykorzystanie w rozwoju społeczno-gospodarczym nowych koncepcji, trendów i praktyk rozwoju gospodarki lokalnej w tym z wykorzystaniem ekonomii społecznej, srebrnej ekonomii i energetyki odnawialnej, itp.); - Rosnąca rola i znaczenie jakości życia jako celu nadrzędnego działań i polityk władz samorządowych na szczeblu lokalnym i regionalnym; - Rozwój rolnictwa ekologicznego i produkcja żywności 	<ul style="list-style-type: none"> - Następujące zmiany klimatyczne mające wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczne. Nieliczne działania inwestycyjne w tym względzie świadczą o niewystarczającej liczbie inwestycji przeciwdziałających zmianom klimatu i działań skierowanych na adaptacje do zaistniałych już zmian. Na obszarze Gminy Krzczonów brakuje m.in. zielonej i niebieskiej infrastruktury, zbiorników retencyjnych, itp.; - Zmniejszenie popytu na technologie niskoemisyjne i styl życia zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju; - Brak możliwości finansowania działań zaradczych związanych ze zjawiskiem suszy w tym w zakresie retencji wodnej; - Utrzymujący się trend wzrostu zużycia energii; - Wywoływanie konfliktów między wartościami dziedzictwa kulturowego, krajobrazem kulturowym, a współczesnymi procesami urbanistycznymi; - Nadzwyczajne zagrożenia związane z przewozem substancji niebezpiecznych dla środowiska związane z głównymi szlakami transportu samochodowego; - Niepewność w zakresie prowadzenia polityki fiskalnej samorządów, wynikająca ze zmieniających się regulacji prawnych (m.in. wzrastające wydatki na oświatę oraz administrację publiczną); - Sąsiedztwo gmin o zbliżonych warunkach naturalnych i potencjale co wpływa na dużą konkurencyjność np. w przyciąganiu turystów; - Brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych obszarem Gminy;

	<p>certyfikowanej oparte na istniejących zasobach naturalnych i wykorzystanie trendu w społeczeństwie związanego ze zdrowym trybem życia;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozwój współpracy sieciowej przedsiębiorstw z wykorzystaniem najlepszych praktyk i nowych modeli biznesowych, w tym klastra energetycznego i rolno-spożywczego, partnerstw publiczno-prywatnych itp.; – Rozwój produktu turystycznego w oparciu o bogate dziedzictwo kulturowe; – Dostępne źródła finansowania rozwoju różnych elementów infrastruktury i form turystyki zintegrowanej (np. w ramach PO Polska Wschodnia, PROW, RPO WL); – Położenie gmin sąsiednich: Jabłonna i Rybczewice w obszarze Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego dające możliwość nawiązania współpracy w zakresie promocji obszaru turystycznego i wypracowania wspólnej jego marki; – Bliskość dużego ośrodka miejskiego – Lublina – dająca szansę na przyciąganie nowych mieszkańców i turystów; – Poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez budowę nowych dróg i poprawę nawierzchni już istniejących; – Unijne polityki, strategie i instrumenty finansowe wspierające rozwój sektora rolno-spożywczego w ramach krótkich łańcuchów dostaw (patrz Europejski Zielony Ład, Strategia UE od Pola do Stołu) oraz optymalne wykorzystanie środków pochodzących z Krajowego Planu Odbudowy, Polskiego Ładu oraz innych programów krajowych i Regionalnego Programu Operacyjnego na potrzeby rozwoju gospodarczego i społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niska świadomość mieszkańców w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej; – Kurcząca się zasoby pracy związane z odchodzeniem wielu doświadczonych pracowników na emeryturę, bez możliwości zastąpienia ich nowymi pracownikami (na skutek utrzymującej się migracji młodych ludzi, procesem starzenia się społeczeństwa); – Pogłębiająca się ekspansja chorób cywilizacyjnych wśród społeczności powodująca znaczne obciążenie systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej; – Niska opłacalność produkcji rolniczej i konkurencja dla lokalnych rolników ze strony zagranicznych producentów żywności; – Utrzymujące się niekorzystne uwarunkowania globalne związane z pogłębiającą się recesją na świecie i długotrwałym kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią koronawirusa, które w odniesieniu do rozwoju Gminy mogą prowadzić do zmniejszenia się liczby działających przedsiębiorstw oraz większej presji na system pomocy społecznej; – Ogólna stagnacja w rozwoju Gminy i brak realnych szans na jej rozwój w najbliższych latach w związku kryzysem i trudną sytuacją gospodarczą w kraju i za granicą; – Wpływ pandemii COVID-19 również na inne dziedziny życia na terenie Gminy: relacje międzyludzkie, kultura i administracja publiczna.
--	--	--

SPIS RYCIN, WYKRESÓW, TABEL I FOTOGRAFII

Ryc. 1. Położenie Gminy Krzczonów	5
Ryc. 2. Podział administracyjny Gminy Krzczonów na jednostki pomocnicze (sołectwa)	6
Ryc. 3. Herb Janina	7
Ryc. 4. Położenie Gminy Krzczonów na tle podziału fizjograficznego	9
Ryc. 5. Sieć wodna na terenie Gminy Krzczonów	11
Ryc. 6. Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Krzczonów	14
Ryc. 7. Położenie komunikacyjne Gminy Krzczonów	22
Ryc. 8. Mapa ewidencyjna dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych	25
Ryc. 9. Obszary w Gminie Krzczonów, na które przyznano dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020.	26
Ryc. 10. Sieć energetyczna w Gminie Krzczonów	28
Ryc. 11. Liczba instalacji OZE realizowanych w ramach projektu "Energia ze źródeł odnawialnych = czyste powietrze w Gminie Krzczonów"	30
Ryc. 12. Stopień pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na terenie Gminy Krzczonów	39
Ryc. 13. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne	48
Ryc. 14. Położenie Gminy Krzczonów na tle subregionalnych OSI w województwie lubelskim	51
Ryc. 15. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	56
Ryc. 16. Współczynnik dzietności kobiet - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej	57
Ryc. 17. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej	57
Ryc. 18. Saldo migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia) w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej	58
Ryc. 19. Zmiana liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (jako % ogólnej liczby mieszkańców) w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	60
Ryc. 20. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	64
Ryc. 21. Przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	65
Ryc. 22. Odsetek ogółu mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, łazienki i centralne ogrzewanie w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	67
Ryc. 23. Współczynnik solaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	71
Ryc. 24. Herb Uczniowskiego Klubu Sportowego Huragan oraz herb Krzczonowskiego Klubu Sportowego Krzczonovia	73
Ryc. 25. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	73
Ryc. 26. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	74
Ryc. 27. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	77
Ryc. 28. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	78
Ryc. 29. Frekwencja wyborcza - wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, 1 tura (%) w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	80
Ryc. 30. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w Gminie Krzczonów i w grupie porównawczej	87

Ryc. 31. Wskaźnik syntetyczny poziomu bezpieczeństwa w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	88
Ryc. 32. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej.....	91
Ryc. 33. Zróźnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	93
Ryc. 34. "Meandry Giełczewki" - fioletowa trasa rowerowa.....	108
Ryc. 35. "Meandry Giełczewki" - pomarańczowa trasa rowerowa.....	109
Ryc. 36. "Meandry Giełczewki" - czerwona trasa rowerowa.....	110
Ryc. 37. "Meandry Giełczewki" - żółta trasa rowerowa	111
Ryc. 38. Przebieg ścieżki edukacyjnej "Cieszynianka - Kamienny Wąwóz"	112
Ryc. 39. Struktura organizacyjna Urzędu Gminy Krzczonów	118
Ryc. 40. Dochody ogółem przypadające na jednego mieszkańca w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	126

Wykres 1. Odsetek mieszkańców korzystających z instalacji wodno-kanalizacyjnej w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014 - 2019.....	34
Wykres 2. Masa wytwarzanych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w 2019 roku w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Wykres 3. Udział sołectw w całkowitej powierzchni Gminy Krzczonów (w zaokrągleniu, w %)	40
Wykres 4. Liczba ludności w Gminie Krzczonów w latach 1999 - 2020	52
Wykres 5. Udział procentowy mieszkańców poszczególnych miejscowości w liczbie mieszkańców ogółem w 2020 roku.....	55
Wykres 6. Współczynnik przyrostu naturalnego (‰) w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019	56
Wykres 7. Ludność według płci i wieku w Gminie Krzczonów w 2019 roku.....	59
Wykres 8. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Krzczonów w latach 2014 -2019	59
Wykres 9. Prognozowany udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Krzczonów w latach 2016 - 2030	62
Wykres 10. Prognozowany współczynnik obciążenia demograficznego w Gminie Krzczonów w latach 2016-2030.....	63
Wykres 11. Wzrost procentowy liczby mieszkań i powierzchni użytkowej mieszkań w 2019 w stosunku do roku 2014 w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej (%)	65
Wykres 12. Mieszkania w Gminie Krzczonów wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w latach 2014 - 2019.....	66
Wykres 13. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym w Gminie Krzczonów w latach 2014 – 2019 (brak danych dla roku 2015)	68
Wykres 14. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w latach 2014 - 2019	69
Wykres 15. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych oraz w gimnazjach w Gminie Krzczonów w latach 2014-2019.....	70
Wykres 16. Biblioteki publiczne - wskaźniki dla Gminy Krzczonów i gmin grupy porównawczej w latach 2014-2019.....	75
Wykres 17. Wskaźnik dostępność usług medycznych w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej.....	81
Wykres 18. Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej.....	82
Wykres 19. Liczba dzieci i rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	85

Wykres 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	86
Wykres 21. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	87
Wykres 22. Bezpieczeństwo osobiste w Gminie Krzczonów w latach 2014-2019	90
Wykres 23. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Krzczonów wpisanych do rejestru REGON	94
Wykres 24. Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2020	95
Wykres 25. Podmioty gospodarcze w Gminie Krzczonów wg klasyfikacji PKD 2007 w 2020 roku	96
Wykres 26. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	99
Wykres 27. Pracujący w Gminie Krzczonów wg płci w latach 2014-2019	101
Wykres 28. Wskaźnik pracujący na 1000 ludności w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014-2019	101
Wykres 29. Bezrobocie w Gminie Krzczonów w latach 2018-2020	102
Wykres 30. Wykształcenie zarejestrowanych osób bezrobotnych - stan na koniec grudnia 2019 roku	103
Wykres 31. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatu i województwa w latach 2014-2019	103
Wykres 32. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krzczonów i grupie porównawczej w latach 2014-2019	104
Wykres 33. Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat w Gminie Krzczonów	105
Wykres 34. Zmiana liczby ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019	106
Wykres 35. Liczba i powierzchnia gospodarstw rolnych w Gminie Krzczonów w podziale na obszarowe użytki rolne	115
Wykres 36. Liczba umów o dofinansowanie podpisanych wg programów operacyjnych w latach 2017 - 2020	120
Wykres 37. Koszty ogółem i kwalifikowane zgodnie z umowami o dofinansowanie wg programów operacyjnych w Gminie Krzczonów w latach 2017 - 2020 (mln zł)	121
Tabela 1. Jednostki samorządu terytorialnego stanowiące grupę porównawczą	4
Tabela 2. Obszary prawnie chronione na terenie Gminy Krzczonów w 2019 r.	12
Tabela 3. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., które są zlokalizowane na terenie Gminy Krzczonów	15
Tabela 4. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „C” zabytków archeologicznych województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., które są zlokalizowane na terenie Gminy Krzczonów	16
Tabela 5. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez teren Gminy Krzczonów	22
Tabela 6. Wykaz dróg gminnych przebiegających przez teren Gminy Krzczonów	23
Tabela 7. Wodociągi gminne zaopatrujące sołectwa Gminy Krzczonów w wodę	31
Tabela 8. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie Gminy Krzczonów, ludność korzystająca oraz zużycie wody w latach 2014 - 2019	33
Tabela 9. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Krzczonów i liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w latach 2014 - 2019	34
Tabela 10. Liczba mieszkańców objętych odbiorem odpadów w Gminie Krzczonów	36
Tabela 11. Ilości odebranych odpadów z terenu Gminy Krzczonów w latach 2017 - 2019	36
Tabela 12. Masa wyrobów azbestowych w kilogramach w Gminie Krzczonów	38
Tabela 13. Kierunki wykorzystania powierzchni Gminy Krzczonów (dane za rok 2014)	45

Tabela 14. Liczba ludności ogółem na terenie Gminy Krzczonów i gmin grupy porównawczej w latach 1999-2019.....	53
Tabela 15. Liczba mieszkańców Gminy Krzczonów zameldowanych na stałe wg miejscowości w 2020 roku.....	53
Tabela 16. Gęstość zaludnienia w Gminie Krzczonów i gminach grupy porównawczej w 2019 roku.....	55
Tabela 17. Wskaźniki stopy urodzeń i zgonów oraz salda migracji w Gminie Krzczonów.....	57
Tabela 18. Prognoza zmian liczby ludności w Gminie Krzczonów w latach 2016-2030.....	61
Tabela 19. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2019.....	64
Tabela 20. Mieszkania komunalne w Gminie Krzczonów.....	66
Tabela 21. Przedszkola w Gminie Krzczonów.....	68
Tabela 22. Liczba uczniów w Szkole Podstawowej im. St. Staszica w Krzczonowie w 2019 roku.....	70
Tabela 23. Liczba świadczeń zasiłku rodzinnego w Gminie Krzczonów w latach 2017-2019.....	85
Tabela 24. Liczba osób, którym udzielono pomocy społecznej w Gminie Krzczonów w latach 2017-2019.....	86
Tabela 25. Stopień prawdopodobieństwa ryzyka wystąpienia zagrożeń w Gminie Krzczonów.....	89
Tabela 26. Struktura wielkościowa przedsiębiorstw w Gminie Krzczonów w latach 2014 - 2020.....	97
Tabela 27. Podmioty w Gminie Krzczonów wg sektorów własnościowych.....	98
Tabela 28. Użytkowanie gruntów Gminy Krzczonów w oparciu o spis rolny z 2010 roku.....	114
Tabela 29. Przeznaczenie gruntów w gminie Krzczonów w 2014 roku.....	114
Tabela 30. Wartość aktywów trwałych Gminy Krzczonów w oparciu o roczne sprawozdania finansowe.....	119
Tabela 31. Aktywa obrotowe, środki pieniężne i wynik finansowy Gminy Krzczonów w oparciu o sprawozdania finansowe.....	120
Tabela 32. Wykaz projektów zrealizowanych w ramach PROW 2007-2013.....	121
Tabela 33. Syntetyczne zestawienie budżetu Gminy Krzczonów w latach 2009-2019 (w mln zł)....	124
Tabela 34. Dochody własne Gminy Krzczonów w latach 2014-2019 (w mln zł).....	124
Tabela 35. Struktura wydatków Gminy Krzczonów w latach 2014-2019 (w mln zł).....	125
Tabela 36. Procent realizacji planu budżetu Gminy Krzczonów w latach 2017-2019.....	126
Fot. 1. Pomniki w Gminie Krzczonów.....	17
Fot. 2. Strój krzczonowski.....	19
Fot. 3. Mankiet wykończony haftem krzczonowskim.....	19
Fot. 4. Pisanki i palmy krzczonowskie.....	20
Fot. 5. Osadnictwo o charakterze ulicówki w Gminie Krzczonów.....	41
Fot. 6. Osadnictwo o charakterze rzędówki w Gminie Krzczonów - Teklin.....	41
Fot. 7. Osadnictwo o charakterze przysiółku w Gminie Krzczonów - Majdan Policki.....	42